

DIALOGO

RVM SACRORVM

LIBRI. IIII.

*Authore Sebastiano Castellione, qui nunc po-
stremo opus recognouit. Argumenta singu-
lis dialogis praposuit, sententias subie-
cit, ex quibus pueri discant offi-
cium, hoc est, quid imitan-
dum sit, aut decli-
nandum.*

Excudebat. Ioannes Kyngstomus.

Anno Domini.

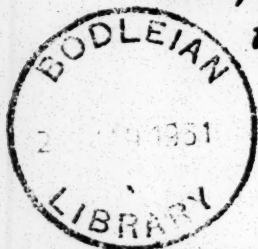
1571.

SEBASTIANVS CASTELLIO
CHRISTIANIS LE-
CTORIB. S.

OS dialogos, fratres charissimi,
composuimus, vt pueri habe-
rent, vnde eadē opera, & mores
Christianos, & orationem lati-
nam discerent. Itaq; eorum ruditati in pri-
mo libro seruiuimus sermone facilimo, eoq;
minus elegāti, & tamen Latino vtentes, &
pueris quasi præmansum cibum in os inse-
rentes. In cæteris iam, elegantius loqui cœpi-
mus. Quòd autem dei nomen IOVA He-
bræum vsurpamus, quòd nullum dei pro-
priū nomen Latine extat, nisi forte iupiter,
sed id, vt pollutum, omittamus, id etsi prin-
cipiò videbitur fortasse durius: tamen vsu
mollescet, & quod insuetum aures
radet, idem vsitatum
demulcebit.

Valete.

DIALOGORVM SACRORV M

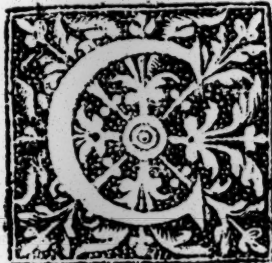
SEBASTIANI CASTELLIO.

NIS LIBER. I.

ADAMVS. Gene. ij.

Argumentum. Serpens Euam, & Eua porro Adamum impellit ad vescendum fructu vetito. Deus verò ipsos tres ad totidem pœnas damnat.

Serpens, Eua, Adamus, Ioua.

VR vetuit vos Deus vesci ex omnibus arboribus pomarij. E. Licet nobis vesci fructibus arborum pomarij. Tantum deus nobis interdixit ea arbore, qua est in medio pomario, ne vesceremur fructu eius, nè eum attingere-

mus, nisi vellemes mori. S. Nequaquam moriemini propterea. Sed scit deus, si comederitis de eo, tum oculos vobis apertum iri, atq; vos fore tanquam deos, scientes boni, atq; mali. E. Ita planè videtur, & fructus ipse est pulcher sanè visu, nescio an sit ita dulcis gustatu. Veruntamen experiar. Vah quàm dulcis est? Impertiendum est etiam marito. Mi vir, si scires quàm sapidus sit hic fructus, iamdudum comedisses. Accipe.

A. Quando ita vis, faciam. Ah flagitium fecimus. E. Quid est? A. N'onne vides misera, nos esse nudos?

E. Video, & me pudet. Sed quid nobis faciendum est?

A. Texamus nobis subligacula ex folijs, quibus tegamur pudenda. E. V. Bene mones, & est hic ficus folijs magnis & aptis huic rei. A. Sed o nos infelices, videor mihi audire vocem. E. Ioua est. Miseram me, vereor

DIALOG. SACRORVM.

ne deprehendat nos nudos. *Abdamus nos in hoc densum nemus. I. Heus heus. Adame, ubi es? A. Audita voce tua in pomario, territus sum, & quia nudus erā, abscondi me. I. Vnde didicisti esse te nudum? Num nam comedisti de arbore, de qua preceperam tibi, ne comederes? A. Comedi quidem. Sed praeiuit mulier, quam tu adduxisti mihi. I. Quid nam fecisti mulier? E. Decepta à serpente comedi. I. Quoniam istud fecisti serpens, tu eris detestabilissima omnium bestiarum, omniumque animalium terrestrium, & incedes in petus, et vorabis puluerem, quamdiu viues. Quinetiam conciliabo tantas inimicitias inter te, & mulierem, interque semen tuum, & eius, ut id contriuerit tibi caput, tu autem ei calcem. Te quoque, foemina, afficiam plurimis doloribus, & arumnis, ut cum dolore parias, & tota pendeas ex imperio viri tui. Et tu, Adame, quoniam morem gerens uxori tuae comedisti de arbore, cuius esu interdixeram tibi, habebis terram infœcundam tua culpa, & ex ea queres victum laboriose, dum viues, cum interim ipsa procreabit tibi carduos, & sentes. Tu vesceris herbis, terra nascentibus, et cum sudore vultus tolerabis victum, donec redeas in terram, ex qua ortus es. Nam pulvis es, & in puluerem redibis.*

Sententia. Ob vnius hominis inobedientiam mors intravit in mundum. Disce, puer, obedientiam.

C A I N V S. Gen. iij.

Argumentum. Deus Cainum damnat ob fratricidium.

Ioua, Cainus.

C*Aine, ubi est Abel frater tuus? C Nescio. Nunquid ego sum custos fratris mei? I. Quid fecisti?*

Ipsè

Ipse sanguis fratris tui edit ad me clamorem de terra. Quamobrem uteris terra infesta, ut qua aperto ore hauserit sanguinem fratris tui de tua manu. Ea non prebeat amplius vim suam tibi colenti. Tu errabis vagus per orbem terrarum. C. Mea culpa est maior, quam ut possit remitti. En, ego hodie exterminatus à te ex ipso solo terrarum, errabo vagus per orbem terrarum, fugiens tuum conspectum, ita, ut qui proximus inuenerit, me interficiat. I. Imò verò quicumque interfecerit Cainum, subibit poenam septuli. Quare apponam tibi hanc notam, ne si quis inciderit in te, perimat te.

Sententia. Iniusti nequeunt ferre iustos. Qui clam perpetratur, palam punientur.

LOTUS. Gen. xvij.

Argumentum. Abrahamus excipit Genios hospitio, & Ioua ei prolem promittit, consiliumque suum de Sodomæ euerfione patefacit. Idem fecit deinde Lotus & à Genijs eripitur ex periculo.

Abrahamus, Ioua, Genij duo, Puer, Sara, Lotus,

Vxor Loti, Sodomitani.

***V** Ideo tres homines aduersum me. Non dubium est, quin sint defessi de via, præsertim hoc tanto aestu. Quare curram eis obuiam, ut retineam eos apud me. Domine, si vis facere mihi gratissimum, noli aliò potius diuertere, quam ad me. Lauabitis pedes pau-
cula aqua adhibita, deinde requiescetis sub arbore. Ego interea curabo vobis parandum panem, ut recreetis animos vestros, deinde pergatis. Hæc est vobis idonea causa diuertendi ad me. G. Sic faciemus. A. Iam.*

A 3

propere

hæc

*propero in casam. Sara, sume properè tria sata farine
 siliginea, ex qua depfita facias panes subcinericeos.
 Nam aduentant nobis hospites, quos ogo volo accipere
 lautè. Itaque iam curro ad bouile. Volo enim mactare
 vitulum, quo eos tractem opiparè. Tu interea cura, ut
 nihil desit eis, quod opus sit hospitibus. S. Fiet. Propera
 Hagar, incende ignem, tepefac aquam ad dependum,
 dum ego promo farinam. Age, iam dum aqua tepefit,
 para mactram. Subige farinam, expediamus omnia
 qua inssit herus. A. Macta eum expedite puer. Heus
 Sara. S. Quid vis mi vir? A. Cura nobis luculentum
 focum. S. Iam accensus est. A. Impone ahenum. Volo
 ego hospites meos curari diligentissimè, atq; humanifi-
 mè. Est ne adhuc detracta pellis isti vitulo, puer? I.
 Imò iam dissectus est. A. Conyiciamus hæc frustra in
 ahenum. Subyce tu plura ligna, ut coquantur celerius.
 Despuma ius. Hagar instrue mensam, sed foris in um-
 braculo, sub arbore. Nihil libentius quam viatoribus
 benefacio. Et certè eos negligere, inhumanum est. Ho-
 spites, omnia sunt parata, accumbite, & vescimini leto
 animo. Habetis hic butyrum, habetis et lac. Boni con-
 sultite, quod adest, quòdque deus largitur in presentia.
 Puer appone eis vitulinam. I. Uti est Sara uxor tua?
 A. Adest in tabernaculo. I. Cum renissam te eadem,
 tempestate anni, qua nunc est, habebit Sara, uxor tua,
 filium. S. Ha ha he, ridiculum. Ego iam vieta sum, &
 indulgebo voluptati scilicet, cum meus quoque dominus
 consenuerit? I. Cur tandem ridet Sara, negans se pos-
 se parere, quia consenuit? Est ne aliquid, quod Iona*

non possit efficere? Cùm reuisam te, inquam, anno ver-
tente, habebit Sara filium. S. Ego non risi. I. I mò verò
risisti. Sed iam pergamus conficere iter reliquum. A.
Ego comitabor vos, nisi molestum est. I. Egòne, ut ce-
lem Abrahamum, de eo quod sum factururus, ex quo
profectura sit gens maxima, & potentissima? per quē
omnes gentes orbis terrarum sint consecutura felicitas-
tem? Nam certò scio, eum praecepturum esse suis libe-
ris, & porrò sua in posterum stirpi, ut viuant ex meo
praescripto, & colant iusticiam, atque ius. Vt ego pra-
stem Abrahamo qua promisi, profectò non celabo. A-
brahame, volo tibi indicare, qui sim, & quò eam. Ego
sum Ioua. Cùm viderē dissipatos esse rumores de tot,
tantisque flagitijs Sodomitanorum, & Gomorraeorum,
statui deuenire huc, & explorare, vtrum sint, planè
profligati, quemadmodū accepi fama, et audatione, an
non sint. G. Nos quidem antecedamus. A. Sed quid?
Perdēsne etiam bonos vnà cum improbis? Si erunt
quingenta viri boni in vrbe, an etiam perdes? Ne-
que ignoscēs illi loco, propter illos quingenta bonos,
qui erunt in eo? Absit, ut tu sic facias, ut interficias
bonos cum malis, sit quē eadem conditio proborum, &
improborum. Absit ut tu, qui moderaris totum or-
bem terrarum, non facias equum. I. Si inuenero in vr-
be Sodoma quingenta viros bonos, ignoscā toti lo-
co propter eos. A. Facio fortasse audacter, qui audeam
alloqui te dominum meum, ipse puluis, & cinis. Sed ta-
men si fortè defuerint quinque de quingenta bonis,
an propter quinque excindes totam urbem? I. Non.

DIALOGO SACRORVM.

euertam, si inuenero ibi quadraginta quinq; viros bonos. *A.* Quid si quadraginta? *I.* Etiam propter quadraginta abstinero. *A.* Quæso, ne agrè feras, domine, si pergo querere. Quid si triginta? *I.* Etiam sic abstinero. *A.* Possim videri audacior, qui alloquar domum meum. Quid si viginti? *I.* Etiam eorum causa non peruertam. *A.* Interrogabo te hoc postremum, si tibi grauis non sum. Quid si decem? *I.* Propter decem non euertam. *G.* Iam aduesperascit, & nos appropinquamus urbi. *L.* Video huc aduentare duos hospites. Ibo eis obuiam, ut eos deducam ad me. Saluete viri præstantissimi. *G.* Salue & tu, vir humanissime. *L.* Peto à vobis, ut diuertamini in domum meam, ut ibi lotis pedibus pernoctetis, cras repetituri vestrum iter. *G.* Iam pernoctabimus in foro. *L.* At ego non patiar. Diuertimini ad me. Accipiam vos, si non lautè, at certè hilarè. *G.* Fortasse erimus tibi graues. *L.* Incundi potius, ne veremini. Tunc mihi erit gratum vos accipere hospitio, quàm esse accipi à vobis, si istic essem. *G.* Postquàm tantopere vis, nolumus esse pertinares. *L.* Ergo sequimini me: Hic est mea domus. Intra-te. Quod bonum sit, vxor, cura calefaciendam aquam ad lauandos pedes horum hospitem, & simul confice panes coquendos in foco. Vos interea hic requiescite, dum paratur cœna. Agè iam vxor, construe mensam, fac, ut omnia sint nitidissima, ne quid offendant animos horum. Hospites accumbite, utimini lato animo his, quæ suppetantur nobis in præsentia diuina benignitate. Sed quid? Quem tumultum audio, vxor? Quis iste

iste clamor? *Qua turba excitantur? V X.* Loti. Hei
 mihi, perimus mi vir. *L.* Quid tandem est mali? *V.*
 tota cinitas, mi vir, obsidet ades nostras. Iuvenes, se-
 nes, denique uniuersi circumfident nos. *L. V* alde ve-
 reor, quò hac euasura sint. Sed audio clamantes. *SO.*
 Heus, heus Lote, ubi sunt homines isti, qui venerunt
 ad te sub noctem? Produc eos nobis, ut eos cognoscamus
L. O flagitium. Sed ne trepidate, hospites. Exibo ad e-
 eos, et obserabo post me ianuam. *Adsum.* Quid clama-
 tis? *SO.* Volumus videre hospites, qui diuersantur a-
 pud te. *L.* Obsecro vos, fratres mei, ne tantum scelus
 faciatis. Sunt mihi dua filie, adhuc à viris integrae, eas
 malo dedere vestra libidini, quàm sinere, ut quid no-
 ceaeis his hominibus, qui comiserunt se sub praesidium
 mei tecti. *S.* Recede paulisper istuc, ut consultemus de
 ista re. Quid facimus populares? Accipiemus ne puel-
 las ea conditione, ut dimittamus iuvenes? *AL.* Non
 est opus longa deliberatione. Iste vnus peregrinatur in
 nostra ciuitate, & nos, reget, si dijs placet. *SO.* Iam te
 Lote peius mulctabimus, quàm ipsos. Ne tu putes nos
 velle subyci peregrinis. Agite, innadamus eum. *G.* Re-
 cipe te confestim ad nos Lote. *L.* O facinus audax, ò
 profligatam, & perditam nationem. Obseremus fores
 firmissimè. *S.* Effringamus fores, occidamus istos ad-
 venas, qui cum nusquam possint habitare, veniunt ad
 nos. *G.* Ne trepida, hospes. Nunquā irrumperet, nobis
 inuitis. *L.* O inanditam nequitiam. Siccine hic violari
 hospites, & peregrinos, quorum ius debet esse sanctissi-
 mum? *G.* Seda te ipsum. Iam videbis ultionem presen-

rem. S. Quid est hoc, o ciues? Sumne ego cecus? An aborta sunt tenebrę derisissima? AL. Nescio quid accidat alijs. Sed ego non magis dispicio oculis, quàm calcibus. Vbi est ianua? AL. Caue ne incidas in me. Hei mihi, fregi frontem ad parietem. AL. At nescio vbi terrarum sim, neque possum inuenire exitum ex hoc loco, neque ingressum in alium. G. Lote, si quos habes praterea generos, aut filios, aut filias, denique quoscung, habes in urbe, educ ex hoc loco. Nam nos quidem iam delebimus hunc locum. Huc enim ad hoc ipsum missi sumus ab Ioua, apud quem increbuit tanta importunitas horum. L. Habeo vobis gratiam, qui habeatis rationem non solum meae salutis, sed etiam meorum. Iam adeo eos. Vx. Valde sum sollicita de meo viro, qui est egressus domo, ita consceleratus est hic totus populus. Metuo ne quid grauius patiatur, etiam à suis. Nam hodie nulla sancta fides est, ne inter fratres quidem. L. Iam redeo. G. Quid egisti? L. Visus sum iocari eis, quorum saluti prouidebam. G. Homines sunt desperati. Percant, quoniam nolunt seruari. Sed iam diluculum est, & tempus admonet emigrandum esse hinc. Agedum, adiunge tibi uxorem tuam, & duas filias, ne aggregeris ad interitum tam perditae ciuitatis. Quid cunctaris? Nunquam potest nimis mature vitari periculum. L. Atqui non videtur emigrandum tam manè. G. Atqui nos non sinemus te perire, quin potius manu educemus & te, & tuam coniugem, & filias. Agite, exeamus ex urbe. Sed caue, si tuam vitam amas, ne respicias post tergum, neue usquam moreris

moreris in planicie . Euade in montes , ne pereas . L. Peto à te domine , ut remittas hoc mihi , postquam tu pro tua benignitate deuinces me tanto beneficio , ut custodias mihi vitam . Certè non potero euadere in montes , quin me attingat illud malum , quo moriar . Sed est hic propinquum oppidulum ad confugiendum , in quo quaeso ut liceat mihi euadere , & ita consulere vitæ meæ . Est sanè perparuum . G. Etiam in hac re indulgebo tibi , ut non euertam istud oppidum . Cõfer te illò . Ne quæ enim licet mihi facere quicquam , quin tu eò peruenieris .

Sententia. Deus versatur cum pijs, eisque patefacit arcana sua, & eos renumeratur, & tuetur. Mauult deus, ut innumera- biles impij, uiuant, quam ut vel vnus pius vna cum illis pere- at. Maior est dei in vnum pium amor, quàm in omnes im- pios odium, quem quidem eius amorem debent imitari pij.

ABRAHAMVS. Gene. xxij.

Argumentum. Abrahamus iussu dei filium suum Isaa- cum vult immolare. Deinde prohibente deo immolat arietè.

Abrahamus, Isaacus, Genius.

IAM tertium diem iter facimus , & videor videre procul locum destinatum sacrificio . Vos hic operimi- ni vnà cum asino , dum ego , & puer imus illue , ut ado- remus deum , postea redituri ad vos . Tu Isaac porta- bis hæc ligna ad comburendam hostiam , ego feram ignem , & cultum . Eamus . I. Mi pater . A. Quid vis fili mi ? I. Hic quidem est ignis & ligna . Sed ubi est agnus iam immolandus ? A. Deus prouidebit ipse sibi agnum in sacrificiũ , fili . Nos interea pergamus . Ecce venimus in locum , quem deus dicebat mihi . Construa-
mus

mus hic aram Rectè est. Disponamus lignum. Nunc mihi oportet, ut te colligem, mactemque, quando ita visum est deo optimo maximo, cuius voluntati resistere nefas est. I. Mi pater, si ita certum est deo, fiat. Nam didui ei, tibiq, parère in rebus omnibus. A. Pater omnipotens, cuius est imperare, obsequor tuis iussis, tibiq, hanc mactò hostiam hoc cultro mea ipsius dextra. G. Abrahame, Abrahame. A. Quis me vocat? G. Caue ne afferas manū puero. Caue ne ladas. Iam enim mihi satis perspecta est tua religio & pietas, qui propter me non peperceris filio, eiq, unico. A. Hem quid rei est? Sed videone arietem in dumo herentem cornibus? Salua res est, viuet Isaacus, hac mactabitur gratior deo victima.

Sententia. Nihil tam difficile, aut durum est, quin id possit, qui credit. Deus suorum pietatem remuneratur.

EPHRON. Gene. xxij.

Argumentum. Abrahamus mercatur ab Hettæis fundum ad sepulturam Saræ vxoris suæ.

Abrahamus, Hettæi, Ephron.

EGO sum peregrinus, & aduena inter vos, Hettæi. Quare tribuite mihi possessionem sepultura inter vestras, ubi sepe liam Saram coniugem meam, quæ mortua est, ut scitis. H. Attende nos domine. Tu es quidem princeps diuinus in nobis. Tuum est eligere è nostris sepulcra, ubi inhumes tuum mortuum. Nemo nostrum prohibebit te suo sepulcro, quo minus sepe lias in eo. A. Ago vobis gratias, pro vestra tanta humanitate, ac liberalitate. Sed si vobis cordi est, ut sepe liam meum defunctum, & auferam è conspectu meo concedite

concedite mihi preterea, ut agatis pro me cum Ephrone filio Sigoris, ut attribuat mihi cauernam duplicem, quam habet in extremo sui agri, & attribuat iusto argento, in vestra presentia, in vsum sepulchri. E. Ausculta mihi potius domine. Ego tibi dono & agrum, & cauernam agri, et quidem in presentia meorum popularium. Sepulchrum tuum mortuum. A. Imò tu potius ausculta mihi. Ego soluam tibi pecuniam pro agro, eam tu accipe à me. E. Domine attende. Hic fundus, quo de agitur inter nos, est quadringentis siclis argenti, si vis sepelire tanti. A. Accipito tanti, & iam appendam tibi presentem pecuniam. Vos Hettai estote testes, ut Ephron addicat mihi in possessionem quadringentis his siclis argenti, agrum suum duplici cauerna, qui ager est eregione Mambra, id est Hebronis, vnà cum ipsa cauerna, et omnibus arboribus, quae sunt vndiq; in toto spacio eius. E. Addico. H. Testes erimus.

Sententia, Iusticia commendat hominem apud eos, qui non sunt omnino perdit.

REBECCA. Gene. xxiii.

Argumentum. Dispensator Abrahami ducit Rebeccam, filiam Bathuelis Meloporamij, in matrimonium Isaac, herili filio.

Dispensator Abrahami, Rebecca, Laban, Bathuel.

HEUS HEUS puella, da mihi bibere paulum aquae ex tua urna. R. Imò verò perlibet, vir optime. H. e, bibe. Quin etiam adaquabo tuos camelos, quātum satur erit. D. At ego te pro isto beneficio dono hac in aure, atque his duabus armillis. Sed agè fac sciam, cuius sis filia, & an sit in adibus tui patris locus, ubi possimus pernoctare

pernoctare. *R.* Equidem sum filia Bathuelis, quem Melcha peperit ex Nachore. Straminis autē, & pabuli apud nos affatim est, nec nō locus ad pernoctadū. Sed ego curro in oppidū, ut nunciem haec omnia domi, ita ut habent. *D.* Ago tibi gratias, Ioua, quod non destituiſti tua bonitate, et fide, Abrahamum herum meum, tua cultorem, qui me deduxeris per eam viam, qua venirem domum cognatorum domui mei. *L.* An tu? *R.* Ita est. *L.* Et dono dedit tibi istam in aurem, & armillas? *R.* Etiā. *L.* Vbi reliquiſti? *R.* Ad fontē, & ecce eum tibi apud camelos. *L.* Precor tibi Iouam propitium homo. *D.* Et ego tibi vicissim, vir humanissime. *L.* Narravit nobis haec soror mea Rebecca, qui nam sis, et unde venias. Quod cum primum audiui, statim curavi parari tibi diuersoriū, & tuis camelis pabulū, ne foris maneas. Quamobrem sequere me. *D.* Ago tibi gratias pro tanta comitate, & diligētia. Sequor. *L.* Eamus hac. Hic sunt edes nostrae. Vos curate hos camelos stramine, & pabulo. Vos afferte aquā lauādis pedibus huius, et comitū. Bene est, accūbite. *D.* Dabitis mihi veniā. Non capiā cibum, quin prius dixerō, cuius causa huc venerim. *L.* Dic ergo. *D.* Ego sum seruus Abrahami, hominis, quē deus ditauit mirum in modū, oue, capra, boue, argento, auro, seruis, ancillis, camelis, atq; asinis, cui etiam iā seni Sara uxor peperit filium, quē ipse constituit heredem ex asse, meq; etiā iure iurando astrinxit, ne locarem ei nuptum, qua esset ex Canaanis, in quorum terra habitaret ipse, sed irem domum paternam, eiq; eligerem uxorem gentilem. Cui cum

ego dicerem, *Quid si mulier nolet me sequi? Deus, inquit ille, cui ego per omnem vitam parui, tecum mittet nuncium suum, qui tibi secundabit hoc iter. Ita sumes filio meo uxorem, mihi gentilem, ortamque ex domo paterna, hac re exolueris te religione iurisiurandi, quo te astringo, si forte non impetraueris ut mulier te sequatur. Ita persuasum est mihi ut venirem. Cumque hodie venissem ad fontem, ita cogitabam mecum. Ioua, de^o heri mei Abrahami, si tu mihi ades in hoc itinere, da mihi ut me nunc hic stante ad fontem, veniat puella haustura, quae mihi roganti det aquam ex urna bibendam, atque etiam aquetur meos camelos, ut intelligam eam esse, quam destinaisti hero meo. Vix hac mecum tacitus cogitarem, cum subito ecce egressa Rebecca ferens urnam in humeris, descendit ad fontem, atque haurit. Et cum petiuissem potum ex ea, confestim deposita urna offert, et dicit etiam sese ad aquam turram camelos, quod & fecit, adaquauitq; me, & camelos. Ego quesivi ex ea, cuius esset filia? Respondit, Batuelis filij Nachoris, ex Melcha. Tum ego accommodavi fronti eius in aurem, & manibus armillas, et summissem adorans Iouam deum heri mei Abrahami, gratias egi, quod deduxisset me in rectam viam, ad conciliandam filiam herilis cognati filio herili, quam ex his argumentis intellexi eam esse. Nunc ergo si certum est vobis facere hoc beneficium domino meo, facite ut sciam Sin minus, nihilo secius, ut insistam aliam viam. L. Hac res planè ex deo orta est, neque nos omnino possumus repugnare tibi. B. Ita habet. Proinde habe*

DIALOGO. SACRORVM.

habe tibi Rebeccam tuo arbitrata, eamq; ducito nupturam hero tuo, sicut visum est Iouæ. D. Gratiã habeo deo primum, qui ita voluerit, deinde vobis, qui non repugnaueritis. Tu verò Rebecca, & vos, nō recusabitis hæc quantūlacunq; dona, quæ attuli iussu mei domini.

Senrentia. Deus dirigit pios in viam, eorumque actiones secundat.

IDVMVS. *Gene. xxv.*

Argumentum. Esaus vendidit Iacobo fratri prærogatiuam ætatis:

Esaus, Iacobus.

I*mperti mihi de rufo, de rufo isto. Nam redeo rure exanimatus lassitudine. I. Vende mihi in præsentia prærogatiuam tuam ætatis. E. En ego iam iamq; emorior. Quò mihi istam prærogatiuam? I. Ergo confirma mihi iam nunc venditionem, inreuerando. E. Corfirmo. Quid vis? Iuro, addico, mhili facio in istud ætatis, præedulio.*

Sententia. Breuissima voluptas homines priuat perpetuis bonis. Idem vsuueniet impijs, qui amore carnalium voluptatum prodigunt bona cœlestia.

VENATOR. *Gene. xxvij.*

Argumentum. Iacobus arte materna præuertit à patre felicitatem Esai, Esaus serius veniens, frustra lacrimatur.

Rebecca, Iacobus, Isaacus, Esaus.

P*ater tuus misit venatum fratrem tuum Esauum, me audiente, ut afferat ferinam, ex qua confectum palpamentum ipse edat, eique bene precetur à Ioua, antequam moritur. Nunc audi fili mi, quid velim à te fieri. Ad pecus, & inde afferto mihi duos hædos optimos, ex quibus conficiam patri tuo edulium, quali*
maxime

maximè delectatur, quod offeres ei, ut tibi bene prece-
 tur, priusquàm excedat vita. *Ia.* Sed frater villosus est,
 ego depilis. Quid si fortè pater me attrectauerit,
 putabit se mihi esse ludibrio, itaque mihi male, non be-
 ne precabitur. *R.* Istam imprecationem ego præstabo,
 nate. Tu modo gere mihi morem. *Ia.* Si ita iubes, cer-
 tum est obsequi. *Eo. R.* Mihi magnopere curandum
 est, ut agam hanc rem callidè, & prudenter, ne meus
 maritus deprehendat fallaciam. Nam ut amat ru-
 sticum illum Esau, nunquam eum postponet Iacobo,
 nisi fraude inductus. Ego verò Iacobum plus amo, &
 studio eum obrepere in felicitatem quam conciliabunt
 patri. preces ei, cui bene ominatus fuerit. *Ia.* Redeo
 mater, affero hœdos. *R.* Factum bene. Agè dum parem
 cupediam patri tuo, cuiusmodi scio suauem esse eius pa-
 lato. Rectè est, parata sunt omnia. Nunc agè, induam
 te vestimenta pretiosa Esai, qua habeo penes me. Hic
 ornatus te condecet. *Ia.* Quid manus & collum, quod
 pilis caret? *R.* Vestientur pelle hœdorum. Bene habet.
 Accipe nunc hanc escam, atque hunc panem, quem co-
 feci. Abi, vide ut agas prudenter. *Ia.* Dabo operam.
 Pater. *I.* Quis tu es fili? *Ia.* Esau primogenitus tuus.
 Exequutus sum mandatum tuum. Surge, agè vescere
 ferina, ut mihi bene praceris. *I.* Quid sibi vult, quod
 tam citò nactus es, fili? *Ia.* Iona, deus ille quem colis,
 obiecit mihi. *I.* Accede huc, ut te attrectem fili, sciàm
 que utrum sis ipse Esau, nec ne. Quid hoc? Vox qui-
 dem Iacobi est, sed manus Esai. Tūne ergo es ipse na-
 tus meus Esau? *Ia.* Planissimè. *I.* Accede ad me,

B

ut ves-

ut vescar tua ferina, fili, tibi quæ bene precer. Snauis
 esca sanè, funde vinum. I A. Hem tibi. I S A.
 Nunc agè, amplectere me. Quam suavis odor venit
 ad nares meas? Fragas, fili mi, non aliter, quàm solet
 ager latus munere Ioua. Faxit deus, ut terra pinguis,
 irrigata rore cœlesti, effundat tibi magna copia sege-
 tes, & vvas. Tibi seruiant nationes, te colant populi,
 dominus sis fratrum tuorum, seq, reuerentur ex ea-
 dem matre nati Qui tibi imprecabitur, esto execrabi-
 lis, & infelix, qui tibi bene vult, & optabit, esto fortu-
 natus. I a. Bene gessi meum negotium, mater. Non a-
 gnouit me, & ex attrectatione putauit esse Esaiam. R.
 Bene est. Sed Esaius iam reuersus parat ferinam, quæ
 offerat patri. Videamus quid agat. Nam multum
 fallat eum spes. E. Astolle te mi pater, & vescere mea
 ferina, ut mihi bene preceris. I S. Nam quis tu es? E.
 Rogas? Primogenitus tuus Esaius. I S. Totus obstu-
 pesco, horreoq, Quis ergo es, qui modò attulisti mihi
 ferinam? Nam ex ea prorsus comedi ante tuum ad-
 uentum, ei q, fausta omnia sum precatus, quæ res rata
 erit. E. Heu mihi, num quid causa est, quin ego perpe-
 tuò perierim? Attamen mihi quoq, bene precare pa-
 ter. I s. Frater tuus rem a stu tractauit, abstulitq, fau-
 stitatem tuam. E. Na ille probè respondet suo nomi-
 ni, qui me iam bis circumuenerit. Primum enim frau-
 dauit me prerogatiua ætatis, deinde nunc intercepit
 bonam precationem, mihi debitam. Sed nihil ne tibi re-
 liquum fecisti, quò mihi faustum aliquid precere? I s.
 Profectò feci eum dominum tuum, statimq, ut fratres
 et serui-

ei seruirent, eamque munus frumento, & vino. Quid vis tibi iam faciam fili. E. Solúmne id habebas? Imperti etiam me aliqua felicitate. Heu quid agam miser? Is. Habebis quidem domicilium minus bonum & à pinguitudine soli, & à supero rore cœli, & viuens gladio seruias fratri. Veruntamen erit tempus illud, cum vicissim vinctes, excutiesque iugum eius de collo tuo. E. Non procul abest à patre meo. Nam certum est mihi, interficere Iacobum fratrem.

Sententia. Properandum est, & arripienda occasio Sero plorat Esauus. Sero veniuntur ad colligendum, Manna post ortum solem, aut die Sabathi. Sero afferuntur falces post messem, cū iam nihil superest, nisi spicilegiū. Sero pulsant fores fatuæ virgines. Sero conabuntur intrare pigri per portam iam clausam.

IACOBVS PROFUGVS. Gene. xxix.

Argumentū. Iacobi profugi cōgrelisio cū Rachele sobrina sua. Iacobus, Pastores, Rachel.

FRatres, unde estis? P. Ex Charra. I. Ecquid nostis Labanem, filium Nachoris? P. Maxime. I. Valétne? P. Valet, atque ecce tibi Rachelem, filiam eius, huc venientem cum pecudibus. I. Hem, diei multum adhuc est, necdū tempus est cogendi pecoris. Quin adaquatis pecudes, deinde ituri pastum? P. Non possumus, donec cōuenerint omnes greges, quò auoluamus saxum ab ore putei, atque ita adaquemus. I. Sed venit Rachel, agēs pecus. Quid cesso auoluere saxū, ut hauriā ei aquā, atq; hāc primā ab ea ineā gratiā? O mea Rachel, amplectere me. R. Abstine tu manū. Quis tu es? I. Ego sum Iacobus, patruelis tuus, filius Rebecca, nō contineo lachrymas præ gaudio. R. O felicem aduentū. Sed ego cesso ire in urbem, ut nunciem hac meo patri?

DIALOGO SACRORVM.

Sententia. Gaudeti mutuo congressu consanguinei. Sunt
autem pij omnes inter sese diuina consanguinitate coniuncti.

LABAN. Gen. xxxj.

Argumentum Laban fugientem Iacobum assequutus,
cum eo iurgatur. Deinde fit inter eos fœdus.

Laban, Iacobus, Rachel.

Qua ratio impulit te, ut infcio me abduceres meas
filias, tanquam ferro partas? Cur clam, et nesci-
ente me aufugisti, neq³ fecisti me certiorē, ut prosequer-
er te voluptate carminum, tympanorum, cithararū?
Neq³ permisisti mihi, ut oscularer meos natos, & na-
tas? Stultē sanē fecisti. Et erat mihi in manu nocere
vobis. Sed deus vester patrius heri monuit me, ut caue-
rē, ne te offenderē vlla re. Verū est. Profect⁹ sis sanē
pra desiderio, quod capiebas ē domo paterna. Deos
verō meos cur furatus es? I. Illud feci adductus metu,
veritus ne tu eriperes mihi tuas filias. Quod autem at-
tinet ad tuos deos, si quem penes inueneris eos, per me
quidem plectatur capite. Noscita presentibus necessa-
rijs nostris, si quid tui est apud me. L. Rectē dicis. Per-
scrutabor vēstra tabernacula. I. Non recusō quō mi-
nus vestiges omnia. R. Video me esse in magno pericu-
lo. Nam laban, pater meus, conquirat per omnia ten-
toria suos deos penates, quos ego furata sum, meo viro
nesciente. Quod si fūctum deprehendetur, concitauero
magnas turbas. Comminiscenda aliqua fallacia est, &
quidem subito. Nam meus pater iam aderit hic. Pro-
bē. Inueni viam. Obruam eos in hoc stercore camelino,
deinde sedebo super, facilē eum fallam. L. Rimatus sum
acerrimē tabernaculum Iacobi, tum Lia, tum duarum
ancillarum.

ancillarum. *N*usquam inueni. *R*estat tabernaculum Rachelis, in quo si nō erunt, mirabor. *H*ac omnia sunt mihi perscrutāda. *H*ic quidē non sunt, neq, hīc. *Q*uid sub hac culcitra? *T*antundem. *A*t in hoc angulo erūt. *A*t non sunt. *R*. *N*oli agrē ferre, domine, quod nō possum assurgere tibi. *N*ā sum in menstruīs. *L*. *P*erquisiui omnia diligentissimē, sed nusquam comperi meos deos penetrales. *I*. *Q*uōdnam concepi tantum scelus, aut quod facinus admisi in te, ut tu me sic persequerere? *S*crutatus es omnia mea utensilia. *E*cquid inuenisti de vlla supellectile tue domus? *P*rome huc coram necessarijs utriusq, nostrum, ut ipsi iudicent de utroq, nostrū. *I*am viginti annos egi apud te, tue oues, & capra nunquam fuerunt infecunda, non comedi arietes tua ouis ariā, nihil ad te retuli ereptum feris, ipse semper prestisti damnum, tu mihi semper imputasti, si quid per furo tū amissum est, tā interdū, quā noctu, meo periculo amissum est. *D*eniq, ea fuit mea conditio, ut de die conficerer aestu, & de nocte gelu, & interea somnus abesset ab oculis meis. *I*am hic mihi vigesimus annus agitur, cū sum domi tua. *S*eruiui tibi quatuordecim annis pro tuis duabus filiabus, sex autem pro ouibus, & capris, cū tu interea mutauisti mihi mercedem decies. *Q*uod nisi deus patris, videlicet deus Abrahami, & terror *I*saaci, affuisset mihi, tu quidē dimisisses me vacuum. *S*ed respexit ille miseras, & labores, quibus sum perfunctus, id quod heri satis ostendit. *L*. *M*ea sunt haec filia, mei filij, meū pecus. *D*enique, quidquid hic vides, meum est. *E*s nunc quo pacto optime consulam meis his

DIALO. SACRORVM.

filiabus & filijs quos pepererunt? Opinor, si ego & tu feriemus fœdus, quod sit testimonio utrique nostrum. I. Optimè. Ego hic erigam cippum ex hoc saxo. Vos mei propinqui decumulate lapides. Capiamus cibum super hoc tumulo. L. Hic hodie tumulus erit medius testis inter me, & te. I. Perplacet. Atq; ex hac re vocetur Galaadus. L. Aut etiam Maspha, ut significet, deum aspecturum quid fiat à me, & te, cum discesserimus alter ab altero. Quòd si tu eris durus meis filiabus, aut si duces alias in matrimonium preter eas, tum hac pacta perinde sunt, atque si nulla facta sint. Atque huius quidem rei testis estò deus utrique. Vides hunc tumulum, vides & hunc cippum, quem extruxi in me, & te? Hic tumulus, & hic cippus testes sunt, neque me aduersum te, neq; te aduersum me transiture eos ad nocendum. Deus Abrahami et deus Nachoris, utriusque patrius, sunt nostri vindices. I. Ego coniuro per terrorem mei patris Isaaci. Atque ut hæc sint sanctissima, faciam hodie sacrificium in hoc monte, ad cuius epulas vos omnes inuito. L. Condecimus.

Sententia. Deus suos tuetur ab aduersarijs.

IACOBVS REDVX. Gen. xxxij.

Iacobus, ex Mesopotamia rediēs, Esauum fratrem donis pacat, Esauus, Iacobus.

O *Salue multum mi frater charissime. I. a. Salue & tu plurimum germane mihi optatissime. E. Ut te libenter amplector post longum spacium temporis. I. Et mihi profectò iam diu nihil fuit incundius, quàm nunc videre te incolumen. Itaque præ gaudio non teneo lachrymas. E. Nec ego possum non flere, ita totus latitia*

latitia gēstio. Sed quid sibi vult iste grex mulierum, & puerorum, quos tecum ducis? I. Vxorēs sunt, & liberi, quibus me deus, quæ sua est liberalitas, ditauit. E. Quid autem sibi vult totus ille grex, quem offendi veniens? V olui te eo dono mihi placare. E. Satis multa habeo frater, habe tibi tua. I. Ne repudia me quæso, si te mihi propitium habeo, accipies à me munusculum. Nam quod vidi faciem tuam, videor mihi vidisse nomen quoddam, nec mirum, qui mihi tam facilis fueris. Itaq; quæso ut accipias à me munusculum quod ad te adductum est, postquam deus pro sua benignitate tam multis bonis me cumulauit, ut nulla re caream. E. Quando vr̄ges tantoperè, accipio, & si nihil opus erat. Agè eamus. Ego ibo unà tecū. I. Scis pueros esse teneros, ouēsque, & capras, & boues pregnantēs. Quòd se fatigenter vel unum diem, actum est de ouibus, & capris omnibus. Interibūt. Sed amābo i pra. Ego pergā clementer, & placidè, prout postulant, ea, quæ pra me duco, ipsiq; pueri, donec veniam ad te in. Seiv. E. Saltem relinquā tibi aliquot ex meis comitibus. I. Quid opus? Gere obsecro mihi morem.

Sententia. Potentiorum ira, comitate, & summissione est lenienda.

IOSEPHVS VENDITVS. Gen. xxxvj.

Argumentum. Iosephum ob inuidiam vendunt fratres mercatoribus Ismaëlitis.

Simeon, Leuis, Ruben, Iosephus, Iudas,

Mercatores.

ECce vobis somniator ille. Agite, occidamus eum, deiciamusque corpus eius in aliquam specum. L.

DIALO. SACRORVM.

Sed quid renunciabimus patri de eo? S. Denotatum esse ab aliqua fera. Videbimus quorsum euadant eius somnia. R. Impium sit, maculare manus sanguine pueri, idq, fratris. Deducimini ab ista mente. Nihil potestis grauius consulere in nos, aut in patrem nostrum. S. Vnde tibi incessit ista noua religio? Vis ergo sinamus eum viuere, qui suis insomnijs portendit, nos omnes, ipsosq, adeo parentes, fore sibi supplices? An non dignus est, qui eat somniatum apud inferos? R. Frater, si ista futurum est, qui caueas? Sin minus, quid times? Vsq, uadeone indignum tibi videtur, si puer imperitus somniauit? Quid potest esse culpa in somnijs? Postremo si adeo obfirmastis animum, neque potestis auocari ab isto consilio, est hic puteus sine aqua. Saltem abstinete manus, demittite in puteum, culpa erit aliquantò minor. S. Ruben, tu uideris. Nobis certum est, perdere puerum. IO. Plurima salute vos impertio fratres amantissimi. S. At nos te malo maximo imperimus, qui somnias te coli à fratribus, quos nunc salutas tam blandè. Agite, discindamus vestem hanc versicolore, qua pater eum ornauit delicatulum puellum. Jo. Hei mihi, quid cogitatis mihi facere? L. Necabimus. IO. Ah, ne facite. S. Stat sententia. IO. O fratres charissimi, per deum optimum maximum, per communem nostrum parentem, qui conficietur mœrore, obsecro, obtestor, quid feci? Quod est meum scelus? Que mala mens vos agit? S. Frustra rogas. IO. Fratrem vestrum? S. Certum est. Jo. Ah, vester sum, vester sum frater. S. Surdo canis. Demittite. R. At ego subduco

subduco me hinc, non sustineo adesse in tam tristi spectaculo. Io. Heu me miserum, quò detrudor? Nimirum ad manes. O pater, pater, quàm tristem nuncium accipies de filio? In quanto luctu trahes vitam? Iuda obsecro tuam fidem, miserere mei, miserere parentum. L. Sedeamus hìc meridiatari. Ju. Video mercatores quosdam venientes. Vultis auscultare mihi? Quid profuerit nobis cruenta cades fratris nostri? Vendamus eum potius Ismaelitìs, quos videris venientes. Ne afferamus hostiles manus fratri, abstineamus à sanguine. Nam certè frater noster est, procreatus eodem semine. Agite, sinite vos exorari. L. Rectè ait. S. Sed ne fortè. Ju. Frater, ne metue, amittes eum venditione, non minus, quàm nece. L. Ita est. Accedit etiam quæstus ex venditione, quem quæstum amittemus, si eum necauerimus. S. Sino, fiat. Ju. Heu mercatores, vultisne emere puerum, quendam elegantem? M. Fortasse. Fac videamus. Ju. Extrahite eum è puteo. Empturi sunt. Io. Nunc quidem mihi pereundum est, video, extrabor ad eadem. Ju. Ne trepida, non necaberis, sed venderis. En vobis puerum, lepida forma. M. Herculè bellum, & ingenuum. Quanti eum indicatis? Ju. Triginta argenteis. M. Accipimus. Accipite pecuniam.

Sententia. Invidia homines impellit ad quoduis facinus. Et deus suos nõ equidem deserit, sed vt exploret, is extremos angores venire patitur.

IOSEPHVS CAPTIVVS Gene. xl.

Argumentum. Iosephus captivus interpretatur somnia prægustatoris, & pistoris Pharaonis.

DIALO. SACRORVM.

Iosephus, prægustator Pharaonis, Pistor.

Quid accidit, ut hodie vultu sis adeò mœ-
sto? **PR.** Somniauimus vterque, & caremus
coniectore. **IO.** At habet deus coniectores. A-
gitè, narrate mihi. **PR.** Videbar mihi in somnis vide-
re ob oculos vitem, ex qua tres palmites orirentur,
qua deinde, quasi germinaret, produxit florem, un-
de vna plena racemis matureſcebat. Erat autem
mihi in manu poculum Pharaonis. Itaque cepi vnas,
eaſq; in id expreſſi, deinde tradidi ei in manum. **IO.**
Hæc eſt interpretatio. Tres palmites tres dies ſunt.
Hinc ad triduum Pharaonis iubebit te produci è car-
cere, reſtituetq; in locum muneris priſtinum, ſtabisq;
ei ad cyathos, ut antè. Quamobrem ubi adeptus fue-
ris hoc tantum bonum, facito, quaſo, ut memineris
mei, præſteſq; mihi hoc beneficium, ut facias mentio-
nem mei apud Pharaonem, meque extrahas ex hac
domo. Nam ſurreptus ſum clàm ex terra Hebrao-
rum, neque quicquam feci, quamobrem compingeret
in carcerem. **PI.** Rectè ſanè interpretatus es. Sed au-
di meum quoque ſomnium. Tria alba caniſtra erant,
ſuper capite meo, in quorum ſummo inerant Pha-
raonis omnis generis cibi piſtorij, quos inde aues co-
medebant. **IO.** Accipe coniecturam. Tria caniſtra,
tres dies ſunt. Abhinc tres dies iuſſu Pharaonis ſecuri
ferieris, atque in crucem tolleris, ubi alites vorabunt
tuum cadauer.

Sententia. Deus pijs arcana reteggit, idemque viam ad eo-
rum ſalutem æpe longe ante præparat.

IOSEPHVS CONIECTOR. Gen.xli.

Argumentum. Iosephus interpretatur Pharaoni duo somnia, ob camq; causam Pharaon praeſcit eum toti Aegypto.

Pharaon, Iosephus.

Somniaui quiddam, quod nemo mihi potest interpretatione explicare. Te autem audio esse coniectorem somniorum, ideoque te accersiui. IO. Equidem is sum, per quem deus interpretetur somnium tuum Pharaon. Itaque narra. P. Videbar mihi aſtare ripae fluminis, atque ex eo exierunt ſeptem vacca bene habita, & pulchra viſu, quae paſcebantur in carecto. Ecce autem deinde ſeptem aliae graciles, & deformes ſupra modum, & tenui corpore, quales nunquam vidi in Aegypto, quae deuorauerunt priores, quas cum demiſſent in ſua viſcera, tamen id non apparebat, adeo ſemper macie deformes erant, ut prius. Ego ſomno ſolutus ſum. Deinde ruruſum oppreſſus ſomno, videbar videre ſeptem ſpicas crescentes in vno calamo, opimas, & formoſas, ſecundum quas ſucceſcebant totidem aliae graciles & tenues, & ex eſe vredine, quae deuorauerunt ſeptem illas generoſas. Hac ego indicaui coniectoris, ſed nemo eſt qui poſſit mihi explicare. IO. Somnium tuum vnum eſt Pharaon. Deus praeſonat te eorum, quae faſturus eſt. ſeptem vacca generoſa, ſunt ſeptem anni. ſeptem ſpica item, idem volunt. Vnum idemq; ſomnium eſt. ſeptem vero vacca & ſpica tenues ſeptem alij ſunt anni, quibus fames vigebit. Hoc idi uſum eſt, quod dixi, deus, quod faſturus eſt, tibi indicat. Sic habeto.

Septem

DIALO. SACRORVM.

Septem annos proximos futuros esse fertilissimos frugum terra, præsertim in Aegypto, quos sequentur alteri, ita infestæ penuria omnis cibi, ut lata illa ubertas priorum sit omnino consumenda fame. Tanta, inquam, laborabitur penuria, ut tanta rerum abundantia ne vestigium quidem illum super sit. Nam quod his somniasti, id ideo factum est, ut intelligas, omnino decretum esse deo ita facere, idq; breui. Quare dispicere, Pharaon, virum aliquem scientem, & peritum, quem præficias Aegypto. Præterea curatores, & adiles annonæ, qui legant quintas in Aegypto, cogantq; quàm maximum numerum frumenti his proximis septem annis uberibus, quod condant nomine tuo in urbes. Ita fiet, ut proximo septennio duplas consequaris annonas, quibus Aegyptus defendatur à fame, & perniciæ altero septennio. P. O salutare consilium, & dignum homine sapientissimo. An quisquam hodie est, qui æquè spiret numen, atque hic? Ergo cum deus indiceret tibi Iosophe tantas res, non est dubium quin tu sis prudentissimus, & sapientissimus omnium. Itaque iam nunc volo, ut sis gubernator domus meæ, utque omnis meus populus pareat imperio tuo. Maior ero te solio tantum. En trado tibi curam, & gubernationem totius Aegypti, atq; ad confirmationem huius rei, hunc annulum, detractum meis digitis, induo tuis, teq; dono hac veste byssina, & hoc torque aureo, inbeeq; te vehi curru primo secundum meum, & volo proclamari ante te, Congenulate. Ne viua Pharaon, nisi tu unus eris in tota Aegypto, cuius
iniussu

iniussu non audebit quisquam vel mutire. Deinceps iam non vocaberis Iosephus, sed Saphnathopaneas, ut nomine ipso pollicearis interpretationem obscurorum. Atque ego tibi despondeo Asnatam filiam Potiphrae, pontificis Heliopolitani. I. At ego tibi rex, pro tantis beneficijs habeo gratiam, quantam maximam possum, daboq; operam, deo volente, ut nec te mandati, nec me recepti muneris pœniteat.

Senientia. Deus pios post dolores, & infamiam mira arte euehit ad voluptates, & honores. Quod si non omnibus pijs accidit in hac vita, at in futura accidit. Nam prima pars vitæ Iosephi, quæ calamitosa fuit, vmbra est huius vitæ piorum. Altera verò, futuræ. Atque idem dico de Iacobo, & Dauide. Ad gaudia venit per dolores, ad honores per infamiam, ad dulcedinem per amaritudinem, ad altitudinem per humilitatem, per mortem ad vitam.

IOSEPHVS AGNITVS. Gene. xliij.

Argumentum. Filij Israelis reuocati de via iussu Iosephi, furti simulatè accusantur. Tandem Iosephus sese eis aperit.

Præfectus domus Iosephi, filij Israelis,

Ruben, Iudas, Iosephus.

Restate viri. Deus vos appello, sistite gressum. Hæccine est humanum factum, aut dignum hominibus, pensare bonum malo? An nesciebatis eam esse, qua herus est solitus potare? At etiam sperabatis eum ignoraturum, qui est diuinus? Malè omnino à vobis factum. F. Quid tibi vis homo, cum tua ista iracundia? Aut quid nos accusas? P. Ita vos deus amet, ut nescitis. F. Nam qui sciamus? P. Suffurati estis pateram heri mei. Scitis num? At etiam ut fingunt.

gunt vultum ? In. Pace tua dixerimus vir optime. Absit procul a nobis istud facinus . Tute scis, ut reportauerimus ad te usque è sinibus Cananeorum argentum repertum in ore saccorum nostrorum. Tantum abest ut sustulerimus è domo domini tui aurum, aut argentum. Ita tecum agemus . Si quem penes prehensa fuerit patera, ipse moriatur , nos omnes perpetua seruituti addicamur. P. Imò agemus mitius. Qui fuerit conuictus furti, mihi seruus esto , ceteri liberi discedũto. F. Placet . Deponamus sarcinas ocyus. Hem, scrutare ut libet . P. Placet conquirere à maximi sarcina ad minimi. Hic quidem non est, neque hĩc. Sed profectò inuenietur. Vbi ubi est , diu celari non potest . Euge manifestum furtum . Hĩc est in sacco minimi natu. An etiam nunc potestis negare ? Deprehendi ne ego furem manifestarium ? F. Aperta res est. Perimus funditus . Heu rem miseram, & luctuosam. An ulli unquam mortales fuerunt aequè infortunati, atque nos sumus ? IV. Equidem nequeo satis mirari. At at, data nobis sunt verba, redeamus propere omnes ad Saphathopaneam , si vlla superest spes salutis. Ah pater, pater , quam metuo malè , ne tibi accidat, quod metuebas tantopere. IO. Quod facinus fecistis hospites ? An ignoratis, me unum eorum esse , qui diuinant ? IV. Quid dicemus domine ? Quid loquemur ? Quam causam afferemus ? Deus patefecit peccatum nostrum. Ecce nos tibi seruos unà cum eo , apud quem inuenta est patera. IO. Bona verba . Imò ipse vnus mihi seruiet,

*Vis, redite salui ad patrem vestrum. IV. Quæso
ut liceat, miki pauca loqui apud te cum bona venia.
Nam tu quidem es alter Pharaon. Cum primum huc
venimus, ut tute scis, frumentandi gratia, rogasti
numnam esset nobis pater, aut frater. Nos respon-
dimus, patrem esse nobis senem, fratremque natum
iam annoso patre, cuius item germanus alter exce-
ssisset vita. Illum tum solum restare domi cum matre,
patrique esse charissimum, & tu iussisti fratrem illum
adduci ad te, quod diceres velle te videre. Nos
respondimus patrem non posse carere eo, quin moreretur
pre morore. Tum tu interdixisti nobis aditu
ad te, nisi minimus natus frater compareret nobiscum.
Nos retulimus omnem rem patri. Cumque iuberet nos
redire huc eadem de causa, negauimus venturos sine
fratre. Pater dicere, ex duobus filiis, quos sustu-
lisset ex uxore, alterum à feris deuoratum esse, nos
postea visum sibi. Alterum superesse, qui si abduceretur
à se, & aliquid humanitus accideret ei, nos fore
in causa, ut senex miserè interiret. Nunc si reuer-
tar ad eum, neque reducam puerum, quem vnicè
amat, simulatque viderit me, morietur, atque ita
fuerimus autores miserrima mortis patris nostri,
eiusque senis. Atqui ego vas factus pueri sistendi. Qua-
re obsecro, ut ego potius seruiam seruitutem apud te,
pro puero, ipse redeat domum cum fratribus. Neque
enim sustineo redire ad patrem sine puero, ne vi-
deam mala, quibus afflictabitur. IO. Enimvero iam
non contineo me, nec possum amplius dissimulare.*

Vos exite omnes foras. O fratres mei, ego sum Iosephus. Obsecro, estne superstes pater? Quid obstupistis? Amplectimini me. Oh non contineo lachrymas. Ego sum Iosephus, germanus vester, quem vendidistis mercatoribus euntibus in Aegyptum. Proinde ne angimini, neue dolete, quod me vendideritis. Nam hoc totum profectum est à providentia dei, qui voluit ut huc anteuemirem. Etenim duo anni fame infestis elapsi sunt. Superest ad huc quinquennium quo neque sementis fiet, neque messis. Quamobrem deus pramisit me in hac loca, quò sciebat vos esse venturos, ut esset qui seruaret vos, paternamq; domum. Itaq; non vos, sed deus misit me, qui effecit, ut essem Pharaoni pater, toti eius familia, domui, vniuersis Aegyptijs princeps. Quocirca proficiscimini continuo ad patrem, & narratote ei, me esse & viuum, & magnum, atque gratiosum. Proinde ne cunctetur commigrare ad me una cū tota domo, & pecoribus. Supellectilem ne morretur. Plurimam enim hic esse. Nam alam vos terra quadam feraci, non procul hinc. Ecce vos videtis oculis vestris. Videt charissimus frater Benjamin, ut colloquar vobiscum meo ipsius ore. Licet agnoscat, & omnia renuncietis patri. O mi Benjamin, teneōne ego te? Ut libenter amplector charissimum mihi capitulum. Agite, amplectar vos omnes. Saluete fratres, redditi mihi post longum tempus. Fi. Salue & tu fratres mitissime.

Sententia. Deus est mirificus, etiam peccata suorum conuertit ad ipsorum salutem.

MOSES

MOSES EXPOSITVS. *Exod. ij.*

Argumentum. Moyses infans à matre expositus, reperitur à filia Pharaonis, & matri ignoranter traditur alendus.

Iacobeda mater Moſis, Maria ſoror, Thermuthis filia Pharaonis, Ancilla.

Hucusque euasimus clanculum, & iam peruenimus ad flumen. Nunc exponendus eſt hic infans puer, ne Pharaon recuſcat, eum eſſe ſeruatum à nobis, contra ſuum mandatum, atque voluntatem. Nam quòd ſeruauimus eum. Iam tres menſes, fecimus cum magno periculo. Sed melius erat venire in diſcrimen etiam de vita, quàm ſinere necari tam formoſum puerum. O crudelem regem, qui iuſſerit interfici omnes partus maris. Quàm multi ſunt perēpti iuſſu eius, in ipſo ingreſſu ſuæ uitæ? Quæ eſt unquàm audita tanta immanitas? Infantes ingulari in ipſo limine, et ingreſſu uitæ? O mi filiſole, ego mater miſera cogor exponere te hîc in papyro. Te, quem tuli utero, quem peperî, quem per tres menſes occultauî, & occultarem adhuc, ſi poſſem. O rem acerbam. Mene ſeperari à te ſine vlla ſpe tui unquam videndi? Quid me futurum eſt? Quid te autem fili, quem hic deſero? Verùm, cùm non poſſimus, quod volumus, velimus, quod poſſumus. Quod meum fuit, feci, ut te occultum haberem. Nunc commendo te clementiæ, & providentiæ diuinæ. Vale mea delicia, vale mi filiſole. M. Mater, ego hîc manebo in occulto, ſi tu permittes, ut videam quid futurum ſit. I. Permitto, & domum redeo. T. Hic eſt flumen, quò venimus ad lauandum. Vos pediſſequa hic inambulabitis ſecundum flumen. Ego cum ancilla concedam in hunc

C

receſſum

DIALO. SACRORVM.

recessum amœnum, et occultum. Sed quid video in papyro, ancilla? Vise, quid sit. Videtur mihi esse cista. A. Et rectè videtur, hera. Et quidem est oblita bitumine, & pice. T. Adfer eam huc. Aperiamus. Ah miselle. Puer est vagiens. Miseret me eus. Ex pueris Hebræorum est. M. Venio in summam spem conseruandi pueri. Accedam. Salve domina. T. Quid tu ais? M. Vis ne ut accersam tibi nutricem ex Hebræis, qua nutriet tibi puerum? T. Bene dicis, accerse. M. Iam hîc aderit. T. Bonis auspicijs huc discendi. Habeo puerum, quem curabo educandum pro meo. Nihil potuit accidere mihi optatius. Neque vereor offendere meum patrem, in re tam pia, & humana. Ah, scelus est ingulare partus recentes. At quàm elegans est, quàm bene natus? Nónne flagitium est necare tales pueros? M. Hîc tibi adduco nutricem domina. Th. Mulier, tu educabis mihi, & enutries hunc puerum. Ego tibi soluam mercedem. I. Faciam.

Sententia. Quos deus seruare vult, eos equidem in summa pericula venire patitur, at non perire.

DVMVS. Exod. iij.

Argumentum. Ioua in dumo ardente alloquitur Moſen, eûq; mittit in Ægyptû, ad liberandos Israelitas ex ſeruitute.

Mofes, Ioua.

D*Eum immortalem, quid monſtri video? Dum ita ardentem, ut tamen non conſumatur? Libet videre quid hoc ſit rei. Io. Moſes, Moſes. M. Quid eſt? I. Locus hic ſacer eſt. Noli accedere huc. Detrahe tibi calceos de pedibus. Ego ſum deus pa-*
trum

rum tuorum, deus Abrahami, deus Isaaci, deus Iacobi. *V*idi angustias populi mei, qui est in Aegypto, gemitumq₃ audini; quem exprimit violentia exactorum operis. *N*oui labores meorum. *I*taque descendi, ut eripiam eos è manibus. Aegyptiorum, abducamq₃ ex illa terra, in terram bonam, & amplam, abundantem lacte, & melle, quam incolunt Cananai, Hetai, Amorrbæi, Pherezai, Henai, Iebusai. *E*t nunc volo mittere te ad Pharaonem, qui educat populum meum. *p*osteros Israelis ex Aegypto. *M*. *N*am quis ego sum, ut adeam Pharaonem, educamq₃ Israelitas ex Aegypto? *I*O. *A*dero ego tibi, atque hoc signo intelliges te esse à me missum. *C*um eduxeris eos ex Aegypto, coletis deum in hoc monte. *M*. *A*gè sanè, adiuero I Israelitas, dixerò me missum à deo patrum ipsorum. *Q*uod est, dicent nomen eius? *H*ic quid respondeam? *I* *E*ro qui ero. *D*ices Israelitis, ero misit me ad vos, dices inquam, missum te à Ioua, deo patrum ipsorum, Abrahami, & Isaaci, & Iacobi, atque hoc esse nomen meum, immortale, quo nomine volo notus esse in sempiternum. *I* modò, conuocatisq_{ue} senioribus Israelitis discito, te à me esse missum, qui tibi apparuerim, quique statuerim eos recipere, liberareq₃ calamitate, qua opprimuntur per Aegyptios, atq₃ anehere in regionem longè omnium feracissimam. *V*bi te audierint (audient enim) adibis tu vnà cum senioribus regem Aegypti, quem admonebitis nomine dei Hebraorum, ut sinat vos procedere iter tridui p^{er} desertum, vestroq₃ deo sacrificare. *N*ec verò me latet, nō permissurum, nisi vi coactū. *Q*uare afflicto bo

C 2. Aegyptium

DIALO. SACRORVM.

*Aegyptum miris modis, ut tandem amittat vos libēs. Quinetiam ne abeatis vacui, ponam populum in gratiam cum Aegyptijs, perficiamque, ut mulieres egres-
sura exorent vicinas, & hospites vasa aurea, & ar-
gentea, & vestem, qua deinde imposita vestris liberis
exportabitis, atque ita compilabitis Aegyptum. M.
At enim non habebunt fidem dictis meis, negabuntq;
visum mihi Iouam. I. Quid istud est, quod tenes in
manu? M. Virga est. Abyce humi. Quid nunc, quid
est? M. Pery, serpens est. I. Ne fuge, sed prehende
manu caudam eius. Vides rursum virgam factam, ut
credant tibi visum esse Iouam. Agè rursum immitte
manum in sinum tuum. Educ. Vides tam albam le-
pra, quam est nix? Nunc refer in sinum. Educ. Vides
sanam esse sterum, ut est ceterum corpus? Quòd si
primo signo non adducentur, ut fidem habeant tibi,
at altero. Sin ne duobus quidem prodigijs persuasum
eis fuerit: sumes de aqua fluxij, quam ubi fuderis in
terram, fiet sanguis. M. Quaeso te, domine, neq; antea
eram disertus, neque nunc sum post tuum colloquium.
Nam laboro titubantia oris, & tarditate lingua. I.
Quis dedit os hominis? Aut quis facit mutum, aut
surdum? Quis videntem, aut cacum? An non ego is
sum? I modò. Ego moderabor tua lingue, tibiq; sug-
geram, quid sis dicturus. M. Obsecro, mitte idoneum
aliquem. I. Enimvero odiosus es. Est tibi frater Aha-
ron Leuita. Is bene disertus est, scio. Quin procedet
tibi obuiam, teque viso letabitur animo. Et tu praebis,
quo voles. Ego verò moderabor tuo ori, & eius, prae-
monstraboq;*

monstraboque, quid sit vobis faciendum. Ipse alloquetur populum pro te, eritque tibi pro ore, tu illi pro deo. Feres etiam manu istam virgam, qua edes portentosa. Abi sanè.

Sententia. Deus voce balborum deiicit hostes suos. Debes eloquentia seruire pietati.

VITVLVS. Exod. xxxij.

Argumentum. Moses pacat Iouam iratum Israelitis ob aureum vitulum. Ipse poenas illis irrogat.

Ioua, Mo'es, Ioua, Aaron, Leuitæ.

ABi, descende. Iam enim deprauati sunt populi tui, quos eduxisti ex Aegypto. Deflexerunt, citò de via, quam docueram, duxeruntque sibi ex auro vitulum, quem adorant, cui sacrificant, dicuntque deum esse, à quo sint educti ex Aegypto. Video sanè populū esse intractabilem, & refractarium. Quamobrem sine me, ut irascar, cōficiamque eos, deducamque ex te gentem magnam. M. Cur exardeas ira in tuos, quos eduxisti ex Aegypto magna vi, manuque valida? An ut iactent Aegypti, eductos à te maliciōse, ut deleteres eos in montibus ad interuiccionem, prorsusque tolleres e medio? Quin omitte istam tuam iracundiam, atque ita, ut decet, remitte hanc noxam populo. Memineris Abrahami, Isaaci, & Israelis, cultorum tuorum, quorum posteritatem iurasti te multiplicaturum ad numerum stellarum, daturumque ei terram illam, quam possideat in æternum. IO. Ius oras. Hem remitto. M. Facis ut te dignum est. Ego verò descendo de monte cum his duabus tabulis. IOS. Quem clamorem audio? Pugnatur in castris. M. Non est iste clamor urgentium

vi, aut terga vertentium, sonum audio cantantium. Sed accedamus. Hei mihi, quid flagitium video? Totus, totus iracundia ardeo. Valeant tabula. Ab frater, frater, quid tibi fecit hic populus, ut eum obligares tanto scelere? A. Ne irascere domine. Tute nosti hunc populum, quàm sit peruersus. Cùm flagitarent à me, ut facerem sibi deos, qui prairent eis (sese enim nescire quid accidisset isti Mosi, à quo essent educti ex Aegypto) iussi, ut quod quisque haberet ornamenti aurei, detraheret sibi, & afferret ad me, quod etiam fecerunt. Id ego misi in ignem, unde effectus est hic vitulus. Itaque vides eos nudatos ornamentis, id quod ideo feci, ut eos notarem ignominia apud hostes. M. Video. Nunc si quis à Ioua stat, huc ad me. Benè habet, conueniunt omnes Leuita. Agite nunc viri fortes, accomodate suum quisque ensẽ lateri, ite per tota castra, perimite suum quisque fratrem, amicum, proximum, nemini parcite. Nam ita iubet Ioua, deus Israelitarum. L. Ita fiet.

Sententia. Populus, si absunt boni magistri, facillimè labitur in grauissimos errores. Deus piorum precibus pacari se finit.

CONQUERENTES. Num. ij.

Argumentum. Populus voluptates Aegyptias desiderat, fastidiens coelestem cibum, & Ioua conquerenti Mosi pollicetur, sese illis suppeditaturum carnem, sed ad poenam.

Populus, Moles, Ioua.

V*Tinam nunquam emigrassemus ex Aegypto. Quid enim agimus in hac vasta solitudine? Quis dabit hic nobis carnem, qua vescamur? Nam cū venit in mentem piscium, quibus immunes vescebamur*

mur in Aegypto, tum autem cucumerum, peponum, porrorum, ceparum, alliorum: consenesimus, nihil ante oculos habentes, preter nescio quod manna. *M.* Hei mihi, quas querimonias audio? O Ioua, cur ita mihi aduersus, ita à me voluntate alienus es, ut mihi imposueris onus totius huius populi? Nunquid ego populum hunc concepi? Nunquid peperi? Ut mihi iubeas eum ferre in sinu meo, quomodo fert nutritrix alumnum, in terram, quam intraſti maioribus eius? Vnde mihi carnes ad tantum populum, qui eas à me cum fletu flagitat? Non possum ego ſolus eum ſuſtinere. Eſt enim grauior quam pro me. Quòd ſi iſto modo agis mecum: interfice me potius, ſi quid apud te autoritatis habeo, quàm ut videam perniciem meam.

I. Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſraelitis, quos ſcis eſſe ſenatores, & primarios populi, eoſq; adducito ad oracula tabernaculi ibi adfuturos tecum. Ego descendam, & ibi colloquar tecum, de manuq; de ſpiritu, quo pradiſtus es, quo eos afflabo, ut ipſi tecum ferant partem oneris populi, ne tu ſolus ſuſtineas. Populo autem ſic dicito: Luſtramini in craſtinum, & veſcimini carne. Fletus enim veſter peruenit ad aures Iouæ, dum flagitatis carnem, & deſideratis Aegyptum. Dabit vobis Ioua carnem, quam comedatis, & comedatis non vno die, non duobus, non quinque, non decem, non viginti, ſed ad menſtruam diem, dum vobis exeat per nares, & faciat nauſeam: quoniam contempto Ioua, qui verſatur inter vos, plorantes apud eum, conquerimini vos exiſſe ex Aegypto. *M.* Sexcenta

DIALO. SACRORVM.

sunt millia pedum huius populi, qui adest tecum, & indicas te daturum eis carnes quibus vescantur per mensem? Nunquid eis mactabuntur oves, et capre, & boues, quæ satis sint? Nunquid vniuersi pisces maris congerentur, qui eis suppetant? Io. Nunquid debilitata est Iouæ manus. Iam videbitis, euenturane promiserim, nec ne.

Sententia. Cupiditas rerum carnalium parit fastidium spiritualium. Et deus carnalia petentibus interdum largitur. Sed illa brevis voluptas parit longos dolores. Cum maxime explebuntur carnales voluptatibus, adhæret poena.

C A L E B V S. Num. xij.

Argumentum. Populus, deterrentibus exploratoribus, desperat de expugnanda promissa terra. Qua re irarus Ioua, iurat non peruenturos, exceptis duobus, qui considerent, videlicet Iosua, & Calebo.

Exploratores, Calebus, Populus, Iosua, Moyses, Ioua,

V Enimus in eam terram Moyses, & Aharon, & Israelita, ad cuius explorationem missi sumus à vobis, & quidem abundat lacte, & melle, atq; ecce vobis fructus illius terræ. Videtis quanta sit hac vna, quæ in palo portetur à duobus. Videtis & hac mala granata, & ficus. Sed incolas habet fortes, & vrbes maximas, easq; munitissimas. Enace quoque prognatos illic vidimus. A. Malechita ad austrum incolunt. Hettei, & Iebusai, & Amorrhæi in montanis, Chananai autem accolunt mari, & Iordani. C. Ne dubitemus eò proficisci, & inuadere illos fines. Nam sumus futuri victores. E. Minimè verò. Est enim populus ille fortior, quàm nos, terra infæusta, suorum habitatorum consumptrix,

consumptrix, in qua non nisi immensi statura homines vidimus Enacinos, de genere gigantum, cum quibus comparati, videbamur nobis esse locustæ. P. Utinam aut in Aegypto mortui essemus, aut in hac solitudine moriamur. Cur enim adduxit nos Ioua in hanc terram, ferro trucidandos, mulieribus nostris, et paruulis praeda futuris? Nonne satius nobis est repetere Aegyptum? Creemus nobis imperatorem, quo duce reuertamur. I. Cauete Israelita ne quid faciat, cuius vos posthac pœniteat. Terra, quam explorantes lustrauimus, terra est bona in primis. Si nobis fauerit Ioua, intromittet nos in eam, eamque nobis dabit, terram scatentem lacte, et melle. Caterum ne rebellate contra Iouam, & ne illius terra incolas timeate, quos nos presidys destitutos, adiuuante Ioua, conficiemus. Deponite metum. P. Lapidentur, lapidentur. Io. Quousque tandem iritabit me iste populus? Moses quousque mihi fidem non habebit, tot miraculis per me editis apud eum? Quin eum peste illata excindo, ducturus ex te gentem maiorem, potentiorémque, quam ista est. M. Ergo cum audiēt Aegyptij, quibus de medio vi tua eripueris hunc populum, cumque audient incola istius terra, te, Ioua, qui in hoc populo versatus, ab eo conspectus sis præsens, ipsius oculis, te, cuius nubes supra eum steterit, qui praineris ei interdum in columna nubis, noctu in columna ignis, qui, inquam, audierint hunc populum à te funditus esse deletum, dicent te, quia nequiuieris intròmittere eos in terram, quam eis iuraueris, trucidasse eos in de-

DIALO. SACRORVM.

*fertis. Quare utere excellenti ista virtute domine, de qua loquens ita dicebas: Ioua ad iram tardus, ad clementiam propensus, culpam, & peccata condonans, in pœna autem irroganda parentum culpam, in natos ad tertiam, & quartam stirpem persequens. Remitte quæso culpam huic populo, ut tua benignitas postulat, usque ei ab Aegyptio huc usque remisisti. Io. Remitto ut postulas. Veruntamen ne viuiam, nisi Ioua gloria replebit totum orbem terrarum. Nam eorum, qui viderunt meam gloriam, & miracula, quæ feci tui in Aegyptio, tui in solitudine, & me tamen tentauerunt iam vel decies, neq; mihi obtemperauerunt, eorum, inquam, qui me iritauerunt, nemo videbit terram, quã iuravi maioribus eorum. Sed Calebum meum, quoniam alio animo præditus, quàm ceteri, mihi obsequutus est, introducam in terram, quam adiuit, eamque possidebit eius progenies. Cras reuertimini in solitudinem, versus mare rubrum. Etenim quem ad finem tandem audiam istius in me sceleratè multitudinis Israelitarum maledicta? Renuncia hac eis. Ne viuiam, inquit Ioua, nisi quem admodum locuti estis audiente me, sic faciam vobis. In isto deserto cadent cadauera vestra, & omnis vestrum numerus, quotquot recensiti supra vigesimum annum, murmurastis in me. Non intrabitis inquam in terram, in qua promisi me collocaturum vos. Excipio Calebum Iephonis, & Iosuum Nuni filium. Paruos quoque vestros, quos dixistis prede futuros, introducam in terram, quàm vos remisistis, eaq; potientur. Atq; interea, dum
vestra*

vestra cadauera per deserta labuntur, & consumuntur, liberi vestri ibidem pœnas dabunt vestri meretricij, per quadraginta annos, quibus vos supplicio afficiemini pro numero dierum, per quos dies explorauistis terram, totidem annis ductus pro totidem diebus, sentietisquæ quid sit in me esse contumacem. Ego Ioua, & dico, & sine dubio efficiam, ut huius peruersæ multitudinis homines, qui contra me coierunt, consumantur, & intereant in hac solitudine.

Sententia. Nihil est perniciosus illis, qui docent, minora sperare, quàm ferunt promissa dei, quibus tamen maxima pars hominum credit Deus ignauos, & diffidentes aduertatur, atque deserit: confidentes verò iuuat. Tantum quisque potest, quantum se diuina ope posse credit: si modo est eius fides fundata in dei promissis.

BALAA MV S. Num. xxij.

Argumentum. Asina Balaami ab ipso, quia restitaret, verberata loquitur, & genius qui ei in via obstabat, Balaamum alloquitur. Balaamus, Asina, Genius.

V*T te deus malè perdat asina, quæ me inuitum de via auerhis in agrum. At ego te pro istoc maleficio onerabo ictibus improba, Ary, ary. Quin go redis in viam? Nunc sumus inter duas macerias, non licebit mihi amplius declinare. Hei mihi, attriuit mihi pedem ad maceriam. At dispeream, nisi te malè multo plagis. Ary, ary. Quid hoc monstri est? Succumbit. At iam faxo te attolles, alioqui hic te contundam vsq; fuste. Hem. A. Quid in te commisi, ut me iã tertium caderes? B. Rogitas improba, quæ me hic ludificaris indigne? Atq; utinã mihi esset gladius præ mann. Nã te hîc iam confoderem. A. Nonne ego sum*

sum asina tua, qui tu semper haecenus inequitasti? Num quid tale solita sum facere tibi? B. Nihil. G. Ba laame, cur cecidisti asinam tuam iam tertium? Ecce ego ipse veni tibi aduersatum, quia hoc iter susceptum est contra meam sententiam. Asina vero ubi me vidit, declinavit me iam ter, quod nisi fecisset, profecto iam te interfecissem, eam vero sinissem vivere. B. Peccaui, fateor. Sed non videram te mihi obuium in via. Itaque si hoc iter tibi displicet, reuertar. G. Imò eas licet cum istis. Veruntamen vide ut ea demum dicas, quae tibi sugesserō.

Sententia. Falsi vates minus interdum vident quam iumenta.

TRANSIORDANINI. Num. xxxij.

Argumentum. Rubenenses, & Gadini impetrant à Mose sedem trans Iordanem.

Rubenenses, & Gadini, Moses.

HÆC regio, quam Israelita ceperunt caesis, Ioua duce, incolis, regio est apta pecori alendo. Nos autem habemus pecus. Quod, nisi tibi molestum est, Moses, liceat nobis possidere hanc terram, ut non traiciamus Iordanem. MO. Scilicet fratres vestri ibunt in bellum, vos hic manebitis ociosi? Cur deteretis animos Israelitarum, ne perveniant in regionem, quam ipsis Ioua dedit? Ita nimirum fecere patres vestri, quando eos ego misi à Cadebarne speculatum regionem. Cum enim pervenissent ad fluvium Escole, vidissentque terram, fregerunt deinde animos Israelitarum, ne irent in terram sibi à deo datam. Quare iratus deus, eodem die iuravit, nullum eorum, qui egressi

egressi essent Aegyptum, qui modò excessissent vigesimum annum, visurum terram, quam ipse promiserat Abrahamo, Isaac, & Iacobo, eo quod non paruissent sibi exceptis Calebo & Iosua, qui paruerant. Ergo iratus eos ductauit ultro, citroque, errantes per deserta quadraginta annos, donec tandem desit totum illud genus hominum, qui offenderat Iouam. Ecce autem vos exististis pro patribus vestris, qui augeatis numerum nocentum, ut ira Ioue in Israelitas incremento augeatur. Nam si deseretis eos, ductabit eos adhuc per deserta, atque ita perdidieritis hunc populum. *R.* Aedificabimus hic caulas pecudibus nostris, & vrbes paruulis, & imbellibus. Nos verò in armis erimus parati ante Israelitas, donec collocauerimus eos suo loco. Nostrum autem liberi, & cetera turba ad bellum inepta, manebunt in urbibus muratis, ut sint tuti ab incolis terrae. Nec reuertemur domum, quin prius Israelita venerint sua quisque in hereditatis possessionem. Neque enim cernemus hereditatem cum eis trans Iordanem, quibus obuenerit eis Iordanem, Orientem versus. *M.* Siquidem re praestabitis, quod pollicemini verbis, armatique ad bellum, quotquot potestis ferre arma, Ioua spectante, Iordanem transmittetis, non redituri nisi deturbatis à Ioua hostibus, terraque subdita Iouae imperio, si inquam ita ageris, reuenietis postea, purgati & Ioue, & Israelitis, atque hac quidem lege possidetote terram, Ioua volente. Sin haec non feceritis, sic habetote, vos peccare in Iouam, vestrumque peccatum in vos recasurum.

Sententia

DIALO. SACRORVM.

Sententia. Quibus iam prospectum est, ij debent ceteros, quibus nondum prospectum est, adiuuare.

RACHABA. *Is. iij.*

Argumentum. Rachaba meretrix abditos apud se exploratores Israëlitarum clam dimittit per fenestram, pacta cum eis de salute sua, & suorum.

Ministri Regis Hierichuntis, Rachaba,
Exploratores Hebræi.

Rachaba, nos sumus huc missi à rege, ut abducamus homines eos, qui diuerterunt ad te. Venerunt enim gratia explorandæ totius regionis. Proinde vide ut eos producas nobis. Ra. Ad me quidē venerunt homines quidā, qui cuiates sint, me latet. Hi cum vespere clauderetur porta, exierunt, nec scio quò se receperint. Si voletis consequi velociter, assequimini, Salua res est, abierūt. Nūc adeo hospites, quos ocului in tecto sub fascibus lini, ut eos seruem beneficio meo. Heus heus hospites, dormitis? E. Nondum. R. Attēdite, quæ dicā. Nō ignoro Iouam dedisse vobis hanc terram, nosq; omnes incolas huius terre perculsos vestri terrore, abiecisse animos. Nimirū audiuius ut exsiccauerit Ioua mare rubrum, quò vobis pateret iter abeuntibus ex Aegypto, utq; traclauerit duos reges Amorreorum qui trans Iordanē habitāt, Sekonem dico, & Oggum, quos delemisti funditus. Qua res ubi audita est, concidimus animis, nec iam quisquam est, qui audeat vel mutire in vos, propterea quod Ioua deus vester, deus est tā suprà in cælo, quā infrā in terra. Quocirca iurate nūc mihi per Iouam, si ego vos demerita fuero meo beneficio, vos quoq; parem gratiā relatueros domui meæ paternæ, &
michi

mibi date certum signum, quo consuletis saluti mei patris, et matris, & fratrum, & sororum, ut omnium, qui habent, asserētq; vitam nostram à morte. E. Fidem damus, nec recusamus mortem, modo ne indicetis nos, cum Ioua tradiderit nobis hanc regionem, ni vos bona fide conseruauerimus. R. Ergo hac lege dimittam vos per finem per hanc fenestram, qua prospicit rus. Rectè est, euasistis. Nunc conscendite in montes, ne incidatis in eos, qui vos prosequuntur, & ibi, dum redeunt, latitote triduum, post ituri. E. Attende diligenter qua dicemus. Cum ingressi fuerimus hos fines, tu appendes funiculum istum rubrum de hac fenestra, per quam nos demisisti, conuocabisq; ad te totam vestram familiam. Quod si quis è domo tua foras exierit, suo id periculo fecerit, nos aberimus à culpa. Quae erunt apud te, ea si quis attigerit, nos præstabimus damnum. Quod si hanc rem palàm feceris, erimus liberi à iureiurando, quo tu nos obstrinxisti. R A. Placet conditio. Valete. Ex. Et tu.

Sententia. Pios aduersus impiorum iniuriam ascondere piū est, & deus huiusmodi officia remuneratur.

GABAONITAE. Ios ix.

Argumentum. Iosua deceptus à Gabaonitis, fœdus paciscitur cum eis.

Gabaonitarum legati, Iosua.

ADsumus huc è finibus remotis, Iosua, & Ifraëlitæ, missi ad faciendum fœdus vobiscum, si vobis ita videtur. I. Fortassis habitatis in finibus his. Quod si est, non est nobis fas inire fœdus vobiscū. L. Nos quidem parati sumus dedere nos in tuam potestatem.

I. Cuiatesq;

DIALO. SACRORVM.

*I. Cuiates estis? Et unde adestis? L. Adsumus ex tēro
ra admodum remota hinc, moti nomine Ioua dei ve-
stri. Audiuimus enim de fama eius, & quanta facino-
ra ediderit in Aegypto, utq; acceperit duos Amor-
raeos reges transiordamos, Sehonem Heseboniorum,
& Oggum Bassana apud Astarota. Hac causa man-
dauerunt nos nostri senatores, & vniuersi nostrates,
ut sumpto viatico, veniremus obuiam vobis, oblaturi
vobis seruitium nostrum, & pacturi fœdus vobiscum.
Atque ecce panes, quos domi sumpsimus in comnea-
tum, cum sumus profecti ad vos, qui iam marcuerunt,
mucueruntque, ut videtis. Hæ quoque lagene, quas re-
pleuimus nouas, videtis ut sint lacere. Vestimenta
etiam, & calcei nostri, iam detrita sunt longitudine
itineris. Quare nolite putare nos meditari dolum ul-
lum. Bona fide agimus. Vt res est, sic loquimur. I. Ergo
componimus pacem vobiscum, vosq; conseruabimus, &
id iureiurando confirmabimus.*

*Sententia. Et pij interdum falluntur. Nā quo minus sunt
ipsi maliciosi, eo facilius credunt aliis, eos existimantes ex suo
ingenio. Itaque cauenda piis est credulitas, & cum columbinā
simplicitate coniungenda est serpentina astutia.*

IOSVA. Ios xxiij.

*Argumentum. Iosua concio ad dopulum, in qua com-
memorat Iouæ erga ipsos beneficia, & populus sese Iouæ ser-
uiturum promittit.*

Iosua, Populus.

A*Vdite vniuersi Israelite, quamobrem iusserim
vos huc conuocari, & quid Ioua deus Israeli-
tarum iusserit me vobis effari. Maiores vestri olim
incolue-*

incoluerunt trans flumen, videlicet. Tharethus pater
Abrahami, & Nachoris, colueruntque deos peregrinos.
Ioua autem illinc euocauit Abrahamū, autorem
generis vestri, eumque perduxit per omnes fines Chana-
næorum, & auxit progem eius, deditque ei Isaacum,
Isaaco autem Iacobum, et Esau. Esau assigna-
uit Seir montem possidendum. Iacobus, eiusque liberi
descenderunt in Aegyptum. Ibi cum excreuissent in-
gentem magnam, numerosamque, & potentem, disue-
xabantur ab Aegyptiis. Sed deus Aegyptios mirè in-
festauit, tandemque eductos ex Aegypto Israelitas de-
duxit ad mare rubrum, quod Aegyptus, & quadriga-
rijs, & equitibus persequentibus eos, inuocauerunt Iou-
nam, qui illos arcuit à vobis densa quadā caligine, im-
missoque mui eos demersit, spectantibus oculis vestris
tam inaudita facinora. Cum autem mansissetis in soli-
tudine, introduxit vos in fines Amorraeorum, trans
Iordaniorum, eosque bellum vobis inferentes subegit
vobis, eisque concisis, dedit vobis possessionem eorum a-
gri. Exiit deinde Balacus Sephoris filius, Moabi-
tarum rex, qui vos bello lacefferit, accersiuitque Balaam
filium Phegoris, qui vobis imprecaretur diras.
Sed noluit deus audire Balaamum conuertitque impre-
cationem eius in faustam precationem, & vos tutatus
est à manu illius. Ita traiecto Iordane, peruenistis ad
Hierichuntē, & bello resistentes Hierichuntios, et re-
liquos populos superauistis auxilio dei, qui, quasi mis-
sis ante vos vespis, egit vobis in fugam duos reges A-
morraeorum, nullo vestro vel ense, vel arcu, vobisque

D

dedit

DIALO. SACRORVM.

dedit & agrum non nestro labore cultum, & vrbes ab alijs, quàm à vobis, adificatas, quas incolitis, vineisq; & oliuetis, qua non sciuistis, viuistis. Quibus de causis veremini Iouam, eumq; verè, & sincerè colite, & auferre deos, quos maiores vestri coluerunt trans fluuiũ, & in Aegypto. Quòd si non placet vobis seruire Ioua, dissipate hodie utrum seruituri sitis dijs, quibus seruierunt conditores vestri trans flumen, an dijs Amorraeorum, quorum fines habitatis. Nam ego quidem, & domus mea seruiemus Ioua. P. Absit, ut omissa Ioua, seruiamus alijs dijs. Nam Ioua deus noster est. Hic eduxit nos, maioresq; nostros, ex Aegypto seruitute. Idem fecit in oculis nostris mira illa miracula, & nos custodiuit in omni itinere, quod confecimus, et inter omnes nationes, per quas iter fecimus, fugauitq; nobis omnes gentes, & Amorraeos incolas. Nos quoque colemus eum. Est enim deus noster. I. Non poteritis colere Iouam. Est enim deus sacrosanctus, deus rinalis, impatiens. Non feret vestra delicta, & peccata. Quòd si, eo relicto, coletis deos peregrinos, reuertetur, & vos non minus multis malis conficiet, quàm antè bonis affecit. P. At eum colemus. I. Ergo testamini, vos deligere vobis Iouam ad colendum? P. Testamur. I. Itaque tollite deos istos peregrinos, et expiate animos vestros Ioua, deo Israelitarum. P. Iouam deum nostrum, colemus, & eius dicto audientes erimus. I. Igitur cõsignas hoc literis, & erigam hoc ingens saxũ sub hac quercu, quod testis erit, utpote quòd adiuerit omnia Ioua ad vos dicta, si fortè fregeritis fidem deo vestro.

Senten-

Sententia. Deo seruatori, bonorumque datori, seruiui debet

I A E L. Iudicum. iij.

Argumentum. Iael Sisara Cananæorum ducem, dolo occidit.

Iael, Sisara, Baracus.

Diuerte ad me Sisara . Quo fugis ? Diuerte ad me tutò . S. Bene mones. Sed ubi abdes me ? I. Bono animo es. Sub hoc centone hîc latebis tutissimè . S. Amabò, da mihi paululum aqua, quod bibam . Nam valde sitio . I. Imò lac dabo ex hoc sino , quod melius est aqua. Hem bibe. Nunc quiescito, ubi texero te hac stragula veste . S. Sed sta ad ianuam case, ut si quis me quarit , neges hîc esse . I. Fiet . Nunc demum facinus edam maius fœminea manu. Quid hoc ? Gestit animus, iubetq, audere ulcisci hostem dei, & bonorum. Perijsti Sisara fœminea vi , fœminea manu interimêris . B A. Quis mihi nunc, quis demonstrat , quò fugerit hostis ? Quem ego si affecutus fuero, dispeream nisi ei animam eripio malis modis. Sed quò se surripuit ? Quò fugit ? I. O deum immortalem, quantum ego facinus feci ? Quânta laudem inueniet Iael ? Sed videone Baracum ? Ipse est. Sectatur hostem iam iacentem. Barace, huc sis ad me, ut tibi commonstrem hominem, quẽ queris . B. Obsecro, est ne is apud te ? I. Videbis . B. Proh superi, quid video ? Sisaram iacentem humi exanimem ? Quis hoc fecit ? I. Mulieris factum videt . B. At non muliebre tamen. Sed quæso tûne hoc fecisti ? I. Ipsa res indicat . B. Video. Sed narra, obsecro, quo pacto egeris . I. Vidi fugientem, iussi, ut ad me veniret, eumq, operui centone . Deinde cum iam quiesceret , cepi clauum, quem

DIALO. SACRORVM.

malleo adeg in tempus eius. Ille prouolutus ad pedes meos, efflauit animam. B. Utinam sic pereant, quotquot aduersantur deo.

Sententia. Turpi morte digni sunt, qui deo, aut eius populo aduersantur. Debilium manu vincit deus fortes.

GEDEON TRITVRANS. *Iudicum. v.*

Argumentum. Genius Gedeonem mittit ad debellandos Medianitas. Genius, Gedeon.

A*Dsit tibi Ioua, vir fortissime. G. Quasò te domine, si adest nobis Ioua, cur tã dira patimur? Vbinam sunt tot eius mira facinora, qua nobis narra uère maiores nostri, nos ab eo esse eductos ex Aegyptijs cum nos nunc deseruit, & addixit Madianitis? GE. Vade cum tua ista virtute, & defende Iraelitas à Madianitis. Ego sum tibi autor vadendi. G. Amabo te domine, qua tandem re defendam Iraelitas, qui sim tenuissimus omniũ Manassensium, & minimus totius paterna familia. Ge. Adiuvante me occides Madianitas ad unum. G. Quasò te, nisi molestum est, ut signo aliquo mihi confirmes, te eum esse, qui mecum loquere. Noli discedere hinc, donec redeam ad te, & expromam dapem, quam faciam apud te. Ge. Prestolabor tibi. G. Parauì omnia. Ge. Pone carnem, & panes non fermentatos super hoc saxo, & effunde ius. G. Hei mihi, ignis consumpsit omnia. Ioua Genius est. Me miserum, qui viderim Genium Ioua. G. Saluus es. Pone metum. Non ideo moriere.*

Sententia. Dei ope quiuis quiduis potest.

GEDEON. *Iudicum. vij.*

Argumentum. Gedeon delectu habito, dimissilque do-
mum

mun̄ imbellibus, castra Madianitarum noctu explorat. Deinde cum trecentis militibus aggressus profligat.

Ioua, Gedeon, Præco, Phara, Madianita, alter Madianita, Milites.

Gedeon, tu nimis multos habes milites. Quod si cū istis copijs viceritis hostes, Israelita iactarent sese victoriam adeptos esse suo Marte, atque ita non ego laudarer, sed ipsi, id quod detraheret mea gloria. Proinde cura, ut proclametur in exercitu, ut timidi reptant domum, & discedant ex monte Galaado. G. Præco indica timidis, et ceteris discessum, secundum legem, ut nosti. Pr. Audite, audite milites. Si quis adificauit nouam domum, neque dedicauit, is domum repedato, ne si in pralio occubuerit, alius eam dedicerit. Item si quis vineam conseruit, neque profanauit, domum repedato, ne si occubuerit in pralio, alius eam profanet. Item si quis uxorem desponsauit, neque duxit, domum repedato, ne si in pralio occubuerit, alius eam ducat. Item si quis timidus est, & molli animo, domum repedato, ne animi sui mollitie effœminet animos aliorum. G. Rectè est. Restant decem millia, discesserunt viginti millia. I. Sed ne sic quidem satis pauci sunt. Nam quò pauciores erunt, eò mihi gloriosior erit victoria. Deduc ista decem millia ad aquas. Ego eos illic tibi probabo, & ostendam, quosnam velim ire tecum, quos item nolim. G. Agitè milites, descendite ad aquas. Io. Da operam, ut quicumque lambent aquam lingua more canum, hos secernas ab eis, qui ad bibendum procubuerint in genua. G. Ita factum est. Super sunt trecen-

DIALO. SACRORVM.

ti, qui ducta ad os manu lamberunt aquam. Reliqui omnes proni in genua biberunt. *I.* Per istos trecentos dabo tibi victoriam Gedeon, & Madianitas tibi dedam. Quocirca iube reliquis omnibus, ut domum repetant. *G.* Ite domum Israelita, exceptis his trecentis, & nobis relinquitte commeatum, & tubas. *I.* Gedeon, descende, dum nox est, ad castra Madianitarum, ut intelligas me ea tibi tradere. Quod si solus descendere vereris, discende una cum Phara famulo tuo ut, audias, qua dicentur, ut ita confirmeris ad innuadenda castra. *G.* Phara, descendamus clanculum in vallem, ut exploremus quid animi habeant hostes. *PH.* Placeat. *G.* Caue ne strepitum edas, hic est via. *PH.* Tace, tace here. *G.* Quid est? *PH.* Iam non procul absumus à castris. *G.* Sic habet, audio stertentes. Hic sunt extremi armatorum. Sed tace, nescio quis loquitur. *Ma.* Sin tu, quid ego somniauerim? *A.* Sciam, si dixeris. *MA.* Panis hordeaceus videbatur mihi voluere se cum strepitu per castra Madianitarum, qui tandem delatus est ad tabernaculum, quod valida vi impulsus, & labefactatus, à culmine deiecit. *A.* Vis tibi certò interpreter? Ensis est proculdubio Gedeonis, filij Ioua, Israelita, cui in manum dedit deus Madianitas una cum vniuersis castris. *G.* Audiisti? *P.* Atque equidem libenter. *G.* Satis habeo, nostra est victoria, redeamus ad nostros. Habemus tibi gratiam, deus immortalis, qui nobis bene fortunas hoc consilium. *P.* Non est dubium, quin perierint Madianita. O felicem noctem, & quoniam etiam die clariorem. *G.* Ad-
este

esse viri, expergiscimini, vicinus. Deus dat, nobis castra hostium. Sed audite diligenter, qua dicam. Distribui vos in tres classes, ferensque singuli singulas tubas manu, testasque vacuas, & in testis tediis. Sed videte, ut imitemini me. Cum venero ad extrema castra, facitote, ut videritis me facientem, cumque audietis meam tubam, & eorum, qui erunt mecum, vos quoque repente colliditote testas, sumptisque manu laua tediis, dextra tubis, clangitote, & magnum strepitum circum castra edistote, simulque proclamato, gladius Ioua, & Gedeonis. Audistisne? *Mi.* Audimus, & meminerimus. *G.* Vadamus. Iam ferè media nox est. Ventum est ad ultimam partem castrorum. Vos ambite castra. Sed excitantur custodes, clangamus properè. *M.* Gladius Ioua, & Gedeonis. *I.* Paan. *G.* O deum immortalem, quid video? Deus conuertit ipsorum enses in ipsos. Confodiunt sese mutuis vulneribus. *Mi.* Vt cadunt crebri? Iam bona pars interijt. Cateri mandant se fugare. *G.* Fugiunt. Instate viri, urgete, consequimini, secutimini, ut è tanto numero nullus euadat.

Sententia. Christianum bellum, quod in Gedeonico adumbratur, à voluntarijs non coactis, gerendum est, & præstat esse paucos alacres, quàm multos ignauos. Stulti duces milites numerant, sapientes ponderant.

IEPTHA. Iudicum. xij.

Argumentum. Iephthæ persuadent senatores Israelitarum, ut se militiæ ducem præbeat aduersus Madianitas.

Senatores Israelitarum, Iephtha.

Missi sumus ad te, Iephtha, ab Israelitis, ut à te postulemus, ut præbeas te nobis ducem, ad ge-

DIALO. SACRORVM.

*rendum bellum, contra Ammonitas. Scimus enim te esse eo corporis, et animi robore praditum, eaq³ peritia belli, ut nemo hodie possit id prestare melius. I. Enimvero vos exegistis me domo paterna præ odio. Cur nunc venitis ad me, rebus aduersis? Cur non potius retinuis-
stis me, cum non egeretis, ut esset vobis copia mei, cum egeretis? S. Noli quæso, Ieptha, meminisse iniuria. Si nos non rectè fecimus, qui te expulerimus: tu rectè facies, si maleficium pensabis beneficio, & innocentiam tuam magis commendabis. Quod si nobiscum profectus fueris, & debellaueris Ammonitas: constituemus te principem omnium Galaaditarum, atque ita fiet, ut tibi longe plus sit boni, quàm quanta fuit iniuria. I. Ergo si reuocatis me ad debellandos Ammonitas, & Iona subegerit eos mihi: obtinebo principatum in vos? Se. Contestamur Iouam, nos esse facturos isto modo. I. Persuastis Eamus.*

Sententia. Præstantes viri, licet eis in præsentia non egeas, retineri debent in calus futuros.

RUTHA. Ruth. j.

Argumentum. Noemim ex Moabitica descendentem in Israeliticam terram, quamuis dissuadentem, comitatur præ eius amore Rutha, eius quondam nurus.

*Noemis. Rutha, & Orpha
eius nurus.*

P*OSTquam deus cepit misericordiam sui populi (ut accepimus) eumq^{ue} leuauit fame, qua cœgerat me, & meum virum, & liberos confugere huc ad Moabitas: iam nihil est, quod velim diutius agere in regione*

regione aliena. Sed vobis, mea nurus charissima, censeo redeundum suam cuique in domum patriam, postquam estis priuata viris. Iam satis me comitata estis. Ite sanè secundo deo, quem precor, ut vobis rependat pietatem, qua vsa estis in mortuos, & in me. Det, inquam, vobis Ioua, ut nanciscamini quietem suam utraque apud maritum. Amplectimini me, charissima coniuges meorum olim filiorum. R. Heu nos miseras. Siccine disiungimur a te? Ah non fiet, suauissima socrus, quin ibimus tecum ad tuos populares. N. Nihil opus est mea filiola. An putatis me adhuc utero edituram filios, qui futuri sint vobis viri? Reuertimini potius mea filiola, abite. Nam ego quidem grandior sum, quam ut sim apta viro. Sed fingite non abesse spem, meq; tradi viro vel in proximam noctem filiofque gignere. An estis expectaturæ, donec adoluerint? Poteritis ne tandiu durare sine viris? Non ita, filiola. Parendum est necessitati. Equidem valde angor vestro discessu. Sed nolo repugnare urgenti deo. O. Vera predicat. Melius est reuerti. N. Sapis, amplectere me. Vale mea quondam nurus. O. Vale & tu, mea quondam socrus. N. Vides Rutha, ut tua fratria repetat patriam, & deos penates? Quid apud me habes? Reuertere unà cum ea. R. Ne me urge de te relinquenda. Nam quò tu cunque ibis, ego ibo. Vbi moraberis, ego commorabor: Communis mihi tecum erit populus, communis deus. Tecum unà moriar, tecum unà humabor. Ita omnino statui, atque ita mihi habeam Iouam propitium, ut unà mors est, me à te separa-

DIALO. SACRORVM.

ſeparatura. N. Poſtquam ita animum obfirmavi: nolo improbius obſiſtere tuo ſtudio. Eamus ſanè, deo bene fortunante.

Sententia. Beati, qui deum, deiq; populum anteponunt & parentibus, & patriæ. Eos deus largè remunerabitur,

BOOZVS. Ruth. ij.

Argumentum. Boozus comiter alloquitur Rutham, ſpicas legentem, eiſque pietatem collaudat.

Boozus, Meſſores, Curator meſis, Rutha.

A*Dſit vobis deus, meſſores. M. Et tibi bene omnia ſecundet. B. Quæ eſt iſta puella, curator, quam hîc video ſpicas legere? C. Moabitæ eſt, quæ huc ſequuta eſt Noemem, remigrantem ex agro Moabitæ. Ea rogas, ut liceret ſibi legere ſpicas poſt meſſores, id quod adhuc fecit à manè, tam paulum manet domi. B. Audi filia, ne iueris in agrum aliud ad colligendas ſpicas, nèue hinc abieris. Sed hæreto apud meas ancillas, & videto ut ſequaris eas in quemcunq; agrum ibunt meſſum. Ego vetabo, ne famuli ſint tibi moleſti. Quòd ſi ſities, potes potum ex iſdem vaſis, quibus ipſi hauriunt. R. Quid nam eſt in me, quâobrem digneris ita reſpicere me, cum ſim peregrina? B. Perlatum eſt ad me, qualem tu te præſtiteris erga tuam ſocrum, poſt obitum viri tui, utq; relicto utroq; parente, terraq; patriæ, contuleris te ad populum, tibi antea ignotum, quòd factum Iona, deus Iſraelitarum, rependet tibi cumulatiffimo præmio, ſub cuius quaſi alarum præſidium tu te receperis. R. Agnoſco tuam gravitatem, benignitatem, & miſericordiam, qui tam comiter confir-*
mes

*mes animum meum consolando, cū tamen indigna
sim, quæ vel in ancillarum tuarum numerum veniam.*

Sententia. Pij fauent pijs, eisque benefaciunt.

DISCALCEATVS. Ruth. iij.

*Argumentum. Boozus, recusato altero propinquo, emittit
bona Noemis, eamque duxit uxorem.*

Boozus, propinquus Ruthæ, Senatores.

H*Eus tu, qui hæc transis, ades dum, paucis te volo.
P. Quid nam id est? B. Consiste hic paulisper,
dum euoco aliquot de senatoribus ciuitatis, qui tran-
seunt per hanc portam, ut adsint nobis in hoc ne-
gotio. Nam seria res est; egētque testibus. Hæus vos
senatores, quæso vos, ut accommodetis huc nobis
aliquantisper vestram operam. Non faciemus lon-
gius. S. E. Adsumus, dic quid velis. B. O. Partem fun-
di, qui fuit cognati nostri Elimelechi, venundat.
Noemis, reuersa ex agro Moabitæ. Hanc
rem visum est mihi, ut tibi significarem, ut si emptu-
rus es, emas in præsentia senatus nostri. S. minus,
indices mihi. Nemo est enim cognatus propinquior
te, secundum quem ego sum. P. R. Ego verò emam. B. O.
Sed eum fundum emes à Noemi, & à Rutha Moa-
bitide, uxore demortui, emes ea conditione, ut ip-
sam Rutham ducas in matrimonium, ut suscites no-
men illius in eius hereditate. P. R. Non licet mihi hæc
lege emere, ne corrumpam patrimonium meum. E-
me tu, si vis meo loco. Mihi quidem emere non licet,
atque in huius rei testimonium, accipe calcem meam
de manu mea. Ego quemadmodū exui me hos calceas,*

ita

ita testor me cedere tibi meum ius in hac re. *B.* Vos senes, & populares, hodie mihi testes eritis, ut ego emam omnia bona. *Elimelechi, & Cilionis, & Machlonis, à Noemi, utq;* mihi vindicem in matrimonium *Rutham Moabitidem, coniugem Machlonis, ut consulam nomeni demortui in eius hereditate, ne eius nomen tollatur ex eius consanguinitate, & patria. Vos hodie testes nuncupo. S. Testabimur. Faxit Ioua, ut mulier ista, quæ est intratura tuam domum, tam sit fecunda, quàm fuerunt Rachel, & Lia, qua due prole instruxerunt domum Israeliticam, utq;* egregium quid facias in Ephrata, & tibi nominis famam compares *Bethlehema, fiatq;* domus tua similis domui *Pharis, quem Iudas sustulit ex Thamare, progenie tibi à Ioua data ex puella.*

*Sententia. Qui vult defuncti possessionem, habeat & vi-
duam. Qui vult, quod placet, habeat &, quod displicet.*

SAMSON. Iudicum. xv.

Argumentum. Samson victus ad palæstinos deductus, abruptis vinculis, occidit max illa asini mille viros.

Iudæi, Samson, Palæstini.

AN nescis Palæstinos habere imperium in nos? *S.* Scio. *I. Cur ergo incendiasti segetes eorum magno nostro malo? S. Par pari retuli. IV. Atqui huc venimus, ut te victum dedamus eis. S. Siquidem inreiu-
rando confirmatis, vos non illaturos mihi manus vio-
lentas, vinciatis licec. I, Eadem damus. S. Agite, colligite, ducite, adducite, quantum potestis. P. Euge, ad-
ducitur ille hostis noster capitalis, qui immisit sceleratas faces in segetes nostras. Nunc nunc velscetur.*

Nunc

*Nunquam hodie effugies Samson, hîc tibi finis adest
vite. S. Agite verò, si quid inimi habetis, aggredimini
vinctum. Experiar tamen, si quid habeo solitarum
virium. Euge. P. Perimus. Abrupit vincula. Sed in-
uadamus undique, non euadet, prestemus nos viros. S.
Sed unde mihi telum. Ecce autem commodum sese of-
fert hac maxilla asini. Hac præbebit vicem claua. Pu-
gnate viri pro virili. Sentietis qui vir sum. Hem tibi,
qui primus me laceffis, primus perito. Et vos, qui hîc
tam densè conglobati estis, sentite qua sint vires Sam-
sonis, qui vincit inermis armatos. Heus, cogitatis pu-
gnare pedibus? Quò fugitis? Hîc adest hostis, ne
prodite victoriam. Tu quidem hîc iacebis, in quos
que adiungêris ei comes, dormite. Euge Sam-
son, quantam cadem fecisti? Maxilla asini
quantam stragem edidi? Ma-
xilla asini prostravi
mille viros.*

*Sententia. Qui dei spiritu præditus est, inuictus
est, frustra quæ constringitur. Deus sæpe
vilissimis telis vlciscitur
hostes suos.*

· **· D I A L O G O ·**

R V M S A C R O R V M

L I B R I . I I .

E L I S . i. Reg. iij.

Argumentum. Ioua Samueli prædicit, sese animaduersum in domum elis sacerdotis, qui in filios suos non animaduertit.

Ioua, Samuel, Elis.

Amuel. S. Quid me vis? Accurram. Adsum vocatus à te. E. Non vocani. Redi cubitum. S. Fiet. I. Samuel. S. Adsum Eli. Nā vocasti me. E. Non te vocani, fili. Redi cubitum. S. Faciam. I. Samuel. S. Adsum. Nam vocasti me. E. At at. Nunc demum intelligo quid sit Discede cubitum. Quòd si te vocauerit, respondeto, loquere Ioua, audio. S. Faciam. I. Samuel, Samuel. S. Loquere domine. Audio. I. Ego sum quiddā facturum in Israelitis, quod quisquis audierit, prorsus obstupescet. Sum enim aliquando importaturus in domum Elis omnia, qua decreui, et rem ad exitum perducturus, eiq; ostensurus, me persequunturū culpam eius in eius domum in perpetuum, qui, cum sciret filios suos malè audire, non animaduertit in eos. Quam ob causam iuro, hanc noxam nullo unquam vel sacrificio, vel libamine, Elis posteritati remissum iri.

Sententia. Qui diuinæ voci non est assuetus, eam interdū esse putat hominis. Peccantes natos non punire, graue peccatum

sum

rum est. Parentum, quamuis bonorum, indulgentia perdit
natos. Natos, qui verè, & sapienter amat, castigat. Sed ne quid
iniuste, immodicè fiat.

S A V L V S. i. Regum. ix.

Argumentum. Saülus quærens asinas patris, it consultum
Samuelem vatem, & ab eo discit se futurum regem.

Saülus, Puer, Puellæ, Samuel.

ENimvero satis iam diu conquisiuimus asinas, ne-
que inuenimus. Reuertamur domum, puer, ne pa-
ter meus, omissis asellis, sis sollicitus de nobis. P. Non
censeo redeundum esse, re infecta. Aiunt esse diuinum
quendam, & grauem virum in proximo oppido, qui
quicquid dicit futurum, euenit. Conueniamus eum, si
fortè indicet nobis id, cuius causa venimus. S. Sed
quid offeremus homini? Nam etiam pane exhaus-
ta sunt peræ nostra, nec habemus, quod dono demus
ei, & ire vacuos religio est. P. Tace. Est mihi in
prasentia quadrans sicti argentei, quem dabo ei, ut
indicet nobis quam viam insistamus. Olim inter Is-
raelitas, qui ibant consultum deum, dicebant se ire
ad videntem. Nam qui hodie dicitur vates, olim
vocabatur videns. S. Rectè mones. Eamus. Ingre-
diendum est hoc ascensu arduo. Sed video puellas,
quæ exeunt aquatum, adeamus eas. Heus puellæ,
an non hic vates quidam? P. Est, & quidem incide-
tis in eum, si pergitis. Properate modo. Nam hodie
venit in oppidum, quia populus facturum est rem di-
uinam in sacello. Simulac introieritis in oppidum,
offenderis eum, antequàm ascendat in sacellum epula-
turus, Populus enim non inibit epulas ante aduentum
eius.

DIALO. SACRORVM.

eius, quoniam eius est consecrare sacrificium. Postea epulabuntur inuitati. Itaque ascendite, non est dubium quin inuenturi sitis eum. S. Habemus gratiam, ascendamus in oppidum. Sa. Video adolescentem huc venientem una cum puero. Nimirum hic est, quem heri pradixit mihi deus venturum ex regione Beniamitarum, ut eum unctione creem imperatorem Hebraorum, ut eos vindicet ab iniuria Palestinorum. S. Amabo te, indica nobis domum vatis. S. A. M. Ego sum ille, conscendite ante me hunc collem, hodie epulabimini mecum. Deinde dimittam vos manè, & indicabo vobis quicquid cogitatis cum animis vestris. Quod attinet ad asinas perditas, tertio ab hinc die, tu ne esto anxius de eis, reperta erunt. Sed quorsum de asellis? Ad te veniamus. Debes asstimare te esse columen totius nostrae nationis, omniumque salutem positam esse in te, tuaque domo paterna. S. Quid ais? In mène, qui genus refero ad Ieminem, ortus ex obscurissima familia Beniamitarum, qua tribus est minima 7fraëltitarum? Sam. Concedamus modò in hospitium. Deus providebit cetera.

Sententia. Deus opera sua inopinabilibus occasionibus ad exitum perduxit.

S. A. M. V. E. L. i. Regum. xij.

Argumentum. Samuel iam senex innocentiam suam, & dei in Israelitas beneficia commemorat, eorumque peccatum reprehendit, qui regem sibi depoposcerint, & impetrato diuinitus tonitru eos ad obedientiam cohortatur.

Samuel, Israelitæ.

En ego

EN ego vobis in omnibus obsequutus, regem creati,
 deinceps iam vobis præsuturum. Nam me quidem
 iam senem esse, indicio est canicies. Meiliberi inter
 vos degunt, & ego vobis iam ab ineunte etate præsui.
 Hic adsum. Respondete mihi coram Ioua, & coram
 eius vincto, si cuius bouem, aut asinum sustuli, si cui in-
 iurius, aut violentus fui, si à quoquam premium acce-
 pi, ut in eius culpa conuincerem, paratus sum vobis red-
 dere. I. Neque iniurius in nos, aut importunus fuisti,
 neque quicquam ab ullo accepisti. S. Testis est hodie
 apud vos & Ioua, & Ioua vinctus, nihil habere vos,
 quod me accusetis. I. Planè. S. Adeste igitur. Placet
 vobiscum disputare, quanta Ioua, & Moysi & Aha-
 ron's creator, & maiorum vestrorum ex Aegyptio re-
 ditus autor, tum in vos, tum in maiores vestros benefi-
 cia contulerit. Cum migrasset Iacobus in Aegyptum,
 innocatus à maioribus vestris Ioua, Moysen misit, &
 Aharonem, qui illos ex Aegyptio eductos in hoc loco
 collocauerunt. Postea ipsius oblitus, emancipauit Sisa-
 ra duci exercitus Hæzoris, tum Palæstinis, & Moa-
 bitarum regi, à quibus bello vexati sunt. Deinde inno-
 cantibus eis Iouam, peccatumq, confitentibus, quod eo
 relicto Baalem & Astarotum coluissent, & auxilium
 contra hostes orantibus, sequè ei seruituros pollicenti-
 bus, misit Ierobaalem, & Bedanem, & Iephtham, &
 Samuelem, per quos ita vos ab hostibus vestris undiq,
 vindicauit, ut in tuto essetis. Vos verò, cum videretis
 vos à Nabasso Ammonitarū rege innadi, postulastis
 à me, ut mutato rerum statu, à rege vobis regiliceret,

E

cum

DIALO. SACRORVM.

Cum Iouam deum vestrum regem haberetis . Igitur ecce vobis regem, quem delegistis, et efflagitastis. Regem vobis praefuit Ioua . Si Iouam deum vestrum reuerbimini, ei que seruietis, & dicto audientes sine contumacia una cum rege vestro paebebitis, bene vobiscum agetur. Sin minus, & vos, & regem vestrum Ioua manus impetit. Iam vero agite, videte quantam rem Ioua iam nunc in oculis vestris faciat. Tritici messis nunc est, quo tempore tonare, aut pluere in his finibus non solet. Atqui ego iam Iouam exorabo, ut tonet, atque pluatur, ut intelligatis, vos in Iouam grauem culpam commisisse, qui regem vobis poposceritis. Ioua coeli terrarumque deus, emitte nunc tonitrua, & nubium, ut hic populus suum peccatum agnoscat. I. Ut tonat? Ut pluit? Heu nos miseros. Supplica pro nobis Iouae deo tuo, ne pereamus, qui ad tot superiora nostra scelera hoc insuper adycimus, ut regem nobis peteremus. S. Bono animo este. Vos quidem ista re grauer peccastis. Veruntamen nolite à Ioua deficere, sed eum toto pectore colite, neue desiscite ad vana ista, quae neque inuare possunt, neque defendere. Sunt enim vanissima. Neque enim destituet Ioua populum suum propter sui nominis celebritatem: postquam semel cepit vos sibi populum habere. Ego quoque absit ut Ioua non offendam, aut pro vobis supplicare, vosq; descende, & recta via deducere intermittam. Tantum Iouam mentuite, cumq; verè, & tota mente colite. Videte enim, quantam rem apud vos ficerit. Quod si peccatis indulgebitis, & vos, & rex vester peribitis.

Sententia

Sententia . Iusti homines, qualis fuit Samuel, nemini faciunt iniuriam. Magna est hominum erga deum ingratitudo, qui toties, tam fideliter à deo defensi, tot beneficijs cumulati, tamen hominem regem sibi deposcant, digni sanè, qui inclementi regi seruiant, quando clementem repudiant. im-mensa est dei clementia , qui sic ingratos tamen non delectat. Multum valent apud deum preces iustorum, qui etiam alieno tempore, vel pluuiam possint impetrare.

SORTILEGIUM. j. Regum. xiiij.

Argumentum. Saülus Ionathanem filium suum vult occidi propter gustatum mel contra votum populi . Sed populus eum prohibet occidi.

Saülus, Populus, Ionathan.

Hic adeste omnes populi primates, dispicite, & conquirite, cuius hodie culpa fiat, ut deus roganti mihi oraculum non reddat. Nam Ionam ego Opt. Max. Israelitarum conservatorem iuro, si etiam Ionathan filius meus is fuerit, eum esse capite pœnas daturum. Vos totus populus consistite istic. Ego. & Ionathan consistemus altrinsecus. P. Ut libet facito. 7. Iona deus Israelitarum age seuerè. Ducantur sortes. At at, nos petit fors. Alter nostrum sit oportet. Sortiamur. S. Oho Ionathan, fors indicat te. Indica mihi quid nam feceris. I. Gustavi paululum mellis de capite huius baculi, quem in manu habebam, quod tu, insciente me, fieri vetueras. Hôccine mihi capitale esse, æquum est? S. Deum ego iuro, te moriturum, Ionathan. P. Ergo morietur Ionathan, qui tam præclaram victoriam pepererit Israelitis? Nequaquam per Ionam immortalem, ne pilum quidem amittet, qui hodie deum sui facti adiutorem habuerit.

DIALO. SACRORVM.

Sententia. In hac vita vnus peccatum luunt interdum multi, quia sunt vnum quasi corpus, cuius membrorum omnium est tanta coniunctio, atque cognatio, vt sit eorum consensus, tum dolorum, tum voluptatum. Sed in altera vita, in qua punientur animæ, sui quisque, non alieni, peccati pœnas dabit.

OBEDIENTIA. i. Reg. xv.

Argumentum. Samuel Saülum reprehendit, qui Amalechitas clementius quam Ioua præceperat, vltus fuit.

Saülus Samuel.

Iouam tibi propitium præcor. Feci iussum Iouæ. *S. Quem ego balatum & mugitum audio? Sau. Oues sunt, & capra, & boues, quæ ex Amalechitis abegimus. Nam ab horum pecorum optimis quibusque necandis abstinere milites, vt Iouæ deo tuo sacrificium fieret. Reliqua funditis excidimus. S. Lucetne mihi, quod bona tua venia fiat, tibi significare, quid mihi Ioua hac nocte dixerit? Sau. Licet. Sa. Nonne cum vel te iudice parvus fuero, nunc princeps es tribuum Israelitarum, vnctus à Ioua rex eorum? à quo cum in hanc expeditionem missus sis, iussuq; sceleratos Amalechitas excindere, & bello ad internecionem persequi, cur ei dicto audiens non fuisti? Teq; ad prædam, vetante Ioua, conuertisti? Sau. Imò Ioua parui, expeditionemq; ad quam ab eo sum missus, confeci, & deletis Amalechitis, Agagum eorum regem abduxi. Tantum milites de manubys pecora, bonæque deuotorum primitias desumpserunt, quæ Ioua deo tuo immolarentur apud Galgala. S. Quasi verò Ioua tam placeant hostiæ, & sacrificia, quam eius dicto audientem esse.*

esse. Scito obedientiam præstantiorem esse sacrificio, & obtemperationem adipe arietum. Nam non parendi peccatum perinde est, ac magia. Et contumacem, esse, eadem in culpa ponitur, ac simulacricolam esse. Et quia Ioue mandatum repudiasti, ipse te vicissim regno exiget. Sau. Peccaui, qui contra Ioue iussum, cōtraq; tua dicta venerim, milites veritus, eisq; obsecutus. Sed da mihi quæso hanc veniam, ut mecum reuertare, ut Ionam adorem. Sa. Non reuertar tecum, qui Ioue mādātum aspernatus sis, & idcirco ab eo abdicatus regno Israelitarum. Vale. Sau. At non patiar te abire, ut non me comiteris. S. Quid me retines? Ah, rupisti meum pallium, & Ioua hodie Israelitarum regnum à te abrumpit, idq; alteri te meliori tradit. Neque verò fallet Israelitarum triumphator, neque factum mutabit. Non enim homo est, ut factum mutet. Sau. Fateor peccatum à me esse. Sed concede mihi hunc honorem, apud senatores meorum popularium, apudq; Israelitas, ut mecum redeas, Ionam deum tuum adoraturo. S. Agè, age, præi, sequar.

Sententia. Nil placet deo, quod eius præcepto contrarium est, etiam si bono alioquin aīo fiat. Debet enim homo deo, sicut seruus hero, aut filius patri)seruire, non suo sed illius arbitrio.

GOLIATHVS. i. Reg. xvij.

Argumentum. Dauid à Saūlo impetrat, ut liceat cum Goliatho pugnare, & illū cum funda, & pedo aggressus occidit.

Dauid, Eliabur, Goliathus, Israelita quidam,
alius Israel. Nuncius, Saūlus.

S Aluete mei fratres optimi. E. Deus det, quæ velis, germane lepidissime. Vt valet pater? D. Optimè.

E 3

gratia

DIALO. SACRORVM.

gratia deo, meq; misit ut viserem quid ageretur, vobisque afferrem placentiam, & decem panes, & tesseram vestram acciperem. Dedit etiam mihi decem caseos, ad centurionem. Sed quam ego vocem audio? G. Quid opus est vos exire ad praelio dimicandum nobiscum? Ego sum Palaestinus, vos estis clientes Saûli. Deligite ex vobis aliquem, qui conserat manus mecum, qui si superauerit me praelio, & interemerit, nos seruiemus vobis. Sin ego vicerò, vos nobis seruietis. Quanta ego hodie ignominia afficio instructos in aciem Israelitas? Date mihi virum, quicum contendam singulari certamine. D. Quis est importunus iste, & turgidus gigas, qui tantopere despicit nos praese, cuius vocem, & aspectum contremiscunt omnes, & refugiunt? Is. Nescio quis est, natus in nostram perniciem, dedecus, cum quo nemo audet conserere manum, adeò ingens est, & terribilis. D. Quid ergo praemij feret, qui sustulerit eum de medio, & aboleuerit tantum probrum Israelitarum? Nam quis est impurus iste Palaestinus, qui inurit tantam notam ignominia castris dei immortalis? Is. Si quis eum deiecerit, rex eum valde ditabit, locabitque ei nuptum filam suam, donabitque immunitate perpetua domum eius paternam. E. Cur venisti huc improbe puer? Aut cur deseruisti pauculas illas ouiculas in saltu? Ego noui temeritatem, audaciamq; tui ingenij. Mirum ni venisti spectatum praelium. D. Quid ego comisi? An non erat causa, cur venirem? Sed adibo alios. Hec tu, quo praemio afficiet rex eum, qui occiderit immanem illum Palaestinum. IS. Massimo.

ximo. *DA.* Quò nam? *IS.* Ornabit eum maximis diuitijs & opibus, committetque ei natam suam uxorem, & liberabit domum eius patriam in perpetuum. *DA.* Condignum sanè premium, & regale. Equidem ausim aggredi hominem. Nescio quomodo gestit animus, indignaturq; tantum licere cuiquam in populum dei. Hæcine ut patiar? Impunè ergo nefanda illa probra euomuerit in sacram gentem? Mori me malui. *N.* Adolescentule, iubet rex ut venias ad se. *N.* Nihil est quod faciam libentius. Eamus. O si fiat mihi potestas pugnandi cum eo. Quantum bellum confecerò? Vel potius, quantum bellum confecerit deus, uno occiso? *N.* Adduco tibi hic adolescentulum rex, quem insisti accerxi. *S.* Quid audio David? Tu ne dixisti, te audere in Palestinum illum portentosum, qui perterrefacit totas nostras acies? *D.* Bono animo es, o rex, ne despondeat quisquam animum. Vos spectabitis, ego ipse subibo hoc certamen, & congregiar cum Palastino. *SA.* Vide quid dicas David. Non possis pugnare cum eo, adolescentulus, & rudis belli, viro robustissimo, & in armis exercitatissimo iam à puero. *D.* Nihil facio neque vires, neq; vsum armorum eius. Habeo longè aliam rationem certandi. Audi quid dicam. Cum aliquando pascerem oues patris mei, leo venà cum vrsò inuasit gregem, ouemque corripuit. Eum ego consecutus cecidi, eripuique ouem è faucibus eius. Tum vrsus in me irruere. Ego verò prehensum rostro, ad terrā affligere, & cadere, atq; ita occidi, & leonem, & vrsum. Non dubito quin idem exitus maneat ne-

DIALO. SACRORVM.

farium hunc, & teterrimum hostem, qui audet pro-
scindere conuicijs exercitum dei immortalis. Ioua, qui
defendit me à leone, & urso, idem defendet etiam à
Palastino isto. S. Quando tanta fiducia es, per me li-
cet descendas in certamen. Absit tibi deus. Verunta-
men es armandus. Volo accommodare tibi mea ipsius
arma. D. Munquam equidem arma tuli. Sed faciam
periculum, si possum uti. Hac lorica valde me grauat,
cassis quoque premit caput, etiam calige sunt, duplo
maiores, quam pro meis pedibus, nec ensis admodum
deceat meum latus, videorq; magis alligatus ensi, quam
ensis mihi. Vah, non possum ingredi cum his impedi-
mentis. Apage hæc arma, non sum assuetus his ferendis.
Malo ferre nota tela, pedum dico, & fundam unà cum
his quinque leuibus silicibus, quos geram in sacculo.
Bene spera rex, cernes me hodie victorem redeuntem
cum exuuijs hominis ferocissimi. S. Ita faxit deus. G.
Videone ego hominem venire ad me. Tandem habebo,
qui cum certem. Sed quæ, malum, intemperie agitant
Israelitas? Quis misit nobis hunc pulchellum pusio-
nem, rubicundum? Heus puer, mène putas canem, qui
cogites pugnare pedo? Vt te dii decq; omnes, quantus
es, perdant. Accede ad me sodes, ut iam propinem, te
dilaniandum, et comedendum volucribus, & bestijs. D.
Tu quidem adoriris me, fretus gladio, & hastili, &
scuto. Ego verò aggredior te, armatus solo nomine Io-
ue armipotentis, dei copiarum Israelitarum, in quas
tu hodie contulisti omnia maledicta. Hodie deus con-
clusit in manum meam, ut te deiciam, abscindamq;e
tuum

tuum caput, & pascam volucres, & feras non tantum tuo cadauere, sed etiam omnium qui militant in vestro exercitui, ut sciant omnes mortales, eum demum esse deum, quem Israelita cognoscunt, & reuerentur, discatq; omnis hac manus spectatrix, Iouam non adhibere ensen, aut hastam in vincendo, cuius sit unius gerere bella, quiq; tradiderit vòs nobis in manus. G. Proh Iupiter, egone ut hodie hac audiuerm, idq; à puero? At me deus perdat, nisi te iam discerpo his unguibus. D. Quin age, si quid potes. Iterim excipe hunc lapidem rectà in frontem. Ohe Goliathe, corruis, qui modò stabas tam firmè? At ego te contundā vsque hoc pedo. Hem tibi. Nunc isticiaces, poststratus manu pueri, qui modò sòlo aspectu viros, & cælum armis territabas. Hic te puer ingulat tuo ipsius gladio, caputq; tuum horrendum præfixit tua hasta, quod ostendet exercitui.

Sententia. Nemo vel tam vir est, quin facilè vincatur abs quiuis aduerso deo, vel tam puer, quin facilè vincat quemuis, propitio deo. Dei est victoria, & credenti nihil arduum.

IONATHAN. i. Reg. xx.

Argumentum. Dauid & Ionathan inter sese rationem inueniunt qua resciscere Dauid queat quis sit Sauli erga ipsum animus, & foedus inter sese in perpetuum paciscuntur.

Dauid, Ionathan.

Quoniam esse potest meum tantum in tuum patrem peccatum, Ionathan, ut me quærat ad necem? I. Ad necem verò? Non est credibile. Nam tanta me res non latèret, quippe cū meus pater nullam rem tantam, tantulam ne faciat, quam

E s non

non mecum communicet, nedum ut hoc me celet. Non est ita. D. At scit ut me habeas intin.um, ideo hoc te fortasse celat, ne egrè seras. Crede mihi, nihil tam certum est, quam me in summo vite discrimine versari. I. Ecquid ergo me tibi hac in re commodare posse arbitraris? D. Cras, ut tute scis, agitur primis dies mensis, quo ego die soleo cum rege accumbere. Ruri latebo, te sciente, usque ad vespertinum tertii abhinc diei. Quod si me requirerit, dices, tuo permissu excurrisse Bethlehemiā in meam patriam, ad sacrificium gentilitium, quod vniuersi anninerfarum faciunt. Si laudabit, saluas sum. Sin succenscebit, scito eum nunquam ad sanorem mentem reuerjurum. Sed dabis hac veniam mihi, quem religiosissimo fœdere in familiaritatem recepisti, ut si commoveri, tu me interficias potius, quam tuo patri dedas. I. Deus meliora. I. mo si sensero eum obstinato animo in tuam ferri perniciem, admonebo te. D. Sed quis mihi referet, virum tibi asperius responderit? I. Exeamus sub dium. Ita mihi benefaciat Ioua deus Israelitarum, huius cœli, quod vides, conditor, & habitator, mi Dauid, ut ego cras, aut perendie, scrutabor quid animi habeat meus pater, quem si intellexero bene esse in te animatum, mittam, qui faciat te certiores. Sin autem tibi malum cogitat, id quoque tibi indicabo, ut me autore abeas saluus, adsitque tibi Ioua, ut adsit meo patri. Hec ego me facturum, testor deum. Quod si fallam, tum Ionathani nomen iratum sit. Quod si tum, cum tui hostes omnes dei nutu fuerint è medio sublati, ego iā

non ero in viuis, ut tua misericordia salutem meam inuicem custodire possis. At certè mea in posterum familia, & generi eam non denegabis. Itaq; nunc iterum in eo fœdus, non solum tecum meo nomine, sed etiam cum tua domo nomine posterorum, tibiq; iuro mi Dauid, quem amo ex animo, facturum me ut dixi. Sed accipe rationem. Cras, quòd nouilunium celebratur, tu desideraberis. Nam tua sessio vacabit. Descendes autem ad summum ter, tribus diebus in locum, ubi commodè lateas, quocunq; die negotium hoc fiet, erisq; post saxum Azellum. Ego, re facta, veniam eò, & ad lapidis latus tres sagittas iaculabor, collineans ab scopum. Deinde puerum ad eas petendas mitam, cui si dixerò eas esse citra ipsum, venias licebit, tua res erit in tuto, testor deum immortalem. Sin autem ultrà, abito sanè, deo volente. Ac quos inter nos sermones contulimus. Iona esto eorum testis certissimus.

Sententia. Bonorum indiuulsa est amicitia, estq; arctior virtutis, quàm sanguinis coniunctio.

NOVILVNIVM. j. Reg. xx.

Argumentum. Saülus filium suum Ionathanem, propter eius cum Dauide amicitiam, iaculo transfigere conatur.

Saülus, Ionathan.

CV R non venit Iſai filius ad cibum capiendum, neque heri, neq; hodie? I. Petijt à me veniam concedendi Bethlehemam. Futurum enim sacrificium gentilitium in eo oppido, ad quod addesse iussus esset à fratre suo. Itaque magnopere orare, ut si sibi vellem gratissimum facere, facerem eò se conferendi, fratre q; visendi potestatem. Hac causa est, quamobrem
ad

DIALO. SACRORVM.

ad regiam mensam non venerit .S. O improba, & contumacis fœmina progenies, quasi ego nesciam, te Iſai nati percupidum esse, ad tuum quidem, & tui parentis dedecus, atque ignominiam. Nam quam diu viuet in terris Iſai filius, nunquam tu firmum regnum habebis. Quare cura, ut ad me sistatur. Nam morte dignus est. I. Cur ita tandem? Quid commisit? S. Docebo te hoc iaculo, quid commiserit. I. At ego hinc effugiam. O rem indignam. Actum est de Davide, nisi aufugit.

Sententia. Impij piorum amicitiam terre non possunt. Iniustus nihil est intolerabilius iusticia.

ACHIMELECHVS. i. Reg. xxi.

Argumentum. Dauid fugiens Saülum, ab Achimelecho sacerdote panem, ensẽq; impetrat, sese ad regium quoddam negocium ex ipsius regis mandato proficisci simulans.

Achimelechus sacerdos, Dauid.

Quid est, quod solus sis, nullo comitatu? D. Rex mihi quoddam negocium mandauit, quod negocium ne quis omnino mortalium rescisceret, nẽne quò mitterer, precepit. Eam ob rem famulis certum quendam locum assignaui. Quare si habes quinque panes, trade mihi, aut quot habes. A. Panem profanum non habeo, sed sacrum habeo, si modo tui famuli à mulieribus abstinerunt. D. Cum mulieribus nihil nobis rei fuit hunc iã tertium diem, ex quo profectus sum, suntq; corpora meorum famulorum casta. Quid si forte, tum cum profecti sunt, fuerant cum vxoribus, atque ita corpora pura non habebant. At hodie quidem antequam sacris panibus vescatur, pueri erunt, quoniam hic dies tertius est, quod spatium lustrationi tribuitur in-
stra

stra lege. A. Igitur accipe panem sacrum. Nam nullum habeo, præter hos appositos panes, è conspectu Iouæ sublatos, summissis statim in eorum locum recentibus. D. Habes ne hic præterea ullam hastam, aut ensẽ? Nam neque hastam, aut ensẽ cepi, adeò me regis mandatum urgebat. A. Hic est ensis Goliathi Palaestini, à te in valle quercus occisi, involutus panno post ephodum. Eum, si vis, capias licet. Nam alius nullus est. D. Nullus est isto melior, trade eum mihi.

Sententia. In periculis interdum simularunt sancti homines. Lex est facta propter hominem, non homo propter legẽ. David, urgente necessitate, panes sacros in fons comedit, quãuis non esset sacerdos, & solis sacerdotibus vesci per legem liceret.

DOEGVS. j. Reg. xxj.

Argumentum. Saülus iniuste curat occidendos Iouæ sacerdotes, quia ei Dauidem non indicauerint.

Saülus, Achimelechus, Doëgus.

AV di Achitobi nate. A Adsum domine. S. Cur in me coniurasti cum Iſai nato, cui & cibaria, & ensẽ dedisti, & pro quo deum consulisti? Que insidie mihi manifesto parantur? A. Ecquis autem est ex tuis omnibus æque fidus, atque David, regis gener, tuo iussu profectus, & apud te maxima dignitate habitus? An nunc primum dei oraculum eius nomine sum percontatus? Absit à me omne scelus. Caue ne mihi, aut omnino mea paterna familie ullum in hac re crimen imponas. Nam istius totius negotij sum planè ignarus. S. Morieris Achimeleche, unà cum

tota

DIALO. SACRORVM.

*tota tua paterna familia. Agite mei cursores, circundate, & occidite hos Ioua sacerdotes. Nam Dauidis partes tuentur, sciebantq³ profugum esse, neque me certio-
riorem fecerunt. Quid dubitatis? Quæ vos religio impedit? Cur & vos mihi non paretis? Agè Doege, circumueni eos tu, & interfice. D. Fiet.*

Sententia Impius princeps sanguinarius est, & suspitioni, iræque suæ magis credit, & obsequitur, quàm veritati. Miserum est cum iudice negotium habere, qui veram causæ di-
ctionem non admittit.

DAVID LATITANS. j. Reg. xxiij.

Argumentum. Dauid Saülum solum nactus in antro, eius penulæ oram abscindit. Deinde digressus, alta voce apud eum innocentiam suam testatur, & Saülus suam iniustitiam confitetur.

Comites Dauidis, Dauid, Saulus

AT at, defleñt Saülus in hoc antrum ad paren-
dum necessitati. Dies aduenit, Dauid, quo die
tibi Ioua promisit, se tibi traditurum tuum hostem
in potestatem, ut eo uteris ad tuum arbitrium. D.
Tacete, tacete, obrepam ad eum peditentim à tergo,
dum ventrem exonerat. C. Quid facit? Non eum in-
terficit? O hominem insanum, qui tantam, tam sub-
ito oblatam occasionem ulciscendi hostis non arripi-
at? D. Ah, toto animo commoneor, posteaquam oram
eius penula abscidi. Auertat Ioua, ut hoc eius inun-
cto domino meo faciam, & ei manus asseram, vel hoc
solo nomine, quod Ioua unctus est. C. Tu nimium reli-
giosus es. Nos ipsi faciemus non ita cunctanter. D.
Nolite dei munus usurpare. Regem non fecistis, regem
ne de-

ne delete. Eiusdem est abolere, qui creauit. Sinite eum. Iam exit ego eum subsequar. Heus domine rex. S. Ecquis me reuocat? D. Cur fidem habes dictis eorum, qui dicunt Dauidem tibi malum moliri? Vides profecto oculis tuis, ut hodie Ioua in spelunca tui mihi fecerit potestatem, nec defuit, qui me in tuam necem cohortaretur, sed peperci tibi, neq; negavi manus allaturum domino meo, qui esset vnctus Ioue. Sed vide, pater. vide tuae penulae extremum in manu mea, quod cum absciderim, neq; te interfecerim, cognosce, & intelligi. e, nullum me scelus commississe, nullum contra te facinus admisisse, dignum quamobrem mea vite insidias tenderes. Suffragat hanc Ioua causam, teque mihi sine mea opera vlciscatur. Vetus est prouerbiū. A scelerato prodibit scelus. Te quidem mea manu non vlciscar. Cui tandem instat rex Israelitarum? Quem tu persequeris? Carem mortuum, pulicem. Iouam precor, ut huius sibi cause iudicium suscipiat, me usq; partes defendens, tuas in me iniurias persequatur. S. Tuamne ego vocem audio David fili? Hei mihi. Tu equum, & bonum habes, qui mihi bonum pro malo rependeris, id quod satis hodie ostendisti, cum mihi, quem in tuam manum Ioua conluserat, mortem non intuleris. Nam quotusquisque est, qui hostem suum nactus, indemnem dimittat? Sed te pro isto tuo hodierno in me facto, Ioua condigno premio remuneretur. Ego quidem scio te regem futurum, & regnum in Israelitas obtenturum. Quare iura mihi per Iouam, te meam stirpem post meum

interitum

DIALO. SACRORVM.

interitum non esse excisurum, meive nominis memoriam de mea familia deleturum. D. Iuro.

Sententia. Iniusti calumniatoribus facilius credunt. Iniusti malum pro bono, iusti contra bonum pro malo reddunt, & deus utroque tandem pro meritis remuneratur.

ABIGAIL. i. Reg. xxv.

Argumentum. Misi ad Nabalem famuli Davidis ad petenda cibaria, repudiantur ab eo. Quo audito, Nabalis vxor Abigail munera Davidi obuiam ferre properat, & ei obuiam facta, eius in Nabalem iram pacat.

Famuli Davidis, Nabali, Puer,
Abigail, David.

David Iſai filius te, Nabal, tuamque domum, tuamque omnia plurima ſalute impertit. Is quia audiuit, ut conſuram omnium facias, miſit nos ad te rogatum, ut, ſi cum tuis paſtoribus non ſolum ſine ulla maleficio, aut iniuria, verum etiam cum magno beneficio ſumus verſati, ita ut eos ab omni iactura tutos praſtiterimus quam diu fuerunt in Carmelo, cuius nobis re famuli teſtes eſſe poſſunt, benignè nobis facias, hoc praſertim tam fauſto die, & quæ commodè poteris, des cibaria ad ipſius Davidis, tui propè dicemus filij, eiſq; comitum famem propellendam. N. Quis eſt iſte David? Quis eſt iſte Iſai filius? Is ne eſt, ad quem hodie ſerui paſſim à dominis tranſfugiunt? Scilicet ego cibum, potionemq; meam, & quæ mactanti ad alendos meos conſores, de hominibus mihi prorsus ignotis? F. Aliunde nobis proſpiciamus. Nam hinc quidem nihil auferemus, ut eum affectum video. Redeamus ad Dauidem. P. Meus dominus conſuluit ſibi peſſimè

pessimè. Eo narratum omnem rem heræ, ut caueat.
 Hera, nunc, si quando, tua est opus prudentia. A.
 Num quod malum recens ortum est? P. Et quidem
 maximum. Missi à Davide nuncij è desertis ad he-
 rum nostrum, ut aliquid hinc per humanitatem au-
 ferrent, repudiati ab eo sunt, & tamen illos experti su-
 mus viros planè bonos, nulla unquam contumelia aut
 damno affecti, quamdiu sumus inter eos rusticati.
 Quin pro muro nobis noctes, diesq; fuerunt, donec ver-
 sati cum eis sumus pascendo pecudes. Proinde dispice
 tu diligenter, quid agas, alioquin actum est de domino
 nostro, & tota eius familia. Nam ipsum quidem con-
 uenire, hominem profligatissimum, ac perditissimum,
 stultitia sit. A. Famuli, capite properè omnia hæc, quæ
 vobis tradam, quæ imposita asinis feretis antè. Ego iã
 subsequar. Huc mihi properè asinum. Quàm malè
 metuo, ne mei viri stultitiam luamus. O hominem, in-
 sanum, qui pro nihilo habuerit eum hominem in se i-
 ritate, à quo maxime potest, & iuvari amico, & ladi
 infenso. Sed video ipsum Davidem aduerso colle def-
 cendentem. Nescio quid iratus loquitur cum suis. D.
 Næ ego frustra conseruani omnia, quæ habet iste in de-
 sertis, ita ut nihil omnino de suo deperdiderit, & red-
 didit mihi malum pro bono? At ita perdat deus hostes
 Davidis, ut ei ante crastinum mane nihil prorsum re-
 liqui faciam. A. Obsecro te domine, tibi ante pedes
 suppliciter iacens, ut bona me venia audias. Vide, mi
 David, ne hominem despiciatissimum, Nabalem, di-
 gnum iudices, in quem iras vertas, qui sicut nomine ita

DIALO. SACRORVM.

re ipsa stultus est. Nam ego quidem, cuius est culpam prestare, missos à te iuuenes non videram. Neq³ enim fuisset abire vacuos. Sed vides profectò, vir clarissime (neque enim dubitari potest) te à deo immortalis absterreri à sanguine faciendo in tuis inimicis per te ipsum persequendis, cum ipsius Nabalis insania eiusmodi sit ipsa per se supplicium, ut non aliud tuis hostibus, & inuidis imprecandum esse videatur. Quare a quo animo patere hoc munusculum, quod tibi hic affero, iuuenibus, tibi merentibus, dari auferendum, & mihi hanc noxam remitte. Sic tuas tibi fortunas, bella diuina gerenti, in tuto constituat deus, & te in omni vita omni malo prohibeat. At si quis tibi infestus, & tua necis cupidus existat, precor deum, ut te semper incolumi, & fortissimè consistente, tuus hostis varijs iactatus procellis dispareat. Iam verò cum praelara dei promissa consequutus Israelitarum dux fueris cõstitutus, tanta tua felicitas nulla quasi labefactabitur labe conscientia, qua necesse esset tuam letitiam contaminari recordatione effusi sanguinis, & supplicij ob priuatam iniuriam sumpti. Deus faciet tibi meliora, meminere què aliquando mei. D. Gratias ago Ioua deo Israelitarum, qui te mihi hodie miserit obuiam, nec non tibi, quæ me tua oratione à cade, & vindicta iniurie in me commissæ auocaris. Nã deũ immortalem testor, qui me tibi male facere prohibet, nisi tu mihi occurrere prope- rauisses, Nabalem ante diluculum fortunis oĩbus funditus euertissem. Verũ eius culpã tibi condono, tuaq³ munera grato animo accipio. Abi sanè domum salua.

Sententia.

Sententia. Incitare potentiorē, vesania est. Bonum malo pensare, scelus. Iratum potentiorē muneribus verbisque pacare sapientia est.

ABISAEVS. j. Reg. xxvj.

Argumentum. David noctu clam in Saülī castra digressus, eius dormientis hastam, matellamq; surripit. Deinde digressus illinc, procul clamore eum excitat, suamque innocentiam iterum restatur, iu calumniatores inuachens, & illis iniquitatem suam iterum confitetur.

David, Abisæus, Abner, Saülus.

VTer vestrum descendet mecum in castra ad Saülum? Abi. Ego. D. Eamus sensim, & pedetentim per noctem, dum dormiunt hostes. En, omnes sunt oppressi altissimo somno. Abi. David David. D. Quid est? Abi. Hic stertit Saülus in tentorio, hasta humi ad caput eius defixa. Abner & reliqui temerè circum eum iacent, nimirum tibi deus facit tui hostis potestatem. Vis ergo, ut eum ego hasta cōfigam ad terram uno ictu, non repetendo? D. Noli eum perimere. Quis enim adferat manū ei, quem deus unctiōe creauit regem, qui obliget se nefario scelere? Aut deus eū perdat oportet, aut dies ei fatalis veniat, aut in praelio cadat. Certè meā manū à rege creato diuinitus, auertat deus. Sed cape hastam eius, & matellam. Abeamus. Abi. Deus bone, ut altè sopiti sunt? Nullus omnino expergiscitur. D. A. Non sine numine hac fiunt. conscendamus montem. Volo ego de summo cacumine clamare Saülum, & ei ostendere me non minus fidum, quàm quemuis, eorum quibus stipatoribus utitur. Satis iam procul absumus ab eis, ne repentino eorum ad-

DIALO. SACRORVM.

uentu possimus opprimi. Heus Saül, heus stipatores Saüli, heus abner, non mihi respondes? Heus te appello Abner. Ab. Quis tu es, qui clamas regem? D. Ne tu es vir eximius, & dignus qui inter Israelitas principatum teneas. Itane verò regem dominum custodis, ut ad eum necandum miles quidā modo introierit tentorium? Haud egregium sanè istud fecisti. Per deum immortalem, vos estis digni supplicio capitali, qui tam malè custodiatis dominum vestrū, regem à deo constitutū. Quaeso vide ubi sit hasta, & matella regis, qua erat propter caput eius. S. Est ne ista tua vox, fili mi Dauid? D. Mea, ô mi rex, & domine. Sed cur tandem persequeris seruum tuum? Aut quid feci, aut commisi? Veruntamen ne grauari paulisper audire me loquentem. Si deus te mihi infestum reddit, precor eum tibi propitium. Sin homines sunt, execrabiles sunt in conspectu Ioua, de cuius me hodie patrimonio deturbant, quantum est in ipsis, & ad cultum deorum peregrinorum impellunt. Sed non sinet Ioua terram meo sanguine funestari, quamuis Israelitarum rex occupatus sit in persequendo publice (ut ita dicam) ut si perdicem per montes persequatur. S. Peccavi. Reuertere Dauid fili. Iam enim tibi non malè faciam, qui ita abstinueris te mea nece. Erravi nimium quam imprudenter, fateor. D. Hic depono hastam tuam, eam petito aliquis inueni. Ceterum deus remuneretur quemque ut dignus, meritisque est. Te quidem hodie tradidit mihi in manum. Sed continui me à nece regis. Ergo quemadmodum tuam ego salutem charam habui: sic ille

ille habiturus est meam, meque hostili manu liberaturus. S. Maacte virtute, David fili, band dubie conata perficies.

Sententia. Et iusti iuste, & iniusti iniuste facere perseuerant. Calumniatores, tamen si utriusque nocent, tamen reuera perniciosiores sunt ijs, qui eorum calumnijs credunt, quam ijs, quos calumniantur.

PHŒBAS. i. Reg. xx. vij.

Argumentum. Phœbas Saûlo Samuelem elicit ab inferis, & ab eo Saûlus futurum exitium suum cognoscit.

Saûlus, Phœbas, Samuel, Famuli.

P *Hœbas, redde mihi oraculum Phœbi, et exci, quem dicam tibi. P. At tu scis, ut exterminauerit Saûlus ex hac terra Phœbadas, & diuinos. Cur me in tantum capitis periculum adducere vis? S. Iouam deum immortalem iuro, hanc tibi rem fraudi non futuram. P. Et quem vis tibi excitem? S. Samuelem. P. Fiet. Heu me miseram, disperi. Tu Saûlus es, & me indigne decepisti. S. Ne formida. Sed quid vides? P. V ideo angustam quandam, & planè diuinam personā è terra ascendentem. S. Qua est specie. P. Vir est senex, indutus pallium. S. Samuel est, prabebo ei honorē. Sa. Quamobrem me eliciendo inquietas, Saûle? S. Magnus premor angustijs. Palaestini me bello petunt. Deus auersatur, nec iam respondet, neque per vates, neq; per somnia. Hanc ob causam acciui te, ut me doceas, quid mihi sit faciendum. Sa. Cur ergo me consulis, si ipse Ioua tibi non modò non fauet, sed etiam aduersatur? Faciet ille quidem, quod eloquutus est voce mea, tibiq; extorquebit regnum de manu, quod tradet alteri, vide-*

DIALO. SACRORVM.

licet Dauidi, quia non obtemperasti ei in, vlciscendis Amalechitis, quibus infensus erat. Eam ob rem ita sine dubio te accipiet. Quinetiam addicet tecum Israelitas Palestinis, & cras tu, tuique liberi eritis una mecum. Castra etiam Israelitarum tradet Palaſtinis. S. Eheu. P. Perij miſera. Corruit. Saule, Saule, obſecro te, obſequere mihi. Cape cibũ. Tu ſcis, ut ſim tibi morigerata, & caput meum ſummo periculo obiecerim, ut exequerer tua iuſſa. Agẽdum, prabe te mihi facilem viſſim, & veſcere cibo, quem tibi apponam, ut recreatis viribus aggrediaris iter. S. Non edã. F. Quare? Imò verò edes. P. ſus oramus. S. Quando tantopere vrgētis, fiet. P. Agẽdum ſurge, & recumbe in hoc lectulo, dũ ego vobis maſto vitulum altilem, quem habeo domi, ſubigoq; farinam, ex qua conficiam panes ſubcinericios
Sententia. Qui deum deſeruerunt, tandem deſerentur à deo. Deſerti a deo, confugiunt ad eum, à quo antè abhorruerant, diabolum, à quo nihil nec cognoscunt, nec conſequuntur, niſi ſuum exitium. Et ſanè æquum eſt, ut qui bonum fugit, incidat in malum.

ACHIS j. Reg. xxix.

Argumentum. Achis Gethẽ rex, admonitu procerum ſuorũ, Dauidẽ, qui ad iptum confugerat, ab exercitu ſuo dimittit. Proceres Palaſtini, Achis rex, Dauid.

Q*uinam ſunt Hebræi iſti, quos habes in noſtro exercitu? A. Dauid eſt, Saidu Iſraelitarum, regis ſeruus, qui mecum egit per hoſce dies, vel, potius annos, in quo nihil adhuc reprehẽſione dignum deprehendi, ex quo ad nos auſugit. P. Remitte hominẽ in eam prouinciam, cui tu eum præfecisti, ne, ſi vobiſcũ deſcende-*

descenderit in certamen, in nos se conuertat. Nam qua tandem re melius possit cum suo domino reconciliari, quàm horum hominum capitibus? N'onne hic est ille Dauid, carmine illo in choreis celebratus? Saùlus mille, decem concidit millia dauid. A. Dauid; Iouam ego immortalem testor, te mihi, tuamq; castrensem consuetudinem probari. Neque enim vllum adhuc in te vitium, posteaquam ad me primum te cōtulisti, deprehendi. Sed optimatibus non places. Quamobrem discede cum bona pace, ne Palestinos proceres offendas. D. Nam quid ego commisi? Aut quid in me adhuc deprehendisti, ex quo primum in tuum conspectum veni, ut in bellum contra hostes tuos non proficiscar? A. Scio equidem te mihi placere, quàm si diuinus esses genius. Sed vetant satrapæ Palaestini, te prælium secum inire. Quāobrem manè, ubi diluxerit, proficiscere sanè unà cum tui domini seruis, qui tecum venerunt. D. Equidem inuitis illis militare nolim. Parebitur.

Sententia. Non ab re suspectum est perfugarum contra suos auxilium.

AMALECHITA. ij. Reg. j.

Argumentum. Amalechita quidam Dauidi necem Saùli nunciat, cuius necis autorem ipse se esse dicit, eamque ob rem Dauid eum iubet interfici.

Dauid, Amalechita.

V Ideo quendam huc venientem scissu veste, & capiti insperso puluere. Haud temerè est. Nimirum aliquem sinistrum nuncium adfert. Vndè nam ades tu? A. Ex exercitu Israelitarum euasi. D. Quid

DIALO. SACRORVM.

actum est? Eloquere. *A.* Fugerunt milites è pralio, multi è vulgo ceciderunt. Saülus quoque, & Ionathan eius filius occubuerunt. *D.* Qui scis Saülum & Ionathanem occubuisse? *A.* Cum forte venissem in Gelboen montem, video Saülum innixum hâste, cui currus & equitatus iam, iamq; imminebat. Respexit ille, & me viso, huc ades, inquit. Accessi. Tum ille. Quis tu es? *A.* Amalechita, inquam ego. Aggredere me, inquit, & interfice. Nã magno dolore discrucior, nec adhuc possum emori. Hic ego quid agerem? Videbam non victurum post tam grauem casum. Itaque interemi, abstulique coronam de capite eius, & armillam de brachio, quæ tibi affero, ut vides. *D.* Heu calamitosa clades, heu lugubre pralium, ô facinus audax. Cuias es? *A.* Filius sum aduenæ eiusdem Amalechitæ. *D.* Tene ergo non esse veritum ista impura manu perdere unctum fove? Tu iuuenis innuade hominem, neca. Merito moreris, & tuo indicio peris, qui te de rege interfecto iactaueris.

Sententia. Si potentes sic tractarent eos, qui ipsis mortem, aut malum inimicorum, tanquam rem lætam nunciant, ut Amalechitam hunc tractauit Dauid, aut si saltem huiusmodi nuncios auersarentur, minus auderent assentatores.

NATHAN. ij. R. g. xij.

Argumentum. Nathan Dauidem iussu long, ficta ad rem narratione simili, ita prudenter adulterij, homicidijq; arguit, ut ipse Dauid contra semetipsum ferat sententiam.

Nathan, Dauid.

DAuid, duo homines erant in quadam vrbe, alter diues, alter pauper. Diues, omnibus, & capris, bouisque

būsq; abundabat. Pauper unam omnino habebat ouiculam, à se emptam, & altam, quæ adoleuerat unà cū ipso, & liberis eius, vescebatur eodem cibo cum eo, bibebat eandem potionem, quiescebat in sinu eius. Breuiter, erat ei pro filia. Ad illum autem diuitem venit quidam hospes, quem accepturus, præteritis pecoribus suis, ouiculam illam pauperis maculauit. D. Per Iouā immortalem, dignus est morte, qui fecit istud, ouēmq; certè quadruplo pensabit, qui tantum facinus committere non dubitauerit. N. Tu ille es, David. Deus creauit te regem Israelitarum, teque liberauit ex manu Saūli, tibi tradidit domum domini tui, & uxores, quas complecteris, tibi Israelitarum, tibi Iudeorum familiam dedit, alia, atque alia insuper daturus, si ea non satis essent. Et tu contempto eius præcepto, Vriam Hetteum, Ammonitarum telis obiectum, indignissimè trucidasti, eiusque uxorem, nulla Ioua habita ratione, in matrimonium duxisti. Ob quæ fugitia nunquam à tua domo aberit clades. Nam deus conflabit tibi malum domesticum, tuasque uxores, te vidente, alteri tradet, qui cum eis luce palam congregietur. Tu quidem occultè fecisti. Sed ipse id faciet in luce, atque in oculis omnium Israelitarum. D. Peccaui in deum. N. Deus quoque remittit ille quidem tibi peccatum, neque ob id morieris. Sed quia ista re inimicis Iouæ occasionem maledicendi dedisti, filius, qui tibi natus est, morietur. Hæc me tibi nunciare iussit deus.

Sententia. Callidè reprehendendi sunt potentes. Qui alterum damnat, seipsum damnat, si similia committit. Nihil

DIALO. SACRORVM.

est tam rectum, quin detegatur. Si peccatum tuum rescisci non vis, peccare noli.

THECVANA. *y. Reg. xiiij.*

Argumentum. Thecuana, foemina à Ioabo subornata, oratione tedia atque figurata impetrat à Dauide reuocationē Absalomī eius filij, ob fratricidium profugi.

Mulier Thecuana, Dauid, Ioabus.

FIdem tuam, o rex. *D. Quid mihi habes? M.*

Mulier sum deserta, & viduata viro, cui superstitēs fuerant duo filij. Hi cum ruri fortē inter se contenderēt, nec esset qui litem dirimeret, alter cecidit alterum, cumq; morte mulclauit. Nunc vniversa me familia urget, poscens ad necem eum, qui super est, ob interemptum fratrem, cupiensq; perdere unicum heredem parentū, & quod mihi misera lucis superest, quod certē est perexiguū, extinguere, meiq; viri nomen, memoriāq; prorsus ē rerum natura tollere. *D. Recipe te domum tuam. Ista mihi cura res erit. M. Verum interim periculum est, ne te, tuisq; nescientibus, pœna mihi, & meis irrogetur. D. A. Si quis in te mutuat, deserto ad me. Ne ille faxo nunquam postea te tangeret. M. Sed meminervis per deum immortalem, insultos esse occisi cognatos, & vindices, à quibus omnibus exitiura meo filio metuendum sit. D. A. Eundem tibi ego deum iuro, me prouisurum, ne tuus filius vllum pilum amittat. M. Dabis mihi veniam, si te liberius iam alloquar? D. A. Sanè. M. Quae te, matrem, ratio inducit, ut cum te mihi mulieri vilissimae, tam facile praebeas, populo toti, cuiq; prestantissimo ita sis durus, & inexorabilis, ut ei nolis condonare.*

pro

profugum tuum, cuius non minus est cupidus, quàm ego sum mei nati? Praesertim cum in eo non minus fortasse tui generis propagandi spes posita sit, quàm mei in meo. Neque enim potes habere exploratum, te alium regem successorem esse procreaturum. Nam moriendum certe est, idque incertum an hac ipsa hora & ita moriendum, ut in hanc vitam reditus non pateat, non magis, quàm aqua semel effusa recolligi potest. Quò magis nobis habenda ratio est, ut in nostri generis propagatione quodammodo immortales reddamur. Quòd si supplicij aequitatem pratendis: vide ne non aequitatem, legi parendo, sed iniquitatem, deum legis autorem non imitando, sequi videare. Neque enim ille continuo fontes perdit, id quod tu minimè omnium ignoras. Sed etiam, atque etiam cogitat de reconciliandis eis, qui ob suum aliquod factum ab eo sunt alienati. Atque ut iam meam rationem intelligas, equidem non sine dubitatione feci, ut te hac de re adirem. Nam quòd videbam populum ipsum tam parum apud te valere, ne ipsa nihil possem, valde metuebam. Et eam ob rem, quò callidius te inducerem, sic mecum ipsa cogitavi. Hem, regem adibo, et cum eo, quasi meum sit negotium, sic agam. Quòd si obtinero, ut me contra eorum odium tueri velit, qui me unà cum filio meo fortunis omnibus, vitāq; ipsa evertere properent: tum ab eo contendam, ut si sibi constare velit, suā clementiam, quā uni expositā habeat, tam multis clausam esse non patiatur. Quam me rem impetraturam esse, o rex, non diffidebam. Cum enim
pra-

predare scire, te in iure dicendo, & equitatem ab iniquitate dyudicando, singulari quadam, & planè divina semper fuisse prudentia præditum: non dubitabam, quin qui tibi nunquam abfisset deus, idem nunc esset in hac instissima causa adfuturus. *D.* Ne me cæla, quod te rogabo. *M.* Roga sanè, *D.* Nunc istud totum fecisti impulsor e Ioabo? *M.* Ita tibi secunda omnia opto, ò rex, ut nullius harum rerum quenquam vlla ex parte autorem habeo, præter Ioabum. Ipse iussit, ipse præmonstravit, quacunque dixi, eius instinctu rem omnem in volucris figurarum texi, quam tu pro tua divina sapientia, qua omnia quæ in mundo constant, tenes, faciliè intellexisti. *D.* Impetrasti Ioabe. I sanè reductum adolescentem Absalomum. *I.* Ago tibi gratias immortales, ò rex. Nunc demum intelligo, me apud te valere gratia, postquam hoc sim à te consecutus.

Sententia. In aliena causa facilius iudicant homines, quàm in sua. Itaq; hominem ab aliena ad tuam per similitudinem deducere, prudentia est.

SEMEIS. *ij. Reg. xxi.*

Argumentum. Semeis Dauidem conuicijs prolcindit, quæ Dauid fert patienter.

Semeis, Abisæus, Dauid.

PRODI, prodi homo sanguinarie, & scelerose. Expetit à te Ioua omnem sanguinem domus Saùli, cuius tu regnū occupasti, quod Ioua Absalomo filio tuo tradidit. Nunc nunc tua te scelera perunt, homicida crudelissime, quem ego iam hîc lapidibus obruam. *A.* Nonne indignum est, canem istum mortuum regi conuicia-

conuiciari? *V*isne ut eum adoriar, eiq; caput decutiã?
D. Quid tum postea, fili Sarnia, si conuiciatur, & si
 ei Ioua mandauit, ut Dauidi malediceret: quis ab eo
 facti rationem reposcat? *E*n meus ipse filius, qui ex
 meis visceribus ortus est, mortem mihi machinatur.
*Q*uid faciet Iemine natus? *S*inite eum maledicere.
*N*am Ioue iussu facit. Fortasse respiciet Ioua meam
 miseriam, mihiq; bonum reperiet pro hodiernis hu-
 ius conuicijs. *S.* Sceleratissime, & flagitiosissime mor-
 talium omnium, non solum bipedum, sed etiam qua-
 drupedum nequissime, qui per nefarias cedes ad re-
 gnum peruenisti, qui Saül domum funditus extirpa-
 sti, qui hominem optimum, eius uxore constuprata,
 crudelissime occidisti, & eius nec plurimos te meliores
 addidisti, adulteriumq; homicidio cumulaisti, homo
 perfidiose, & impure, quid potest in te satis grauitur
 dici? *Q*uem ego hic saxis iam mactabo, & vnus iu-
 stissima cade tot nefarias cedes expiabo.

Sententia. Maledicta constanter ferre, magni est animi.
 Non ferre effœminari.

ACHITOPHEL. ij. Reg. xvij.

Argumentum. Achitophel Absalom prudens, sed im-
 pium consilium dat, de opprimẽdo Absalomi patre Dauide,
 Verum Chutheus Dauidi bene volens, altero consilio illud
 reddit irritum.

Achitophel, Absalomus, Chusæus.

Absalome, censeo, ut ego nunc, lectis duodecim ho-
 minum millibus, Dauidem hac nocte persequar
 eumq; perterritum & fatigatum, defessumq; , omni-
 bus, qui cum eo sunt, fuga delapsis, solum interficiam,
 deinde

deinde ceteros omnes ad te sic reducam, ut sponsa deduci solet ad sponsum. Ita fiet, ut cum tu unius mortē expetas, ceterorum omnium saluti consultum sit. Ah. Perplacet quidem tuum consilium. Sed vocetur huc etiam Chuseus Archita, ut audiamus quid ipse quoque dicat. Chusæ, suadet Achitophel, ut regem hac nocte innuadamus, territumque, & à suis destitutum, saluis reliquis, opprimamus. Tu quid censes? Sequemur ne eius consilium, an non sequemur? C. Achitophelis consilium, hominis alioquin prudentis, hac quidem in re non probo. Tu scis, ut pater tuus, & qui eum comitantur, homines sint strenui, & versa agresti, pullis orbata, ferociore. Præterea pater tuus vir rei militaris scientissimus, non est cum reliqua turba per noctem acturus. Nunc latet in aliquo antro, aut alio loco. Quod si quis principio de tuis ceciderit, & rumor sparsus fuerit, factam esse cadem Absalomatorum: illi ipsi, qui nunc sunt leonibus animosiores, exanimabuntur. Sciunt enim vniuersi Israelitæ, patrem tuum virum esse fortissimum, nec non eius milites. Verum meum consilium est, ut conueniant ad te omnes Israelitæ à Dane ad Bersabam, qui futuri sunt arena numerosiores, ut quæ tu ipse inter eos præsens incidas. Tum cum adorti, ubi ubi erit, rore densius innuademus, ut neque ipse, neque eius comitum vel unus euadat. Quod si se in aliquod oppidum receperit, id oppidum vniuersi vel funibus cinctum in flumen ita euerriculabimus, ut ne calculus quidem relictus fiat. Ah. Melius est istud consilium,
quàm

quàm Achitophelis. Obtemperabitur tibi.

Sententia. Impiorum prudentia bonis pernicioſa eſt, piorum ſalutaris. Impiis fauete, & conſulere contra pios, impium eſt. Rurſus impioſ ad piorum ſalutem decipere, pium eſt, & ipſis etiam impijs vtile. Minus enim graues pœnas deo dabunt, ſi pios non occiderint.

ABSALOMVS. g. Reg. xvij.

Argumentum. Abſalomus ex prælio elapſus, de quercu crinibus pendens, à Ioabo necatur. Huius audita nece, Dauid ſeſe affligit, & a Ioabo propterea obiurgatur.

Miles, Ioabus, Achimaas, Chutiſ, Speculator, Dauid, Quidam.

C*VM perſequerer fugientes, et diſſipatos hoſtes, Abſalomum vidi caſarie pendentem de quercu.*

I. Vidisti autem? Cur non eum ad terram deturbatum occidiſti? Nam mea partes fuiſſent decem te argenteis nummis & balthæo remunerari. M. Ego verò, ſi mihi mille nummi in manum annumerentur, non ſim manum filio regis iniecturus. Nam, audientibus nobis, præcepit rex tibi, Abiſaôq, & Ettao, ut adoleſcenti Abſalomo caueretis, nedum ut ego tam perſidioſè, tanto cum vita mea periculo facerem. Neque enim res tanta regi ignota eſſe poſſet. Verum iam ad eum ventum eſt. Tu ipſe vide, quid tibi agendum putes. I. Videbis me non ita cunctantem. Morere boni parentis peruerſa progenies. Accipe hæc tria tela de mea manu, rectà in medium pectus. Vos mei armigeri, circumfuſi eum conficite. Tu præco, confectum bellum eſt, cane receptui, ut à perſequeſdo renocentur milites. A. Vis ne igitur ut ad regē curram

DIALO. SACRORVM.

curram, eiꝑ renunciem, Iouā de eius hostibus sumpsisse
 supplicium. I. Tu verò ne feceris hodie, alias facies.
 Hodie quidem non es incundum allaturus nuncium,
 propterea quòd regius filius est mortuus. Tu Chusi,
 i ad renunciandum regi, quod vides. C. Libenter, &
 quidem cursim. A. Quid si ego quoque Chusim cursu
 consequar? I. Cur consequaris fili? Non es obtenturus
 euangelium. A. Sed quid si consequar? I. Per meli-
 cet. A. Curro, facile Chusum anteuertā. I. Nos verò
 hoc deo, hominibꝯqꝯ inuisum cadauer in hanc vastam
 voraginem in hac silua detrudamus, & lapides insu-
 per cumulatè exaggeremus, ut tam nefarium facinus
 memoria, ac nomine loci notetur. Nam talibus sunt
 digni monumentis, qui mortem eis machinantur, quo-
 rum beneficio vitam sunt adepti. S. Heus rex, video
 hominem huc accurrentem solum. D. Si quidē solus est,
 boni aliquid portat. S. Video item quendam alium
 currentem etiam solum. D. Is quoque letum nuncium
 affert. S. Ex cursu, priorē conycere videor Achimaam
 esse, Sadoci filium. D. Virum bonum nominas, de nun-
 cio lato venit. A. Salue rex, & simul agēdas Ioua gra-
 tias existima, cuius auspicio subacti sunt, qui in te ar-
 ma sumpserant. D. Saluus ne est adolescens, Absolo-
 mus? A. Magnam hominum turbam vidi, cū me
 huc mitteret Ioab. Ceterum quid sit, nescio. D. Re-
 cede, consiste istic. C. Regem plurima salute, & lati-
 tia impertio, cuius deus hostes omnes hodie ultus est.
 D. Saluus ne est adolescēs, Absalomus? C. Vtinam sic
 sint omnes tui hostes, ô rex, & quotquot tibi malū ma-
 chinan-

chinantur. D. Fili mi Absalome, fili mi, fili mi Absalome, utinam ego pro te sim mortuus. Absalome fili, fili, heu me miserum. C. Luctum attuli, non latitiam, nec solum regi, qui, audito interitu filij, se coniecit in coenaculum porta, ubi in luctu sit, & se afflicteret, sed eris am populo vniuerso, cuius latitiam, audita regis tristitia, in mœrorem conuertet. Sed video Ioabum huc aduenientem. Stomachatur. I. O lepidum regem, & dignum cuius adhuc viuatur, filius. Vbi nam est? Q. Sursum est. I. Quem ego nisi, sed me comprimam. O turpe spectaculum. Itane vero David? Siccine tuos omnes hodie dedecoras, & eorum honestissimam victoriam, in fœdissimum luctum conuertis, qui te, tuosque liberos, et uxores, tum iustas, tum cōcubinas, à crudelissima morte vindicauerunt? At non oportet, quod tu facis, ita amare inimicos, ut oderis amicos. Nunc quidem facile ostendis, te tuos omnes, & nobiles, & ignobiles, pro nihilo habere. Nam equidem compertum habeo, te vnius Absalomi salutem nostra omnium morte velle redemptam. Verum agè, prodi, & tuos affare leniter. Nam per deum immortalem, nisi tu prodeas, efficiam ut ante noctem omnes ad vnum à te deficiant, quo grauius malum nullum unquam in vita tibi euenit.

Sententia. Honora parentes tuos, si vis viuere diu. Indignus est vita, qui in autorem vitæ suæ ingratus est. Dignus est infamī morte, qui bonum malo pensat. Ardentem amorem ne summa quidem iniuria extinguit.

BERZELÆVS. ij. Reg. xix.

Argumentum. Berzelæum pro eius in se meritis vult David in aulam ducere. Sed illo propter senectam recusante, ab-

DIALO. SACRORVM.

ducit eius loco Chamaamum.

Berzelæus, Dauid.

Salue, nobis tandem reddite, Israelitarum rex. **Da.**
O salue multum Berzelæe, homo de me multum bene merite. Trajicies tu mecum Iordanem? Ego te apud me alam Hierosolymis. B. At quot annos natus, ut cum rege Hierosolymam ascendam? Ago nunc octogessimum annum. Poterone bonum à malo discernere? Poterone cibo, & potione delectari? Aut fidicinum, fidicinarumue cantus audire? Quid opus est, ut tibi amplius sim oneri? Liceat mihi tecum paululum trans Iordanem progressu (Cur enim tanto me cumules beneficio) liceat, inquam, reuerti, & in mea patria finire vitam, inq. meorum parentum sepulchro humari Caterum hic Chamaamus tecum perget, hoc tu uteris, ut tibi visum erit. D. Ergo trajiciat Chamaamus. Ego cum omnibus beneficis ornabo, quibus ornandum esse iudicaueris, tibiq. omnia præstabo, quæ à me expetiueris.

Sent. In homines pios, & gratos, bene conferuntur beneficia.

BETHSABA. iij Reg j.

Argumentum. Bethsaba, de Nathanis consilio, à vetulo Dauide impetrat, ut rex creetur Solomo.

Nathan, Bethsaba, Dauid, Banaias.

AN non audiisti, Bethsaba, Adoniam, Hagithæ filium, regem creatum esse, in scio domino nostro Dauide? Agè dabo tibi consilium, quo tuæ, tuiq. filij Salomonis vitæ consulas. Conueni regem Dauida, & ex eo quare quæ fiat, ut cum Solomoni filio tuo regnum post se, soliumq. suum sit pollicitus: nunc regnet, Adonias.

Adonias. Ego, te adhuc cum eo colloquente, ingrediar post te, & tuam orationem complebo. B. Benè consulis. Adeo eñ. Salue rex. D. Quid vis? B. Domine, tu mihi per Iouam deum tuum iurasti, Solomonem filium meum post te regem fore, & in solio tuo sessurum. Atqui Adonias, te nesciente, regnum inuasit, bouesq̃ue, & altilia, onēsque, & capras magna copia immolauit, ad quas epulas, cūm regios omnes, Abiatharemq̃ pontificem, & exercitus ducem, Ioabū, inuitauerit, Solomonem tuum non inuitauit. In te autem, domine rex omnium Iſraēlitarum oculi sunt intenti, ut eis significes, ecquis sit in solio tuo post te sessurus. Te quidem, vita defuncto, mecum, & cum meo nato Solomone pessimè agetur. N. Salue rex Iſraēlitarum. Iussistine Adoniam tibi in regnum succedere? Nam is quidem hodie descendit, pecoraq̃, multa mactauit, & eò regios omnes natos, exercitusq̃ue duces, & Abiatharem pontificem vocauit, qui nunc apud eum epulantur, Adoniamq̃ regem salutant. Me verò, & Sadocum pontificem, & Banaïam, Ioiada filium, & Solomonem tuū, non inuitauit. Velim ex te scire, an hac res te autore fiat, neque tu mihi significaueris, ecquis sit in tuo solio post te sessurus. D. Euocetur huc mihi Bethsaba. Per Iouam immortalem, qui meam vitam ex tot angustijs eripuit, quemadmodum tibi Iouam deum Iſraēlitarum iuravi, Solomonem filium tuum post me esse resignaturum, & in solio meo pro me sessurum, sic hodie faciam. B. Vitam regi Dauidi precor sempiternam. D. Connocentur huc Sadocus pontifex, & Nathan va-

DIALO. SACRORVM.

tes, & Banaias, Ioiada filius. *N.* Adsumus. *D.* Adhibete vestros conseruos, & Solomonem filium meum, mula, quam habeo, impositum, deducite Gehonem, eumque ibi tu Sadoce, & tu Nathan, regem Israelitarum ungitote, tum tuba clangitote, & Solomonem regem salutatote. Deinde vobis sequentibus, ipse venito sessum in solio meo, pro me regnaturus. Hunc enim, tum Israelitarum, tum Iudeorum imperatorem esse iubeo. *A.* Faxit Ioua, deus tuus, domine rex, ut quemadmodum tibi adfuit, sic adsit etiam Solomoni, eiusque solium etiam supra Dauidicum extollat.

Sententia Sapientioris consilium lequi, sapientia est.

S O L O M O. *ij. Reg. ij.*

Argumentum. Duarum meretricum litem, de oppresso per somnum alterius infante contendentium, dirimit Solomo diuina sapientia.

Meretrix, Solomo, Altera meretrix.

Tam fidem imploro, o rex, audi me paulisper. *SO.* Quid noua rei est? Loquere. *M.* Ego, & hac mulier in eadem domo agimus, & utraq, peperimus. Sed ea triduo post me. Cumq, domi essemus, neq, quisquam praterea adesset, mortuus est ei filius noctu, ut forte incubuit ei. Itaque media nocte surrexit, & surreptum meum filium, qui meo lateri accubabat, supposuit sibi. Suu autem mortuum mihi, me dormiente. Mane ubi me erexi, mammam infanti datura, video mortuum. Hic ego, cum iam diluxisset, dum eum diligenter contemplor, animaduerti non esse eum, quem pepereram. *A.* Non ita est. Quis meus est, qui viuit, tuus qui interijt. *ME.* Imò verò tuus mortuus est, meus viuit. *A.* Men-

A. Mentiris. M. Non enim uerò mentior, sed dico, quod res est. S. Utraque suum esse affirmat. eum, qui uiuit, demortuumq; repudiat. Cedo huc mihi tu cultrum, partimini aequaliter puerum uiuentem, & dato utrique dimidium. M. Obsecro te rex, detur ei potius totus, quàm intereat. A. Nec meus esto, nec tuus, placeat diuidi medium. S. Eum adiudico priori, qua perimi uetat. Nam ea mater est.

Sententia. Ad plerasque lites dijudicandas opus est diuina sapientia. Iudici multa simulanda sunt, ut sapienter iudicet. Et verum, & fictum amore res ipsa detegit.

ROBOAMVS. *ij. Reg. xy.*

Argumentum. Roboamus, repudiato senum sano consilio, iuuenum insanum consilium lequitur de opprimendo maiori insuper seruitute populo, quàm qua ipse pater Solomo oppresserat.

Roboamus, Senes, Iuuenes.

PEtijt à me uniuersum Israelitarum vulgus, ut quoniam meus pater iugo eos pressisset, ego illius seruitutis grauitatem lenarem. Se enim ita demum mihi obedituros. Nunc ex uobis, senes, scire uelim, quid mihi suadetis, ut eis respondeam super hac re. S. Si hodie populo obsecutus fueris, ei que obtemperans, humane responderis, habebis eum semper obtemperantem. R. Audio. Nunc exite paulisper foras. Introducantur iuuenes, equales mei, mecumque educati. Quid mihi autores estis iuuenes, ut populo respondeam, petenti, ut sibi à grauitate seruitutis, qua sunt à patre meo oppressi, relaxem aliquid? Iu. Tu uerò respon-

DIALO. S A C R O R V M.

*deas tuorum membrorum minimum crassius esse, quàm
tui parentis medium corporis truncum. Quòd si ille
eos graui iugo pressit, te pressurum grauiore. Si eos scu-
ticis cecidit, te eos scorpionibus concisurum. R. Probè.
Vestrum mihi consilium magis probatur, quàm se-
num. Itaque id sequar.*

Sententia. Senum propria est prudentia, iuuenum teme-
ritas. Stulti stultorum consilij libenter obsequuntur.

S A R E P H T H A N A. *ij. Reg. xvij.*

Argumentum. Elias missus à Ioua, Sarephthanam mulier-
culam, perpetuata eius farina, & oleo, à fame tuetur.

Elias, Serephthana mulier.

HEus mulier, quaso te ut petas paululum aqua in
aliquo vasculo, quod mihi bibendum des. S. E.
Ego verò, & perlibenter. E. Sed heus, afferto tecum &
frustum panis. S. Ego verò (Iouam deum tuum im-
mortalem testor) coctum non habeo. Sed tantum fari-
nae pugillum in cado, & olei pusillum quid in ampulla.
Nunc colligo paululum ligni ad id, quod habeo, mihi,
meisque liberis parandum, quo consumpto, superest, ut
fame pereamus. E. Bono es animo. I factum, ut dixisti.
Sed mihi prius despicium inde confectum afferto, de-
inde tibi, tuisque liberis factura. Nam hoc tibi à Ioua
Israelitarum deo confirmo, non prius farina cadum,
& olei ampullam exhaustum iri, quàm Ioua terram
pluuia irrigauerit. S. Faciam ut inhes.

Sententia. Tenuis, & famelicos respicit deus. Tenuis, & fa-
melici multo facilius credunt deo, quàm potentes, & saturi.
Primitiæ debentur deo, & suis. Deus eorum laborem felicitat,
qui deo primas tribuunt. Felicitas habet, qui deo habet, quan-
tulumeunque

solumcunque habet.

ELIAS. ij. Reg. x. vij.

Argumentum. Elias cum laruisset tres annos, & sex menses, quo toto spacio non pluerat, inuentus ab Abdia venit ad regem Achabum, & conuocatis Baalésibus, lucanisq; vatibus, cōstituto inter ipsos, & Eliam certamine de litatione, cum illi litare Baali non potuissent, ipse Iouæ litat. Deinde vates illos necandos curat. Postremò consensu monte Carmelo, pluuiam impetrat à Ioua.

Abdias, Elias, Achabus, Populus, vates
Balis, puer Eliæ.

Misit me rex ad querendam tota regione aquam, si fortè gramen inuenire possimus, quo toleremus equos, & mulos, ne iumentis priuemur. Ipse rex alia via eiusdem rei gratia profectus est. Iam enim tres annos, & amplius nulla fuit pluuia. Itaq; omnia peraruerunt, nec vsquam viriditas ulla potest inueniri? O Elia, tue preces nobis inuexerunt hanc siccitatem, qua non nisi tuis eiusdem precibus finire potest, sicut ipse minatus es. Quòd nisi pateris inueniri te, actum est. Perijmus. Sed video venientem huc hominem hirsutum, qui habet latera cincta cingulo pelliceo. Fallor-ne? An is est ipse Elias? Certè videtur. Hæus. Tu me es dominus Elias? E. Sum. I nunciatum domino tuo, adeste Eliam. Ab. N unciatum verò? Quid peccaui, ut tu me Achabo necandum obijcias? Iouam ego immortalem iuro, deum tuum, nullam gentem, nullum regnum esse, quò dominus meus non dimiserit, qui te conquirerent, Cumq; negarent adeste te: ille regna, & gentes obtestabatur, ut dicerent, an tu illic esses, quòd

G 4

te nuso

DIALO. SACRORVM.

te nusquam inueniret. Et tu mihi nunc iubes, ut nomino meo nunciatum eam, adesse Eliam? Qui postquam à te digressus fuero, auferet te Ioua spiritus, nescio quò. Ego interea, qui hoc Achabo nunciatum inero, cum ille te non inuenierit, interficiar ab eo. Et tamen Ioua reuerens fui à pueritia, nisi fortè tibi relatum non est, quid ego, Iezabele vates oscidete, fecerim, ut eorū centum abdiderim in duabus cauernis, videlicet in utraque quinquaginta, & eos pane, et aqua aluerim. Et tu mihi nunc iubes, ut eam ad nunciandum domino meo, adesse Eliam, quo me interficiat? E. Sic viuat armipotens Ioua, cui ego apparere, ac ministrare soleo, ut ego me Achabo ostendam hodie. Ab. Postquam istud mihi ita confirmas, ibo. Salue rex, incidi in Eliam. A. In Eliā autem? Ab. Ita. A. Eliam tu inuenisti? Ab. Eum ipsum. A. Quaso te, adest Elias vates? Ab. Adest Elias vates. A. Duc me ad eum continuo. Ab. Eamus, hūc inueniemus. Atque eccum tibi obuiam. A. Tūne is es, qui perturbas Israelitas? E. Non ego Israelitas perturbo, sed tu, tuāque paterna familia, qui, omissis Ioua praeceptis, Baales sequimini, qua causa fuit, ut Ioua vobis istos ardores immiserit. Verum cura mihi conuocandos omnes Israelitas in montem Carmelum, Baalisq; vates quadringentos, quinquaginta, & lucanos vates quadringentos, Iezabelis comectores. A. Fiet ita. Adsumt, quos iussisti. Elia. E. Audite verò Israelita. Quousque in utrunque crus claudicatis? Si Ioua deus est, hūc sequimini. Sin Baal deus est, Baalem sequimini. Nihil ne respondetis? Ego vnus Ioua
vates

vates super sum, cum Baalēses vates sint quadringenti, quinquaginta, lucorumque vates quadringenti. Dentur nobis duo tauri, quorum unum illi sibi deligant, dissecentque, & lignis imponant, neque ignē subiciant. Alterum ego immolabo, superque lignis collocabo, nec ignem supponam. Tum vos dei vestri nomen appellate. Ego Iouē nomen appellabo, ac qui deus, igne de cœlo demisso, annuerit, sequē exoratum ostēderit, is deus habeatur. P. Placet verò, atque ita fiat. E. Vos igitur, Baalis vates, deligite vobis taurum alterum, & priores facite, quoniam plures estis, deique vestri nomen inuocate, nullo igne subiecto lignis sacrificiis. V. Accipimus conditionem. M. Attēmus taurum, imponamus frustra lignis. O Baal, exaudi nos, ô Baal demitte ignē de cœlo, quò te deum esse ostendas. Baal Baal, ô Baal, ô Baal, prepotens deus. Baal, ô Baal, deus noster, noli committere, ut unus Iouē vates plus possit apud deum suum, quàm nos octingenti quinquaginta apud te. Effice Baal, ut quoniam te pluris colunt, quàm Iouem, maiores etiam vires habere videaris. O Baal Baal, Baal, ô Baal, Non audis nos? Non te ritè colimus hactenus? Quid in te commissimus? Non vis tuas vires ostendere? Quò plures habes cultores, nonne aquum est eò te magis exorari? Baal, ô Baal, nisi nos exaudis, actum est de te, deque tuo populo. Vnus hic Iouē vates tuum cultum abolebit. Quis te colet, ô Baal? Quis te deinceps adorare volet, ô Baal? Baal, ô Baal, quis te non contemnet, & pro nihilo ducet, si nos in tanto discrimine non exaudiueris? In quem uer-

vò magis necessarium visum, reseruabis tuam poten-
 tiam? Nos te inuocamus, nos aram tuam pratergre-
 dimur, & iam meridies est, neque tu respondes, aut ex-
 oraris. O Baal Baal, Baal, ô Baal, noli perdere nos.
 E. Clamate maiore voce. Certè enim deus est. Sed for-
 sitan aliquid altius contemplatur, & animo agitat,
 quàm ut possit istas tam exiles voces audire. Aut oc-
 cupatus est, aut iter habet, nisi fortè dormit, ut sit ex-
 pergefaciendus. V. Heu Baal, deus noster, quid am-
 plius tibi faciemus? O Baal, ô Baal ô Baal. E. Euge,
 rectè, secate vos isto modo gladijs, & cultellis, ut à vo-
 bisipsijs cruentati, misericordiam Baalis excitetis. Sed
 mihi respondet, nec attendit uestros clamores. Surda
 canitis. Agite iam omnis populus, accedite ad me.
 Instauremus aram Ioue, qua diruta est, & saxa
 duodecim capiamus pro numero tribuum filiorum
 Iacobi. Ex his saxis aram Ioue nomine construa-
 mus, & circum eam ducamus profundam scrobem.
 Agite, componatur strues lignorum, mactetur tau-
 rus, & superimponatur. Rectè est. Replete quatuor
 amphoras aqua, & eas in hostiam, inque struem
 effundite. Iterate idem, tertiate. Bene est. Redun-
 dat aqua circum aram, ipsamque scrobem reple-
 uit, ne quid fraudis subesse putetis. Nunc, ô Ioua,
 deus Abrahæ, Isaaci, & Israelis, effice ut ho-
 die intelligatur Israelitas, & te deum, & me seruum
 tuum esse, tuoque iussu hac omnia fecisse. Exau-
 di me Ioue, exaudi me, ut sciat hic populus te Io-
 nam esse deum, qui eorum animos retro flexeris. P.

Q rem

Orem miram. Ignis delapsus à Ioua, & hostiam,
 & ligna, & saxa, & humum absumpsit, & scrobis
 aquam lambit. Ioua deus est, Ioua deus est. E. Si
 igitur Iouam esse deum agnoscitis, & ad terram pro-
 ni adoratis, comprehendite Baalenses vates omnes,
 qui vos à Ioua cultu magno vestro malo auocarunt,
 Cauete ne quis omnino euadat. Agite, ducamus
 eos ad Cifonem fluuiam, iugulentur hic vates om-
 nes Baalis, ne quem deinceps à veri dei cultu pos-
 sint auertere. Perite populi deceptores, corrupto-
 res, atque pestes, & dignas praestigis vestris pœnas
 date, ut deinceps adoretur, & in honore habeatur
 is vnus, cui debentur omnia. Nunc Achabe, ascen-
 de, & i ad capiendum cibum. Sentio enim iam
 adesse murmur pluuiæ. Ego ascendam in verticem
 Carmeli. Sequere me puer. PV. Faciam here. E. Agè
 iam puer, dum ego hic in summo Carmeli ingo ma-
 neo, i spectatum mare versus, & miki, quod videris,
 renunciatum venito. PV. Libenter here, Feci here,
 neque quicquam vidi. E. Reuertere eodem septies. Pu.
 Parebitur. Iam iterum venio. Iam tertio. Iam quar-
 to. Iam quinto. Iam sexto. Superest, ut septimo specu-
 latum iam. Hæc, vidi nubeculam instar palmae ho-
 minis ex mari efferre. E. Instat pluuia. I nunciatum
 Achabo, ut iunctis iugalibus, in urbem descendat, ne à
 pluuia opprimatur. P. Eo. E. Ego succinetis lateribus
 ei Iezraelem præcurram. P. Salue rex. Iubet Eliás, ut
 propere iungas equos, & te in urbem recipias, ne te
 pluuia opprimat. A. Agite mei, festinemus, ingruit
 pluuia

*pluvia, nigrescit cælum nubibus, atque vento. Propere-
mus. Vix euademus, quin madefiamus.*

Sententia. Iustorum preces, incredibile dictu, quantum
posseant apud deum. Iniusti iustos accusant eorum malo-
rum, quorum sunt ipsimet autores. Præsente Elia nihil pos-
sunt Bialentes. Præsente Ioua torpet Baal. Vt nox dies: sic ve-
ritati cedit mendacium. Impiorum plena sunt omnia, piorum
exiguus est numerus. Sæpe magis vni credendum, quàm
mille. Nam paucorum est sapientia. O cæcum genus homi-
num, quando tandem hæc videbitis? Aut quæ tandem lux
penetrabit istos oculos? Nunquam ne nisi serò sapietis? Vti-
nam adlit aliquis, igneo spiritu, igneaque oratione Elias, qui
charitatis ignem de cælo deuocet, quo nostrarum precum sa-
crificia exardescant, vt deinceps solus Ioua extollatur.

MICHAËAS. ij. Reg. xxij.

Argumentum. Achabo Israelitarum regi consulunt falsi
vates, vt Ramotha, Galaaditicam urbem, bello adoriatur. Fore
enim, vt ea potiatur. At Michæas vates contrarium prædicit,
eamque ob causam conijcitur vincula,

Achabus Israelitarum, Iosophatus Iudæorum rex.

Vates, Nuncius, Sedecias, Michæas.

AD sunt hic vates, Iosophate, plus minus quas
dirigenti, quas ad explorandam dei voluntatem
censuisti accersendos. Io. V. Ideo. Superest, vt eos inter-
roges. A. Quid mihi autores estis, vates? Censetione,
vt bello Ramotha adorian, an ab incepto desistam?
V. Nos verò censemus, vt adorianis. Nam victoriam
tibi annuit dominus. I. Nū quis praterea hic est. Ioue
vates, ex quo sciscitemur? A. Est item vnus, sed quem
male odi, quoniam nihil unquam mihi, nisi sinistrum,
vaticinatur. Is est michæas, filius Imle. I. Non de-
cet re-

cet regem ita loqui. Sed iube eum acciri. *A.* Tu siste
 huc nobis properè *Michaam*. *N.* Ita faciam. *S.*
 Vidēsne hac *Achabe* cornua ferrea, qua ego fero?
 Hoc tu modo quasi cornu petes, & fundes *Syros* ad
 internecionem, ita tibi per me futurum pollicetur deus.
V. Ita prorsus fiet. Aggredere sanè *Ramotha*. Fe-
 liciter pugnabis, eamque dei beneficio capies. *N.* Cate-
 ri quidem vates omnes, *Michaæ*, regi uno ore fœlicem
 successum promittunt. Itaque censeo, ut tu quoque ei
 bene omineris, quemadmodum ipsi. *M.* At ego deum
 immortalem iuro, me ea solum dicturum, qua mihi di-
 uinitus inspirata fuerint. *A.* *Michaæ*, qua est tua sen-
 tentia? *Arma* in *Ramotha* inferimus, an non? *M.*
 Quid ni inferas? Iam tibi victoriam annuit *Ioua*. *A.*
 Quousq; tandem mihi illudes? Te etiam, atque etiam
 obtestor per nomen *Iouæ*, ne mihi quicquam nisi ve-
 rum dicas. *M.* Nunc verum audies. Vidi omnes *I-*
raelitas palātes in montibus, sicut oves sine pastore so-
 lent. Atque *Ioua*, non habent isti dominos, inquit. Re-
 deant suam quisque domum cum bona pace. *A.* Dixi-
 ne ego tibi, cum nihil mihi, nisi infaustum prædictu-
 rum? *M.* Igitur audi certissimum oraculum. Vidi
Iouam in folio suo sedentem, omni cœlesti exercitu dex-
 tra, leuâque stipatum, atq; ita dicentem. Ecquis mihi
 in errorem inducet *Achabum*, quò *Ramotha*, ibi casu-
 rus, inuadat? Cumq; alius aliud diceret: processit qui-
 dem spiritus, qui stans ante eum: Ego, inquit, facturum
 me recipio. Cui *Ioua*. Quónam modo? Tum ille. A-
 spirabo falsa omnibus eius vatibus, qua dicant. Probè,
 inquit

DIALO. SACRORVM.

inquit Ioua, succedet. Aggredere negotium. Nimirum ex his liquet, omnes istos tuos vates esse falso spiritu afflatos, & deum tibi malè cogitare. S. Accipe colaphum pro isto tuo mendacio. Nam qua ratione diuinum nomen, cuius tu instinctu te loqui simulas, à me emigravit, ut te docuerit. M. Tum scies, cum trepidus te in intima penetralia penitus abdes. A. Corripe Michæam, & eum deduc ad Amonem, prætorem urbani, & Ioam, regium filium, & inbe meo iussu in carcerem concludi, atque ibi pane atro, & aqua parcè, ac duriter pasci, donec saluus redeam. M. Siquidem saluus redibis, nihil cause est, quò minus dicar mentitus oraculum, atque equidem hoc clarissima voce omnibus inculcatum volo

Sententia. Falsi vates, quorum ingens est numerus, dicere solent quæ placeant hominibus, & in primis assentiri principibus. Veri vates, qui pauci esse solent, assentari nesciunt, & improbis semper dura dicunt. Et quoniam improbi in hac vita dominari solent, sit plerunque, ut veritatis præmium vincula sint & necesse. Nam obsequium amicos, veritas odium parit. O mundi potentes, utinam hæc in animos vestros dimittatis.

SVNAMITIS. iiij. Reg. iiij.

Argumentum. Elisæus ab hospita sua Sunamitide oratus, eius filium reuocat in vitam.

Elisæus, Gihezis, Sunamitis.

Ecce Sunamitidem illam, hospitam nostram, Gihezi. Curre ei obuiam, rogaturus utrum valeat ipsa, & vir, & puer eius. G. Faciam. Salue mulier. Satisne salua es, & tuus maritus, & puer. Valéntne?
S. Va-

S. Valent. Sed sine me peruenire quò volo. G. Quò nam properas? S. Ad tuum herum. G. Nescio quid noui videtur accidisse huic mulieri. Sed quid istud rei est? Heus mulier, tu ne audes pedes vatis complecti? Apage. E. Sine eam. Animo eius malè est, quod me Iouis celauit. S. Petierámne à te filium? An non admonueram, ne mihi imponeres? E. Accingere Gihezì, & cape meum baculum, atque abi. Si quem offenderis, ne salutato, salutatus ne resalutato. Vbi eò peruenieris, bacillum faciei pueri imposito. G. Eo. S. At ego profectò nunquam te omittam, quin vnà mecum venias. E. Age sanè, tua voluntati obsequar. Prai, iam te sequor. G. Here, feci ut iusseras. Sed puer neque vocem edit, neque audit, neque potuit omnino expergefieri. E. Ne trepida mulier, introeamus cubiculum. S. Hic quidem plane mortuus iacet in meo lectulo. E. Exite foràs, & me hic relinquite solum cum solo, clausa ianua. G. Nescio quid magnum expecto. Non abs re sese conclusit intus. S. Faxit deus, ut natum recipiam. G. Hospita. S. Quid noue rei est. G. Salua es. Visus sum audire sternutantem puerum. S. Reuixi, si verum pradicas. E. Heus Gihezì. G. Me vocat. Quid est here? E. Accerse huc mihi istam feminam. G. Te vocat. S. Adeo. E. Recipe iam tuum filium incolumem. S. O diuine vir, quas tibi gratias agam pro tanto munere? E. Deo hoc totum acceptum ferendum est mulier, non mihi, qui per me possum nihil.

Sententia, Fides est omnipotens. Suorum preces quamuis
maxima

DIALO. SACRORVM.

maxima petentium, exaudit deus.

NAAMAN. *iiij. Reg. v.*

Argumentum. Naaman Syrus ab Elifæo à lepra sanatus, ei gratias agit, & dona offert, sed quæ Elifæus non accipit. Deinde digressum Naamanem consequutus Gihezis, Elifæi famulus, ab eo pecuniam, & vestes aufert per mendacium, eamque ob causam ab Elifæo reprehensus, fit leprosus.

Naaman, Elifæus, Gihezis, Mini-
stri Naamanis.

Reuertor ad te Elifæe, & meum tum in deum, tum in te peccatum confitens, veniam peto. E. Quidnam peccasti? N. Cum tu me per ministrum tuum iussisses corpus in Iordane septies immergere, si à leprâ, cuius depellendæ causâ veneram, sanus esse vellem: primum indignatus sanè sum, & me tibi despiciatui esse ratus, quod tantum administrum ad me misisses. Nam speraueram te ipsum exiturum, & inuocato dei nomine, manum loco admoturum, & ita morbum sanaturum. Deinde indignum mihi videbatur, tantum tribui vestris aquis, ut cum Abana, aut Phaphar, fluij Damasci, vestris nihilo deteriores, essent ad me sanandum inutiles, Iordanes tantam habere vim putaretur. Itaque abibam, ira plenus. Quod nisi mei famuli fuissent me sapientiores: equidem medicinam repudiaissem. Sed cum illi dicerent absurdum esse me, qui rem quamlibet magnam salutis causa facturus essem, à tam parua refugere, tentavi quid possent aquæ Israelitarum, & me septies in Iordanem immersi, quò factò, ita sum, ut vides, sanatus, ut non sit pueri corpus nitidius, aut integrius. Quapropter in-

telligo

Pelligo iam, & confiteor nullum intoto mundo esse de-
 um, nisi eum, quem vos Israelita colitis. Itaque pro
 tam singulari beneficio, quas te, ut à me munusculum
 hoc accipias? E. Apagesis. Ego ut munus accipi-
 am? N. At ne repudia. Non equidem id facio, quò
 tibi tantum meritum remetiari, quod neque fieri po-
 test, sed ut hoc mei in deum, & in te grati animi pi-
 gnus apud te relinquam. E. Istum gratum animum
 apud te habeto. Dona ne addito. N. Atqui. E. Ne
 urge tantopere. Nam, ut tu semel scias, deum immor-
 talem iuro, cui ego appareo, atque administro, me nihil
 à te accepturum. N. Si ita decreuisti, nolo improbius
 instare. Caterum oro te, ut hinc mihi terra duorum
 mulorum onus asportare liceat. Nam statui deinceps
 nullis dijs, praterquam uni Ioua, addere, aut sacrificare.
 E. Laudo. Asportato sanè. N. Præterea est aliud,
 super quo te velim consulere. Solet meus dominus,
 quandocunque in eadem Remmonis, adorationis gra-
 tia comseat, meis humeris inniti, ubi, eo inclinante se,
 non possum, quin me quoque inclinem. Eam mihi rem
 Ioua ignoscet, opinor. E. Ita. Abi cum bona pace. G.
 Hem par sit dominus meus accipere oblatq sibi ab isto
 Syro munera? At mihi ita sit Ioua propitius, nisi eum
 cursu consequor, aliquid accepturus. Immunis vñ ab-
 eat tam diues homo, tanto affectus beneficio, non con-
 uenit. N. Religioni habeo, nihil ei dedisse. Sed vide òne
 eius famulum huc cursu contendentem? Ipse est, quan-
 tum ex incessu conicio. E curru desilit, & mihi proce-
 dit obuiam. Salua ne omnia, puer? G. Pax, te tribus

H

verbis

DIALO. SACRORVM.

verbis volo. Modò ad herum meum venerunt duo de
vatum genere iuuenes, è monte Ephraimitarum. Ea
de causa rogabat herus, vt mihi ad eos argenti talen-
tum des, & duas vestes de splendidioribus. N. Imò
verò duo talenta auferas, atque vtinam plura voluis-
set. Libenter dedissem. G. Non est opus. N. Ne dubi-
ta accipere, erit aliquis eorum vsus. Vos colligate hoc
argentum in duobus fscis. Addite has duas vestes. Vos
duo praferte ei has sarcinas. Iubeto tuum herum meo
nomine saluere plursimum. G. Faciam. Vale. N. Et
tu. G. O me felicem, cui res tam bene succedunt. Itē
hac iuuenes, sequimini me per hoc obscurum ostium, des-
ponite hic sarcinas. Iam mihi nihil opus est vestra o-
pera. Quod reliquum est, ipse facile per me persiciam.
Abite. M. Vale ergo. G. Valete vos quoque. Nunc
res mihi bene gesta est. Abscondam hic hunc thesaurũ,
vbi eum nemo prater me sciat. Sed iam, ne meus herus
aliquid suspicetur, si nimis diu absim: offeram me ei.
E. Vnde noster Gibezi? G. Nusquam equidem iui.
E. At etiam audes velle mihi verba dare? Quasi ego
non vnà animo adfuerim, cùm homo de curru reuertit
tibi obuiam. Hóccine tempus est accipiendorum vllor-
um munerum? Improbè à te factum. Itaque pro isto
tuo peccato, lepra, qua libcratus est Naaman, in te, &
in tua progenie in postremum harebit.

Sententia. Bona spiritalia plerunque aspernatur mun-
dus, quia splendore carent, & apparatu mundano. Ne famu-
lorum quidem consilium contemnendum est. Sæpe etiam est
olitor valde opportuna loquutus. Dona spiritalia non emũ-
tur precio carnali. Auaritia mendaces facit, & homines in mi-
seriam

seriam præcipitat. Dei spiritum latere frustra coneris.

H A Z A E L. iiij. Reg. viij.

Argumentum. Hazaëli percontanti prædicit Elifæus mortem Benadadi, regis Syriæ, & insuper ipsius Hezaelis regnum, & sæuitiam in Israelitas.

Hazael, Elifæus.

B Enadadus Syriæ rex, qui nunc ager est, misit me ad te Elifæe, ad percontandum de salute tua. *E.*

Renunciato ei, eo morbo lenatum iri, & tamen Iona mihi interituum significauit. HEV. H. Quid sibi volunt ista suspiria, quæ fixo vultu, ita altè trahis? E. A Hazael, Hazael, video quantum tu vastitatem sis Israelitis illaturus. Tu eorum adificia incendes, tu inuenies ferro trucidabis, tu pueros elides, tu gravidas mulieres discerpes. H. Egone, vilissimus homuncio, tanta facinora potero? E. Ostendit mihi Iona, te fore regem Syrorum.

Sententia. Pijs dolet populi dei calamitas, quamuis merito & diuinitus illata.

IEHVS iiij. Reg. ix.

Argumentum. Iehus ab Elifæi puero vnctus rex Israelitarum, Ioramum Israelitarum, & Ochozian Iudæorum regem, & Iezabelem Iorami matrem occidit.

Puer Elifæi, Iehus, Duces, Speculator, Ioramus Israelitarum rex, nuncius, Alter nuncius, Iezabel.

Habeo quoddam ad te mandatū, dux. *Ie. Quō nostrum appellas? P. Te ipsum, dux. Secedamus intrò. Iona te, Iehu, deus Israelitarū, hoc oleo per me ungit regem suorum Israelitarum, iubetq; ut Achab domini tui stirpem trucidet. Statuit enim suorum omnium tum vatū, tum reliquorum sanguinem à Ie-*

H 2

Iezabele

DIALO. SACRORVM.

zabele expetere, vniuersamque Achab's domum perdere, & eius memoriam, geniique stupitus ex Iraelitis tollere, eamque eo redigere, quo redacta domus est Ieroboam's, Nabate filij, et Baze, Acia filij. Iezabelem autem comedent canes in agro Iezraelano insepultam. Sed ego hinc fuga me proripio. D. Quomodo se res habet, Iehu? Quorū venit ad te lymphatus iste. Ie. Hominem nostis, eiusque orationem? D. Minime verò. Doce nos quidnam dixerit. Ie. Vixit me regni Iraelitarum de Ioua mandato, cui certum est Achabum, Achabique domum per me ulcisci. D. Supponamus properè regi vestes nostras socij, eumque collocemus in editissimo graduum. Tu praco proclama tuba, regem esse Iehum. Ie. Nunc duces, si vobis ita videtur, caute ne quis ex oppido euadat, qui huius rei nūcium Iezraelem perferat. Nos conscendamus equos, & eò festinemus ire. Nam illic decumbit Ioram, sanandorum vulnerum gratia, qua in praelio contra regem Hazaelem à Syris accepit. Eodemque venit Ochozias Iudae rex, ad eum visendum. S. P'ideo quendam hominum globum. Io. Tu conscende equum, & ei cursu profectus obuiam, quere ut valeat. N. Fiet. Ie. Accurrit huc eques quidam. N. Rogat rex, ut valeas, Iehu. I. Quid, ut valeam? Recede ponè me. S. Peruenit nuncius ad eos, neque reuertitur. Io. Hec tu, conscende equum, & eòdem curre. N. Fiet. Ie. Accurrit huc alter. N. Rogabat rex, Iehu, an valeas. I. E. Quid, an valeam? Recede ponè me. S. Peruenit ad eos nuncius, sed non reuertitur. Incessus autem ferocitas, declarat

declarat esse Iehum. Nam sis filium. Io. Iunge currū equis. Auriga, exeamus homini obuiam Ochozia. Ie. Tandem veniunt ipsi reges opportune. Io. Valésne Iehu? Ie. Quid, valésne? Durantibus tot matris tua Iezabelis stupris, & maleficijs? Io. Fugiamus Ochozia. Circumuenimur. Ie. Si quidem potestis effugere. Experiar tamen, an meus arcus possit de regis corpore sanguinem elicere. Hem tibi, hic moriturus eras. Tu Badaccar trinmuis, abijce eum in fundum. Nabothi Iezraelensis. Nam memini, cum aliquando ego, & tu Achabum, huius patrem, in eodem cursu sequeremur, ei oraculo dictum esse Iouam sanguinem Nabothi, eiusque natorum pridie eius diei respexisse, eumq; in agro eiusdem Nabothi, quem ille iudicio per calumniam oppressisset, in illum vindicaturum esse. Quare sume hoc cadauer, idq; in fundum abijce, sicuti ferunt Ioua dicta. Sed fugit Ochozias. Persequimini eum, occidite, pereat hoc ad flagitia concors hominū genus. Pergamus in oppidum. Nondum peracta ultio est. Superest totius mali fons Iezabel, quam iam videre videor de fenestra prospicientem. At etiam fucata est. Mirum ni morti placeat. IEZ. Nunquid bene accidit Zambri, qui dominum suum interfecit? IE. Ecquis istic à me est? Rectè. Vos eius eunuchi precipitate eam. Pery fœminarum impurissima, & à meis equis conculcare.

Sententia. Etiam subditos amat, & excitat deus in principes impios. Æquum est enim, ut qui aduersus deum, dominum suum confurgit, id quod faciunt omnes impij, aduersus eum confurgant ipsius serui.

DIALO. SACRORVM.

IOAS. *iiij. Reg. xij.*

Argumentum. Ioæ Israelitarum regi se ægrotum visenti prædicit Eliseus victorias, quas sit de Syris reportaturus.

Ioas rex Israelitarum, Eliseus.

HEUS pater patria, heus columen Israelitarum, tu quidem nunc ager iaces. E. Non est einlandi tempus. Cape arcum, & sagittas. I. En cepi. Quorsum? E. Impone manum arcui. I. Feci. E. Aperifenestrā orienti. I. Aperui. E. Iaculator. Hem sic volo. Collimasti. Ista, ista est salutaris nobis, mortifera Syris sagitta, quos tu in Apheco, dei præsidio, occisione occides. Sed perge porro, cape sagittas. I. Cepi. Quid tum? E. Feri terram. O factum malè. Si quinquies percussisses, aut sexies: tum poteras Syros delere funditus. Nunc eos ter tantum superabis, quot ies videlicet terram pulsauisti.

Sententia. In vate plus est præsidij, quàm in exercitu. Vatis mors est regi deploranda. Fata abstrusa sunt.

IONAS. *Ionæ. j.*

Argumentum. Vexati tempestare naturæ, inuocatis frustra dijs, factaque iactura, Ionam vatem excitant, qui in naui dormiebat. Deinde sorte iacta, vt cum fontem, & tempestatis causam esse deprehenderunt, iaciunt in mare, ipsiusmet admonitu. Ita pacatur tempestas.

Nauclerus, Nautæ, Ionas.

PRô Iupiter, quanta sanis tempestas? Quanti undarum fluctus nostram nauem undiq; verberant? Dicis Neptunū, & Eolum, omnesq; adeò deos in nostrā coniurauisse perniciem. Ne sani tantopere aquarum prapotens Neptune. Ne eos perde, qui se tua fidei mandauerunt. Tuq; ô Eole, cui potestatem in ventos

ventos dedit Iupiter, cohibe tam effrenatum eorum
impetum. Naut. Di immortales, quid habetis in ani-
mo? Huccine venisse nos, ut tam miserè periremus?
Parcite, quasumus, parcite. Nos vobis sacra facie-
mus, tibi Neptune taurum, vobis agnam Tempesta-
tes mactabimus, tantum liceat hinc saluis euadere. Al.
Leda proles Castor et Pollux, amica nautis sidera, ob-
secro vestram fidem, reddite nobis mare tranquillum,
reddite amicā cœli serenitatem. Naut. Nihil agimus,
video, tam surdi sunt di, quam est ipsum mare. Naut.
Quid superest? Naut. Vt iacturā faciamus. Naut
Durū. Naut. Sed necessarium. Extremo autem malo
extremum adhibendum est remedium, atque utinam
vel sic euadere liceat. Festinate, deiciamus has merces.
Præstat rem perdere, spem aliquam retinentes, quam
cum re certum exitium expectare. Vos ô cœli, marisq;
potentes di, este saltem contenti hac nostra miseria.
Quid mortem insuper minamini? Hei mihi, magis,
magisque furiunt venti, ingrauescit tempesta, iritan-
tur superi, non placantur nostris votis, & precibus.
Quò iam, quò me vertam? Erat hic, nescio quis pere-
grinus. Ubi nunc est? Naut. Dormit ad infimum na-
vis latus. Naut. O supinam securitatem. Heus, heus
peregrine, quem tandem dormiendi modum facis? Po-
tes in tanto periculo indulgere somno? Quin tu surgis,
& tuum in hoc temporis articulo deum inuocas, si quis
forte superum existat, qui hoc à nobis malum auertat,
& presens auxilium ferat? Naut. Frustra labora-
mus. Causa tanti mali perscrutanda est. Oportet alio

DIALO. SACRORVM.

quem hic adesse, qui se nefario aliquo scelere obstrinxerit, propter quem tantopere irascantur dii. Sortiendū est, quis sit in causa. *N*auc. Placet. Ducantur sortes. Euge, fors hunc peregrinum designat. Vides te peregrine accusari? *D*ic quaeso, unde tantum in nos malum ortum sit, quod vitæ genus sequaris, unde & quò eas, cuias sis, & qua gente natus? *I*amiam nullum superest effugium, teneris manifestò. *O* ineuitabilem dei potentiam. *E*go sum *H*ebræus, *I*oua celestis dei cultor, qui & mare, & terram fabricatus est. *I*s me *N*iniuen ire iusserat, ut eum populum, ocio, & luxu disfluentem, & perditum, mea admonitione ad meliorem frugem, & saniorē vitæ rationem deducerem. Cuius ego muneris tristitiam defugiens, statueram *T*arsum in *C*iliciam me conferre, & eius conspectum euitare, cuius oculis omnia sunt subiecta. *N*. Perimus funditus. *I*ncitè prorsum homo, & malè abs te factum. Sed postquam factum quod est, infectum fieri non potest: quid tibi nunc censes faciamus, ut placatiore mari utamur, quod vehementius semper agitari vides? *I*. *V*os verò me in mare deturbetis, si id sedatum vultis. *N*am, certò scio ego mea vnius causa vos hac tam vehemēti tempestate affligi. *N*. *A*uertant superi, ut tua morte salutē nostrā consulamus. *N*on faciemus. *A*gite viri fortes, incumbamus remis, conemur ad terram appellere. *E*ia adhibete summas vires. *E*ia rumpamus hos fluctus. *O* rem miseram. *C*rescit assidue malum. *N*ulla ratione terram possumus attingere. *I*. *F*rustra sudatis, inuito deo. *N*. *Q*uid ergo est? *T*ēne nos in mare?

mare? 7. Nisi manultis vnà perire. N. O desperatissimum per fugium. Sed tamen satius est te solum, quam nobiscum interire. Faciendum est socij. Nulla alia ad euadendum via est, video. Effertur mare, rumpitur naus, mors nobis versatur ob oculos. Demergamus eum. Obsecramus te Ioua, ne pereamus ob huius viri mortem, néue à nobis pœnas sanguinis eius expetas. Vides nos necessitate impulsos facere, & tu omnia tuo arbitratu moderaris. Iaciatur. O rem admirabilem. Videtis ut subito sedata sit tempestas, eo deiecto? Videtis mare sic tranquillum, ut nunquam tranquilius? Agnosco, agnosco ego Ioua potestatem immensam. Is nimirum deus est. Ceteri nequicquam precibus interpellantur. Vni uni debetur gratia. Vni itaque sâgra, vota q₃ faciamus.

Sententia. Frustra implorantur falsa numina, seruiente vero numine. Deum effugere, nec terra, nec mari possis. Cum fontibus nauigare, hoc est, versari, noxium est. Manente causa pœnæ, manet pœna.

RABACES. iij Reg. xvij.

Argumentum. Rabâces ab Assyriæ rege Senacheribo missus Hierosolymitanos, qui erant in muris, ipse extra muros, iubet deditionem facere, & in Iouam, eiusque populum petulantissimè inuehitur, nemine quicquàm respondente.

Rabâces, Eliacimus,

VOS hac nomine regis magni, id est, regis Assyriorum, Ezechia nunciate. Qua tandem fiducia nitatur? Verbisne, an consilio, an viribus dimicare cogitet? Qua tandem spe fretus, ab eo defecerit? An videlicet confidit con fracto isti culmeo baculo, id

H 5 est

an illatione au illatione & illatione

DIALO. SACRORVM.

est *Ægyptus*, cui si quis innitatur, ei manum perfo-
ret? Talis est *Ægyptiorum* rex *Pharao* in omnes, qui
ei confidunt. Quod si mihi dicetis, vos *Ioua* deo vestro
confidere: an non is est, cuius *Ezechias* sacella, arasq;
sustulit, iussitq; *Iudeis*, & *Hieroselymitanis*, ut *Hie-
rosolyma* ad certam quandam aram deo supplicarent?
Agè *Ezechia*, vis cum domino meo rege *Assyrio* spon-
sionem facere, si tibi dederò duo equorum millia, ni tu
non possis ad eos totidem equites suppeditare? Tu ne
ausis vultum subire vel unius pratoris, minimi ser-
uorum domini mei, & fiduciam tibi collocas in *Æ-
gyptiorum* curribus, & equitibus? An porro sine *Ioua*
ad hunc locum vastandum, ascendi? *Ioua* ipse me
iussit in hanc regionem proficisci, eamq; depopulari.
E. Quæsumus te, ut nos *Syriacè* (scimus enim) alloqua-
ris, non *Iudaicè*, in auribus hominum, qui sunt in mœ-
nib. R. Quasi ad dominum tuum, aut ad te miserit me
dominus meus ad hac dicenda ac non ad eos, qui sunt
in muris, ut vobiscum, & merdam suam comedant, &
vrinam bibant. Audite *Iudæi*, regis magni, regis *Assy-
riorum* dicta. Ne vobis imponat *Ezechias*. Neq; enim
poterit vos ab eius manibus defendere. Nèue ab eo
persuaderi vobis sinite, ut *Ioua* fidatis, quasi vos de-
fensuro, neq; urbem istam in manum *Assyriorum* regis
permisuro. Nolite *Ezechie* credere, sed potius *Assy-
rio* regi obtemperate, qui vobis mandat, ut secum be-
ne uolè agatis, & vos ei dedatis, & suis quisque vineis,
& ficibus, & puteis tantisper utamini, donec veniat
ad vos in vestra similem terram transferendos, in
terrâ

terram frumenti & vini, & panis, & vinearum, & olinarum, & olei, & mellis feracem, ut hac ratione vestra saluti prospiciatur. Ne Ezechia fidem habeatis. Fallit enim vos inani fiducia defensionis Ioua. An reliquarum gentium dii, suam quisque terram ab Assyrie rege defenderunt? Vbi sunt dii Hemathij & Arphadi? Vbi Sepharuaimi? Vbi Ena? Vbi Aua? Nunquid Samariam ab eius manu tutati sunt? Quis tandem est ex omnibus omnium terrarum diis, qui suam terram ab eius manu defenderit, ut Ioua Hierosolymam defensurus esse videatur? E. Obmutescamus, neue ei quicquam respondeamus. Ita enim fert regis mandatum. Sed eamus hac regi nunciatum.

Sententia. Res secundæ insolentes sæpe reddunt homines, & in ipsum etiam deum petulantes. Prosperos successus sibi ascribunt superbi, cum debeant deo. Cum maledicis, & verbosis rixandum non est, sed deo committenda causa.

EZECHIAS. Esa. xxxviii.

Argumentum. Ægrotus rex Iudæorum, Ezechias, cum esset ei ab Eliaia vate denunciata mors, precibus à Ioua impetrat vitæ prorogationem.

Eliaias, Ezechias.

Impera domi Ezechia. Nam isto tibi morbo moriendum est. Hæc est dei voluntas. EZ. O durum nuncium. O sancte deus, memineris quam fideliter & integro animo te semper coluerim, & ad tuam voluntatem vitam omnem direxerim. Hic pietatis honos? Sic religionem remuneraris? Mene nunc in medio ætatis cursu, in eas angustias esse redactum, ut subeundem

DIALO. SACRORVM.

eundem sit sepulchri ostium, & reliquo vita tempore
 carendum? Eheu, iam non ego fruor communi hoc
 cœlo. Cœlo ego non fruor, cuius amœna luce illustran-
 tur, qui in terra degunt vitam. Iam ego auellor à
 charo conspectu, & consuetudine hominum, qui hunc
 orbem incolunt. Ex hac vita discedo, & emigro tan-
 quam à pastoralis tuguriolo, fatali cui stamine, & filo
 ante diem amputato. Paulatim atteror, & consumor
 in horas. Neque quicquam propius expecto, quam ut
 iam, iamq; absumptus animam agam. Ad manè si vè-
 tum est membra omnia diro cruciatu dilaniari senti-
 ens, mortem in vesperum expecto. Hirundinis, aut
 gruis ritu stridulas voces emitto, & columbarum mo-
 re, querulos edo gemitus, cœlūq; suspiciens, consumptis
 lacrymis, ipsa oculorum tabe, intolerabiles animi testor
 dolores. O rerum domine omnium, aio mihi fieri iniu-
 riam, cuius te vindicem esse par est. Miserum me, quid
 mihi venire in mentem possit, quo possim tuum animū
 ad id, quod volo, flectere? Mea ne vita breuitatem mi-
 serabiliter commemorem? O rerum autor, & modera-
 tor, longius est profectò naturale viuendi spaciū,
 quam quantulum a te mihi conceditur. Haccine mihi
 ætate tam immatura spiritus reddendus est? An tu
 me videlicet sempiterno sōmno consopire paras, ut post-
 ea in vitam reuoces? Aut cuius altissimam tranquil-
 litatem acerbissimo casu contaminari passus sis, tum
 scilicet iam letho absumptum, è putido busto vindica-
 bis? Et cuius vitam agrotantis tueri neglexeris, eun-
 dem morte deletum, amico lacis usu rursum donabis,
 peccatis

peccatis, quorum de fonte mors scatet, quasi post tergum reiectis, & aeterna oblivione oblitteratis? Deinde a quibus gratitudinem, & ex ea manantem laudationem expectas? A mortuis, credo. Sepulti te celebrabunt, & tuum paratum miseris praesidium predicabunt humani. Vini, vini tibi gratias agent, velut ego hodie, & parentes liberis commemorabunt tuam agentibus omnibus expositam tutelam. Intende meae salutis, Ioua, & nos de tuis laudibus carmina, quamdiu vivemus, in ade tua modulabimur. ES. Ades animo, rex. Iubeor tibi lata nunciare. Ioua, deus Davidis, auctoris generis tui, tuam precationem audiuit, tuaeque lachrymas respexit. Itaque sic habeo, te per eum sanari, & tertio ab hinc die a censurâ in sanum. Quinimò addet tuae vitae quindecim annos, teque eripiet de manibus regis Assyriorum, unâ cum hac urbe, cuius se defensorem prebebit, propter semetipsum, tum etiam propter Dauidem sui cultorem. Sed vos famuli sumite palatham, quam ulceri eius imponatis, ut conualefcat. Ez. Sed quo signo intelligam me in sanitatem restitui, & tertio die venturum in adem. Es. Vides hoc Achabi solarium? Ez. Video. Es. Optio tibi datur, utrum velis umbram decem gradibus procedere, an reuerti. Ez. Facile est umbram progredi. Potius retrocedat. O rem miraculosam. Nunc nunc video, volente deo, nihil esse arduum.

Sententia. Pijs precibus usque adeo flectitur deus, ut interdum etiam decretum suum rescindat. Quamvis morbos interdum naturalibus remedijs incurabiles lanet deus: tamen
 natura-

DIALOGO SACRORVM.

naturalia remedia non semper repudiat. Non medicinæ, sed deo tribuenda est sanatio, & tamen vtendum est medicina.

IEREMIAS. Iere. xxvj.

Argumentum. Ieremias vrbs & templi ruinam vaticinatur, eam ob causam comprehenditur à sacerdotibus, & vatibus ad necandum. Sed factò ad tumultum concursu, procres, & senatores, & Ahicamus id prohibent.

Ieremias, Sacerdotes, Vates, Procres,

Senatores, Ahicamus.

AVdite omnes omnium Iudææ urbiū homines, quot quot hoc templum, in cuius ego sto vestibulo, intratis, adorandi numinis gratia, audite, quæ deus mea voce vos affatur. Nisi eum audietis, & ex lege, quam vobis præscripsit, viuetis, tum autem dicta vatum, eius cultorum, quos ipse ad vos mittit, per quos vos maturè admonere nunquam intermittit, ea, inquam, nisi audietis: hanc ipsam eadem sacram in eum statum rediget, in quem Silonem redegit, & hanc urbem omnium orbis terrarum gentium ludibrio exponet. *SA.* Quid sibi vult clamor iste? *V.* Omnibus minatur exitium. *SA.* At sibi non minatur, sed constat maximum malum. Quin inuadamus hominē? *V.* Atq; ita opus est. *SA.* Comprehendite eum viri, cauete ne effugiat. Faxe iam scias Ieremia, quæ mala nobis obnuntias, ea te in te metipsum excitauisse. Itane verò ut huic templo Silonis ruinā, & vrbs vastā euersionem, & solitudinem denunciaueris, & hac tã dira impune protuleris? Morte pœnas lues. *V.* Meruit certè. *P.* Vnde tantus iste tumultus, sacerdotes? Aut quid vult tantus hominum cōcursus? Quid nouæ rei accidit? *SA.*

Hic

Hic homo dignus es qui capite det suppliciū, qui quidem tam horrendas clades huic urbi sit vaticinatus, quemadmodū vos ipsi audiistis. I. Audite me, si placeat, & vos omnes populares, audite me. Ioua ego Opt. Max. instinctu huc veni, ea in sanum, & urbem perducturus, quæ vos audiistis. Quare corrigite vestram vitam, et mores, daig³ vestri admonitioni obtemperate, ut mutet consilium, malūq³, quod in vos cogitat, auertat. Quod ad me pertinet, equidem video me in vestra manu esse. Vos mihi, quod videbitur, faciatis licet. Veruntamen sic habetote, si me interfeceritis: vos, urbemque, & hanc rempublicam innocentis sanguinem supplicio luituros. Certè enim Ioua misit me ad vos, ut vobis audientibus, ea omnia dicerem. P. Nos quidem nō videmus iustam causam, cur hic capite plectatur. Si quidem nos nomine Iouæ dei nostri affatus est. Se. Audite vos vicissim, nisi molestum est. Michaas Morastita, vates fuit tempore Ezechie regis Iudarum, qui Iouæ optimi maximi nomine omni Iudæo populo audiente, ausus est dicere, Sionem in agrum redactam, aratumiri, Hierisolyamq³ in rudera colapsuram, & montem sacrum in solitudinem redigendum. Nunquid in eum morte animaduertit Ezechias, aut vllus Iudæorum? An non deum reuerentia, & precatione sibi placauerūt, malūq³, quod ab illo iam iam quæ imminabat, depulerunt? Et nos tam immani scelerere animos nostros obligabimus? Quid Vrias? Nihilne nos mouebit? Is fuit filius Semeia, ex Cariathiario, qui eadem in urbem hanc ab Ioua est vaticinatus,

qua

DIALOG. SACRORVM.

que modò Ieremias. Quod cùm Ioacimus rex adiunisset, nec non eius milites, & proceres, eum quafuisset ad necem. Id ubi rescivit ipse, territus aufugit in Ægyptum. Sed eò misit rex Elnathanem, & quosdam alios, qui illinc extractum, ad deum adduxerunt, eumque ferro crudeliter necavit, & eius corpus in plebeiorum sepulchretum proiciendum curauit. Itaque, qui fuerit exitus, videtis. Nunc dispicite, utrum nefarium huius facinus, an consideratam illius prudentiam malitis imitari. A. Profectò nunquam sinam vos manus Ieremie sanguine commaculare.

Sententia. Veritas odium, periculumque parit. Malo vate, aut doctore nihil iniquius. Plerunque plus sapiunt, & plus æquitatis habent ineruditi, quàm doctores. Pœnam si vis effugere, fuge culpam. Mitiora imitanda sunt exempla, immittiora declinanda.

ANANIAS. Iere. xxvij.

Argumentum. Ananias Iudæis liberationem ad biennium falso vaticinatur. Ieremias contrà, grauiorem insuper captiuitatem prædicit, & ipsi Ananiæ mortem à Ioua denunciat.

Ananias, Ieremias.

A*V*di tu Ieremia, unà cum vniuerso hoc populo, *que inssu dei vobis denuncio. Ego, inquit Ioua, optimus maximus Israelitarum deus, iam rumpam iugum regis Babyloniorum, & post duos annos referam in hunc locum omnia vasa templi, que Nabuchodonosor, hinc ablata, Babylonem deportauit, Ieconiamq, filium Ioacimi, Iudæe regis, omnesq, captiuos Iudeos, qui sunt adducti Babylonem huc reducam, fracto Babylonie imperio. I. Vtinam ita faciat Ioua, & tua*

& tua dicta omnia ad rem conferat, atque huc vasa
 sacra reportet, captiuosque omnes à Babylone reuocet.
 Verum audi, & quæ apud te, & omnem populum elo-
 quar, trade memoria. Claruerunt ante me, & te iam
 olim vates, qui multis nationibus, magnisq; regnis bel-
 lum, aut famem, aut pestem præsignificauerunt. Quod
 si quis aliquando secunda pronunciabat, eius prædi-
 ctum, aut rei euentus, à diuino affatu profectum com-
 probabat, aut frustratio refellebat. Hoc quia in hæc
 varicatione futurum certò scio, malo te rei exitu con-
 futari, quàm mea oratione irritari. A. Cedo mihi istam
 torquem. Audite verò omnes qui hîc estis, quid ferant
 mea dicta. Quemadmodum hoc ego collare perrumpo,
 ita Iouam scitote perfracturum dominationem Na-
 buchodonosoris post biennium. I. Nolo tecum amplius
 rixari. A. Abeas licet. Ego hoc teneo, & tenebo. Ne
 trepidate Iudei, aduentat iam certissimum vobis præ-
 sidium, & salus. Bono animo este. I. Adsum tibi à deo,
 Anania, qui tibi me ita renunciare iubet. Vincula li-
 gnea, inquit, rupisti Anania, sed pro eis ferrea feceris.
 Nam ego ferreum iugum collo imponam omnium ista-
 rum gentium, quò seruiant Nabuchodonosori, Baby-
 loniorum regi, sub cuius ego ditionem etiam agrestes
 bestias subiunxi. Hac sunt, de quibus te, Anania, deus
 meo ministerio præmonitum voluit. Sed non est, crede
 mihi, Anania, non est, quòd incitationem, & permo-
 tionem diuinam ostentes, & hunc populum spe inani e-
 rigas. Neque enim à deo missus ades, cuius ego inflatu
 perniciem tibi proximam denuncio, teque hoc anno vna
 I deficiam

DIALOG. SACRORVM.

defuneturum confirmo, quoniam tuis verbis deficiendi ab eo causa es.

Sententia. Mali doctores solent improbis fausta dicere, & quæ placeant. Boni contra. Hinc fit, vt boni inuisi sint, mali amentur, & autoritate polleant. Veris vatibus raro creditur ante euentum, præsertim si adsunt falsi vates, qui veris contraria doceant. Mali vates dum pœnas improborum verbis leniunt, re ipsa exasperant. Cum peruiacibus rixandum non est. Qui improbis blandiuntur, eos à deo auocant.

SEDECIA S. *Ierem. xxxviij.*

Argumentum. Ieremias consulentem se Sedeciam Iudææ regem monet, vt se dedat Chaldæis, alioquin venturum & ipsum, & urbem in miseram calamitarem.

Sedecias, Ieremias.

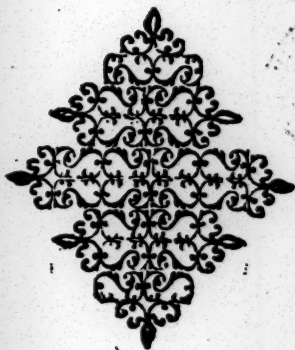
VOlo ego te consulere super rebus meis, Ieremia. Sed noli me quicquam celare. *I.* Rem omnem tibi aperiam. Sed ea conditione, ne me interimas, nèue consilium meum repudies. *S.* Per deum inmortalem, qui nostros animos creauit, nõ perimam te, neq; tradã illis hominibus, qui tuam necem cupiunt. *I.* Satis habeo. Accipe iam quod sit dei consilium. Si te contuleris ad principes Babylonios, & tuæ, tuorumq; vitæ cõsules, & incendiũ ab vrbe depelles. Sin minus, & vrbs Chaldæis dedita igni cremabitur, neq; tu eorum manus deuittabis. *S.* At enim valde metuo, ne me Chaldæi Iudæis, qui ad ipsos transfugerunt, tradant, omni irrisione ludendum. *I.* Non tradent, crede mihi. Obtempera dei monitis, cuius ego voluntatis interpres tibi sum datus, si te ipsum amas, tuæque saluti provides. Quòd si te dedere renuis, hæc tibi diuinitus denuncio. Omnes mulieres, quæ supersunt in regia, eductæ ad principes Chaldæos,

*Chaldaeos, te in os indignissimè irridebunt, ut circum-
uentum, & proditum à necessarijs, & in ipso caeno per-
fidè destitutum. Tua autem uxores omnes, & liberi,
tradentur Chaldeis, neq; tu eorum manum effugies,
quoniam in manus regis eorum venies, qui hanc quoque
urbem incendet. S. Vide ne quis hac resciscat, ne tu pe-
reas. Quòd si procures audierint nostram congressio-
nem, teque conuenerint, rogantes qua de re inter
nos actum sit, & mortem minantes nisi indi-
caueris: dices, te à me precibus peti-
uisse, ne committam, ut domum
Ionathanis reducaris ad
miserabilem mortem.*

*Sententia. Veritas cum periculo dicitur. Imprudentes,
dum leuius aliquod malum in euitabile vi-
tat, incurrunt in grauius, quod fue-
rat euitabile. Qui tolerabiles pœ-
nas deo dare recusat, eum
incitat ad grauiores.*

I 2

DIALO-

MODI A L O G O.

R V M S A C R O R V M

L I B E R. I I I.

TOBIAS. Tob.iii.

Argumentum. Tobæus Tobiam, filium suum, pietatem docet. Deinde iubet, ut ducem quærat ad petendam ex Media pecuniam sibi à se depositam. Tobias genium, qui se hominem simulabat, nactus, cum eo proficiscitur.

Tobæus pater, Tobias filius, Raphaël
Genius, Anna mater.

M ex hac vita discessero, nate, sepe-
lito me honorificè. Tum autem matrem
tuam honorato, nèue eam, donec viuet,
deserito, nèue ei parum morigerando vi-
tam reddas acerbâ. Recordare fili, quot
dolores perpeffa sit propter te, cum esses in eius utero.
Cum igitur vitam finierit, eam mecum honestè sepe-
lito in eodem sepulchro. Ac per omnem vitam memento
creatoris tui, nèue eum offende, eiusque precepta omit-
te. Quantumcunque tibi Iona largitus erit, de eo ne
parcito liberalitatem exercere. Ad homines inhuma-
nos ne te aggregaueris. A respiciendis egentibus Istraë-
litis ne abhorrueris, ne Iona vicissim tuis temporibus
auersus à te respiciendo abhorreat. Quod si tue facul-
tates non ferent, ut largè id facias, at pro eo, quantum
id erit, quod suppeditabitur, ne parce in benignitatem
conferre, ut diuitias tibi, et argenti, auriq; thesauros in
beneficentia repositos habeas. Nã thesauri nihil impi-
os iuuant. At hac virtus à morte vindicat, ac quisquis
beneficen-

beneficientiam exercet, dei conspectum videbit, quem-
admodum habet scriptum illud. Ego per benificentiam
conspectum tuum videbo, quā qui exercent, cœlestes ha-
bendi sunt. Tu ergo nate, corpus tuum ab omni libidi-
nit obscenitate tuere, uxoremq; de tua cognatione du-
cito, nequaquā alienigenam, aut alius sanguinis, quam
tuorum maiorum. Nos enim vatum progenies sumus.
Memoria repete Abrahamum, Isaacum, Iacobum,
qui uxores de sua sibi gente ascuerunt, extraneorum
affinitate repudiata, eorumq; liberis fortunati fuerunt. A-
nimū intende, fili, ad ea quæ ages. Quod tibi nolis fieri,
alijs ne facito. Operari mercedem ne retineto noctem
vnam, post eum diem in quem cū eo pactus eris, ut tuo
te pramio remuneretur deus. Corpus tuum ab ebrieta-
te abstineto. In nulla nequitia te oblectaueris. De tuo
victu largire esurientib⁹. De tuo vestitu indue nudos.
Quod tibi superat, id omne in benificentiam confer,
neq; id grauatē. Hoc est verè pane, & vino sepulchra
iustorum perfundere. Audi, & attende quemlibet, qui
modo verum tibi consilium det. Ab Ioua omnibus tem-
poribus pete, ut tuas rationes, consiliaq; dirigat. Neq;
enim homini in manu positum est consilium, sed vni deo
Opt. Max. qui quicquid vult efficit, alios deprimens,
alios efferens. Hac mea dicta, & præcepta omnia con-
seruato, & nunquam non ante oculos habeto, fortiq; et
infracto animo esto. Nam Ioua tibi auxilio, præsidioq;
erit, si ei toto animo, totòque pectore studueris. Nunc
fili, illud tibi indicabo de pecunia, quam habeo apud
Gabelem, mihi cognatione propinquum (ea est decem-

DIALO. SACRORVM.

argenti talenta) Raga in Media. Nam incertum est quando sum moriturus. Tu fili, si Iouam metues, teq, ab omni scelere conseruabis, magnas ab eo opes consequeris. T. Omnia, ut praecepisti mihi pater, sic faciam. Sed velim mihi consilium des, qua ratione queam istam à Gabele pecuniam recuperare. Nam neque ille me, neque illum ego agnoscam, neque quo signo repetam pecuniam scio, neq, qua via eat in Mediam teneo. To. Quod ad signū pertinet, hoc dices: Me, cum ille mihi mar supium suum tradidisset, dixisse: Accipe de manu mea, atque ex quo ei argentum in manum tradidi, annum hunc esse vigesimum. De via autem, quere tibi iam hominem aliquem fidelem, qui tecum vadat, cui primum dabimus. Proficiscere fili, adhuc viuente me, & argentum pete. Ioua te deus Israelitarum in itinere conseruet, tibiq, beneuolentiam, studium, misericordiam, & illius, & omnium qui te videbunt, conciliet, teq, nobis sospitem, & incolumem, & ducat, & reducat, ante meum interitum. T. Ego igitur ad cōquirendum ducem. Et fortasse praesto adest, qui faciat. Nam video inuenem quendam in via stantem accinctum, & ad iter, ut videtur, paratū. R. Adolescens cuias es? T. Domine, possis ne mecum in Mediam proficisci? R. Equidem noui vias omnes, sumq, aliquando usus hospitio Gabelis, gentilis nostri, agentis Raga, in finibus Mediae, qua Rages distat ab Ecbatanis itinere duorum dierum, estq, montana. Ecbatana autem in campestri loco posita sunt. T. Praestolare paulisper, si placet, dum hanc rem patri renunciatum eo. Nam magnoperè cupio

pio te comitem habere, tibi quæ dabo mercedem pro itinere. R. I properè. Ego hic manebo, donec redeas. Noli diutius morari. T. Nactus sum virum bonum, præter, nostri generis, qui mecum proficiatur. T O. Eua ca eum ad me, ut scisciter unde terrarum sit, & an satis fidus sit tibi futurus comes. T. Faciam. Heus accerferis a patre meo. R A. Eo. Salve vir divine. T. Si salueo, cur mihi hec usu veniunt, ut oculis captus, in tenebris cæcus sedeam. R. Qui tibi oculorum lucem egcando ademit, idem te, quia vir bonus es, sanabit. T O. Ita faxit Ioua. Sed ad rem. Meus hic filius Tobias vult ire in Mediam. Frater, poteris ne ire cum eo? Ego tibi mercedem dabo. R. Potero, quippe qui vias omnes nouerim, omnemque illam regionem peragrauerim, & montes teneam. T O. Cuias es, Cuius generis, & qua ex ciuitate? R. Quid amplius quæris? Cum mercenarium habeas, qui tuum filium comitetur ex tui animi sententia? T O. Frater, nomen tuum scire velim, & cuius nationis sis. R a. Ego sum Azarias Hananeelis filius, de familia Solomiti maioris, tuus gentilis. T O. Quod salutare, faustumque sit. Sed noli agrè ferre frater, quod voluerim tua familia genus cognoscere. Meus gentilis es, egregia, & nobili ortus familia. Nimirum nostri Hananeelem, & Nathanem, duos Solomiti filios, qui mecum itabant Hierosolymam, cum Israeliticam terram incolemus, mecumque ibi adorabant, neque unquam ad eos peregrinos, qui in ea regione habebantur, descenderunt, quod ceteri nostri fecerunt. Quare vade frater feliciter cum filio meo, & redite

DIALO. SACRORVM.

feliceſter, adiuvante deo. Ego tibi in ſingulos dies drachmam ſoluam, & victum ut filio. Quod ſi vos deus opt. max. ſaluos reduxerit, iſtud tibi præmium augebo.
R. Omitte timorem. Nam ego cum filio tuo, ſaluſ cū ſaluo, & ibo, & redibo. To. Compara tibi, Tobia fili, quæ ad profectionem ſunt neceſſaria, & proficiſcere cū iſto fratre. Deus omnipotens vos incolumes ducat, & reducat, & vobis hoc iter ductu geny ſui proſperet. T. Valete mei parentes obſervandi. To. Vale, & ambula proſperè. A. Oh oh oh oh. To. Quid fleſ? A. Rogas? Nihil ne vereris puerum abs te amittere, qui in oculis noſtris obſervando, noſtram ſenectutem redderet leuiorem? Quasi verò non nos ſine illo argento aliturus eſſet deus noſter. To. Ne time ſoror. Nam et proſperè ibit, & incolumem ad nos reuerſum tu ipſa tuis oculis aſpicias. Deus ei noſter Gentium attribuet, qui ei iter benè fortunet, cumq; ſaluum reducat. A. Eheu.

Sententia. Parentum eſt filios docere pietatem. Piorum curam mandavit deus genijs ſuis.

ASMODÆVS. Tob. xj.

Argumentum. Raphael genius agit cum Tobia de du- cenda in matrimonium, Sara Raguelis filia. Deinde ubi ad Raguelem perueniunt, fit matrimonium.

Raphael, Tobias, Raguel, Edna.

I*AM tandem peruenimus Ecbatana, Tobia fra- ter. Hac nocte diuertemur apud Raguelem. Is ſe- nex quidam eſt, qui filiam habet unicam, forma præſtante, nomine Saram. Ego cum eo agam, ut eam tibi det in matrimonium. Eſt bona indole prædita, & patri dilectiſſima. Auſculta mihi, & de ea agito. Vbi*
Rage

Rage redierimus, celebrabimus nuptias. Non dubito, quin non sit ille tuis postulatis contradicturus, neque eam contra legem Mosis alienigena traditurus. Nos eam ad patrem tuum ducemus. T. At audio, frater, eam iam septem viris esse traditam, qui ante quam in eius complexum venerint, mortui sint, ab Asmodeo, ut dicitur, demonum rege necati. Quapropter ne me ille interficiat, nō mediocriter pertimesco. Quod si fieret, parentibus tristissimi causam exitus praberē, qui alium nullum, neq₃ filium, neq₃ filiam habent, à quo eis vita defunctis parentetur. Rap. Verere modò Iouā, eiusq₃ memor esto, tum etiam patris tui praeceptum recordare, à quo iussus es uxorem eiusdem tecum familia ducere. Tum me autore nihil demonem timueris. Satis exploratum habeo, te eam in hanc noctem in matrimonio esse habiturum. Igitur ubi in cubiculum cum ea introiueris, sumito cor piscis, quem tu in Tigri flumine dilacerasti, & ex eo sub eius pallam suffitum facito. Eo nidore olfacto, demon puellam fugiet, nunquam eam repetiturus postea. Cum autem tibi cum ea congregi libebit, surgitote de lecto geniali, Iouamq₃ oratote, & obsecratote, ut vobis pro sua clementia opem ferre, puellaq₃ mederi velit. Tum dum cum ea rem habebis, ex qua liberos mares procreabis. Sed omnem timorem abyce. Nam ea tibi destinata est ante orbem conditum, per teq₃ eam foua à demone vindicaturus est. T. Quid futurū sit, viderit deus. Sed certè facit tua oratio, ut à coniugio non abhorream. Raph. Iam appropinquamus domo Raguelis, & ecce eū ante

DIALO. SACRORVM.

suas ades. Salue. R AG. Saluete & vos. Aspice huc Edna, quàm hic adolescens forma referat Tobæum, fratrem meum? E D. Vnde estis, fratres? Raph. Ex captiuis, qui sunt Ninive, ex Nephthalina tribu. E. Nostis ne Tobæum, fratrem nostrum? R AP. Nouimus. E. Valétne? Rap. Valet. T. Iste Tobæus, frater, ut dicitis, vester, pater meus est. R AG. O Faustum diem. Libet te complecti. Iouam tibi propitium precor, fili. Nam ex viro optimo, & probissimo natus es. Agè uxor, si quid est lauius, apparetur cœna. Placet arietem maçtari. Volo ego hos hospites accipi liberaliter. Succedite nostro tecto. Præstemus nos hilares. T. Iam tempus admonet, Azaria, ut de matrimonio mentionem inijcias. R. Memini. Quoniam filiam habes iam nubilem, Raguel, & hic est adolescens, & equalis illi, & tribulis, petebat ut eam sibi nuptum locares. Rag. Non me præterit, satius esse eam tibi, quàm alteram tradi. Sed verum tibi dicam. Eam iam septem viris locaui, ut tu scias, qui omnes ante eius congressum mortui sunt. Verùm ede, & bibe, & istam rem omitte. T. Nihil agis, neque cibum ego, neque potionem capiam, quin tu eam mihi in matrimonium concesseris. R AG. Postquàm ita infixum in animo habes, obtinetò sanè. Et quia consanguinei estis: ego iam nunc eam tibi in matrimonium trado, ex iustituto Mosaisco, & Israelitico. Huc ades Sara. Accipe hanc Tobia. Ioua deus cœlestis vos hac nocte custodiat incolumes, suaquæ in vos clementia utatur.

Sententia

Sententia. Piorum opera fiunt autore, & duce deo. Pij voluptatibus etiam licitis imperant, non seruiunt. Pij fugant dæmonia. In pios potestatem non habet dæmon.

RAGUEL. Tob.x.

Argumentum. Tobias Raguel socero suo vale dicit, se eum abducens, illius filiam Saram, uxorem suam.

Tobias, Raguel.

MI socer Raguel, tu à me postulasti, ut manerem apud te dies quatuordecim, & cum filia tua uxore mea Sara suauiter uiuerem, id quod tibi concessi. Nunc finita est dies. Itaq; peto abs te, ut me dimittas. Mei enim parentes ambo, dies numerant, neq; putant hoc loco rem esse. R. Doleo me tam paruum spacium à te petuisse. Sed nihil obstat, quo minus id fiat longius. Mane apud me diutius. Ego mittam ad tuum patrem nuncium, qui ei totum renunciât, ne sit de te sollicitus. T. Quæso te, noli me reuocare. Cupio omnino ad parentes reuerti. R. Quando urges, non remorabor inuitum. En trado tibi meam filiam Saram, nec non dimidium facultatum mearum. Ite feliciter. Deus Ioua, deus maiorum uestrorum vos fecundet, mihiq; ex vobis liberos marces ostendat, qui Iouana legi dent operam. Agite, deosculari vos volo. Vide mea filia, ut tuum socerum, & socrum, qui nunc tui parentes sunt, habeas in magno honore, maritum diligas, familiam regas, domum gubernes, & te ipsam præstes inculpatam, & cū bona pace profecta efficias, ut bonam de te famam uiuentes adhuc, leti, hilaresq; accipiamus. Et tu tobia fili, vale. Ioua te deus celestis saluū perducatur, mihiq; ex te, & filia mea Sara liberos

DIALO. SACRORVM.

liberos Ioua studiosos, eiq; probatos, ostendat, antequā moriar. Ecce Saram filiam meam in potestate tua. Noli eam unquam malè tractare. Ite sanè incolumes. S. Valetē parentes charissimi, valetē cognati, & amici omnes. T. Vale socrus, valetē omnes. Ago Ioua gratias, qui me latum reddiderit, & tot beneficys tam mirificè affecerit.

Sententia. Vxorē est sequi virum, & propter eum parentes, patriamq; relinquere. Est enim matrimonij coniunctio arctior, quā naturæ.

TOBÆVS. Tob. ij.

Argumentum. Tobias ex Media reuersus venit ad parentes, & felle piscis oculos patris sanat à cæcitate. Qua de re pater deo gratias agit.

Raphael, Tobias, Anna, Tobæus.

FRater, tu scis quā sollicitum reliqueris vtrunque parentem. Quapropter antecedamus ego, & tu, vxore tua cum famulis, reliquosq; nostro comitatu subsequente. *T. Bene mones. R. A. Prepara fel piscis. A. At at. O mi vir, aduentat meus Tobias, cum comite. Curro ei obuiam. R. Tui patris, quem video esse cæcum, oculi felle isto aperientur, atque sanabuntur. Itaque cum ad eum accesseris, illinto eius oculos isto felle. Tum ille fellis mordacitatem sentiens, sibi oculos fricabit, atque ita deiecta albugine, & cælum, & reletus videbit. A. O gnate, iam mortem non deprecor, postquā tuum conspectum cernere licuit. T. Salue mea mater. Sed accedito huc pater. Hei mihi, collapsus est. Accurram. O mi pater salue. T. O. Salue fili optatissime, ut vales? T. Optimè, est deo gratia. Sed
patere*

*patere me tibi oculos illinere hoc felle. Nam spero
hoc tibi fore salutare. T. O. Libenter patiar. T. Expe-
ctemus paulisper. T. O. Sentio fellis mordacitatem. T.
Frica tuos oculos. T. O. O supra modum mirandum
miraculum? Nunc te liquidò video, fili. Amplectere
me. Gratias ago Ioua deo Israelitarum, qui cecos
illuminat, qui mihi oculos aperuerit, cuius nomen nul-
lis unquam seculis satis dignè laudari poterit, qui in-
me hoc tantum munus contulerit. Hic vulnerat, &
sanat, hic occidit, & vitam dat. Huic, huic gratias a-
go, qui te nobis, feliciter expedito itinere, saluum, la-
tumq; restituit.*

Sententia. Deus suos à miseria tandem liberat. Medicinæ
mordax Deo gratiæ sunt agenda de omni bono.

RAPHAEL. Tob. xij.

Argumentum. Raphael Tobæo & Tobie, sibi mercedem
soluere volentibus, se indicat, eisq; officium præcipit.

Tobæus, Tobias, Raphael.

Tobia fili, soluamus isti homini, qui te comitatus
est, mercedem, & eam cum corollario. T. O. Pater,
denuo ei dimidiam partem pecunie, quam illinc attu-
li. Nam is me incolumem duxit, & reduxit, meamq;ue
uxorem sanauit, & argentum à Gabele abstulit, &
tibi oculos sanauit, pro quibus omnibus, quamam ei re-
ferri par gratia potest? Huc ades Azaria. Accipe
frater mercedem tuam, id est, dimidiam pecuniam,
quam illinc apportasti, & vale. R. Canite Ioua car-
men nouum, eiq; gratias agite, & eius nomen celebra-
te, pro tantis eius in vos collatis beneficijs, crebrisq;ue
precibus, supplicationibus; & beneficentia erga egen-
tes

DIALO. SACRORVM.

res eum affectate quoad vinetis. Nam plus apud eum valet assiduum beneficentia officium, quam argenti, aurigæ, copiosa congeries, utpote cum beneficentia vindicet à morte. Equidem nihil vos de rei veritate celabo.

Quo tempore tu, tuæq; nurus Sara, sancti opem numinis precibus suppluiter magno cum animi angore implorabatis, vestras ego preces, ut vos sciatis, ad maiestatis solium subuehebam, cumq; tu mortuos sepe habebas, aderam tibi, tuisq; difficilimis rebus ab Ioua, qui te oculorum cecitate tentauerat (solet enim hoc pacto periculum facere honorum) missus sum ad te sanandum, & Saram tuam nurum. Sum autem Raphael genius, unus de principibus, qui ad gloriæ solium famulantur. Nolite timere. Bene vobis se res habet. Agite Iouæ gratias pro tantis miraculis, quæ vobis exhibuit. Nam quod me, quandiu vobiscum versatus sum, edere, & bibere vidistis, species illa fuit, quæ vestris oculis obuersabatur: cum re ipsa, neque edere, neque biberem. Quare mandate hæc omnia literis, qui vos vestri erga deum officij per omnem vitam admoneant, atque hanc rem in omnem omnium ætatum aternitatem testentur, & Iouæ gratias agite, cuiusq; sacram memoriam, piè retinete, meq; iam absoluite, ut ad deum me recipiam, à quo sum missus ad vos.

Sententia. Deus pijs sæpe ne cogitantibus quidem, prospicit. Per cruces ducit deus suos ad felicitatem. Piorum primordia tristitia. Exitus læti.

ACHIOR. Iudith. v.

Argum

Argumentum. Quærenti Oloferni de Iudæorum statu, narrat Achior. Et quoniam eos inuictos esse dicit, nisi forte deum suum offenderint, iratus Olofernes eum iubet ad Bētulienses Iudæos deduci, ut una cum illis pereat.

Olofernes, Achior, Proceres.

NArrate mihi, vos Chananai, de istius nationis hominibus, qui in montanis habitant, quas incolant urbes, quantam habeant copiarum multitudinem, quare plurimum valeant, & possint, quo rege, & exercitus duce utantur, & cur soli ex occidentalibus mihi obuiam venire neglexerint. *A.* Audi domine orationem serui tui. Enunciabo tibi rem omnem, ut se habet, de gente ista montana, quæ finitimos tibi fines incolit, neque ullum ex ore meo mendacium excidet. Homines sunt, prognati à Chaldeis, qui principio Mesopotamiam incoluerunt. Cum enim deos patrios Chaldeorum detrectarent, patrumque moribus relictis, unum sibi deum cœlestem ad adorandum delegissent: ab illis exagitati, in Mesopotamiam aufugerunt. Ibi cum aliquandiu commorati essent, iussi à deo suo in Chananaam commigrare, peruenierunt, atque in Chananaa commorati, magnum auri, argenti, & pecoris numerum comparauerunt. Postea dominate fame, in Aegyptum deuenerunt, ubi tandem incoluerunt, donec in innumerabilem hominum multitudinem excreuerunt. Deinde cum à rege Aegypti crudelius tractarentur, & lateres conficere indignè, & labore seruili cogerentur: deum suum implorarunt, qui totam Aegyptum ineluctabilibus cala-

calamitatum ictibus perculit . Quibus malis coacti
 Aegypti, eos tandem ab sese emiserunt. Sed postea re-
 misso malo, cum eos fugientes reuocare, rursumque in-
 seruitutem redigere conarentur, deus ille mare ru-
 brum disclufit, ita ut ab utroque latere aqua in muri
 firmitatem concreta staret, qua illi via in sicco per me-
 dium maris solum pertransiuerunt Eodem Aegypti-
 us exercitus consequutus, aqua submersus ita est, ut
 ex innumerabili multitudine ne nuncius quidem eua-
 serit. Traiecti mare rubrum, in solitudinem montis
 Sina venerunt, ubi mortalium nemo consistere unquam,
 aut habitare potuerat . Ibi dulces ex amaris fontes
 ad bibendum habuerunt, & victum de caelo per qua-
 draginta annos acceperunt. Ac quocunque unquam
 venerunt, deus eorum hostes pro eis nullo arcu, nulla
 sagitta, nullo scuto, nullo gladio debellauit, neque un-
 quam huic genti resisti potuit, nisi si quando a sui dei
 cultu deflexit. Nam quoties alium deum, quam suum,
 coluerunt, direpti sunt, & omnes a bello contumelias
 pertulerunt. Quoties autem dei sui cultum repetiue-
 runt, deus eis coelestis resistendi vires dedit . Ad ex-
 tremum Chananeos, Iebuseos, Phereaeos, Hettaos,
 Heueos, Amorraeos, & fortissimos quoque Hesobonios
 deleuerunt, eorumque agros, & oppida occuparunt.
 At quamdiu sese a deo suo offendendo continuerunt:
 multis bonis frui, deo suo, qui improbitatem odit,
 prospero usi sunt. Et ante haec tempora, cum ab ea vi-
 uendi ratione, quam eis deus tradiderat, declinauis-
 sent, diuersis diuersarum gentium bellis profligati, &

tandem frequentes in extraneas regiones captivi abducti sunt, eorumque & fanum solo equatum, & oppida capta, & ab hostibus compilata sunt. Sed nunc ad deum suum conuersi, ex dispersione, ac dissipatione congregati sunt, desertosque montes occuparunt, & Hierosolymam, in qua eorum sacrarium est, obtinuerunt. Quare disquirendum est, domine, si qua in offensa sunt apud eum. Nam si sunt, facile eos, ipso concedente, superabimus. Quod si nihil ab eis est commissum, bello super sedendum censeo, ne deo pro eis propugnante, infamiam apud omnes mortales subeamus. P. Quis est iste, qui tantum tribuit Israelitis, ut eos putet Nabuchodonosori posse resistere? Homines imbelles, & rei militaris ignaros, qui me herclè unum tui, Olofernes, exercitus impetum sustinere nò poterunt. Innuadamus modò, & Achiori ostendamus, eos posse superari. O. Quoniam tu nobis istud oraculū, praeclare vates, edidisti, Israelitas à deo suo defensum iri, ut intelligas unū esse deum Nabuchodonosorem, contra cuius innictam potestatem, ne illorum quidem deus stare possit: nos, qui ab eo missi sumus, illos ad unum funditus ad interuersionem ita delebimus, & equitatu proculcabitur, ut eorum montes sanguine redundant, & campi corporibus compleantur, citiusque illos ad fugam, quàm nos ad perdendum vires deficiant. Hac est totius orbis domini Nabuchodonosoris indeclinabilis sententia. At tu Ammunitarum mercenarie, Achior, qui tam diuinum nobis oraculum effatus es, esto sanè tanta particeps potentiae, & quos nobis anteponis, ad eos desice, ut cum

DIALOGO SACRO RVM.

eis potius, ut dignus es, pereas, & inter eos à nostra acie contrucidatus des pœnas. Quòd si tantum tua superstitioni confidis, ut me, quæ suspicio, præstare non posse credas: quid metu exalbescis? Hic tibi tuta sunt omnia. Non peribis, nisi cum illis, quos perire non posse vaticinaris. Vos mei satellites, abripite hunc Bethuliam, ad suos Israelitas, ut illorum potius exitij, quam nostræ sit socius victoria.

Sententia. Veritas inuisa mundo. Etiam de veritate rogantes, veritatem audire nolunt. Assentatorum plenæ sunt domus, auresque potentium. Assentatorem qui amat, ruinam amat. Casum antecedit superbia.

IUDITHA. Indit. vij.

Argumentum. Iuditha Bethuliensium primates obiurgat, quòd de virbis deditione pacti sint, & eos consolata, sese, ad eis succurrendum parat.

Iuditha, Ozias, & cæteri Senatores.

A*T tendite primates populi Bethuliensis. Promissis populo, & quidem interposito iureiurando, vos urbem hostibus post quinque dies esse dedituros: nisi deus vobis interea tulerit auxilium. I tunc vero tempus diuina statuitis misericordia? Et ei diem vestro arbitrio dicitis? Hoc cene tandem est, deum ad clementiam pellicere, an ad iracundiam instigare? Dicitte mihi vos, qui dei voluntatem in certum quoddam curriculum includitis, potestisne, non dicam dei sed hominum animus qui sit, & consiliū, peruestigare? Quid dei horum omnium auctoris? Mentemne eius tenetis? Nihil minus, fratres. Nolite dei iram prouocare, qui si nolit intra quinque dies auxiliari nobis, at potest in-*

tra

tra quos volet, potest nos quo libet die, vel tutari, vel
 hostium crudelitati obicere. Vos verò nolite dei quasi
 vadari consilium. Neque enim is est, ut aut minis, ho-
 minum more, terrendus, aut arbitrio cuiusquam sit co-
 ercendus. Quare expectemus ab eo salutem, eiusq; au-
 xilium petamus. Spero eum, pro sua facilitate nostras
 preces auditurum, præsertim cum nulla hodie in
 nostro genere, neq; tribus extet, neq; natio, neq; populus,
 neque civitas, quæ deo, colat fabriles, quæ res superio-
 ribus temporibus in causa fuit, ut patres nostri bello, &
 direptionibus vastati, & ab hostibus magna clade con-
 cisi sint. At nos alium deum non agnoscimus, unde spe-
 rare debemus, eum non esse nos, nostrumque genus de-
 specturum. Quod si in hostium potestatem venimus,
 non tantum nobis nocuerimus, sed etiam reliquæ Iudeæ,
 nostraq; (sacraria depeculanda reliquerimus, quorum
 pollutionem, & consanguineorum nostrorum metum,
 & nationis captiuitatem, & nostrarum possessionum
 vastitatem deus temeritati nostræ accepta feret, & à
 nobis pœnas reposcet, ubicunque gentium sumus ser-
 nituri, ut à nostris dominis indignitates omnes, & con-
 tumelia nobis sint perferenda. Neque enim talis ser-
 nitus nobis dei gratiam, sed hominum asferet infamis
 am. Quamobrem fratres (quandoquidem à vobis alio-
 rum animi pendent, vobis sacrarium, vobis fanum, vo-
 bis ara nititur) demonstare consanguineis nostris, non
 esse desperandum, contraque quicquid acciderit, forti-
 ter esse, & constanter ferendum, deoque his omnibus
 gratias agendas, qui nos tentat, sicut olim patres no-

DIALOGORVM.

stros tentauit. Recordamini Abrahamum, Isaacum, Iacobum, Moſem, denique omnes veros dei cultores, et amicos, quot, quantos, quā varios perpeſſi ſunt dolores. Conſtituite nunc altera ex parte eos, qui dei periclitationis impatientes, contemptius de eo, & grauius, & ſenſerunt, & loquuti ſunt, ut fœdē perdiſſi, & à ſerpentibus exanimati ſint. Quare ne horum deſperationem ſequamur, ſed illorum ſuperiorum fiduciam imitemur, cogitemusque nos, non ut hoſtes extremo ſupplicio affici, ſed ut ſeruos fontes ſalutari verberationis medicina corrigi. O. Rectē tu quidem omnia, & quæ nemo neget. Neq̃, nunc primum tua prudentia, intelligentia, conſilium innotefcit. Quin, iam ab ineunte atate vulgo compertum eſt, iſta eſſe in te ſingularia. Sed & plebem, ſcitis, ad efflagitandum, & nos plebs ad iurandum adegit, quod inſiurandum violat e nobis nefas eſt. Quocirca precare tu pro nobis deum, quæ pia, & religioſa mulier es, ut pluuia noſtras lacus impleat, ne ſiti deficiamus. I. Quæmadmodum igitur id, quod dixi, à deo eſſe ſentitis: ita etiam id, quod facere decreui, an ab eodem proficiſcatur periculum, facite, deumq̃ orate, ut meum conſilium probet. Sum enim facinus editura, quod omnis poſteritatis memoria concelebrez. Vos hac nocte ad portam eritis. Ego cum ancilla mea exibo, ac ſpero fore, ut deus intra dies, poſt quos urbis deſtinationem conſeſſiſtis, per me Iſraelitis ſubueniat. Sed nolo vos in meum propoſitum inquirere (neque enim vobis, niſi re perfectā, enuntiabo) neque quicquam aliud, niſi deum pro me uſque ad meum reditum orare.

O. Bene

O. Bene vade, deo tibi ad hostium ultionem viam praecunte.

Sententia. Deo praescribendum non est. Infantibus etiam in summa desperatione de deo bene sperandū est. Magnum est innocentia praesidium.

OLOFERNES. Iudith x

Argumentum. Iuditha ad Olofernem perducta, ei per dolum promittit de Iudæis victoriam.

Excubitores, Iuditha, Milites, Olofernes.

C *Vias es mulier? Vnde, & quò? I. Ex Hebreis sum, quos quia exploratum habeo venturos in vestram potestatem: ab eis transfugio, meque ad Olofernem imperatorem recipio, ut ei illorum arcana aperiam, viamque demonstrem, qua omnibus montanis sine suorum cuiuspiam cade potiatur. EX. Bene tua vita prospexisti, qua ad dominum nostrum venire, & citò venire decreueris. Nos te ante eū sistemus. Quo cum perueneris, nolito animo formidare, quò minus rem omnem ei exponas. Nā hoc tibi confirmare possumus, te eo beneficio esse usuram. Deducamus eam ad imperatoris tabernaculum. Vos reliqui interea excubias nibilo minus habete. Nos centum eam ducemus. M. Hens tu, quò manè tanto studio, et frequentia festinatur? M. Dicitur, transfugam quandam Hebream ad imperatorem duci, qua sit mirabili pulchritudine. Accurramus. O venustatem incredibilem. Quis militiam detrectet aduersus Hebraeos, qui tales habeant mulieres, pro quibus pugnando occumbere quis dubitet? Iu. Salue imperator maxime. O. Alenate eam*

DIALO. SACRORVM.

*mei satellites. Bono animo es mulier, depone animi me-
 tum. Nam ego nemini unquam malefeci, qui terras
 rum orbis domino Nabuchodonosori seruire voluerit.
 Quod nisi tui me, montium fidentia contempsisset,
 nunquam ego meam in eos hastam vibrauissem. Sed ip-
 si sibi malum hoc confluxerunt. Et exim dic mihi, quam
 ob causam ab eis ad nos perfuga transferis. Num ad
 salutem venisti? Sume animum, viues, & in hanc no-
 tem, & in posterum, neque tibi quisquam officiet, con-
 traq; tecum bene agetur, quomodo solet cum seruis do-
 mini mei regis Nabuchodonosoris. I. Attende igitur,
 que dicam, domine, & ea memoria manda. Dicam,
 autem nihil malum (absit) sed ea dicā, que si sequi vo-
 les, rem tibi perfectam tradet deus, neq; tuus te conatus
 frustrabitur. Ita viuat omnium terrarum rex Na-
 buchodonosor, & eiusdem tibi concedita potestas, à
 quo ad omnes mortales corrigendos missus es, ut per te
 non solum homines illi seruiant, verum etiam fera, pe-
 cora, volucres sub eius imperium tua virtute subycien-
 tur. Nam non solum de tua sapientia, tuique ingenij
 acumine fama apud nos percrebuit: sed etiam per om-
 nes iam oras sermones dissipati sunt, te unum esse toto
 in regno optimum, potentissimum, & in rei militaris
 prudentia admirabilissimum. Jam verò Achior, que
 in tuo consilio dixit, & qua tu ei respondisti, audita
 nobis sunt. Nam comprehensus à Betulienfibus, rem
 omnem eis exposuit. Cuius tu caue ne orationem ne-
 gligas, sed memoria tradas. Est enim vera. Neq; enim
 superari, neq; armis debellari natio nostra potest: nisi
 deum*

deum suum scelere aliquo sibi infestum reddiderit. Quare ne tuus labor irritus, & inanis fiat, expectandum est dum scelus quoddam, quod iam in animis conceptum habent, commiserint. Quo scelere cum deum irascuerint, facilem, & sibi perniciem, & tibi victoriam conciliabunt. Cum enim comineatu, & aqua deficiantur: statuerunt pecora inuadere, & quæ gustare deus in lege vetuit, omnia decreuerunt infumere, frumentique, primitias, & vini, oleique decumas, quæ seruabant dicata sacerdotibus, qui Hierosolymis apud deum nostrum ministrant, consumere habent in animo, quæ nec manibus tangere cuiquam profano fas est. Idque ut sibi facere liceat: miserunt Hierosolymam (nam & Hierosolymitani eadem fecerunt) qui sibi potestatem à senatu afferant, qua potestate ad eos relata, facturi sunt, quod dixi, & tum demum in tuam potestatem venturi. Horum ego omnium non ignara, ab eis aufugi, eiusmodi erga te facinus ex dei mandato editura, ut ad eius auditum omnes sint mortales admiraturi. Sum enim religiosa, cæliq; præpotentem deum notet, diesq; colo. Interea apud te commorans, domine, noctu itabo in vallem, deumq; precabor, qui ubi me certiore de eorum perfecto scelere fecerit, veniam id tibi indicatum. Tum tu cum omnibus copiis, nullo ex eis repugnante, proficisceris. Te ergo per mediam Iudæam ad ipsam perducam Hierosolymam, tuncq; currum in media urbe sistam, ut eos, tanquam pastore destitutas oves, abigas, nullo tibi nec cane oblatrante. Hæc ego mihi præsignificata, & prænunciata, ut tibi enun-

DIALO. SACRORVM.

ciarem, missa sum. O. Bene fecit deus, quòd te populo
pramissit, qua res & nobis victoriam, & domini mei
contemptoribus perniciem afferat. Quòd si tu, quàm
es & forma elegante, & oratione eloquenti, tam prae-
stabis, qua locuta es, & deus tuus mihi deus erit, & tu
Nabuchodonosoris domestica, per totum orbem cele-
braberis. Agite mei serui, ducite hanc in meam cellam,
eique de meo penu alimenta prabete. I. Dabis veniam.
Non licet mihi gustare tua, nisi velim mihi malum
conflare. Sed vescar eis, qua mecum attuli. O. Quid?
Vbi, qua tecum habes, defecerint, unde tibi talia sub-
ministrabimus, cum vestratia cibaria non habeamus?
Iu. Sic tu bene viuas, domine, ut ego non antè consum-
psero, qua habeo, quàm deus per me effecerit, qua de-
creuit facere.

Sententia. Qui verum audire non vult, dignus est, qui men-
dacijs decipiatur. Qui veritati non credit, is mendacio facile
capitur. Mulieris pulchritudo, & oratio fallax. Bonum consi-
lium qui repudiat, is in malum consilium cadit.

VIRAGO. Iudith. xij.

Argumentum. Iuditha noctu caput Olofernis ferens, Be-
tuliam portis apertis intrat, & caput illud ostendens, eis, quid
facto sit opus, praescribit. Deinde quonam pacto Olofernera
interfecit, Achiori narrat.

Iuditha, Excubitores, Ciues,
Ozias, Achior.

HEus heus vigiles, aperite, aperite portam. Deus,
deus noster nobis adest, qui hodie insignè, & pre-
clarum

glarum victoria honorem tradit Israelitis. E. Iuditha
 vox auditur. Socij descendamus properè ad portam.
 Conuocentur huc senatores, vos incendite faces. I. V. is
 de Abra, ut istud caput habeas in promptu, ut id, pos-
 cente, me continuo de pera una cum velo depromas.
 Iam hinc aderit omnis ciuitas. C. Pralucete funalibus
 vos, aperite portam ianitores, intromittite eam, ut vis-
 deamus, quid noui ferat. I. Laudate deum, laudate
 deum, qui ab Israelis stirpe misericordiam suam non
 auerterit, sed hostes nostros hac nocte per meas manus
 fregerit. En vobis caput hostis vestri Olofernis, sum-
 mi Assyriorum imperatoris. En velamen, in quo ille
 iacebat ebrius, quem deus mea facie deceptum, mulie-
 bri manu occidit, meq; euntem, manentem, redeuntem,
 inuiolatam, intemeratamq; conseruauit, neque ab illo
 violari permisit. Et nunc, & illum vicisse, & me euas-
 sisse, & vos liberatos esse, lator, vósq; ut dei bonitatem,
 infinitamque misericordiam predicetis, exhortor. C.
 Agimus deo nostro gratias, qui tibi tantam virtu-
 tem tribuerit, ut hodie per te nostros hostes in nihilum
 redegerit. O. O omnium mortalium fœminarum, deo
 acceptissima fœmina, ô cœli, terrarumque creatoris dei
 nunquam satis predicanda laudes, qui tuum vulnus
 in caput principis hostium nostrorum direxerit, quo
 facto, tantam tibi hodierno die nominis gloriam com-
 parauit, ut tua virtutis laus tam diu in hominum
 mentibus hæsurâ, & linguis celebranda sit, quamdiu
 huius immortalis dei facinoris memoria durabit, quæ
 quidem in tantis nationis nostræ angustijs non dubi-

bitaueris vitam tuam ruina opponere, & iam despondentibus amicos subuenire. *IV.* Attendite nunc fratres. Hoc caput in pinnis murorum nostrorum suspendetis. Deinde, orto sole, vniuersi armati eruptionem facietis, ita ut ad eorum oppugnanda presidia descendere videamini. Tunc accidet, id quod erit necesse, ut ad Olofernis tabernaculum concurratur, quo inuento mortuo, tantus illos timor occupabit, ut presidium sibi in fuga penant. Tum vos sequamini licebit, eosque passim deo concedente, obteratis. Sed antè accersatur mihi Achior Ammonita, ut Israclitarum contemptorem, à quo ad nos, tanquam ad certam necem, amandatus est, videat. Ades dum Achior. Deus Israclitarum, cui tu testimonium dedisti, ultorem esse hostium suorum, caput omnium infidelium hac nocte mea manu truncavit. Quod ut ita esse credas, ecce tibi caput Olofernis, qui sua arrogantia deum Israclitarum despiciabatur, tibiq; mortem in communi Israclitarum cade assignabat. *A.* O te non solum in omnibus Iudae domicilijs, sed etiam in omnibus gentibus filicem, cuius audito nomine homines ad deum laudandum excitabuntur. Sed iam narra mihi, si placeat, quomodo te hac tota in re gesseris. *I.* Principio cum hinc, ut sis, profecta incidissem in vigiles, ab eis deducta sum ad Olofernem, apud quem magna omnium expectatione iussa dicere, cur aduenissem, simulavi me esse persugam, quae desperatione rerum nostrarum ad eum transissem, demonstrauique ea, quae ex te audiuisset, esse vera. Neque enim genus
hoc

hoc hominum posse superari, nisi aliquo facinore ad-
misso. Sed iam fame pressos Israelitas, cogitare vesci
eis, quibus vesci lex prohiberet, quo scelere si se obtrin-
xissent, facile eos victum iri. Quare expectaret, dum
id scelus esset perpetratum, mihiq̃ue interea in eius
castris versanti faceret, quandocunque vellem, ex-
eundi potestatem, ut deum precarer, & illo scelere
commisso à deo certior fierem, eumq̃ue de eo admonerem.
Tum demum enim esse superaturum. Credidit ille, mihiq̃ue omnia, qua petieram, concessit. Ita
triduo in castris versata sum, noctu interim in val-
lem, deum salutandi gratia ventitans, deque praesens
auxilium suppliciter implorans. Quarto denique die
ab illo ad computationem accersita, adfui, ostendique me,
quicquid imperasset, esse facturam. Potatur. Ipse mei cupiditate ardens, largius sese in-
uitat. Clausa coena, cum ceteri vini pleni discessis-
sent, & agao eunuchus tabernaculum externae clau-
sit, me ibi sola relicta cum Oloferne, qui ebrietate, &
somno oppressus in lecto recubuerat. Hic ego, cum
pedisseque mea mandauissem, ut extra cubiculum
manens, exitum mihi tutum curaret deum, ad il-
lius lectum stans, cum animo meo orau, ut mihi,
meisq̃ue adesset. Deinde ad lecti columellam, qua
erat propter caput Olofernis, accedo, inde acina-
cem detraho, & ad lectum me applicans, sinistra ca-
sariem eius prehendo, deinque tacite precata, ut me
in ea re confirmaret, collum summa vi bis ferio, am-
putatoque capite, corpus à stragula veste prouoluo,
& ab-

& ablato velo exeo, ac pedissequa caput trado, quo in-
escariam per am induto, amba de more sic, quasi ad sup-
plicationem egressæ, huc tuò peruenimus. *C.* Salui su-
mus, reuiximus. *O* faustam noctem, qua nos ab ater-
na nocte vindicas. *A.* Quanquam, quod dixi Olofer-
ni de dei vestri potestate, non aliter dixi, quàm sentie-
bam: tamen nunc multò magis confirmatus, credo,
volog³ deinceps, non iam Israelitarum laudator, sed
cuius esse, & in vestrum numerum pignore circumcisio-
nis adscisci.

Sentientia. Superbissimus quisque turpissima morte di-
gnus est. Vel scæminæ manu potest deus hostes suos vlcisci.
Cæso duce, facillè vincuntur milites.

SUSANNA. Daniel. xijj.

Argumentum. Susanna à duobus Senatoribus, quia ipso-
rum libidini obsequi recusasset, accusata adulterij, ad suppli-
cium damnata ducitur. Sed diuinitus superuenit Daniel, qui
interrogationis prudentia senatorum calumniam palàm fa-
cit, atque ita in ipsorum caput supplicium conuertit.

Duo Senatores, Concio, Susanna, Daniel puer.

A *V* dite vniuersa Iudæorum concio, quamobrem
in vestrum iudicium adducta sit hæc Ioacimi
uxor, Susanna. Heri cum nos duo iudices in horti-
eius mariti, soli deambularemus: hæc cum duabus pe-
dissequis ingressa est, quas ubi foràs amandauit, hor-
torumq; ianuam obserauit, venit ad eam quidam iu-
uenis, qui tum in occulto latebat, & cum ea concubus-
it. Nos, qui in hortorum angulo eramus, animaduer-
so tanto flagitio, accurrimus, & eos vidimus quidem
cogentes, sed illum comprehendere nequimus. *Nam*
cum

cum esset valentior, quàm nos, aperta ianna exilijs. Tantum hanc prehensam rogabamus, quis esset ille iuuenis. Sed noluit nobis enunciare. Hac nos, impossitis huic rea, sicut mos est, manibus, testamur. Co. Satis explorata res est. Senatores sunt, qui testificantur, & ydem iudices. Dubitari nō potest. Plectatur capite, quemadmodum lex iubet. SV. O deus immortalis, qui occulta nosti, qui omnia, etiam antequàm facta sint, perspicis, tu scis, ut hi falsum contra me testimoniū dixerint, ac vides ut, capite dem pœnas, cum nihil eorum commiserim, quæ isti contra me per calumniam, malitiāq; commenti sunt. SE. Non est mirandum, si turpissimum facinus inficiatur. Sed interim ducatur ad supplicium, ut hoc tam detestabile facinus expietur, ne tam fœda in populo macula hæreat. D. At ego testor, me in huius sanguinem nullo modo consentire. C. Quid nam istud est, quod clamas tu? D. Itane stulti estis, I sraelite, ut neque quæstione habita, neque veritate comperta, I sraelitidem condemnaveritis? Reuertimini in forum. Dico istos contra eam falsa esse testatos. Se. Ergo tu sede in medio nostrum, & tuam nobis pronuncia sententiā, postquam tibi senatus diuinitus datur. D. Seiungite procul alterum ab altero, ut eos examinem. Adducite huc mihi istum. V etule annis, veterator malitia, nunc tua te scelera petunt, quæ facitabas antea, cum in fontibus condemnandis, fontibusq; absoluendis, iniqua iudicia faceres, Iona innocentem, & iustum interfici vetante. Nunc igitur, hanc siquidem vidisti, duc sub qua arbore congressos

DIALO. SACRORVM.

gressos videris. Se. Sub lentisco. D. Probè in tuum caput mentitus es. Iam enim dei genius, mandato ab illo accepto, discindet te medium. A mouete hunc, adducite huc alterum. Agè, genus Chananæum, non Indæum. Te venustas decepit, tua tibi cupiditas mentem peruertit. Ita vero agebatis cum Israelitidibus, quæ præ metu in vestrum congressum veniebant. Sed non Inde proles, vestram nequitiæ sustinuit. Agè igitur, sub qua illos arbore congressos deprehendisti? Se. Sub ilice. D. Tu quoque probè in tuum caput mentitus es, iamquæ præstò est dei genius cum ense, qui te medium dissecet, ambòsque perdat. C. O dei bonitatem immensam, à quo nunquam deseruntur, qui in eo fiduciam suam collocarunt. Abripiamus ad necem hos nequissimos, & improbissimos vetulos, ut ex lege eadem pœna plectantur, quam innocenti moliebantur.

Sententia. Impij peccata tegere volunt. Deus innocentium preces exaudivit. Impij in foueam cadent, quâ pijs excavarunt.

CHALDÆI. Dan. ij.

Argumentum. Nabuchodonosor Babyloniarum rex Chaldæis iubet, ut somnium quoddam suum, quod ipsi exciderat, dicant, & interpretentur. Quod cum illi non possent, imperat eos necari.

Nabuchodonosor, Chaldæi.

A*Gite verò coniectores, augures, arioli, Chaldæi, homines explicandi ea, quæ sunt obscuritate involuta, peritissimi, euellite hunc mihi ex animo scrupulum, meumquæ mihi somnium aperite, cuius interpretationem anxius desidero. Nam eam ob rem estis conuocati. C. Vitam tibi, rex, sempiternam precamur*

Elo-

Eloquere sanè nobis somnium , & nos id interpre-
tando euoluemus . N . Oblitus sum , quod nisi vos , &
somnia mihi , & somnii significationem edisseri-
tis , & vos per summum dedecus vitam amittetis , &
vestra domus complanabuntur . Sin autem editis : à
me muneribus , & premijs , atque honore afficiemini .
Proinde facite , si sapitis . C . At somnium dicere , tu-
um est , nos interpretationem recipimus . N . Enim uero
video vos ex eo excusationis occasionem arripere : quod
videtis eam rem mihi memoria excidisse . Sed nihil
agitis . Nisi enim me hac suspitione leuatis : non po-
test esse dubium , quin uno animo statueritis , me lon-
gis quibusdam ambagibus pessimè deludere , & rem-
pus consumere dicendo . Quamobrem eloquimini mihi
somnia , ut intelligam , vos interpretari etiam pos-
se . C . Nemo est in terra , qui istud præstare possit ,
neque quisquam unquam rex , aut princeps , aut do-
minator tale quid quesitum ex ullo diuino . Est enim ,
quod tu rogas , omnino difficilius , quàm quod possit
quisquam expedire , præter unos deos , qui inter
mortales non versantur . N . Papæ , ergo vos prorsus
inutiles estis , & hominum animis inanis præclara rei
professione tenebras offunditis . Quis vestri erit u-
sus ? Comprehendite satellites , colligate , adducite ad
extremum supplicium istos omnes nebulones . Iubeo
ego , atque impero , totum hoc tam indoctum , & insi-
piens doctorum , & sapientum genus , ad necem trahi ;
ut quorum nullus in vita usus est , eorum mors sit vi-
uentibus salutaris .

Sententia

D I A L O . S A C R O R V M .

Sententia. Deus sapientium sapientiam perdit. Deus sapientes huius mundi implicat inexplicabiliter.

D A N I E L . Dan. ij.

Argumentum . Daniel Nabuchodonosori somnium ipsius dicit, & interpretatur, quod quidem est de quatuor mundi imperijs, videlicet Chaldaeorum, Persarum, Macedonum; & Romanorum, quibus succedit regnum Christi, quod omnia illa abolet.

Daniel, Ariochus, Nabuchodonosor.

Noli interimere istos sapientes, *Arioch*, quos iussit rex occidi. Sed deduc me ad eum, ego suscipio interpretationem. *AR.* Placet, sequere me. *D.* Sequor. *A.* Nactus sum hominem ex captivis Iudaeis, ô rex, qui pollicetur interpretationem. *N.* Tunc is es *Baltasar*, qui possis mihi, & quid in somnis viderim, & quid id significet, effari? *D.* Quod tu quæris arcanum, ô rex, non sapientes tibi, non coniectores, non arioli, non prodigatores possunt explicare. Verum est in cælo abditorum demonstrator deus, qui ea tibi pramonstrat, quæ olim evenitura sunt. Igitur tuum somnium, & visum, quod tibi secundum quietem occurrat, huiusmodi est. Cum in lecto cubiculari iaceres, in cogitationem venisti, quid posthac futurum esset, id quod tibi ignotorum ille doctor declarat, idemque mihi, non propter excellentem sapientiam, qua unus ceteris mortalibus præstem: verum mihi idem aperuit, quod tibi plana faciam ea, quæ tu, cum tuo animo cogitasti. Tibi in somnis obiecta est species quadam inusitata magnitudine simulacri, ante tuos oculos stantis, aspectus terribili, cuius caput erat ex auro probatissimo, pectus & bra-

& brachia argentea, venter, & femora area, pedes
 partim ferrei, partim cretacei. In eo spectando dum tu
 heres, saxum sua sponte auulsum incidit in eos pedes,
 eosque contriuit. Quo casu confractum simul est fero-
 rum, creta, es, argentum, atque aurum, omniaq; frag-
 menta ventus, tanquam estate stipulas ex area, sustu-
 lit, ne vestigio quidem relicto. Ipsum autem saxum, quo
 icta est statua, mutatum est in ingentem montem, qui
 totum terrarum orbem compleuit. Et hoc quidem est
 somnium. Iam interpretationem addemus. Tu rex es
 regum, tibi coelestis ille deus nobilissimum regnum, &
 praeclarissimam largitus est potestatem, omneq; homi-
 nes, quotquot ubique terrarum sunt, terrestresque be-
 stias, & aërias volucres, sub tuum imperium, ditioneq;
 subiunxit. Ita tu caput aureum. Post te autem existet
 aliud regnum tuo deterius, id erit argenteum. Deinde
 arcum, cuius ditio latè in omnem terram patebit. Post,
 quartum surget, durum, & planè ferreum. Vt enim
 ferri duritate omnia atteruntur, & comminuuntur,
 ita eius imperij violentia, & rigor omnia violabit, &
 contundet. Pedes autem, pedumq; digitos, quòd vidi-
 sti partim ferreos, partim fictiles, regnum illud dissi-
 dens erit, & ex parte ferreum rigorem obtinebit, sicut
 vidisti ferrum cum argilla coniunctum. Illa verò di-
 gitorum, partim ferro, partim argilla constantium di-
 uersitas, regni inequalitatem loquitur, quod partim
 valens, partim debile futurum est. Quòdque ferrum vi-
 disti argilla coniunctum, illi quidem propinquitate in-
 ter se coniungentur, sed inuicem non coherebunt, quo-

D I A L O. S A C R O R V M.

modo ferrum in terram ferruminari non potest. Eius regni tempore suscitabit deus regnum, nulla unquam temporum serie delendum, neq; aly genti tradendum, quod quidem franget, & abolebit omnia illa regna, ipsumque permanebit in sempiternum. Quemadmodum vidisti e rupe saxum nulla manu erutum, quod ferru, terram, as, argentum, aurumq; perfregit: ita deus ille maximus tibi praesignificat ea, que post hoc tempus futura sunt, estq; somnium certissimum, & cu re ad verbum coueniens. N. O immensam, ineffabilemque sapientia. O profundu, & ingeniosum intellectu. Afferte huc citi odores, et libamina. Dignus est, cui suffimma fiant, cuiq; diuini honores praestentur. O Baltasar, vester deus, verè deus est deoru, reguq; dominator, & obscurorum explicator, postquam tu rem tam profunda ignorationis caligine demersam, potuisti in lucem eruere.

Sententia. Deus arcana sua pijs, & per pios etiam alijs patefacit. Omnia in deterius abeunt vsque ad aduentum Christi. Christi imperium æternum est.

F O R N A X. Daniel. iij.

Argumentum. Nabuchodonosor, Babylonix rex, erectant a se statuam auream imperat a cunctis suis populis congregatis adorari. Hoc cum Sidracus, Melacus, & Abdenago, Iudæi facere recusassent, in ignis fornacem coniiciuntur. Sed cum ab igne indemnes fuissent, Nabuchodonosor ipsorum deum solum esse confessus, imperat adorari.

Sidracus, Melacus, Abdenago, Præco, Delatores, Nabuchodonosor, Proceres.

Q*Vorsum pertinet tanta hominum multitudo, a tam diuersis nationibus in hunc locum conuocata? M. Nescio, nisi quod dum video immanem illam statuam*

statuam iussu regis erectam, metuere incipio, ne quid rex impium cogitet. *A.* Ego quoque valde commoveor, ac ne velit eam adorari, vereor. *S.* Quid agemus igitur, si iusserit. *A.* Nos verò non adorabimus. Nam hoc quidem esset, deo cultum renunciare. *S.* Qua tandè istud ratione? *A.* Rogas? Hominem, viuam dei immortalis effigiem, ad pedes inanis, & stupida rei, mortalis simulacri, procumbere? Quid indignius, aut magis impium fieri, aut cogitari potest? *M.* At licebit, periculi deprecandi gratia, cultum simulare, cum tamen animus in deo semper fixus hareat. *A.* *Apagésis.* Satisne se viro probaret mulier, si cum alteri corpus suum prostitueret, se tamen virum suum semper in animo ferre diceret, haccine tibi iusta excusatio videretur? *M.* Nequaquam. *A.* Atqui non minus est hoc absurdum. Tu ne, qui unus es, teipsum diuides, & alteram tui partem deo, alteram *Veioni* addices? Quae tanta animi mollities est, aut quae peruersitas nos, quos honestum esset propter mortales dominos quamlibet mortè oppetere, quique id in alijs laudamus, metu frangi, & ab officio, & pietate erga deum immortalem deduci? *S.* Quid ergo censes? *A.* Subeundum quemuis cruciatum potius, & fortiter occumbendum, quam tantillum modò de via destectendum. *S.* O masculum pectus. Laudo te. Equidem ita sentiebam, sed volui, quid animi haberes, tentare. Verùm edicitur silentium, & video in loco edito praconem. Audiamus, quid proclamet. *Pr.* Pax sit rebus. Edico vobis, qui ex quacunque natione, populo, lingua praesentes adestis, ut si-

L 2

mulatq;

DIALO. SACRORVM.

mulatq, sonum audietis tuba, tibia, cithara, sambuca,
psalterij, symphonia, & reliquorum concentuum, pro-
cumbatis, & signum aureum adoretis, quod rex Na-
buchodonosor erigendum curauit. Quod si quis nō pa-
ruerit, continuo in igne candentem fornacem inicie-
tur. S. Deū immortalem, quod scelus video? Eōne im-
pietatis, & insania, prolabi homines, ut id tanquam
deum colant, quod hominum manu factum, homine de-
terius est, & inferius? M. O vesaniam. Illud vide sis,
ut prociderunt omnes? Ego certè centies mori malim.
D. Videntisne illos tres Iudaeos, qui non procubuerunt?
A. Video. Enunciandum id est regi. D. Rectè sanè.
Eamus ad eum. AB. Adeōne concidisse constantiam,
ut in tanto numero nullus sit, quem non labefactaue-
rit metus? D. Optamus tibi, rex, vitam quàm longis-
simam. Tu edicto cauisti, ut omnes, audito cantu mu-
sico, procumberent, et aureum simulacrum adorarent,
rebellibusquē pœnam descripsisti, ut igni cremarentur.
Nunc homines quidam Iudaei, quos tu procuratori
Babylonicae praefecisti, Sidracus, Mesacus, & Abde-
nago, tuum edictum contemunt, neq, eosdem tecū deos
colere, neque statuam adorare curant. N. Itāne est?
Ergo inuenientur, qui meum imperium detrectent?
Ergo ego non maximus? Properate, adducite eos pro-
perè. D. Fiet. N. Iam ego eos docebo, quid sit mihi nō
obedire. Iam efficiam, ut sciant me esse regem. D. Ab-
ducimus tibi homines, o rex. N. Itāne est Sidrace,
Mesace, & Abdenago, ut vos neque meos deos vene-
remini, neque auream statuam à me erectam adoretis?

Quid?

Quid? Nunc saltem non estis parati, auditis concentibus musicis, accidere ad eum? Nam nisi facitis: protinus in fornacem immittemini. Ecquis verò est deus, qui vos à meis manibus liberet? S. Nihil sumus solliciti quomodo tibi ad ista respondeamus. Est deus, quem nos colimus, qui & potest nos ex flammis seruare, & ex turis mambus, rex, profectò seruabit. Quod etsi non ita esset: tamen omnino, ne tu erres, neque deos tuos coleremus, neq; ante statuam inclinaremur. N. Proh deum atq; hominem fidem. Tanta esse quenquam audacia ut ausit mihi in os repugnare? Ite, comportate ligna, subiicite igni alimenta, efficite eum septuplum huius, qui nunc est. Vos verò, fortissimi viri totius exercitus, comprehendite hos tres viros, colligate. Eia, quid statis? Nihil opus est detrahere vestes. Vincite vnà cum omni amictu. Hem, sic volo. Precipitate eos in flammã. Videamus quid possit eorum deus. Properate ignaui. Ego vobis hoc scepero comminuam capita. Pape, videte ut flamma eos hauferit, qui ipsi in flammã alios coniecerint. Sed quid? O rem miraculi plenam. Quid ego video? Eho, mei, procures, nonne tres in ignem constrictos iniecimus. P. Factum, rex. N. Atqui ego video quatuor viros saluos, in media fornace ingredientiẽs, illos, & indemnes, quorum quartus forma est augusta, & planè diuina. O rem inauditam. Accedam propius ad ostium fornacis. Heus Sidrace, Misere, & Abdenago, summi dei cultores, exite huc. S. Adsumus, ô rex, è torrida flamma, diuina benignitate erepti. P. Diu boni, quid hoc rei est? Quanta miracula hodie

DIALO. SACRORVM.

cernimus? Videte sultis, ut ignis in horum corpora nullam vim habuerit, ut ne pilus quidem crematus sit, ut amictus integri nulla flamma nota inusti sint. N. Gratas ago deo Sidraci, Mesaci, & Abdenagonis, qui genium suum miserit ad liberandum sui cultores, qui ipsius fiducia nixi, spreto regis edicto, maluerunt sua corpora ad cruciatum tradere, quàm ulli deo præterquam suo, ullum cultum, aut honorem habere. Itaque decerni placet, decretumque in omnibus omnium linguarum nationibus, & gentibus promulgari, ut qui malè de hoc deo dixerit, turpissimo exitio plectatur, eiusque domus publicetur, & euertatur, ut illius facinus memoria, et nomine loci notetur. Nam præter hunc unum, præsens, ac salutis præpotens deus nullus est.

Sententia. Maxima pars mundi homines magis metuit quàm deum. Mori satius est, quàm simulacra colere. In iustissimum quemque grauissimè sæuiunt principes huius mundi. Deus suos nouit vel ex medijs flammis eripere. Pij patiundo vincunt.

BALSASAR. Dan.v.

Argumentum. Accersitus ex matris consilio à Balsafare, Babylonix rege, Daniel vates, ei legit, & explanat scriptum manus in pariete, quod Chaldæi non potuerant.

Balsafar, Regina, Daniel.

N*ullum ne esse è vobis, qui hoc legere, & explanare possit? O homines ad nullam rem idoneos. Quid attinet vos in tanto honore esse, si cum maximè opus est, tum minimè potestis? R. Regem multum diu-*
gus

que saluere inbeo. Audini, ut tu te crucies, & astues, quod nemo possit tibi hoc scriptum enucleare. Sed ne te afflicta, neue tantopere pertimesce. Vir est quidam in tuo regno, mente sanctissimorum deorum pradius, cuius excellens, perfectaq; doctrina, peritia, sapientia, tempore patris tui cognita, perspectaq; fuit, quo nomine rex eum magorum, ariolorum, diuinorum, Chaldaeorumq; magistrum esse voluit, quod eum Damielem (nam id est ei nomen, quanquam rex Baltasarem nuncupauit) compertum esset singulari ingenio, & prudentia valere, inque somnijs interpretandis, ambiguis aperiendis, & obscuris declarandis, longè alios omnes antecellere. Proinde, si me audies: eum euocabis, ut te ista difficultate liberet. B. Euocetur sanè. R. Mox aderit, ne trepida. D. Adsum tuo accersitu, ô rex. B. Tunc es ille Daniel, ex captiuis Iudaïs, quos meus pater huc è Iudea traduxit? D. Etiam. B. Audito, te afflatu augustissimorum deorum agi, scientiaq; & prudentia, atque sapientia faciliè principem esse te aduocauit. Sed quam ad rem, audi. Cum hic lato, solutoq; animo opiparè conuiuarer, unà cum mei regni optimatibus, ecce extitit quadam quasi manus, que digitis inscripsit in tectorio parietis eregione candelabri, ea que tu vides, ad que explicanda euocauit omnes Babylonios sapientes. Sed eorum nemo non modò interpretari, sed ne legere quidem potest. Te autem accepi implicata euoluere, & obscura optimè declarare posse. Nunc itaque si potes hoc legere, & mihi quid sit eloqui: purpura & aureo torque insignitus, tertium

DIALO. SACRORVM.

tertium regni principatum obtinebis. D. T u a tibi do-
 na habeto, aut ea alij largitor. Ego tamen hoc scriptum
 & legam, & tibi planum faciam. Itaque ades animo, ô
 rex. N abuchodonosori patri tuo olim largitus est deus
 magnificum regnum, splendoremque egregium. Qua
 de causa omnes eum gentes, & nationes trepidè metue-
 bant, quippe qui, quoscunque visum erat, interimeret,
 caderet, efferret, deprimeret. Sed cum iam, secundis re-
 bus elatus, intemperanter superbiret, & animos tolle-
 ret: de folio deturbatus est, & omni splendore amisso,
 ex hominum consortio eiectus. Tum in brutam natus
 ram, sensumque translatu, inter feras habitauit, & her-
 barum pastu, bouum ritu delectatus, ventos, imbresque,
 & omnes naturales cœli mutationes nudato corpore
 pertulit, donec tandem recognouit summum illum
 deum; terrestris huius imperij principem esse, & ei,
 quem vellet proficere. T u quoque Balsasar, qui es
 eius satù editus, nihilo te modestiorem prebuiști, cum
 tamen ea omnia præclare scires, sed te contra cœlo-
 rum dominum insolentius gessisti, & nunc vasa terre-
 stris eius domicilij proferri iussisti, quibus tu, tuique
 procures, & uxores, tum iusta, tum concubina, in bi-
 bendo vino abusi estis. Quinetiam deos celebrauisti
 aureos, argenteos, areos, ferreos, ligneos, & lapideos,
 qui neque cernunt, neque audiunt, neque sentiunt. Deo
 autem, in cuius manu tua vita, & facta omnia sunt,
 nullum honorem habuisti. Quare ab eo missa est hec
 manus, cuius scriptum hoc est, Mensus est, mensus est,
 ponderauit, & diuisit. Sensus autem. Mensus est, men-
 sus

ſus eſt deus tuum regnum, & id conſummanit. Ponderavit, ponderatus es in trutina, & inuentus lenior. Diuiſiſti, diuiſum eſt tuum regnum, & Medis, Perſiſq; diſtributum.

ſententia. Quum maximè opus eſt, tum minimè iuuant huius mundi ſapientes. Quum trepidat, & nihil poteſt humana ſapientia, tum maximè ſeſe exerit diuina. Qui alieno exemplo non ſapit, iſ ſuo periculo, malòque dignus eſt. Hominum imperia in dei ſunt arbitrio.

HAMAN. Eſter. vij.

Argumentum. Eſtera regina regi Aſſuero pateſcit perfidiam Humanis in Iudæos, eamq; ob cauſam rex illum iubet in crucem tolli, ab eo ipſo erectam, ad tollendum in eam Mardocharum Iudæum.

Aſſuerus, Eſtera, Haman, Harbona.

I Autè ſanè, et prolixè à te accepti ſumus regina, uxor chariſſima. Quamobrem, roges iam quidlibet licet, id rogatum feres. Dic, quid petas, vel ſit dimidium regni mei, tamen impetrabis. E. Siquidem habeo te propitium, ô rex, & ſi ita tibi videtur, vitam mihi, meiſq; popularibus concedes. Hoc unum peto. Nam ſumus prodiſti, & indigniſſimo, crudeliſſimòque exitio deſtinati. Quòd ſi ſeruituti addiceremur, equidem tacita ferrem, quanquam indignus eſſet hoſtis, qui tantum regi damnum compararet. Aſ. O ſuperi, quis hominum eſt tam audax, ut id auſus ſit etiam cogitare? At ubi iſ eſt? E. Ecce hic adeſt, hoſtis infectiſſimus, homo hominum, quantum eſt, peſſimus, Haman. A. Proh deùm atque hominum fidem. O cælum, ô terra. Ardeo. Tanta inuentum eſſe quenquam audacia?

DIALO. SACRORVM.

dacia? Ha. Exijt ira inflammatus. Quantum ega illum video, res mihi ad restim redijt. Sed tamen tentabo animum regina, si fortè misere scat mei. Quod si hac non succedat, actum est. Illicet perij. Regina, iam non deprecor culpam. Merui, fateor, nec potest vllum supplicium maius esse meo crimine. Sed te supplex, genua amplectens, per istam clementiam. A. Quem neque pudor, neque mea maiestas deterruit. Sed quid video? At at, etiam ad lectum regina? O magne Iupiter, etiam ne ut reginam domi apud me vi comprimat? Corripite, velate vultum, indignus est, qui lucem tucatur. Ha. At etiā si scias quid machinatus sit in Mardocheum, hominem de te, rex, optimè meritum, vipote per quem facta in te coniuratio patefacta sit: Crucem ante domum suam in altitudinem cubitorum quinquaginta erigendam curauit, in quam eum tolleret. A. Percommodè cadit. Autorem in eam tollite, ut eadem, qua alios captat, via capiatur.

Sententia. Muliebrium illecebrarum magna vis est in vtrāque partem, hoc est, vel ad nocendum, vel ad iudicandum. Malum consilium consultori pelsimum. Impij suo ipsorum laqueo iugulantur.

ARTAXERXES. Nehem. j.

Argumentum. Nehemias à rege Artaxerxe veniam, & opes impetrat eundi instauratum urbem Hierosolymam.

Artaxerxes, Nehemias.

Qui fit, ut vultu sis adeò tristi, cum non agrotas? Mirum, ni animi tristitia est. N. Rex in perpetuum vine. Possumne non tristi vultu esse,

esse, cum urbs, in qua sepulchra sunt maiorū meorum, eversa sit, & eius porte igne deflagrauerint? *A.* Quid nam ergo petis? *N.* Si tibi videtur, & si quid apud te valeo, ut me dimittas in Iudeam, ad instaurandum urbem patriam. *Ar.* Ego verò dimitto. *Tu* dicito, quid tibi ad istud fieri velis. *N.* Curabis, si placet, ut mihi dentur literæ ad Praetores Syriae, qui me curent deducendum, dum perueniam in Iudeam. Deinde literæ ad Asaphum, regie sylvæ custodem, qui mihi ligna suggerat ad reficiendas portas arcis, quæ est adiuncta, urbi quæ mœnia, & domum, in quam sum diuersurus. *A.* Dabuntur, quæ petis. *N.* Ago tibi gratias immortales, rex, tibi quæ fortunatissimum, longissimumque regnum precor.

Sententia. Regis animum deus habet in manu, eumque quocunque vult inclinat. Cui propitius est deus, huic conciliat benevolentiam potentium.

NEHEMIAS. *Nehem. v.*

Argumentum. Expostulant pauperes Iudæi de diuitiis erga se iniquitate auaritiæ. Et Nehemias diuites cogit in ordinem Plebei, Nehemias, Primates, Sacerdotes, Populus.

Magnus est tum nostrum, tum nostrorum liberorum numerus. Comparandum est inde frumentum, quò viuamus. *AL.* Oppignorandi sunt fundi nostri, & vineæ, et domus, ut nos frumento contra famem muniamus. *Al.* Iam pro nostris agris, & vineis, ad tributum regi pendendum, pecuniam sumpsimus mutuum. An æquum est, ut cum eiusdem nobiscum consanguinitatis sint alij, eademque sit liberorum eorum, atque nostrorum conditio, nos tamen liberos nostros infer-

DIALO. SACRORVM.

In seruitutem dedamus, sintq; iam filiarum nostrarū nonnullæ emancipatæ, neque eas vindicare possimus, cum fundos, & vineas nostras teneant alij? N. O indignum facinus. I tæne verò principes, scænus à vestris exigitis? Ergo nos consanguineos nostros Iudæos, in exteras gentes venditos, pro nostris viribus redemerimus, & vos eosdem emetis, ut dominos non amiserint, sed mutauerint? Non rectè facitis. N. ònne in metu dei nostri viuetis, ut barbarorum, hostium nostrorum, vituperationem euitetis? Ego quoque, & mei cognati, atque famuli, argentum eis, frumentumq; mutuo dedimus. Agite, remittamus hoc nomen. Reddite eis hodie agros suos, & vineas, & oliueta, & domos, tum centesimam condonate argenti, & frumenti, & vini, & olei, quæ eis mutua dedistis. P. Reddemus, neque ab eis quicquam exigemus. Sic faciemus, ut tu hortaris. N. Vos verò sacerdotes iurate vos ita facturos. S. Faciemus. N. Ergo quemadmodum ego meum gremium excutio, sic quicumque non hac præstiterit, cum excutiat deus ex domo, & labore suo, sicq; esto excussus, vacuusq;. Po. Amen.

Sententia. Auarus homine nihil est iniquius. Avarus animum venalem habet. Multum pellet etiam apud iniquos, iustus, & grauis homo.

VERITAS. ij. Esd. ij.

Argumentum. Darius Persarum rex, proponet optimatibus suis trium stipatorum suorum sententias ad iudicandum, quænam esset optima. Sunt autem eæ, de viribus vini, regis, mulierum, & veritatis. His quum stipatores iussu regis suæ quicque sententiæ rationem reddidisset, palmam obtinuit

tinuit Zorobabel, qui veritati primas tribuisset, & à rege præter statutum disputationis præmium, impetrat, ut Hierosolymitanum fanum instauret.

Darius, Anagnostes, Stipator, Alter stipator,
Zorobabel, Optimates.

HÆc causa est, mei proceres, cur vos iusserim conuocari. Cum mei corporis custodes, dormiente, me inter se, ut sit, confabularentur: eò delapsi sunt, ut certatim dicerent suam quisque sententiã, quæ res maximam vim habeat, ea conditione, ut cuius dictum ego, & Persidis triumviri doctissimum iudicassemus, huic victori pronunciato ea darentur, quæ iam audietis. Recita schedulam. An. Cuius dictum sapientissimum erit, is à Dario rege ingentia dona, & victorie ornamenta consequitur, purpurâque induitor, & auro bibito, & in auro dormito, & aureis frenis currum, bisinamque cidarim, & torque circumdatum collum habeto, & secundum Darium primus propter tuam sapientiam sedeto, Dariique familiaris dicitur. Primi sententia est hæc. Maximam vim habet vinum. Alterius. Maximam vim habet rex. Terti. Maximam vim habent mulieres, sed omnia vincit veritas. D. Nunc euocentur huc iuuenes, ut ipsi sua dicta declarent. Dicite iuuenes, suæ quisque sententiæ rationem. St. Pri. Quantam vim habet vinum, o viri? Omnes, à quibus bibitur, homines fallit, eandemque regis, ac priuati, eandem serui, ac liberi, eandem pauperis, ac diuitis mentem efficit, omniumque animos ad letitiam, & hilaritatem conuertit, neque doloris ullius, neque debiti memor, omnium animos diuites reddit, oblitumque

DIALO. SACRORVM.

litumque vel regis, vel satraparum efficit, ut nihil nisi magnificum loquantur, utque cum potauerunt homines, & fraterna necessitudinis, & amicitia memoria deposita, continuo gladios stringant, neque postea, ubi à vino resipuerunt, quid fecerint, recordentur. O viri, nonne permagnam vim habet vinum, quod hac fieri cogat. Al. O viri, nonne per magnam vim habent homines, qui in terras, & maria, quaq; in eis insunt, omnia teneant? Atqui rex omnibus antecellit, & dominatur, in eosque principatum tenet, ita ut, quidquid iubet, faciant. Si iubet, ut inter se belligerent, parent. Si contra hostes mittit, vadunt, & montes, & muros, & turres demoliuntur, occidunt, & occiduntur, neque regis ductum excedunt. Quod si vicerunt, ad regem omnia referunt, tum quae pradae sunt, tum cetera. Item qui non militant, neque bella gerunt, sed terram colunt, hi quoque, ubi sata messuerunt, ad regem referunt, coguntque alius alium tributa regi ferre. Is unus si iubet perimere, perimunt, si dimittere, dimittunt, iubet verberare, verberant, iubet vastare, vastant, iubet construere, construunt, iubet excindere, excindunt, iubet serere, serunt, cunctisque eius tum populus, tum magistratus eodem parent, eoque interim accumbente, cibum capiente, dormiente, circum undique custodiam agunt, neque cuiquam discedere, & sua negotia curare licet, neque eius dictis non parere. Quare sic statuo, viri, regis maximam esse vim, cui sic obtemperetur. Z. Magnus quidem rex est, viri, & homines multi, & vi-

& vinum multum potest. Quid, qui his dominatur? Quis autem horum principatum tenet? Nónne mulieres? Mulieres regem genuerunt, & omne mortaliū genus, qui mari, ac terra dominantur, ab his ortum est. Hæ ipsos educauerunt, vinearum satores, ex quibus vinum fit. Hæ hominum vestes faciunt. Hæ hominibus gloria sunt, nec possunt sine fœminis homines esse. Quòd si aurum, argentumue, aut aliquam rem præclaram comparauerunt: nónne pulchra alicuius, & eleganti forma mulieris amore capti, his omnibus omissis, in eam oculos defigunt? Eam hianti ore intuentur? Auroq̃, et argento, et omni rerum pulchritudini anteponunt? Homo, omisso suo ipsius parente, à quo educatus est, suaquæ patria, uxori adherescit, & cum uxore vitam finit, & patris, & matris, & patria immemor. Atque, ut perspiciatis mulieres in vos dominari, nónne, qua labore, & industria paratis, omnia mulieribus datis, atque affertis? Sumit homo gladium, & foràs ad latrocinandum, & furandum proficiscitur, & mare, & flumina tranat, & leones videre sustinet, & per tenebras grassatur, atque ubi furatus, predatus, grassatus est, ad amicam omnia refert, plusquæ diligit homo suam coniugem, quàm parentes, usque adeò, ut propter fœminas multi mente alienati, multi serui facti sint, multi perierint, multi lapsi sint, & peccauerint. Quid? An mihi non creditis? Nónne ingens regis potentia est? Nónne omnes tum nationes vel tangere formidant? Atqui videbam, cum hominis præclarissimi Bartaci filia, Apame, regis

DIALO. SACRORVM.

regis concubina, ad regis dexteram sedens, de eius capite diadema auferret, suoq; imponeret, tum regis malam sinistra manu feriret, rege interea eam ore hianti aspiciente, & arridenti arridente, & succensenti blandiente, quò eam sibi reconciliaret. An non multum valent mulieres, o viri, quæ hac faciant? Multum sanè, & mulieres pollent, & ingens terra est, & excelsum cœlum, & sol cursu velox, qui vno die cœlum circumuectus, eòdem recurat, unde profectus est, magnus sanè est. Sed Veritas maxima est, & omnium potentissima. Veritatem omnis terrarum orbis vocat. Veritati cœlum ipsum fauet. Veritatem omnia reformidant, & tremiscunt, neque quicquam in ea vitiosum inest. Vitiosum vinum est, vitiosus rex, vitiosa mulieres, vitiosi mortales omnes, & eiusdem vitiositatis sunt eorum opera omnia, in qua vitiositate veritatis expertes pereunt. At veritas æterna pollet, et perpetuò vivit, vigetq;, neque ea est, quæ cuiusquam ratione de recto defleat, ac non eadem sit omnibus, sed ab omni iniquitate, & prauitate aliena, æquum facit, eiusq; facta probant omnes, nec inest in eius iudicio quicquam iniquum. Ceterum, & ab hac, & à regia magnificentia, & à potentia, & à maiestate seculorum omnium, laudetur deus veritatis. O. Maxima veritas est, maximamq; vim habet. D. Vicisti. Pete quid vis, etiam præter ea, quæ scripta sunt. Nos id tibi dabimus, quoniam doctissimus inuentus es, & à me proximus sedebis, mensq; familiaris vocabere. Z. Memento voti tui, quo te Hierosolymam instaura-

terum pollicitus es, tum cum regnum affecutus es, omniaq; vasa Hierosolyma exportata, eò remissurum, quæ se posuit Cyrus, cum de Babylone excindenda votum fecit, eaque se illo missurum promissit. Et tu recepisti te instauraturum fanum, quod igni cremarunt. Idumai, tum, cum à Chaldeis peruasata Iudæa est, & nunc hoc est, quod à te postulo, rex domine, atque flagito, hæc est magnificentia, quàm à te expecto. Oro igitur, ut votum præstes, quod cæli regi tuo ipsius ore nuncupasti. D. Laudo te, & bene mones. Faciam.

Sententia. Honestæ est de virtute contentio. Vtinam inter sese sic certarent hodie stipatores principum. Vtinam & principes bona, veteraq; dicta sic & iudicarent, & remunerentur. Sed fuit illud seculum argenteum, nostrum est ferreum. Certè rara sunt hodie in aulis huiusmodi certamina. Omnia vincit veritas.

MODI A L O G O - RVM SACRORVM LIBER. IIIL.

MARIA. Luca. j.

Argumentum. Gabriel genius Mariæ nunciat edituram filium dei, quærentique modum, demonstrat id fore à spiritu sancto. Illa credens, assentitur

Maria, Gabriel,

Alue ornatissima, domino coniunctissima, mulierum felicissima. Quid metuis Maria? Bono es animo. Nam accepta es deo. En ego tibi renuncio, te isto viro concep-

M

tum

DIALOG. SACRORVM.

zum parituram natum, quem Iesum nomine vocabitur. Is erit maximus, & filius summi parentis censetur, eumque donabit rerum omnium prepotens deus. solus Davidis, auctoris generis eius. Itaque posteris Iacobi regnabit in aeternum, nec ullus erit eius regni finis. *M.* Quomodo fiet istud, cum ego viri noticiam non habeam? *G.* Spiritus sanctus sese in te insinuabit, teque dei optimi maximi vis grandidabit. Itaq, sanctissimus iste foetus, ut erit, ita etiam dicetur dei filius. Elisabetha quoque, quò magis credas, tua cognata, iam senex concepit filium, & nunc sextum iam mensim fert uterum, & tamen inter steriles habebatur. Vsq, adeò nulla res est, quam deus non possit. *M.* Ecce me domini seruam, eueniat mihi, prout tu dixisti.

Sententia. Deo nihil est arduum. Promittenti deo credendum est, etiam si quid naturæ contrarium promittat. Neque enim naturæ obnoxius est autor ipse naturæ.

BAPTISTA. Mat. iij. Mar. j. Luc. iij.

Argumentum. Ioannes Baptista populum docet vitæ correctionem, & de Christo vaticinatur.

Ioannes Baptista, Plebs, Publicani, Milites.

Progenies viperina, quis vos summonuit futuram, pœnam fugere? Edite ergo vitæ melioris indices fructus, & ne ideo magnos vobis spiritus, et arrogantiam sumite, quòd patrem habetis Abrahamum. Dico enim vobis, deum posse ex his saxis suscitare liberos Abrahamo. Iam verò securis arborum radici admota est, omnisq, arbor fructum bonum non edens, excindenda est, & in ignem iniicienda. *Pl.* Quid ergo faciemus? *I.* Qui habet duas vestes, impertiat non habenti, & qui habet

habet cibaria, idem faciat. PV. Nobis autem, magister, quid faciendum est? I. Nihil amplius, quàm quantum vobis decretum est, exigit. M. Quid etiam, nobis? I. Ne quem pulsate, aut per sycophantiam circumuenite, & stipendijs vestris este contenti. Sed audite uniuersi. Ego quidem abluo vos aqua, ad vitæ emendationem. Sed me præstantior me subsequitur, & ita præstantior, ut ego non sim dignus, qui eius calceorum soluiam corrigiam. Is vos abluet sacro spiritu, & igne, qui quidem vannum manu tenet, aream suam perpurgaturus, frumentumq; in horreum comportaturus, & paleam igni crematurus inextincto.

Sententia. Bona arbor bonos fructus edit. Abstinentium ab iniustitia, si pœnas vitare velis.

NATHANAEL. Ioan. j.

Argumentum. Nathanaël à Philippo monitus, venit ad Iesum, & in eum credit.

Philippus, Nathanaël, Iesus.

DE quo scripsit Moses in nostra disciplina, & vates, eum reperimus, Iesum dico, filium Iosephi, à Nazareth. N. A Nazareth potest aliquid bonum existere? P. Promise mecum. I. Video huc venire verè Israelitam, id est, hominem ab omni fraude alienum. N. Vnde me nosti? I. Prius quàm te Philippus appellaret, cum esses sub ficu, videbam, te. N. Magister, tu es filius dei, tu es rex Israelitarum. I. E. Quoniam dixi tibi, te à me sub ficu esse visum, ita credis? Maiora his videbis. Credite mihi, posthac videbitis cælum apertum, & genios diuinos ascendentes, & descendentes ad me.

M a

Sententia.

DIALOGO SACRORVM

Sententia. Vnde minimè speres, inde existit bonum. Ad-
eundus est Christus, vt cum cognoscas. A minoribus, si credas,
ad maiora venies.

NICODEMVS. Ioan. iij.

Argumentum. Iesus differit cum Nicodemo de renascendo.
Nicodemus, Iesus.

*M*agister, scimus te doctorem venisse diuinitus.

*N*am nemo ista, tam portentosa, facere possit,
qua tu facis, nisi adsit ei deus. *I.* Acipe igitur doctri-
nam eo dignam, qui venerit à deo. Qui denuò natus
non fuerit, mihi crede, dei regnum adipisci non potest.

N. Quo pacto potest homo nasci, qui sit senex? *N*un-
quid potest iterum in ventrem suæ matris ingredi,
atque nasci? *I.* Cum de dei regno, quod diuinum est, lo-
cutus sim, debes existimare hanc quoq; generationem,
de qua loquar, per quam ad illud regnum peruenia-
tur, esse diuinam. Proinde omitte istam à muliere na-
tiuitatem. *N*am si quis à muliere renasceretur, talis
esset renatus, qualis fuisset antè quàm renatus, id est,
esset adhuc terrestris, & humanus, propterea quòd ex
re terrestri, & mortali quod nascitur, cuiusmodi est
mulier, id terrestre, & mortale est. Quandoquidem
quæque res sui similem gignit. At ex spiritu qui fuerit
renatus, is diuina quadam, & spiritui, cõueniente na-
tura præditus erit. Quoniam quod à spiritu gignitur,
id eius simile est, à quo originem habet, videlicet spiri-
tus. Neque verò mireris, quòd dixerim, vobis esse re-
nascendum, quamuis hanc nativitatẽ non videas.

*N*am quod accidit in vento, cuius quamlibet in partẽ
spirantis sonitum audis, neque tamen oculis cernis vn-

de ve-

de veniat, aut quò feratur : idem fit & in omnibus ex spiritu genitis, ut hac generatio sentiri, & intelligi possit, oculis aspici nò possit. N. Quomodo possunt ista fieri. I. Tu Israelitarum magister es, & hac nescis? At qui hoc tibi confirmo, nos non ignota, aut tantum audita dicere, sed perspecta, & visa, testari, & tamen testimonium nostrum vos non accipitis. Quòd si terrestria, quæ vobis dixi, non creditis : quomodo cœlestia si dixerò, credetis? Si hanc similitudinem, quam ego dixi à vento, quæ res terrestris est, & subiecta sensibus, non capis, ideoque non credis : quomodo intelliges rem ipsam, cuius declaranda causa similitudine usus sum, quæ res cœlestis, diuinaque est, neque sub sensus cadit? Atqui hæc nisi à me didiceritis, à quo discatis nullus est. Neque enim potestis in cœlum ascendere, & ea à deo discere. Nam in cœlum nemo ascendit, præter eum hominem qui de cœlo descendit, qui quidem est in cœlo. Is autem ego sum, à quo nisi hæc didiceritis, desperanda vobis cognitio est. Quocirca attende, quale sit hoc renasci, de quo loquor. Quemadmodum Moses serpentem illum aneum extulit in desertis, in quem serpentem intuentes à serpentum morfu sanarentur : ita me oportet extolli, ut omnes in me intuentes, à me pēdentes, mihiq; fidentes, non pereant, sed vitam adipiscantur æternam. Hæc est igitur renascendi conditio, superius à me proposita, sine qua negavi quenkum posse regnum cœlestē consequi. Nam qui mihi fidem habent, ita immutantur, tantoque meliores fiunt, ut planè renati dici possint, & cœlesti regno digni sint. Etenim

DIALOG. SACRORVM.

santo genus humanum profecutus est amore deus, ut unigenitum filium suum tradiderit, cui quicumq³ fidem habeat, non pereat, sed ad vitam perueniat aeternam. Non enim misit deus filium suum in hanc vitam, ut homines condemnent, sed ut per eum seruentur homines. Qui ei fidem habet, non damnatur. Qui verò non habet, is iam damnatus est, qui unigeniti dei filij nomini fidem non abiunxerit. In hoc autem damnatur homines, quòd cùm venerit in orbem lux, tenebras magis, quàm lucem amant, quippe quorum praua sint opera. Siquidem quisquis vitiosa facit, lucem odit, neq³ in lucem prodit, ne eius facta arguantur. Qui verò recta facit, is in lucem prodit, ut patefiant eius opera, utpote facta diuinitus.

Sententia. Renascendum est, & ex carne in spiritum migrandum. Ut enim terrestria, quæ graua sunt, in cœlum ascendere, aut in cœlo esse non possunt, ita iniusticia, quæ res terrestris, & grauis est, in regnum dei venire, aut ibi esse nequit. A solo Christo salus est.

SAMARITANA. Ioan. iij.

Argumentum. Iesus apud fontem cum muliere Samaritana de vera potione, veròque dei cultu colloquitur. Cùmque superuenissent, emptum cibum apportantes, discipuli, eos quoque de vero cibo docet.

Iesus, Samaritana, Discipuli.

D*A mihi bibere, mulier. S. Quomodo tu Iudeus à me muliere Samaritana petis potum? Neque enim habent vllum Iudei cum Samaritanis commercium. I. Si intelligeres munus dei, & quis sit, qui à te potum petis, tu ipsa peteres ab eo, tibiq^{ue} ipse daret aquam*

quam perennem. S. Domine, neque situlam habes, & puteus est profundus. Vnde ergo habes istam aquam perennem? Num tu maior es patre nostro Iacobo, qui tradidit nobis hunc puteum: qua aquatione usus est ipse; & filij eius, atq; pecora? I. Hac aqua sitim ad tempus tantum explet. Mea autem ad perpetuitatem, ita ut qui ex aqua à me accepta biberit, non sitiat unquam. Nam ea aqua fiet in eo fons scitens in omnem perennitatem. S. Domine imperti me ista aqua, ne amplius sitiam, neque huc ad hauriendum veniam. I. I. enocatum virum tuum, & huc cum eo venito. S. Non habeo virum. I. Rectè ais, te non habere virum. Quinque enim viros habuisti. Nunc quem habes, non est tunc vir. Istud verum dixisti. S. Video te esse vatem. Itaq; non committā, ut tibi frustra incidisse videar. Maiores nostri in monte hoc deum coluerunt. Atqui vos contenditis, Hierosolymis esse colendum. Quid tu censes? I. Mulier crede mihi, veniet tempus, cum neq; in monte hoc, neq; Hierosolymis coletis patrem. Vos, quid colatis, nescitis. Nos, quid colamus, scimus, quippe quia salus à Iudais est. Sed venit tempus, & quidem iam est, cum veri cultores patrem animo, & verè colent. Etenim à talibus se pater coli postulat. Animus est deus, & qui eum colunt, animo, & verè debent colere. S. Scio venturum esse Messiam. Is cum venerit, rem omnem nobis planam faciet. I. Ego sum ille, qui tecum loquor. D. Video magistrum ad puteum sedentem, & colloquentem cum quadam muliere. Al. Mirum est. solum cum sola. Sed scit ipse, cur id faciat. S. A. O faustum diem.

DIALO. SACRORVM.

Sed ego quid cunctor ire in urbem, ut meos tam bono nuncio afficiam? D I S. Comparauimus cibum magister, vescere. I. Ego cibum habeo comedendum, quem vos nescitis. D. Num quis absentibus nobis attulit ei, quod edat? I. Mihi pastus est id facere, quod vult is, qui me misit, eiusq; opus obsoluere. Vos quidem dicitis, ab hinc quatuor menses futuram messem. At ego sic. Erigite oculos, & videte agros, ut iam ad messem flat ueant. Et messor premium aufert, & sator fructum condit ad victum perpetuum, ut satoris simul, & messoris commodo tantum sit, in quo sanè dictum illud comprobatur, quod ait: Alium serere, alium metere. Ego vos misi ad metendum, in quo vos colendo non laborastis. Alij laborarunt, vos in eorum laborem inuastis.

Sententia. Christus venit ad docendum, sanandumque fontes. Christus æternum, viuificumque cibum, potionemque dat. Deus animo, & verè adorandus est, nullo locorum discrimine. Dei voluntatem exequi, cibus esse debet homini Christiano.

CENTVRIO. *Math. viij.*

Argumentum. Iesus à centurione exoratus, eius puerum membris captum, verbo sanat.

Centurio, Iesus.

D*omine, puer meus iacet domi membris captus, grauitérque cruciatur. I. Ego ibo eum curatum. C. At ego non sum dignus, cuius tu tectum subeas. Sed tantum inbe verbo, & sanabitur. Nam ego quoq; qui sub alterius sum potestate, tamen obtineo auctoritatem in eos, quibus præsum, milites, ac si quem inbeo ire, it, si venire, venit, si seruum facere quid, facis. I. O rem admira-*

admiratione dignissimam. Credite mihi, ne in Israelitis quidem tantam fiduciam inueni. Et sine dubio multi ab oriente atque occidente profecti, accumbent cum Abrahamo, Isaac, & Iacobo in regno caelesti, cum interea ij, ad quos regnum pertinebat, in alta noctis caligine demersi, nihil aliud, quam flebunt, et fredebunt. Tu abi, & ut confidisti, sic obtineto.

Sententia. Christus tam facile morbis imperat, quam dux militibus. Primi erunt ultimi, & ultimi primi.

PISCATORES. Luc. v.

Argumentum. Petrus iacto reti iussu Iesu, plurimos pisces capit.

Iesus, Petrus.

Subduc in altum oriam Petre, ut retia laxetis ad pradam. P. Praceptor, totam noctem laborantes nihil cepimus, sed tamen postquam ita inbes, demergam rete. O rem miram. Adeste socij, adiunete nos. Rumpitur rete, ita multis piscibus est plenum. Corripet istas plagas altrinsecus, vos vos inuergite in nauticulam. Desinite, desinite, sustinete rete. Iam, hac plena est, infundamus in alteram. O rem inauditam, penè submerguntur cymba pra piscium multitudinem. Quaeso te domine, abi à me. Nam homo nocens sum. I. Ne metue. Deinceps iam homines piscaberis.

Sententia. Absque Christo piscari, hoc est, homines docere, operam ludere est. Christo auspice felix est piscatura.

SIMON. Lt. vj.

Argumentum. Iesus miranti cum animo suo Simoni, apud quem ipse cibum capiebat, cur se pateretur ab impudica muliere attrectari, causam reddit.

Simon Iesus.

M s

Iam-

DIALOG. SACRORVM.

I Am dudum spectro mulierem istam, quæ meum hunc hospitem tam molliter curat, qui si vates esset, intelligeret utique, quæ, & qualis sit mulier, quæ ipsum atrectat. Nam prostituta pudicitia est. I. Simon, paucis te volo, S. Dicas licet magister. I. Duos debitores habebat quidam creditor, quorum alter quingentos, alter quinquaginta debebat denarios. Ii cum non essent soluendo, utriq; condonauit. Dic, uter eum plus amare debeat. S. Opinor, cui plus condonauit. I. Rectè iudicas. Vides hanc mulierem? Cùm introiissem domum tuam, ne aquam quidem ad lauandos pedes meos dedisti. Ea & lachrymis eos persudit, & suis capitis capillo extersit. Tu mihi osculū non dedisti. Ea, postquam sum ingressus, nūc desistis, mihi pedes deosculari. Tu nec oleo mihi caput unxisti. Ea unguento etiam mihi pedes perunxit. Quæ de causa sic habeto, ei multa remitti peccata, quoniam multum amauit. Cui autem minus remittitur, minus amat. Remittuntur tibi peccata, mulier, tua te fiducia seruauit. Abi cum bona pace.

Sententia. A sinistra suspicione abstinendum. Ex conjectura iudicare, temerarium est. Magno beneficio, magnus amor conciliatur.

LAIRVS. Marc. v. Luc. viij.

Argumentum. Iesus à lairo exoratus, eius filiam sanat, & inter eundem, mulierem profluuiio, sanguinis laborantem, sanat. Deinde ubi lairi domum venit, eius filiam, quæ interea decesserat, reuocat in vitam.

lairus, Iesus, Mulier, Petrus, Nuncius.

EST mihi unica filiola, optime Iesu, duodecimum annum agens, quæ nunc dami desperato morbo laborat

laborat. Obsecro te, & obtestor etiam, atque etiam, ut domum venias, ei^q manus imponas, ut renouescat, & reuale scat. I. Faciam verò. Eamus. M. Salua sum, si possum vel extremam eius oram vestis attingere. Conabor, nec me hac hominum turba impediet, quo minus ad eum accedam. I. Quis nam tetigit mea vestimenta? P. Tu vides quanta te hominum multitudo circumstet, & comprimat, & rogas quis te attigerit? I. Certè tetigit me aliquis. Nam sensi vim quandam exire à me. M. Perij misera, nò latui eum. Obsecro te, ignosce mihi, ego sum illa. I. Narra mihi rem omnem, ut sese habet. M. Ego misera, iam duodecim annos languēbam profluvio sanguinis, cū interea toto illo tempore, multis adhibitis medicis, omnem rem insumpsissem, neque quicquam profecissem, sed indies deterius haberem, iamq^{ue} ab omnibus medicis eram desperata. Cū autem tuorum factorum admirabilitatem, fama, atque auditione accepiissem, accessi ipsa, sic mecum cogitans: O me felicem, si vel limbum eius toge liceat tangere. Hoc animo per mediam turbam accessi propius, nec me spes fefellit. Nam simulatque te tetegi, sensi vim omnem morbi fugatam esse, & omnem sanguinis fluxionem constitisse. I. Bono animo es, filia, tua te fiducia servauit. Abi cum bona pace ex tuo malo sana. N. Tua filia mortua est, Iaire. Quid iam molestus es magistro? I. Ne metue, Iaire, tantū confide. Euadet. Sed quem ego domi strepitum audio? Introeamus. Eho, quid tā opere fletis? Quid eiulatis? Pax sit rebus. Non est morua puella

DIALO. SACRORVM.

puella, sed dormit. Exite foras omnes. Vos, Petre, Iacobe, Ioannes, & vos puella parentes, manete intus. Videtis quanta sit dei potentia. Cedo mihi istam, puella manum. Puella surge. I. a. Bone deus, quam mirificus es? O mea filiola, videone ego te renatam. I. Videte diligenter, ne quis hoc reciscat, et puella cibum prabere.

Sententia. Plus potest vel limbus vestis Christi, quàm vniuersa hominum scientia. Quæ alijs insanabilia, Christo sunt facilima.

PHILIPPVS. Mat. xiiij. Mar. xviij.

Luc. ix. Ioan. vi.

Argumentum. Iesus quinque panibus, & duobus piscibus, quinque virorum millia satiat.

Discipuli, Iesus, Philippus, Andreas.

Vides, quæ te circumstet hominum multitudo, in tam vasta solitudine, & iam dies multum inclinauit. Itaque censemus, ut eos dimittas, ut in finitima rura, & vicos diuertant, & sibi cibaria comparèt. Hic enim, quod edant, non habent. I. Nihil opus est, ut abeant. Præbete vos eis cibum. D. At non satis nobis suppetit, vnde tantum hominum numerum pascamus (Sunt enim, quantum licet conijcere, plus minus quinquies mille viri, ut mulieres, & paruulos omittamus) nisi fortè eamus emptum panes: I. Vnde autem ememus ad tam multos Philippe? P. Equidem, non video. Nam ducentis denarijs vix tantum emi possit, ut inde ad singulos minimum quantum perueniat. I. E. Quot habetis? Videte. A. Adest hic puer, qui habet quinq; panes hordeaceos, & duos pisces. Præterea mi-

ea nihilest. Sed hac quantula sunt ad tam multos.
*I. Afferte huc modò. Iubet omnes in viridigramine
 discumbere catervatim, centenos & quinquagenos.
 Cedo mihi istos panes. Nunc pater cœlestis, qui pro tua
 benignitate pascis omnia, neq; in multis pascendis te-
 nuior, neq; in paucis copiosior es, qui nulla lege rerum
 teneris, a quo omnium natura pendet, effice rogo, his
 tantulis cibarijs multiplicandis, ut hac hominum mul-
 tudo admirabiliter saturata, tuam inexhaustam li-
 beralitatem recognoscat. Agite discipuli, distribuite
 hos cibos in omnes. Satis, superq; erit, unde ad sacieta-
 tem comedant.*

Sententia. Christi cibus est inexhaustus. Plus habet Chri-
 stus, quàm egent homines.

PANIS. Ioan. vi.

Argumentum. Iesus de viuifico pane, hoc est de seipso,
 differit apud Iudæos.

Iudæi, Iesus.

M Agister, quando huc venisti? *Ie. Vos profectò
 me queritis, non quia miracula vidistis: sed
 quia pane satiati estis. Procuratè cibum non interi-
 turum: sed in omnem perennitatem permanfurum,
 quem quidem ego vobis dabo. Nam me pater com-
 probavit deus. Iu. Quid agemus, ut diuina opera fa-
 ciamus? I. Hoc est diuinum opus, ut fidem habeatis
 ei, quem misit deus. IV. Quod ergo tui specimen das,
 ut, eo viso, tibi credamus? Quin tale facis, quale fecit
 olim Moyses, quo duce maiores nostri manna vixerunt
 in solitudine, quemadmodum literis proditum est?
 Panem de cœlo dedit eis comedendum. Ie. Non Mo-
 ses, mihi*

DIALO. SACRORVM.

ses, mihi credite, panem vobis de cœlo dedit : sed meus pater verum vobis de cœlo panem dat. Nam dei panis est, qui de cœlo descendit, & vitam dat hominibus generi. *Iu.* Domine, da nobis perpetuò panem istum. *I.* Ego sum panis vitalis. Qui venit ad me, non esuri-
 riet, & qui mihi fidem habet, non sitiet unquam. Sed hoc vobis dico, & vidistis me, neg. fidem habetis. Quic-
 quid mihi dat pater, ad me venit, & venientes ad me non eicio foras. Descendi enim de cœlo, non ut mea, sed ut eius, qui me misit, voluntati paream. Hac est autem eius, qui me misit, patris voluntas, ut ex eo omni, quod mihi commisit, nihil perdam, sed id ultimo die exusci-
 tem. Hac est autem eius, qui me misit, volūtas, ut quis-
 quis filium aspiciat, ei que credit, is vitam æternam adi-
 piscatur, & à me ultimo die in vitam reuocetur. *IV.*
 N'onne hic est Iesus, Iosephi filius, cuius nos patrem, matremq; nouimus? Quo pacto igitur ait, se de cœlo descendisse? *Ie.* Ne mussate inter vos. Nemo potest ad me venire, nisi pater, qui me misit, trahente eum, à me ultimo die in vitam reuocandum. Scriptum est in
 vatibus, omnes fore diuinitus doctos. Quisquis ergo ex patre audiuit, & didicit, is ad me venit. Non quia patrem quisquam viderit, nisi qui est à deo, is patrem vidit. Credite mihi, qui mihi fidit, is vitam habet æternam. Ego sum panis vitalis. *Manna* vsq;
 sunt maiores vestri in desertis, & tamen mortui sunt. Hic est panis, qui de cœlo descendit, eiusmodi, ut qui eo vescatur, non sit moriturus. Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendit, quo pane qui vescetur, viuet in per-
 petuum

petuum. Panis autem, quem ego dabo, caro mea est, quam pro humani generis vita dabo. Iu. Quomodo potest hic nobis carnem suam dare comedendam? 7. Hoc vobis confirmo, nisi & carnem meam comederitis, & sanguinem meum biberitis, non habetis vitam in vobis. Qui comedit meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam, & ego eum in vitam reuocabo ultimo die. Caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Qui mea carne vescitur, meumq; sanguinē bibit, is in me manet, & ego in eò. Quemadmodum viuit pater qui me misit: ita & ego per patrem uiuo; & qui me comedet, is quoque per me uiuet. Hic est panis, qui de cœlo descendit, cuius longè alia vis est, quàm manna, qua vsi maiores vestri, tamen mortui sunt. Hoc pane qui vescitur, uiuet in sempiternum. D. Dura vox. Quis eam audire possit? Ie. Ergo hoc vobis absurdum videtur? Quid si me videatis eò ascendentem, ubi eram antea? Nōne multo vobis absurdius videbitur, ut qui in cœlum ascenderit, is in terris comedatur? Non sunt mea dicta ita accipienda, ut dicam ipsam carnem meam comedi. Nam caro quidem nihil inuat: sed est diuina quaedam comedendi ratio, qua vita aeterna comparatur, de qua ratione verba facio. Nam quemadmodum qui panem comedit, is per eam uiuit: ita qui per me uiuit, id quod mihi credendo, & à me petendo efficitur, is me comedere dicitur. Sed sunt quidam ex vobis, qui fidem non habent. Hanc ob causam dixi vobis, neminem posse ad me venire, nisi

DIALOGORVM.

nisi hoc ei datum fuerit à patre meo. Jam verò multi à me propterea discedunt. Quid vos? Num etiā vultis discedere? P. Domine, quem adeamus? Tu verba vite aeternae habes, & nos credimus, & nouimus, te esse Christum, dei uiuentis filium. I. Equidem vos duodecimelegi, sed vestrum unus diabolus est.

Sententia. Animæ cibus magis est procurandus, quàm corporis. Vt pane corpus, sic veritate, qui Christus est, anima pascitur.

PRÆPOSTERI. Mat. xv. Marc. vii.

Argumentum. Iesus à Phariseis, & scribis de discipulorum suorum illotis manibus reprehensus, in illos reprehensionem retorquet, demonstratque, peccatum non extra, sed intus esse in animo.

Pharisei, & Scribae, Iesus, Discipuli, Petrus.

Cur faciunt discipuli tui contra institutū antiquorum, ut cibum capiant illotis manibus? I. E. Cur & vos contra praeceptum dei facitis instituta vestra? Deus enim, ut ait Moses, parentem utrumque coli praecepit, & si quis patri, matriue maledixerit, eum a morte mulctari. At vos ita homines instituitis, ut parentibus demonstrent, donaria à se in fiscum templi collata, in ipsorum parentum utilitatem esse cessura. Ita estis in causa, ut nihil ad illam honoris speciem addant, dum se satis parentibus facere arbitrantur, si in templum donaria conferant: quamuis parentibus non, ut debent, subueniant, quo vestro instituto dei praeceptum rescidistis. Multa sunt eiusdem generis alia, in quibus dum hominum instituta teneatis, dei praecepta omittitis, lotiones urceorum, & poculorum, & cetera

cetera eiusmodi. Ficti homines, rectè vaticinatus est de vobis Esayas, ubi ita dicit: Hic populus ad me ore accedit et me labijs colit, sed animo procul à me absunt. Verùm frustra me ex institutis, praeceptisq; hominum venerantur. Sed attendite omnis multitudo, & intelligite. Non quod intrat per os, coinquinat hominem: sed quod exit per os, hoc verò coinquinat hominem. Si quis habet aures ad audiendū audiat. D. Ecquid scis, Phariseos isto tuo dicto esse offensos? I. Omnis stirps à patre meo cœlesti non plantata, extirpabitur. Simite eos. Duces sunt cæci cacorum. Quod si cæcus cæcum ducat: ambo in foueam cadent. P. Edissere nobis sententiam istam. I. Adeone etiam vos tardi estis, ut nondum intelligatis, nihil quod extrinsecus in hominem intrat, posse eum coinquinare? Non enim in cor penetrat, sed in ventrem fertur, & in latrinam per excrementa ciborum eicitur. Sed quæ ex homine per os exeunt, ea ex corde proficiscentia, coinquinant hominem. Hinc nascuntur malivolentia, hinc adulteria, hinc stupra, cades, furta, falsa testimonia, sordes, malicia, dolus, proteruitas, inuidencia, maledicta, superbia, stultitia. Hac tam multa, intrinsecus manentia, pollunt hominem. At illotis manibus cibum capere, non polluit hominem.

Sententia. Ficti homines speciem pietatis habent, eiusdem vim repudiant. Quò quisque plus tribuit rebus exterioribus, eo minus habet interiorum. Tanto minoris quisq; facit speciem, quanto plus habet rei.

CHANANAEA. Math. xv. Marc. vii.

Argum. Iesus à Chananaea exoratus, eius filiã liberat à furia.

N

Chananaea,

DIALOG. SACRORVM.

Chananza, Discipuli, Iesus.

Miserere mei, ô tu Dauidide. Filiam habeo, quæ furijs miserè agitur. Heu me infelicem, ne respondere quidem dignatur. Obsecro, se etiam, atq; etiâ, miserere mei, respice me, utere tua in me clementia, & mansuetudine. D. Absolve eam, quæsumus. Clamore nos obtundit. 7e. Non sum missus nisi ad oves perditas domus Israelis. C. Domine subueni mihi. I. Sine primum saturari liberos. Neq; enim conuenit, liberorum panem obicere catellis. C. Etiam sanè, & tamen catelli quoque comedunt de micis liberorum, quæ deciaunt de mensa dominorum suorum. I E. O mulier, magna est tua fides. Obrinete sanè, quod vis, & propter istud dictum abi lata. Nam furia emigravit e tua filia.

Sententia. Christus exorabilis est etiam ijs, quos maxime videtur excludere. Fide Christus expugnatur.

FERMENTVM. Matth. xvj. Marc. viij.

Argumentum. Iesus discipulorum diffidentiam, & tarditatem arguit, qui quod ipse de fermento spiritali dixerat, intelligebant de carnali.

Iesus, Discipuli.

Cauete vobis diligenter à fermento Phariseorum, & Sadduceorum, tum etiam Herodis. DI. Hoc dicit, qui panes non accepimus. I. Quid vobiscum cogitatis, diffidentes, panes à vobis esse omissos? Adeône caci animi estis? Adeône sensum omnem amisistis, ut nihil intelligatis, neque vobis veniat in mentem illorū quinque panum, quos in quinque hominum millia distertini? Quot enim corbes frustis refertas abstulistis? D. Duodecim. I. Quid, cum septem panes in quatuor

tuor millia dissecui, quos canistrorum frustra abstulisti? D. Septem. Ie. Quis fit, ut non intelligatis, me nō de pane loqui, dum iubeo vitari fermentum Phariseorum, & Sadduceorum?

Sententia. Dicta Christi spiritualia, interdum secundum carnem interpretantur etiam Christiani. Hominem à carne ad spiritum traducere est difficile. Differenria ex nomine quamuis pio, agrè pellitur.

CLAVIGER. Matth. xvj. Marc. viij. Luc. ix.

Argumentum. Iesus discipulos sciscitatur quznam esset hominum de se fama, & audita Petri confessione, ei claves regni cœli promittit. Deinde eius carnalem in cruce deprecanda animum obiurgat, & de hominis abnegatione docet.

Iesus, Discipuli, Petrus.

Quem me dicunt homines esse? D. Alij Ioannem Baptistam, alij Eliam, alij Ieremiam, alij aliquem ex veteribus vatibus, qui in vitam redieris. Ie. Vos autem quem me esse dicitis? P. Christum, dei viuentis filium. I. Beatus es Simon Barionna, quoniam istud à carne, & sanguine edoctus non es, sed à patre meo, qui est in cœlis. Et ego tibi vicissim dico, tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam, quam ne uniuersa quidem orci viri superabunt, tibi que dabo claves regni cœlestis, ac quicquid obstrinxeris in terra, erit obstrictum in cœlis, et quicquid solueris in terra, erit solutum in cœlis. Ceterum etiam, atque etiam cauete, ne cuiquam inducatis me esse Christum. Me quidem oportet Hierosolymam proficisci, omnesque à senioribus, & pontificibus, & scribes contumelias, & indignitates perpeßum interfici, tertioque

post die resurgere. *Respice te domine. Nunquam istud tibi accidet. I. Abi è meo conspectu, Satana. Impedimento mihi es, quod diuina non, sapias, sed humana. Quòd si quis me vult sequi, renunciet sibypsi, & me, crucem ferens quotidianam, subsequatur. Nam qui volet vitam suam seruare, eam perdet. Qui verò vitam perdididerit mea causa, & Euangelij, eam seruabit. Quid enim prodest quenquam etiam totum mundum lucrari, si vita sua iacturam faciat? Aut quid habet quisquam, quod cum vita sua compensare possit? Etenim quem mei, meorumque dictorum in hoc adultero, sceleratoq; hominum genere pœnituerit, eius me vicissim pœnitebit, cum in meo paterno splendore conspicuus veniam, unà cum sanctis, & diuinis genijs. Nam venturus sum, & pro suis quenque factis remuneraturus. Quinetiam hoc vobis confirmo, quosdam esse ex hoc conuentu, qui non sint obituri mortem, quin me regni diuini prepotentem venisse viderint.*

Sententia Christi cognitio ab homine non proficiscitur. Sequendus Christus est, &que omnibus præferendus.

LVNATICVS. *Mat. xvij. Mar. ix. Luc. ix.*

Argumentum. Iesus lunaticum, quem eius discipuli sanare non potuerant, sanat, ab eius patre exoratus.

Pater lunatici, Iesus, Dæmon quidam, Alius.

M Agister oro te, ut me, meumque unicum filium, quem tibi hic adduco, respicias. Agitatur, nescio quo, furiali spiritu muto. Credo cum Diana incitatione ita miserè infestari. Nam cum subito eum mala illa pestis corripuit, tum verò ad motis dolorum facibus repente diuexatur, & cruciatibus fudisantibus horribiles gemit.

les gemitus, & dextium stridores edens, spumas agit in ore, & vix tandem sanis cruciamentis perfractus, à tã immanium furiarum vinculis laxatur. Eum deduxi ad tuos discipulos, & oravi, ut eum à tanto malo liberarent. Sed non potuerunt. I. O diffidens hominum genus, & prauum. Quousq; versabor inter vos? Quem ad finem vos perferam? Huc mihi adducatur. P. Ecce eum tibi. Hei mihi, vide sis ut repente, te viso, concidit. Vide, ut spumans volutatur. I. Quampridem hoc ei euenire cœpit. P. Iam à puero, ac sæpe in ignem, sæpe in aquam princeps ruit, ut dicas eum in mortem ferri. Sed tu, si quid potes, opitulari nobis, nostri misertus. I. Si potes credere, nihil est, quod credenti fieri non posset. P. Credo ego quidem, domine. Sed tu adiua fidem meam. I. Spiritus mute, & surde, ego tibi impero, ut istinc emigres, remigraturus nunquam. De. Bru u u. Quidam. Vt conuulsus est? Vt mortuo similis? Alius. I. Iam ego puto planè mortuum, ita nihil omnino mouetur. I. Cedo mihi istam manum, surge, esto incolumis. Trado tibi filium tuum, omni morbo vacuum.

Sent. Hominis imbecillitas, diffidentiz argumentum est. Fides est omnipotens. Christus etiã infirmæ fidei opitulatur.

LAPIDANTES. Ioan. viij.

Argumentum. Iesus de seipso cum Iudæis differit, eorum vanam ob Abrahamicam stirpem arrogantiam retundit, veram libertatem docet, & lapidationem ab eis effugit.

Iesus, Pharisei, Iudæi.

EGO sum lux mundi. Qui me sequetur, non ingreditur in tenebris, sed utetur luce vite. P. Tu de te ipso testaris, testimonium tuum non est verum. I. Et si

DIALOG. SACRORVM.

ego testor de meipso: verū est tamen testimoniū meum, quoniam scio, unde venerim, et quò abeam, id quod vos nescitis. Vos more hominum iudicatis, ego non iudico quenquam. Et tamen, ut maximè iudicem, iudicium meum verum sit, utpote qui non sim solus, sed unà etiā adsit, qui me misit pater. In vestra quoque lege scriptum est, duorum hominum testimoniū verum esse. Ego de me ipso testimoniū dico. Dicit etiam is, à quo sum missus, pater. P. Vbinam est tuus pater? I. Vos neque me nonistis, neque patrem meum. Si me nossetis, meum quoque patrem nossetis. Ego abiturus sum, et vos me requireris, atque in peccato vestro moriemini. Quò ego abibo, vos non potestis venire. IV. Num ipse se interficiet, ut dicat, quò ipse abiturus est, nos venire non posse? I. Vos hinc infernè estis, ego supernè. Vos ex hoc mundo estis, ego non item. Ideoque dixi vobis, vos in peccatis vestris morituros, id quod fiet, nisi credideritis me eum esse. P. Nam quis tu es? I. E. Iamdudum id vobis sum elocutus. Equidem multa de vobis habeo verè dicere. Sed ut ille, qui me misit, verax est, ita ego quoque ea demum, quæ ex eo audiui, hominibus renuncio. Verum enimvero cum me extuleritis, tum demum intelligetis me eum esse, qui mea sponte faciam nihil, contraque sicut me docuit pater, ita loquar, mecumque habeam eum, qui me misit. Neque enim me solum deseruit pater, ad cuius ego arbitriū omnia semper facio. Quòd si vos, qui mihi creditis (video enim esse non parum multos) in meis dictis manebitis, verò discipuli mei eritis, veritatemque intelligetis, quæ vos in libertatem vindicabit.

dicabit. Iud. Nos Abrahami progenies sumus, neque
 cuiquam unquam seruiimus, & tu audes dicere, nos
 factam iri liberos? I. Credite mihi, quicunq; facit pec-
 catum, seruus est peccati. Atqui seruo non est domi per-
 petua mansio, filio est. Ergo, si vos filius libertate do-
 nabit, re ipsa liberi eritis. Neq; verò me praterit, vos
 esse progeniem Abrahami. Sed enim cupitis me neca-
 re, postquā mea in vobis oratio locum non habet. Ego,
 quod cognoui à patre meo, loquor. I. Idem vos, quod di-
 dicistis à patre vestro, facitis. Iu. Noster quidem pa-
 ter Abrahamus est. Ie. Si Abrahami filij essetis: A-
 brahamo digna faceretis. Nunc cupitis me perimere,
 hominem, qui verum vobis sum effatus id, quod audiui
 ex deo. At mihi tale faciebat Abrahamus. Vos patre
 vestro digna facitis. Iu. Atqui è stupro nati nō sumus.
 Vnum patrem habemus deum. I. Si à deo patre esse-
 tis: amaretis me, quippe cum à deo profectus venerim.
 Neq; enim mea sponte veni, sed ab eo missus. Cur meā
 orationem non agnoscitis? Cur mea dicta audire non
 potestis? Vos ex patre Veioe estis, & patris vestri
 libidinibus ministros vos libenter prabetis. Ille iam ab
 initio fuit homicida, nec in veritate perstitit, nempe ve-
 ritate vacuus. Quod si falsum loquitur, de suo loqui-
 tur, utpote mendax, mendacique pater. At mihi vos,
 quia verum dico, non creditis. Quis me vestrum coar-
 guit peccati? Quod si verum dico, cur mihi non credi-
 tis? Qui à deo est, dei dicta audit. Vos ideo non audi-
 tis, quia à deo non estis. IV. An non rectè dicimus, te
 esse, & Samaritanum, & furiosum? I. Ego furiosus non

DIALO. SACRORVM,

sum, sed patrem meum decoro. Vos verò me probò afficitis. Sed non ego mea laudis studeo, est qui studeat, & eum ratione. Credite mihi, qui mea dicta obseruauerit, mortem non videbit unquam. IV. Nunc planè videmus te furere. Abrahamus ipse mortuus est, & ipse vates, & tu eum à morte in perpetuum vindicas, qui tibi dicto audiens fuerit? Num tu maior es patre nostro Abrahamo, qui tamen mortuus est, ut etiam ipse vates? Quem tu te facis? I. Si ego me ipsum laudarem, laudatio mea nulla esset. Pater meus est, qui me laudat, quem vos, cum dicatis vestrum esse deum, tamen, non nouistis. At ego noui, id quod si negarem, vestri essem similis, id est, mendax. Sed noui eum, cuiusque dictis pareo. Abrahamus, ille parens vester, gestinuit videre diem meam, & vidit, & vidisse gauisus est. IV. Quinquaginta annos nondum habes, & Abrahamum vidisti? I. Imò antequam Abrahamus esset, ego eram. Iu. Prob scelus, haccine nos tam indigna ferre. Quin eum cooperimus lapidibus? Agite, fiat lapidatio. Sed quid hoc est? Nusquam comparet. Euamuit.

Sententia. Patrem sequitur sua proles. Cui quisque obedit, eius filius, aut seruus est. Ex opere iudicatur de homine. Impij sunt ex diabolo nati. Seruire iustitiæ, ea demum libertas est. Simulatores, dum se negant homicidas, in eo ipso vestigio homicidia moluntur. Simulatorem si homicidij argueris, occidet te, si poterit, ut se non homicidam esse ostendat. Utinam tantum saperet mundus, ut ex suis eos fructibus cognosceret.

CAECVS NATVS. Ioan. ix.

Argumen-

Argumentum, Iesus cæcum natum sanat. Pharisei postquam hoc etiam interrogatis eius parentibus, resciverunt, de Iesu maledicunt, & sanatum, quia de Iesu benedicebat, eijciunt. At Iesus ei sese aperit, & Phariseos cæcitatibus arguens, de seipso, bono pastore, disputat.

Discipuli, Iesus, Cæcus natus, Vicini,
Pharisei, Parentes cæci.

Magister, utrum propter suum hic, an propter parentum peccatum cæcus natus est? I E. Propter neutrum, tantum, ut divina in eo opera demonstrarentur. Me oportet rem agere eius, qui me misit, dum dies est. Venit nox, cum agi non poterit. Donec in hac vita ago, lux sum hominum. Sed agere iam, huic homini lucem conferam. Confectum est. Abi lorum, in piscina Siloa. C. Faciam, & quidem libenter. O me felicem, si possum adipisci id, quod homines vocant, lucem, quo ita delectantur, ut negent quicquam inmundius. At ego nunquam ne suspicari quidem potui, quale esset, neque omnino animo, & cogitatione comprehendere, quid album, quid atrum dicant. Ita mihi natura iniqua fuit, ut mihi rem, omnium predicatione suavisimam, inviderit. Sed iam videor mihi ad piscinam peruenisse. Lauabo me, ut sum iussus. O deus immortalis, quod hoc rei est? Hocine est videre? Ho, ho, vix sum mei compos pro gaudio. Video ego cælum, terram, homines. Bone deus, quis est hodie tam fortunatus, quam ego sum? O populares, aspici- te, aspici- te eum, qui ex utero matris cæcus est exceptus, nunc liquido videntem. V. Est ne hic ille, qui solebat sedens mendicare? Al. Planè. Al. Fieri non po-

N s

test

DIALO. SACRORVM.

test. *Alius est, eius simillimus. C. Imò ego verò ille ipse sum. V. Quo pacto tibi aperti sunt oculi? C. Quidam homo, quem Iesum nuncupât, puluerem sputo suo temperatum meis oculis illeuit, deinde iussit, ut irem lotum in Siloa, quo factò, sensum videndi sum affecutus. V. Vbi est ille? C. Me latet. V. Deducamus eum ad Phariseos. C. Quò libet. V. Adducimus vobis hominem, Pharisei, qui ait se, cum à natiuitate cecus esset, videndi munus ab Iesu esse affecutum. Ph. Quomodo istud amabò? C. Cœno mihi oculos illeuit, quibus deinde ablutis video. PH. Is homo non est à deo profectus, ut qui sabbatum non agat. AL. Qui possit improbus homo tam stupenda? Ph. Tu quid de eo censes, qui tibi oculos aperuerit? C. Egòne? Vatem esse. PH. Credibile non est eum, qui nunc videt, cecum fuisse. Euocentur huc eius parentes. AL. Sanè placet. Heus vos, accersite eos. NVN. Fiet. PH. Placet hanc rem altius sciscitari. Nun. Adsunt. Ph. Hiccine est filius vester, quem vos predicatis cecum esse natum? Qui sit, ut nunc cernat? PA. Hunc filium esse nostrum, & cecum fuisse natum, scimus. Quomodo nunc cernat nescimus, quisue ei oculos aperuerit nos fugit. Ipse iam grandis est. Ipsum interrogate, de se ut eloquatur. PH. Appellatur iterum. A des tu, fatere verum. Nobis satis cognitum est, hominem illum esse sceleratum. C. Sceleratus sit, nec ne, nescio. V num illud scio, me cùm cecus fuerim, nunc oculis uti. PH. Quid fecit tibi? Quomodo illustrauit tua lumina? C. Iam vobis dixi, neque*

neque audiuistis. Quid denuò vultis audire? Num
vos quoque vultis eius discipuli fieri? PH. Abi in
malam rem. Tu es eius discipulus, nos Moſis ſumus
discipuli. Satis ſcimus, cum Moſe locutum eſſe de-
um. At hic unde ſit, neſcimus. C. Ergo in eo eſt ad-
mirabilitas, quod vos neſcitis unde ſit, cum mihi oculos
patefecerit. Iam ſcimus, improbos à deo non au-
diri. Sed ſi quis pius, & dei voluntati parens,
eum audit deus. Nunquam poſt hominum memo-
riam ſando auditum eſt, quenquam illuſtrauiſſe oculos
caci nati. Quid niſi eſſet is proſectus à deo, nihil
poſſit. Ph. Tu ſclerum plenus es, & nos doces? Abi
foras in malam crucem. I. Audio eum, quem natiua
cacitate liberaui, exactum eſſe à Iudeis. Et ecce eum.
Hec tu, habesne fidem dei filio? C. Quis autem is eſt,
ut ei fidem habeam? I. Vides eum. Is ipſe eſt, qui tecum
loquitur. C. Ego verò fidem habeo. I. Ego in hunc terra-
rarum orbem ad hoc diſcrimen, ad hunc delectum ve-
ni, ut, qui non vident, videant, et, qui vident, caci fiant.
P. An tibi nos videmur caci? I. Si caci eſſetis, non eſſe-
tis in vitio. Nunc quia dicitis vos cernere, peccatum
in vobis heret. Sic accipite. Qui non intrat per ianu-
am in caulam, ſed alia tranſcendit, is fur eſt, & latro.
Qui autem intrat per ianuam, paſtor eſt ouium.
Huic ianitor aperit. Huius vocem exaudiunt oues.
Hic ſuas appellat nominatim, eaſque educit, eductiſ-
que præit viam, hunc oues conſequuntur, ut cuius vo-
cem agnoſcāt. Alienum autem non ſequuntur, ſed de-
fugiunt, quoniam non agnoſcunt alienam vocem.

Verum

DIALOG. SACRORVM.

Verum ut intelligatis quid mihi velim, sic habetote Ego sum ianua ouium. Omnes, quicunque ante me, venerunt, fures sunt, & latrones, nec eos audiuerunt oues. Ego sum ianua. Per me qui intrabit, seruabitur, & ingressum, & egressum liberum habebit, & pascuum nanciscetur. Fur non aliam ob causam venit, quam ut furetur, mactet, perdat. Ego veni, ut vita fruantur, & melius habeant. Ego sum pastor bonus. Pastor bonus animam ponit pro ouibus. At mercenarius ille, non pastor, cuius sue non sunt oues, si quando videt lupum venientem, relictis ouibus, in pedes se conijcit, lupus oues agit, rapit. Ille mercenarius fugit, nempe mercenarius, nec curam habens ouium. Ego sum pastor bonus, & meas noui, vicissimque eis sum notus. Quemadmodum nouit me pater, ita ego noui patrem, & animam pono pro ouibus. Habeo autem alias oues, qua non sunt huius ouilis, qua etiam mihi adducenda sunt, meamque vocem audient, atque ita fiet vnum ouile, vnusque pastor. Ideo me pater amat, quia animam pono, eam resumpturus. Eam quidem nullus mihi eripere potest, sed ipse mea sponte eam pono. Habeo enim potestatem eam ponendi, rursusque sumendi. Hoc mihi in mandatis dedit meus pater. I. Furiosus est, & insanit. Quid eum auditis? Al. Hac non sunt furentis. Potestne furia cecorum oculos laci vsu donare?

Sententia. Quot sanaturus est Christus, prius scedat, hoc est, scedos esse ostendit. Simulatoribus nihil est, vel pertinacius, vel crudelius. Equidem sic mihi persuasi, etiam si reliqui omnes

omnes veritati crederent, simulatores non esse credituros. Quos mundus eiecit, Christus accipit, eisque sese aperit. Qui diuina sapiunt, mundo furere videntur. Aperit hic tandem oculos. O cæce munde, noli continuo furoris arguere, si quis aliquid, vel egit, vel dicit, quod tu, ô belua centiceps, vel non approbas, vel non intelligis. Cognosce, & iterum, tertioq; cognosce, antequam iudices. Nam a foæles bolis, is soone shotte, Ad pœnitendum properat, cito qui iudicat.

RENOVALIA Ioan.x.

Argumentum. Iesus Iudæis Christum, deique filium, se esse fatetur, ob eamque causam illi eum lapidare conantur.

Iudæi, Iesus.

Quamdiu nostros animos suspensos tenebîs? Si tu es Christus, dic nobis aperte. I E. Id dixi vobis, nec creditis. Ea quæ patris mei nomine facio, satis de me testantur. Sed vos non creditis, quia non estis ex ouibus meis, quemadmodum dixi vobis. Oves mea vocem meam audiunt, ego eas cognosco, ipsæ me sequuntur, ego eis vitam largior sempiternam, non possunt unquam perire, neque mihi eas quisquam de manu eripuerit. Pater meus, qui mihi eas mandauit, maximus est omnium, nec eas possit quisquam de eius manu extorquere. Ego autem, & pater, unum sumus. IV. O audaciam. Videtis quàm nefaria vox? Agitè, obruamus hominem lapidibus. I.e. Multa ego vobis præclara opera, patre meo autore, edidi. Quod tandem est eorum, propter quod me lapidatis? IV. Nullam bonam obrem te lapidamus, sed ob impiam tuam in deum dictam, simul quod homo cum sis, deum te facis. I E. Eho, an non ita scriptum extat in vestris literis,

DIALO. SACRORVM.

literis: Ego vos deos appellāni? Si dij appellati sūnt illi, ad quos dei sermo habitus est, quod scriptum rescindi nō potest, me, quem pater consecrauit, & in hunc terrarum orbem misit, vos impiūm diceris, si dixi me dei esse filium? Si patre digna non praesto, mihi ne credite. Sin etiam, si non mihi, et factis credite, & tandem cognoscite, & patrem in me, & me in patre esse. IV. Enimvero ista iam non sunt ferenda. Iniciamus ei manus. Quid stamus? Pape, ubi est? Nusquam est. Vbi est? Euauit in auram, prestigiator. At non semper euadet, tenebitur aliquando.

Sententia. Quae non intelligunt, dominant imperiti. Flomedia sua religionis nomine pretextunt simulatores. Vera dicta habet mundus pro impijs.

THOMAS. Ioan. xi.

Argumentum. Iesus discipulos suos se comitari iuber, euntem ad Lazarum in vitam reuocandum.

Iesus, Discipuli, Thomas.

ABeamus iterum in Iudeam. D. Magister, modo te volebant lapidare Iudei, & eodem redis? I E. Diei hore sunt duodecim. Qui interdū iter facit, non offendit. Vtitur enim communi hac luce. Qui autem noctu, offendit. Caret enim lumine. Iam vero Lazarus ille, noster amicus, obdormiuit. Eum ego eo expegefactum. D. At si obdormiuit, saluus est. I.e. Planius dicendum est. Lazarus mortuus est, id quod equidem vestra causa gaudeo, ut rei fidem adiungatis, cum sciatis me non adfuisse ibi. Sed eamus ad eum. T. Eamus & nos, morituri cum eo.

Sententia, Christo mortuum excitare tam facile est, quā homini

homini dormientem. Christo mors somnus est.

LAZARVS. Ioan. xij.

Argumentum. Iesus Lazarum in vitam suscitavit.

Martha, Iesus, Maria, Iudæi.

Cum essem domi, allatus est mihi nuncijs, aduenire Iesum. Itaque ei extra vicum obviam procedo. Sed cum aduenientem video. Adibo, & salutabo. O domine, si adfuisses hic, meus frater non fuisset mortuus. Sed nunc etiam scio te, quicquid à deo petueris, impetraturum esse. *Ie. Renuescet frater tuus. Mart.* Scio ego reuicturum, cum reuiescent homines in illo nouissimo die. *I E.* Ego sum resurrectio, & vita, ita ut mihi confidentes omnes, & mortui sint reuicturi, & vivi nunquam sint morituri. Credis hoc? *Mart.* Etiam domine. Ego credo te esse Christum illum dei filium, orbi expectatum. Sed eo euocatum. *Mariam* sororem meam, qua domi misera luctu tabescit. *I E.* Quam multa acerba, & perpeſſu aspera cucinire in hominum vita necesse est? Me misereſcit harum miserandarum muliercularum, qua charissimi fratris morte concuisse, mœrore conficiuntur, & iam ad me, sicut ad certum asylum confugient, opemque meam, & præsens auxilium implorabunt. Atque ecce eas huc accurrentes, cum magna hominum multitudine. Ipsa autem *Maria*, ut plorat, ut lamentatur, & suo luctu omnibus lachrymas excutit? Iam credo mihi ad pedes iacebit supplicans. *M A.* O domine, si tu hic adfuisses, meus frater non fuisset mortuus. *Ie.* Vbi eum posuisti? *Iu.* Veni visum. Vt commotus est, &

DIALO. SACRORVM.

est, & lachrymarum vim profudit? Nimirum enim valde amabat. *Al.* Non poterat. is, qui caci oculos reclusit, efficere, ut ne hic moreretur? Sed videte, ut rursum conturbatur. *Ie.* Hic est monumentum, amonete saxum. *Mart.* At iam foetet, domine. Nam quatrio duum est. *Ie.* Dixine ego tibi te, si potes fidere, visuram gloriosum, & planè diuinum factum? Tollite modò saxum. Pater gratias tibi ago, quòd me audiuisti. Equidem sciebam, ut me semper audias. Sed dicebā propter circumstantem hominum multitudinem, ut credāt me à te esse missum. *Lazare, veni foras.* *Iu.* O rem seculis omnibus inauditam. Videte, videte hominem è sepulchro emergentem vinctis pedibus, & manibus fasciatis, vultuq³ sudario obuelato. O immensam dei potentiam. *I.* Soluite eum, & dimittite liberum.

Sententia. Christi vox etiam à mortuis auditur, & nos vitul eam non audimus.

REPVDIUM. Matth. xix. Mar. x.

Iesus cum Phariseis, & discipulis de diuortio loquitur.

Pharisei, Iesus, Discipuli.

I Icétne viro repudiare uxorem, qualibet de causa? *I.* Quid vobis praecepit Moyses? *P.* Moyses permisit uxori nunciū remittere, scripto diuortij instrumento. *I.* An non legistis, ut qui eos principio fecit, marem, simul & fœminam fecerit, utque ita pronunciatum sit: Propterea vir, relicto utroq³ parente, herebit suæ coniugi, fietq³ ex duobus unum corpus. Itaque iam non sunt duo, sed unum corpus. Proinde quod deus coniugauit, homo ne disiungat. *P.* Cur ergo praecepit

præcepit Moſes, ei dari diuortij tabulam, eamque repudiari? I.e. Habuit videlicet rationem veſtre peruiacacie. Verùm olim non erat ita factitatum. Quin hoc vobis confirmo. Quicumque repudiauerit uxorem ſuam, niſi ob ſtuprum, & duxerit aliam, adulterat, & qui repudiatam duxerit, adulterat. Eadem in cauſa ſunt, & fœmine. D. Si ea eſt viri cum uxore conditio, non expedit connubia coniungere. I.e. At non omnes id præſtare poſſunt, ſed ij duntaxat, quibus datum eſt. Nam eunuchorum, alij ita ex utero matrum orti ſunt, alij manu caſtrati ſunt, alij ſeipſos caſtrauerunt propter regnum cœleſte. Qui hoc poteſt præſtare, præſtato.

Sententia. Deus ipſe, propter hominum perniciaciam, aliquid interdum permittit, quod alioquin permittendum non eſſet. Olim fuit mundus minus malus, & omnia abeunt in dies in deterius. Libidini reſiſtere, niſi modo dei nemo poteſt.

DIVES. Mat. xix. Mar. x. Luc. xviij.

Argumentum. Ieſus ab adolescente interrogatus vitæ viam, docet, & quæm ſit ea diuitibus difficilis, oſtendit, de quæ præmijs ſuorum diſſerit.

Adoleſcens, Ieſus, Diſcipuli.

Magiſter bone, quid boni faciendum mihi eſt, vt vitam æternam adipiſcar? I.E. Quid me dicis bonum? Nemo bonus eſt, niſi vnus deus. Quòd ſi vis ad vitam peruenire, ſerua præcepta. A. Quenam? I. Ne adulterato. Ne occidiſto. Ne furator. Falfum teſtimonium ne dicito. Ne quem interuertito. Parentem vtrunque colito, Alterum vt teipſum diligito. A. Hæc omnia ſeruauimus à teneris. Quid mihi reſtat. I.E. Probo. Vnum tibi deeſt. Si vis perfectus eſſe, i vendi-

o tum

DIALOGI SACRORVM.

tum rem tuam omnem, & precium in pauperes erogato thesaurum habiturus in cœlo. Deinde ad me sequendum, crucem ferens venito. Eho, abit mœstus. Est enim perdiues. O mei discipuli, quam difficulter, qui rem habent, ad regnum cœleste perueniunt. Obstupetis? O filij, quàm difficile factu est, ut qui diuitijs freti sunt, in regnum diuinum ingrediantur. Dicam iterum: Facilius est rudentem trayci per foramen acus, quàm diuitem in regnum diuinum introire. D. Ecquis igitur poterit seruari? I E. Hoc humanis quidem viribus fieri non potest, sed potest diuinis. Nam omnia, quantumvis hominibus ardua videantur, à deo tamen fieri possunt. D. Nos quidem, ut vides, reliquimus omnia, ut te sequeremur. Quid ergo hinc assequemur? I E. Vos quidem certè, qui me secuti estis, cum in renouata vita in tribunali magnificus confedero, sedebitis etiam in duodecim tribunalibus, duodecim tribus Israëlitarum iudicantes. Et omnino, quisquis domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut cõiugem, aut liberos, aut agros reliquerit, mei nominis, & euangelij regni diuini gratia, is & in hoc auo etiam inter tot acerba centuplum accipiet, & in futura atate, vita fruatur sempiterna. Sed multi primi erunt ultimi, & ultimi primi. Nam in regno cœlesti idem vsuueniet, quod in quodam patrefamiliàs, qui primo mane exijt ad cõducendos in vineam suam operarios, & cum singulis denarijs in diem cum eis decidisset, eos in vineam dimisit. Iterumquẽ circiter horam tertiam egressus, vidit alios otiosos in foro manentes, quos etiam in vineam suam

suam dimisit, seq³ eis quod aquum esset, daturum promisit. Item circa sextam & nonam horam egressus, fecit idem. Hora autem ferè undecima egressus, cum alios desides inuenisset: quid hîc, inquit, statis totum diem ociosi? Nemo nos conduxit, inquiunt illi. Tum ille: *Ite, & vos in vineam meam, & quod erit aquum, accipietis.* Vespere mandat vinea dominus procuratori suo, ut operas conuocet, eisquè premium persoluat, initio factò ab ultimis ad primos. Hi qui venerant hora ferè undecima, singulos acceperunt denarios. At primi, qui sese plus accepturos rati essent, cum tantundem accepissent, murmurabāt in patrem familiās, quòd ultimos, qui unam horam opus fecissent, ipsis aequauisset, qui totius diei onus pertulissent, & ardores. Tum ille vni ex eis: *Amice, inquit, non facio tibi iniuriā. Nōne denario mecum depectus es? Aufer tuum, & abi. Libet mihi tantum dari huic ultimo, quantum tibi. An mihi non licebit meis uti meo arbitrio? Eōne tu oculum malignum habes, quia ego sum benignus? Ita in regno cœlesti ultimi primorum, & primi ultimorum conditione erunt. Multi enim sunt euocati, sed pauci electi.*

Sententia. Diuitiæ magno sunt ad salutem impedimento. Diues diuitijs, deniq; homines ijs, quæ habent charissima, enunciare humanis viribus nequeunt: diuinis queunt.

DIVES IMMISERICORS. Luc. xvj.

Argumentum. Diues immisericors apud inferos cruciatus, ne tantulam quidem misericordiam ab Abrahamo impetrare potest.

Diues, Abrahamus.

DIALO. SACRORVM.

Pater Abrahamæ miserere mei, & mitte Lazarum, qui, summo digito in aqua intincto, linguam mihi refrigeret. Discrucior enim in hac flamma. *A.* Fili memineris, te bonis in vita, Lazarum malis esse defunctum. Nunc vicissim hic in voluptate, tu in dolore es. Præterea constat omnino inter nos, & vos, vassa vorago, ut hinc ad vos, aut istinc ad nos aditus, transire volentibus, non pateat. *DI.* Saltem illud oro te, pater, ut eum mittas in domum mei patris, ut meos fratres (habeo enim quinque) commonefaciat, ne ipsi quoque committant, ut in hunc tam tetri cruciatus locum veniendum sit. *A.* Habent Moysen, & ceteros vates, eos audiunt. *D.* Istud quidem aliquid, pater Abrahamæ. Sed si quis à mortuis ad eos fuerit profectus, facilius vitam corrigent. *Ab.* Si Moysen, & vates non audiunt, ne ei quidem, qui reuixerit, obtemperaturi sunt.

Sententia. Inclementes inclementer punientur. Qualem se quisque alteri præbuerit, talem in se experietur deum. Impiorum tera pœnitentia. Beati, qui plorant. Nam consolatione afficiuntur. Væ gaudentibus. Dolebunt enim. Nam rerum vicissitudo est. Qui sancta doctrina ad sanitatem non reuocatur, desperandus est.

FILII ZEBEDÆI. Matth. xx. Mar. x.

Argumentum. Iesus Iacobo, & Ioanni, regnum petentibus, crucem proponit.

Mater Iacobi, & Ioannis, Iesus, Iacobus, & Ioannes.

Magister, volebant quiddam à te petere, hi mei duo filij. *IE.* Quidnam id est. *IA.* Vt tibi,
cum

cum splendorem, & imperiū fueris adeptus, alter dexter, alter sinister assideamus. I E. Nescitis quid petatis. Potestisne idem mecum poculum ebibere, eademque lotionem abluī. I a. Possumus. I. Meum quidem poculum bibetis, mea que lotionem lauabimini. Sed ut mihi dextra, laeuque assideatur, non est meum dare, nisi eis, quibus id paratum est à patre meo.

Sententia. Ad regnum dei non nisi per crucem venit, & tamen non hominis meritum, sed dei donum est.

VINITORES. Matth. xxi. Mar. xi. Luc. xx.

Argumentum. Iesus à pontificibus & scribis, & senatoribus de auctore suæ potestatis interrogatus, ipsos vicissim de auctore lotionis Ioannis interrogat. Deinde per similitudines eis futurum prædicit, ut propter se repudiatum, regno priuentur.

Pontifices, & Scribæ, & Seniores. Iesus.

D*ic nobis, ex cuius autoritate ista facias, & quis tibi dederit, ut tantum posses? I. Ego vicissim vos quiddam rogabo, de quo si mihi responderitis, dicam vobis ex cuius autoritate hac faciam. Latio Ioannis unde erat? A cælonē, an ab hominibus? Po. Si à cælo dicimus, dicet. Cur ergo ei nos credidistis? Sin ab hominibus, periculū est, ne uniuersus nos populus lapidet. Omnes enim Ioannem habent pro vate. Negemus scire nos. Agē nescimus. I. Ego quoque non dicam vobis, qua hac autoritate faciam. Sed quid censeritis? Habebat quidam duos natos, quorum priorem aggressus est his verbis: Nate, abi ad faciendum opus hodie in vinea mea. Cui ille: Non licet, inquit. Post tamen, mutata sententia, abiit. Alteri deinde eodem modo dixit,*

DIALO. SACRORVM.

qui pollicitus iturum se, non iuit. Vter paruit voluntati patris. Po. Prior. 7 E. Credite mihi, publicani, & meretrices antecedent vos in regnum diuinum. Venit enim ad vos Ioannes, vir integra vita, cui vos non credidistis. Publicani, & meretrices crediderunt. Quod cum videretis, ne sic quidem mutastis animum, ut ei crederetis. Accipite aliam similitudinem. Fuit quidam paterfamilias, qui conuenit vineam, quam, cum sepius circumdedit, torcularq; in ea defixisset, & castellum extruxisset, elocauit agricolis, domoque postea multo tempore absuit. Post suo tempore misit ad agricolas seruum, ad percipiendum fructum vinee, quem illi, male acceptum plagis, inanem remis(er)unt. Iterum mittit alium. Eum quoque illi lapidibus contusum, ictibus indignissime mulctatū, vacuum remis(er)unt. Nec satis. Addit tertium, quem etiam, vulneribus confectū, eiecerunt. Pergit mittere alios, atque alios, qui omnes, vel pulsati, vel occisi ab eis sunt. Et iam cum vnicum haberet filium, eumq; charissimum, ita secum cogitabat. Quid agam? Mittāne ad eos filium, meas delicias? At mittam. Fortasse eius conspectum reuerentur. Itaque facit. At vinitores eo viso, sic loqui inter se insistent. Hic quidem est haeres, interimamus eum, ut inuadamus in hereditatem. Itaq; eiectum ē vinea perimunt. Cum ergo redierit vinee dominus, quid faciet agricolis illis? P. Malos male perdet, & vineam alijs tradet agricolis, a quibus fructum percipiet suo tempore. Sed absit ut quid tale eueniat. Ie. Nunquam ne legistis dictum illud in monumentis literarum?

Quem

Quem lapidem improbauerunt structores, adhibitus est ad caput anguli. A domino profectum id est, & mirum nobis videtur. Quamobrem sic ex me accipite. Auferetur à vobis regnum diuinum, & dabitur genti suum fructum editura. Ac quisquis inciderit in lapidē eum, confringetur, & in quem lapis inciderit, eum conteret, Nam in regno cœlesti similiter accidit, atque in rege quodam, qui nuptias filij sui facturum, seruos suos misit, qui inuitatos ad nuptias vocarent. Cumquē illi noluisent venire, alios item seruos misit, quibus negotium dedit, ut ostenderent inuitatis, ipsum parauisse prandium, iuuenos, & altilia esse mactata, omnia denique esse parata, venirent ad nuptias. At illi eum aspernati, discesserunt, alius in suum agrum, alius ad mercaturam. Cateri comprehensos eius seruos è vita per summam ignominiā sustulerunt. Qua re audita iratus rex, eò suas copias misit, & homicidas illos perdidit, eorumquē urbem incendit. Deinde suis seruis mandauit, ut, quoniam parata erant nuptia, & qui ad eas erant vocati, non fuerant digni qui in eis adessent, per vias passim abiret, et, ut quemquē inuenissent, ad nuptias vocarent. Illi in trinia profecti, quoscunque inuenerunt, eò coegerunt, tum malos, tum bonos, ita ut compleretur cœnatio conuiuiis. Ad eos contemplandos ingressus rex, animaduertit ibi quendam non nuptiali vestitu indutum, et, amice, inquit, quid huc intrasti sine vestimento nuptiali? Cumquē ille obmutuisset, iussit rex famulis, ut eum pedibus, manibusque constrictum, in teterrimas tenebras abriperent, ubi futurum esset ploratus, stri-

DIALO. SACRORVM.

dorque dentium . Multi enim sunt vocati , sed pauci electi.

Sententia. Publicani, & meretrices, ad dei regnum sunt aptiores, quàm populorum magistri, atque gubernatores. Qui diuinis donis ornatus, ingratum se præbet, is donis priuatur. Optima quæque maximè improbantur à potentissimis quibulque.

DENARIVS. *Mat. xxij. Mar. xij. Luc. xx.*

Argumentum. Iesus à Phariseorum, Herodisque discipulis de tributo Cæsari pendendo maliciose interrogatus, prudenter respondet.

Discipuli Phariseorum, Herodiani, Iesus.

Magister, scimus ut verax sis, diuinamque vendi rationem verè, & sincerè tradas, neque ullius omnino hominis gratia de veritate deducaris. Proinde dic nobis, quid tibi videatur. Licetne nobis censum pendere Cæsari, necne? Ie. Quid me tentatis, simulatores? Exhibete mihi nummum tributarium. D. En tibi denarium. Ie. Cuius est imago hac, & inscriptio. D. Cæsaris. I. Itaque reddite, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ dei, deo.

Sententia. Astutis astutè respondendum. Captiosa ad nocendum interrogatio, vitiosa est. Sed ad eandem astuta ad seipsum tuendum responsio, vitiosa non est.

SADDUCEI. *Mat. xxij. Mar. xij. Luc. xx.*

Argumentum. Iesus à Sadduceis de septem maritorum vxore interrogatus, cuius nam futura esset in altera vita, docet ibi nulla fore matrimonia, & obiter resurrectionem fore ostendit. Deinde legisperito de maximo legis præcepto respondet. Postremò illos quadam interrogatione de genere Christi compefcit.

Sadducei

Sadducæi, Iesus, Scribæ, Pharifæi, Legisperiti.

Magister, Moyses scripto sanxit, si quis mortuus fuerit sine liberis, superstitæ uxore, & fratre, ut is frater eius uxorem duceret, fratriquæ prolem suscitaret. Fuerunt autem apud nos fratres septem, quorum primus, ducta uxore, sine liberis mortuus est. fratriquæ uxorem habendam reliquit. Eodem modo alter, & tertius, donec tandem singulis ad unum mortuis, ultima omnium moritur fœmina. Cum ergo reuixerint homines, cuius ex septem erit uxor, cum omnes eam habuerint? Ie. Erratis ignorance literarum, & diuinæ potestatis. In hac vita homines conu- bunt, sed quibus contingit donari vita illa nouata, ij nullis inter se matrimonijs copulantur. Siquidem, ne mori quidem iam possunt, suntquæ quasi cœlestes, & diuini genij, deiq; filij. Mortuos autem ad vitam reuocari, vel Moyses indicat in rubo, si fortè unquam legistis, ubi deus ait: Deum se esse Abrahami, deum Isaaci, deum Jacobi. Viuentium nimirum deus est, non mortuorum, cum ei omnes uiuant. Qua in re uehementer erratis. LE. Quando hic tam expositè respondit, volo ego quoque eius acumen explorare. Magister, quòdnam est primum, et maximum in lege præceptum? I. Audi israelita: Dominus deus tuus, dominus unus est. Dominum deum tuum toto animo, omni cura, studio, cogitatione, opera amato. Hoc est primum, & maximum præceptum. Alterum ei simile est. Alterum ut teipsum amato. Maius his præceptum nullum est. Ab his duobus tota legis, & uatum

DIALOG. SACRORVM.

doctrina pendet. L. Praclarè sanè, magister, dixisti. Nam vnus est deus, præterea nullus, quem summa animi ope, cura, studio, opera, cogitatione, amore, nec non alios, ut seipsum, diligere, omnibus præstat piamenti et sacrificijs. I E. Non longè abes à regno diuino. Sed, ut vos ego vicissim interrogem, Pharisei, quid censeatis de Christo? Quo prognatum fore? Ph. Dauide. Ie. Qui fit ergo, ut eum Dauid, numine afflatus, dominum vocet ad hunc modum. Dixit dominus domino meo, sede ad dextram meam, donec tuos tibi hostes scamni instar calcandos tradidero. Si eum Dauid dominum vocat, qui fieri potest, ut sit Dauide prognatus?

Sententia. Sublata morte, sublata erunt & matrimonia, utpote ad generis humani propagationem instituta, qua propagatione iam nihil opus erit, nemine moriente. Amor, legis est perfectio.

PETRVS. Luc. xxi. Ioan. xii.

Argumentum. Iesus moriturus discipulos suos modestiam, amoremque docet, sui desertiorem, & Petri abnegationem prædicit, deque suo ad patrem discessu, & spiritus sancti missione differit.

Iesus, Petrus, Discipuli, Thomas, Philippus, Iudas, Thaddæus.

I*Nter gentes, ut quisque plurimum opibus valet, ita maxime rex est, & potentissimus quisque facillime principis nomen obinet. At vestra longè alia est ratio. Quantoq; quisq; maior est, tanto summissius se gerat, & quanto plus imperio pollet, tanto magis ministrum se præbeat. Vter enim maior est, qui accumbit, an qui ministrat? N'onne qui accumbit?*
Atqui

Atqui ego inter vos sum, sicut ministrans, vobisque, qui permanferitis mecum in meis rebus aduersis, legatum mihi à patre meo regnum similiter lego, ut edatis, & bibatis in eadem mecum mensa in regno meo: & in tribunalibus sedentes, ius duodecim tribubus Israelitarum dicatis. Filioli, adhuc parumper vobiscum futurus sum. Queritis me, & quemadmodum dixi Iudeis, quò ego iturus sum, eos venire non posse: ita vobis quoque nunc dico. Itaque hoc nouum vobis praeceptum do, ut ametis vos inter vos, & ametis, quemadmodum ego vos amavi. In eo cognoscent omnes, vos meos discipulos, si mutuo vos amore complectimini. P. Domine, quò abiturus es? I E. Quò ego abiturus sum, non potes me nunc sequi, sed postea sequeris. P. Quà minus nunc possum? Animam pro te ponam. I E. Animam pro me pones? Crede mihi, nondum cecinerit gallus, cum tu me ter abiuraueris. Simon, Simon, satanas ille, ne tu sis nescius, expetiuit vos ad cribrandum, quasi frumentum. Verum ego oravi pro te, ne tu de constantiae gradu deicereris. Tu vicissim aliquando recreatus, confirmato fratres tuos. P. Atqui paratus sum, & carcerem tecum, & mortem subire. I E. Hoc tibi confirmo, Petre, gallum hodie non cantaturum, quin tu me notum esse, ter negaueris. Porro cum dimisi vos sine crumena, & pera, & calceis, num qua re caruistis? D. Nulla. I E. At nunc, qui habet crumenam, adhibeto nec minus peram. Quique non habet gladium, vendito pallium suum, & comparato. Nam

DIALO. SACRORVM.

in me, ne vos nesciatis, superest comprobandum scriptum illud. Et inter improbos habitus est, habentque mea res finem. D. Domine, ecce hic duo gladij. I. Satis est. Ceterum nolite animo perturbari. Fidem habetis deo, & mihi fidem habete. In domo patris mei mansiones multe sunt. Quod si secus esset, dicerem vobis. Eo paratum vobis locum, id quod si fecero, reueniam ad vos, mecum assumendos, ut ubi ero ego, ibi vos quoque sitis. Et quidem quò, & qua via proficiscar, scitis. I.e. Nos verò nescimus quò eas, tantum abest, ut viam tenere possimus. I. Ego sum via, veritas & vita. Nemo venit ad patrem, nisi per me. Si cognosceretis me: meum quoque patrem cognosceretis, & iam nunc cognoscitis, & vidistis eum. Ph. Domine, ostende nobis patrem, id satis erit nobis. I. Tantum iam tempus vobiscum versor, & tu me non nosti? Philippe, qui vidit me, vidit patrem. Qui fit, ut tu iubeas vobis patrem ostendi? Non credis, et me in patre, & patrem in me esse? Qua vobis dico, mea sponte non dico. Sed ipse pater, qui in me manet, hac agit. Credite mihi, & me in patre, & patrem in me esse, aut certè de ipsis factis mihi credite. Hoc vobis confirmo, eum, qui mihi fidem habebit, eadem mecum, vel etiam maiora facturum. Nam ad patrem meum me confero, factururus quicquid per meum nomen petieritis, ut patris gloria in filio celebretur. Si quid, inquam, petieritis per nomen meum, id ego faciam. Si me amatis, praecepta mea conseruate. Ego verò exorabo patrem, ut alium vobis confirmatorem det, qui vobiscum perpetuo

tuò maneat, spiritum illum certum veritatis author-
rem dico, quem hominum vulgus non potest compre-
hendere, quia eum neque videt, neq³ cognoscit. At vos
cognoscitis, quoniam apud vos mansurus, & in vobis
futurus est. Non relinquam vos pupillos. Inuisam
vos. Post paulò iam me non videbunt homines, at vos
videbitis, quia ut ego vivo, & vos vivetis. Tum co-
gnosceitis, & me esse in patre meo, & vos in me, & me
in vobis. Qui tenet precepta mea, eaq³ conseruat, ille
est, qui me amat. Qui verò me amat, amabitur à pa-
tre meo, eundemq³ ego quoque amabo, meq³ ei aperiam,
Iu. Quid causa est ut nobis te ipsum sis aperturus, pro
miscuæ hominum multitudini non item? Ie. Qui me
amat, dicta mea vita exprimet, eumq³ meus pater a-
mabit, & ad eum veniemus, & apud eum degemus.
Qui me non amat, dicta mea non exequitur. Sermo
autem, quem auditis, meus non est, sed patris, qui
misit me. Hæc quidem sum vobis eloquutus, apud vos
manens. Sed ille confirmator, spiritum sanctum, di-
co, quem mittet pater nomine meo, vos docebit, & re-
colet omnia, quaecunq³ dixi vobis. Pacem relinquo vo-
bis, pacem meam do vobis, nec eam, qualem homines
solent. Nolite animo perturbari, neque formidare.
Audiuistis, ut dixerim vobis, abire me reuisurum vos.
Si me amaretis: gauderetis, quia dixissem ire me ad
patrem, quia maior me sit. Et nunc dixi vobis, prius-
quam euenit, ut cum euenerit, credatis. Iam non mul-
ta loquor vobiscum. Venit enim huius mundi prin-
ceps, nec habet, quod in me carpat. Tantum eò res
tendit

DIALOGO SACRORVM.

tendit, ut intelligant homines me amare patrem, & ita facere uti mihi mandauit. Surgite, abeamus hinc.

Sententia. Inter Christianos quo quisque maior, eo summiſſior. Ex charitate cognoscitur Christianus. Ut quisque ſibi maximè confidit: ita faciliſimè labitur. Spiritus ſanctus Christianum perficit.

PILATVS. Mat. xx. vj. Mr. xv. Luc. xxiij. Io. xv. vj.

Argumentum. Ieſum accuſant Iudæi. Pilatus eum ad Herodem mittit.

Pilatus, Iudæi, Ieſus, Pontifices.

Quodnam crimen adfertis in hunc hominem, quem mihi vinctum tradidiſtis? *Iu. Nifi eſſet maleſicus, nūquam eum tibi tradidiſſemus.*

Pi. Adducite eum vos, & ex lege veſtra indicatote.

Iu. Nobis non licet interficere quenquam. Sed ſi queris crimina, eum deprehendimus peruertentem gentem, & prohibentem Caſari tributa dare, ſequē Chriſtum regem eſſe dicentem.

Pila. Libet ex ipſo ſciſcitari.

Heus, tu ne es rex Iudæorum? Ie. Tu ane iſtud ſponte dicis, an ex alijs auditum?

Pi. Quasi ego Iudæus ſm. Tu te populares, et pontifices, mihi tradiderūt. Quid commiſiſti? Ie. Regnum meum terreſtre non eſt. Quod ſi eſſet, mei ſatellites pugnauiſſent, ne Iudæis addicerer. Verū regnum meum hic poſitū non eſt.

Pi. Tu ergo rex es? Ie. Rectè ais. Ego eo natus ſum, & in hunc terrarum orbem ingreſſus, ut teſtimonium perhibeam veritati. Quiſquis à veritate eſt, vocem meam audit.

Pi. Quid eſt veritas? Heus pontifices, & plebs Iudæa. ego nullum deprehendo crimen in hoc homine. PO. Atqui nemo eſt hodie nocentior, neque ſupplieio grauiore

uiore dignus. *Pi.* Non audis, qua in te proferant crimina? Nihilne respondes? Vide, ut te grauiter accusent. Quid taces. Nequeo mirari satis. *Po.* Populum sua doctrina à Galilea ad hunc usque locum excitat. *Pi.* Estne is Galileus? *Po.* Est. *Pi.* Per commodè cadit, quòd est ditionis Herodis, qui nunc in vrbe est. Itaque eum ad illum duci inbebo.

Sententia. Authoritati suæ credi velunt calumniatores piorum. Christi regnum mundanum non est.

BARRABAS. Mat. 27. Mar. 15. Luc. 23. Io. 19.

Argumentum. Pilatus Iudæorum importunitate fatigatus, Iesum damnat ad crucem, Barrabamq; latronem liberat.

Pilatus, Pontifices, Iudæi, Iesus.

Nunc Iudæi, adduco vobis eum, ut intelligatis me nullum in eo crimen inuenire. Ecce homo. *Pon.* Crucifige, crucifige. *Pi.* Comprehendite eum vos, & crucifigite. Nam ego nullum in eo crimen inuenio. *Iu.* Nos legem habemus, qua iubet eum morte plecti, quia filium dei se fecit. *Pi.* Metuo quorsum euadant hac. Vndenam es? Mihi non eloqueris? An nescis, me potestatem habere tui, vel crucifigendi, vel relaxandi? *IE.* Non haberes ullam in me potestatem, nisi id tibi datum esset supernè. Itaque, qui me tibi tradidit, in maiore culpa est. *Pi.* Hic quidem mihi amittendus est, video. *IV.* Si eum amittis, non es amicus Casari. Quisquis enim regem se facit, aduersatur Casari. *P.* Agè, iam educam eum ad vos. Ecce rex vester. *IV.* Tolle in crucem, tolle in crucem. *Pi.* Regem, ego vestrum in crucem? *Iu.* Nullum habemus regem, prater

DIALO. SACRORVM.

præter Cæsarem. Pi. Nihil ago, video. Cedendum est multitudinis libidini. Cedo huc mihi aquam. Hac manuum lotionem testatum volo, Iudei, me in sanguine huius innocentissimi rei, ab omni noxa abesse. Vestra culpa esto. IV. Eius sanguinem nos, nostrique posteri luunt. P. Ergo Barrabam hunc latronem liberum habete. Iesum autem vestro arbitrio in crucem tollendum abducite.

Sententia. Potestas à deo est. Cæsari malunt seruire inimici Christi, quàm Christo, & latronem liberari, quàm insontem. Vtinam non eadem fierent hodie.

SIMON. Ioan. xxj.

Argumentum. Iesus in vitam suscitatus, piscantibus suis discipulis apparet. Deinde cum eos prandere iussisset, Petro violentam mortem prædicit.

Iesus, Discipuli, Ioannes, Petrus.

H*Eus iuuenes, nunquid edulæ habetis? Di. Nihil. I. Iacite rete ad dexteram naui partem, & inuenietis. D. Faciemus. O miraculum. Tanta est in nostro reti piscium multitudo, ut trahere non possumus. IO. Dominus est. P. Ego igitur indusium succingam, & ad eum ad ripam natabo. D. At nos nauigabimus, neque procul à terra absumus. Iam appulimus. Hic est pruna impositus piscis, & panis. IE. Afferte de piscibus, quos modo cepistis. P. Attraham rete ad terram. O magnum numerum piscium. D. Quot sunt? P. Enumerabo. Sunt centum quinquaginta tres. D. Mirum est, rete non esse ruptum. I. Venite pransum. Vescimini hoc pane, & pisce. Simon Ioannides, diligis me, plus quam hi? P. Etiam domine tute*
scis

puli, & Israelitarum senatores, quānam re sanatus sit, hoc vobis omnibus, cunctoq; Israelitarum populo, notum esse volumus, sanatum esse in nomine Iesu Christi Nazareni, quem à vobis crucifixum deus à mortuis excitavit. Per eum hic astat in vestro conspectu sanus. Hic est lapis à vobis adificantibus reiectus, qui adhibitus est ad caput anguli, nec est in ullo alio salus, nec ullum aliud nomen est sub cælo hominibus datū per quod nobis liceat servari. PR. Hoc supra omnia mira mirabile est, homines illiteratos, & idiotas tā confidenter, & scitè loqui. Se. Atqui erant hi Iesu comites, & hic homo verè sanatus adest. Iubeantur exire paulisper è concilio, ut hac de re inter nos consultemus. Exite paulisper. Quid faciemus hominibus his? Nāmi conspicuum ab eis miraculum editum esse, omnibus Hierosolymæ incolis manifestum est, nec possumus negare. Ca. Ita est. Sed ne hac res in vulgus dimanet latius, minemur eis acerrimè, ne amplius hoc de nomine cuiquam mortalium verbum faciant. Nam qua ratione in eos aduertamus, non video. Omnis populus hac de re deum laudat. Homo, cui tam difficili in re tam præsens auxilium oblatum est, annum agit supra quadragessimum, estq; omnibus notissimus. A. Bene mones. Intromittantur. Ca. Attendite Galilæi. Interdicitur vobis, ne omnino vocem mittatis, nèue doceatis nomine Iesu. Pe. & Io. Vtrum aquum sit, & deo præbui possit, vobis obtemperare potiùs, quàm deo, vos videritis. Nos quidem non possumus, quæ vidimus, & audimus, non dicere. Ca. Vos nisi malo coacti, rectè face-

DIALO. SACRO RVM.

*tere nescitis. Sed nisi parebitis: vestra contumacia po-
nas acerbissimas luetis.*

Sententia. Beneficia diuina pro maleficijs habent primo-
res orbis, veritatemque prædicari non patiuntur. Veritatem
suam celauit deus sapientes, & literatos eamque patefecit par-
uulis. Deo magis obediendum est, quam hominibus.

GAMALIEL. Act. v.

Argumentum. Cum fuissent Petrus & Ioannes ex vincu-
lis diuinitus liberati, primores, eo cognito, illos euocant, & illi
doctrinæ suæ causam dicunt. Tum Gamalielis suasu dimit-
tuntur.

**Apparitores, Antistes fani, Quidam, Pon-
tiffices, Sacerdos, Petrus, Gamaliel.**

CArccrem quidem inuenimus clausum diligentissi-
mè, & custodes foris ante ianuam astantes, sed v-
bi aperuimus, neminem intus inuenimus. **An.** Videor
videre rerum naturam inuerti. Nunquam huiusmo-
di monstra, ne fando quidem audita sunt. **Quid?** E-
gresso sine esse clauso carcere. **Qui.** Homines illi, quos
vos in custodiam dedistis, sunt in fano, & ibi populum
docent. **An.** Hæc sunt eiusmodi, ut quemuis de mente
deiciant. Sequimini me, apparitores. Adducam eos in
consilium. **PO.** Sed sine vi. Etenim concitares in nos
vulgi seditionem, & statim ad saxa veniretur. **Nam**
magnum est plebis in eos studium. **S.** Nisi prouidemus
actum de nobis est. Iam nullo in precio sumus. Omnium
oculi in eos sunt coniecti. Prospiciendum aliqua ratio-
ne est. **An.** Ecce homines. **PO.** Nonne vas vetuimus
isto nomine docere? Atqui repleuistis Hierosolimam do-
ctrina vestra, et vultis in nos illius hominis sanguinem
derinare **Pe.** Parendum deo magis est, quam homini-
bus.

ro, nulla re commoveor. Nec verò solum mentis, atque animi latitia gestio: verum etiam ipso corpore fidenter persto, quod tu animam meam apud inferos non deseres, nec permittes, ut is, qui tibi sua pietate places, interitum deleatur, sed me viam vita docebis, mihiq; cumulatissimam apud te voluptatem prestabis. Si licet apud vos, viri fratres, liberè de summo patre Davide loqui, is & vitam finivit, & sepultus est, & eius monumentum apud vos ad hoc tempus extat. Sed cum vates esset, et sciret deum sibi iuravisse, sese ex fœtu lumborum eius, quod ad humanam conditionem pertinet, suscitaturum Christum, et in eius solio collocaturum, præcius Christi resurrectionis dixit eius neque animam apud inferos relinquendam, neque corpus interitum esse delendum. Hunc Iesum suscitavit deus, cuius nos omnes testes sumus. Is dei dextera elatus, & promissum sancti spiritus à patre consecutus, effudit hoc, quod vos nunc videtis, & auditis. Neq; enim David ascendit in cœlum, sed is ipse loquitur ad hunc modum: Dixit dominus domino meo, sede ad dexteram meam, donec tuos tibi hostes instar subsellij calcandos tradidero. Hoc igitur pro certo habeat omnis Israelis posteritas, dominum & Christum factum à deo esse hunc ipsum Iesum quem vos crucifixistis. IV. O nos impios. Quid agemus viri fratres? P. Mutate pristinam mentem, & abluimini cuncti in nomine Iesu Christi ad remissionem peccatorum, & accipietis munus sancti spiritus. Ad vos enim pertinet promissio, & ad vestros liberos, & ad omnes remotiores quoscunq; vocaverit dominus deus noster.

DIALO. SACRORVM.

Quamobrem habete curam salutis vestra, eripite vos ex hoc peruerso hominum genere. I. Bene, et liberaliter dicis, & nobis omnino sic placet. Eluamur.

Sententia. De spiritualibus carnaliter iudicant carnales.

CLAVDVS. *Act. iij.*

Argumentum. Claudum sanant Petrus, & Ioannes. Deinde concursu facto populi, Petrus ad populum de Iesu, in cuius nomine fuerit sanatus ille, verba facit. Hic superueniunt sectæ doctorum, & apostolos in vincula dant.

Claudus, Petrus, & Ioannes, Populares, Sacerdotes, & Antistes fani, & Sadducæi.

Respicite hunc miserum claudum, viri optimi, quem mater claudum peperit, ita, ut nunquam sese pedibus potuerit sustinere. Date mihi aliquid, honoris, & amoris dei gratia, ut vobis deus sese vicissim benignum prabeat. *P.* Aspice nos. Neque argentum mihi, neque aurum est: sed quod habeo, hoc tibi do. *In nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula.* *C.* O mirum miraculum. *Vt mihi roborati sunt pedes? Vt nunc firmiter incedo. O quàm dulce est, consequutum esse bona, quibus carueris? Ago tibi gratias, deus optime, maxime, cuius tanto sum beneficio sanatus. Vah quàm iuuat ingredi & salire.* *Po.* Nonne hic est mendicus ille claudus, qui solebat pro foribus templi sedens mendicare? *Al.* Planè is est, nec possum satis mirari, hunc tã expeditè nunc ingredi, qui antea loco se mouere non posset. *Po.* Videor mihi somniare. Subsequamur eum. Ingreditur in porticum Solomonis. *P.* Quanta hac concurrat multitudo? Quid hoc admiramini, viri Israelite, aut quid nos intuemini, quasi priuatis viri-

bus,

bus, aut pietate effecerimus, ut hic incederet? Deus Abrahami, & Isaaci, & Iacobi, patrum nostrorum, illustravit puerum suum Iesum, quem vos in conspectu Pilati adductum repudiastis, cum ille absolvendum iudicasset. At vos, sancto innocente repudiato, petistis hominem homicidam vobis condonari, & vite auctorem occidistis, quem deus à mortuis excitavit, cuius nos testes sumus, eiusque nominis fiducia hic, quem videtis, & nostis, corroboratus est; & illius confidentia integerrimam valetudinem in vestro omnium conspectu consequutus. Et nunc fratres, scio vos per imprudentiam fecisse, ut etiam vestros principes. Sed deus, quem tot suorum vatum voce prädixerat, passurum esse Christum, ea hoc modo perfecit. Quamobrem revertimini ad sanitatem, ut deleantur vestra peccata, donec recreationis tempora veniant à domino, cum prænunciatum vobis Iesum Christum mittet, quem oportet cælo contineri, usque ad tempora instaurationis omnium, quæ deus tot suorum sanctorum voce vatum iam olim prädixit. Moses enim maioribus nostris ita dixit: Vatem vobis suscitabit dominus deus vester ex vestra consanguinitate, mei similem. Ei parebitis ad omnia, quæ vobis dicet. Quod si quis vati illi dicto audiens non fuerit, is ex numero hominum tolletur. Eodem modo iam multi vates, qui à Samuele deinceps fuerunt, qui hæc tempora prädixerunt, & tanto ante denunciauērunt. Vos estis ex vatibus orti, & in eo fœdere comprehensi, quod percussit deus cum maioribus nostris, cum diceret Abrahamo, per eius semen felicitatem

DIALO. SACRORVM.

tem consequuturas omnes orbis terrarum nationes. Ad vos primum deus suscitatum puerum suum Iesum misit, qui vobis felicitatem afferet, si modò vestrum unusquisque à suis vitijs descisceret. Sac. Enimverò iam ferendum non videtur, tantam eis licentiam dari, ut populum publicè doceant. Nam quid futurum est? Sad. Quid, nisi ut, nobis relictis, omnes ad eos transeant? Nam quòd resurrectionem mortuorum per, nescio quem, Iesum futuram predicant, facile animos imperita multitudinis in suam sententiam pertrahunt. A. Itaque maturè occurrendum huic malo est. Comprehendite eos, satellites, conycite hos nugatores in vincula. Hac illi nocte garriant, cras nobiscum seriò disputaturi. Non iam cum indoctis rationem habebunt, quos possint facile seducere. Ad pontifices eis, & principes, & senatores, & scribas veniendum erit, qui eorum argutias vehementius refutabunt. Nam plebem quidem habent, ad omnia sequacem.

Sententia. Christi nomen est omnipotens. Veritati solent inuidere, & aduersari docti huius mundi.

PRIMATES. *Act. iij.*

Argumentum. Petrus, & Ioannes de sanato claudio apud primores causam dicunt, &, illis interdicentibus ne deinceps Iesum doceant, obtemperaturos negant.

*Senatores, Petrus, & Ioannes, Primates,
Annas, Caiphas.*

Q*Uanam potestate, & cuius nomine hoc fecistis? Pe. Si nos hodie de collato in hominem infirmum beneficio interrogamur, principes populi*

scis quàm te amem. *Ie. Pasce agnos meos. Simon Ioannides, diligis me?* *P. Etiam domine, tute scis, ut te amem. Ie. Pasce oues meas. Simon Ioannides, diligis me?* *P. Domine, tu omnia scis, tu nosti, quàm te amem. Ie. Pasce oues meas, simul & hoc accipe. Cùm esset iuuenis, ipse te cingebas, et ibas, quò volebas. Sed cum senueris, alius te, cùm manus extenderis, cinget, et ducet quò noles, Sequere me. P. Hic autem quid?* *Ie. Si eum volo manere, donec reueniam, quid ad te?* *Tu modò sequere me.*

Sententia. Iubente Christo qui piscatur, feliciter piscatur, id quod de hominibus secundum spiritum accipiendum est. Qui Christum amat, huic Christus oues committit. Discipuli eadem conditio est, quæ magistri.

LINGVÆ. AB. ij.

Argumentum. Quum Christi discipulos, nouis linguis loquentes Iudæi putarent ebrios esse: Petrus ad eos oratione habens, demonstrat illud esse donum spiritus sancti, à Christo in vitam excitato effusi. Hoc audito, illi pœnitentiam agunt, & in Christi nomine lauantur.

Iudæi, Petrus.

Nonne omnes hi, qui loquuntur, Galilæi sunt? *Al. Sunt. In. Quid est, quòd nostrum quisque vernaculam sibi linguam audiat?* *Parthi, Medi, Elamita, Mesopotamia incola, & Iudæa, & Cappadocia, Pontique, & Asia, & Phrygia, & Pamphylia, & Ægypti, & eius Libya partis, quæ est secundum Cyrenen, & perigrinantes Romani, tum Iudæi, tum aduentitij, Cretensesque, & Arabes, audimus eos rerum diuinarum amplitudinem nostris cuiusque linguis elo-*

P loquentes

DIALO. SACRORVM.

quentes. Hoc quidem iam non humanum est. Equidem sic obstupeſco, ut neſciam, vigilémne, an ſomniem. Quid hoc rei eſt? Al. Bacchi agitatio eſt. O Iacche, pater es eloquentia. I. Quid ais? Al. Vini pleni ſunt, mera temulentia eſt. Vnde enim tam multas linguas, tam diuerſas, tam repente diſciſſent? P. Viri Iudæi, & Hieroſolymæ incole omnes, attendite, et mecum, quæ dicā, recognoſcite. Non ſunt hi temulenti, quemadmodum vos arbitramini (eſt enim hora dies tantum tertia) ſed viget illa vatis Ioelis prædictio: Vltimis autem temporibus, inquit deus, omne hominum genus meo ſpiritu perfundam, ita ut veſtri filij, filiaque vaticinentur, & iuvenes viſis, & ſenes in ſomnijs edoceantur. Quinetiam ſerui, & ancilla, tūc meo ſpiritu delibuti, vaticinabuntur. Sed id ſignis quibuſdam præſignificabo, tum ſuprà in coelo, tum inſrà in terra, videlicet ſanguine, & igne, & fumido vapore. Ipſe ſol tenebris obducetur, & luna ſanguine, antequam domini magnus ille, & inſignes dies veniat. Quiſquis autem domini nomen inuocarit, euadet. Audite verba hæc, viri Iſraelita. Ieſum Nazarenum, at quem virum? Qui vobis à deo repræſentatus eſt portentis, miraculis, ſignis, quæ per eum deus in medio veſtrum edebat, ut ſcitis, hunc vos deſinito dei conſilio, & providentia traditum hominum impiorum opera comprehenſum, ad palum alligatum ſuſtuliftis, quem deus, ereptum ex mortis doloribus, in vitam reuocauit, quatenus fieri non poterat, ut à morte teneretur. Dauid enim dicit de eo: Propoſitum mihi dominum ob oculos ſemper habeo, eoꝛque mihi dextero, nũ-

tum mi. P. *Ah quid agis? Surge. Quid me ita accedis? Ego quoque homo sum, ne tu me diuinis honoribus afficias. Ingrediamur. Qui nam sunt isti, quos hic conuenisse video?* C. *Mei sunt cognati, & necessary, atque amici, quos huc iussi conuocari.* P. *Vos scitis, ut nefas sit homini Iudeo herere, aut congregari alicui extero. Sed me deus docuit, neminem profanum, aut immundum censere hominem. Quamobrem accersitus, nihil dubitavi venire. Nunc scire velim, quam ob causam me accersueritis.* C. *Quarto ab hinc die, ad hanc horam eram ieiunus, & domi mea hora nona precationes faciebam. Ecce autem vir quidam extitit in meo conspectu, veste splendida, & tua (inquit) precatio, Corneli, exaudita est, tuaque misericordia, & benignitas deo in memoria insedit. Mitte ergo Ioppen accersitum. Simonem cognomine Petrum (is diuersatur apud Simonem coriarium ad mare) qui ubi aduenerit, colloquetur tecum. Ego continuo missi ad te, & tu recte fecisti, quod venisti. Nunc nos omnes in dei conspectu adsumus, ad audienda omnia tibi à deo mandata.* P. *Reipsa comperio nullum deo personarum esse discrimen, contraque apud omnes nationes, qui eum metuntur, vitamque innocenter instituerunt, ei esse acceptos. Omnium summa est in disciplina, qua curauit erudiendos Israelitas, quos lato pacis nuncio affecit per Iesum Christum. Vos scitis, que res acciderit per totam Iudeam, usque à Galilea post lotionem, quam publicauit Ioannes, de Iesu loquor. Nazareno, sacro dei numine, et potentia predito, qui ultro, citroque*
comme

DIALOGO SACRORVM.

*sommeans, multa multis beneficia conferebat, omnesq;
sanabat, quotquot à Veione illo dinexabantur, quip-
pe cum deus ei adesset. Et nos testes sumus omnium,
qua fecit, cum in reliqua Iudaea, tum Hierosolymis,
quem ipsi Iudaei palo affixum sustulerunt, eum deus
tertio die in vitam reuocauit, & manifestò ostendit,
non vulgo, sed nobis designatis diuinitus testibus, qui
quidem cibum potionemq; sumpsimus cum eo, postquam
à morte reuocatus est. Ac munus ab eo assignatum ha-
bemus, ut vulgò predicemus, & testificemur, eum vi-
uentium esse, mortuorumq; iudicem à deo destinatum.
Hunc omnes vates testantur eum esse, per cuius no-
men, veniam peccatorum consequantur quotquot ei
confidunt. Sed quid hoc nouae rei est? Numine corri-
piuntur omnes, qui me audiunt, et iam diuersis linguis
loqui incipiunt. Num quid causae est, cur minus aqua
abluantur, qui eodem nobiscum numine afflati sunt?
Abluantur sanè nomine domini.*

*Sententia. Nullus conditionis hominem non admittit
Christus. Apud omnes nationes, quicunque deum metuant,
innocenterque viuunt, deo accepti sunt.*

CIRCUNSI. Aeth. xi.

*Argumentum. Reprehensus à Christianis Iudæis Petrus,
quòd Cum Cornelio, extraneae gentis homine, congressus
fuisset, causam dicit, & obtinet.*

Christiani, Petrus.

NOS quidem factum tuum probare nullo pacto
possumus, ut liberè loquamur. *P. Quòdnam id
est tandem? C. Quòd homines praputio praditos con-
uisti, & cum eis cibum cepisti. P. Si vobis videtur,*
rem

Sed adfuit ei deus, eumque ex omnibus angustiis eripuit, & effecit, ut pharao, Aegypti rex, ei sua sibi sapientia commendato, totius Aegypti, totiusque familiae principatum traderet. Cum autem orta fame in omni Aegypto, & Chananaea, patres nostri in magna essent difficultate cibarii: Iacobus, qui audiisset frumentum esse in Aegypto, eos illo semel, atque iterum dimisit, estque Iosephus altero itinere a fratribus suis agnitus, eiusque genus Pharaoni declaratum. Tum Iosephus patrem suum Iacobum, & familiam omnem, ad homines septuaginta quinque accersivit. Descendit igitur Iacobus in Aegyptum, ubi cum vitam finivisset, ipse, & patres nostri translati sunt Sichemam, & in sepulchreto siti, quod ibi Abrahamus argenti precio a filiis Emoris emerat. Interea, propinquante promissi tempore, de quo deus abrahamo iurauerat, crescebat populus in Aegypto multiplici numero, donec extitit rex alius, qui Iosephum non noverat. Is nostrum genus frustrari conatus, patres nostros eoque afflicxit, ut etiam foetus eorum exponi curaret, ne conservarentur. Quo quidem tempore natus est Moses, vir deo acceptus, qui domi paterna tres menses enutritus, cum tandem expositus esset, sublatus est a filia Pharaonis, & ab ea pro filio educatus, fuitque Moses cum omnibus Aegyptiorum disciplinis eruditus, & dictis, factisque potens. Cumque iam quadragesimum aetatis annum compleret: venit ei in mentem, consanguineos suos Israelitas visere. Cumque vidisset quendam iniuria affici, eum defendit, eiusque iniuriam.

ca. 6

caſo Aegyptio, ultus eſt. Arbitrabatur autem conſan-
guineos ſuos intelligere, deum ipsis per ipſum ſalutem
dare, quod illi non intelligebant. Poſtero die conſpica-
tus eos contendentes, pacem inter eos conciliare ſtu-
debat, conſanguineos eſſe commemorans, cur alius alij
noceret? Sed, qui alteri faciebat iniuriam, eum repu-
lit, quarens, quis eum principem, & iudicem in eos con-
ſtituiſſet? Num ſe vellet incerſicere, quomodo pridie
interfecifſet Aegyptium? Ex eo dicto Moſes auſugit,
& in terra Madianitarum peregrinus fuit, ubi fi-
lios duos genuit. Peractis autem quadraginta annis,
apparuit ei in ſolitudine montis Sinae genius domini,
in flamma, & ardore rubi. Quo ſpectaculo admira-
tus, cum ad viſendum accederet, audita domini ad
eum vox huiusmodi eſt. Ego ſum deus patrum tuo-
rum, deus Abrahami, deus Iſaaci, & deus Iacobi. Hic
cum tremefactus Moſes non auderet intueri, detrabe
tibi, inquit ille, calceos de pedibus. Nam, locus, in quo
tu ſtas, ſacer eſt. Vidi afflictionem populi mei, qui eſt
in Aegypto, eorumq; gemitu audito, ad eos liberandos
deſcendi. Itaq; volo mittere te in Aegyptum. Hunc
Moſem, quem illi repudiauerant, quarentes quis eum
principem, & iudicem conſtituiſſet, hunc ipſum deus
principem, & liberatorem miſit ductu genij, qui ei in
rubo apparuerat. Hic eos eduxit, miraculaq; fecit, &
prodigia, tum in Aegypto, & mari rubro, tum in de-
ſertis, annis quadraginta. Hic eſt Moſes ille, qui dixit
Iſraelitis, dominum deum ipſorum, vatem eis ex eo-
rum conſanguinitate ſuſcitaturum, ipſi Moſi ſimilem,
cui pa-

cui parerēt. Hic ille est, qui in multitudine fuit in desertis, cum genio, qui cum eo locutus est in monte Sina, & cum maioribus nostris, qui vitalem accepit doctrinam, quam nobis traderet, cui noluerunt dicto audientes esse maiores nostri, sed eo reiecto, animis sese in Ægyptum conuerterunt, & ab Aarone petiuerūt, ut sibi faceret deos, qui se antecederent. Nam Mosis illi, à quo essent ex Ægypto educti, sese nescire quid accidisset. Itaque vitulum tum fecerunt, & sacrificium, statuae peregerunt, delectati operibus manuum suarum. Et deus auersus eos sinit prolabi ad cultum astrorum, quemadmodum in vatum monumentis scriptum est. Nunquid mihi victimas, & sacrificia obtulistis quadraginta annis in desertis, posteri Israelis? An non adhibuistis tabernaculum Molochi, & sidus dei vestri Romphanis? Quae vos simulacra fecistis ad adorandum, ob quae ego transferam vos ultra Babylonem. Tabernaculum oraculare habuerunt maiores nostri in desertis, sicut praescripserat is, qui Mose rationem eius faciendi ostendit. Quod illis acceptum eorum successores unà cum Iosua introduxerunt, tum cum inuaserunt in fines earum gentium, quas deus eorum aduentu exterminauit, donec aduentum est ad tempora Dauidis, qui usus deo viuente, voluit domicilium inuenire deo Iacobi. Solomo autem ad eum ei adificauit. Sed non in templis manufactis habitat supremus ille, quemadmodum dicit vates. Caelum mihi sedes est, & terra pedibus meis subsellium. Quam mihi vos domum extruetis, inquit dominus, aut quis mihi locus

DIALO. SACRORVM.

locus requietis erit? N'onne mea manus fecit ista omnia? Pertinaces, & animo, & auribus incircumcisi, vos semper spiritui sancto resististis, & vos & maiores vestri. Nam quem illi vatū nō sunt insectati? An non eos necauerunt, quia aduentum iusti prænunciauerunt, cuius vos modō proditores fuistis, & interfectores, qui geniorum administratione acceptam legem non seruastis. Po. Disrumpor præ iracundia. Huccine tam arroganter? St. Ecce autem video cœlos apertos, & filium hominis deo ad dexteram astantem. Se. & Sc. O impudentiam? Quid eum audimus amplius? Inuadamus in eum vniuersi, eiciamus eum ex urbe. Agite iam lapidetur. Vos testes, vestrum est initiū facere lapidationis, sustinete partes vestras. T. Nos verō perlibenter. Atq; ut simus expeditiores, hic apud te, adulescens, vestimenta nostra deponemus. Sc. Quid cunctamini? Ferite, ferite etiam, atque etiam, geminate. Vos omnes cooperite hunc lapidibus, conijcite vniuersi, iacite grandine densius. St. Domine Iesu, accipe spiritum meum. Se. Properemus, obruamus eum lapidibus. St. Domine, noli in hos vindicare hoc facinus.

Sententia. Veritatem impietatis loco habent rectores huius seculi. A quibus veritate vincuntur, eis vim inferunt. Sic pugnant rectores tenebrarum huius mundi.

CORNELIVS. Aët. x.

Argumentum. Accersitus à Cornelio centurione Petrus, eum de Iesu docet, & in eius nomine lauat.

Cornelius, Petrus.

A Vdini modō intus aduenire eum, quem curauimus accersendum. Itaq; ei exeo obuiam. O saluum

bus. Deus maiorum nostrorum Iesum suscitauit, quem vos in patibulo suspensum interfecistis. Hunc deus ductorem, & seruatorem sua dextera extulit, ut per eum Israelitis ad saniolem viuendi rationem reuersis, veniam daret peccatorum. Et nos sumus ei testes harum rerum, nec non sacer ille spiritus, quo deus ei obediētes afflauit. P. O. O audacissimos impostores. Quid agimus, viri? Quin de his pœnas sumimus? G. Iubete, si placet, eos paulisper foras discedere. Considerate, viri Israelita, de hominibus his, quid eis sitis facturi. Superioribus diebus extitit Theudas quidam, qui sese iactabat esse aliquem, cum quo homines ad numerum quadringentorum sese coniunxerunt. Is occisus est, & quotquot ei parebant, dissipati, & ad nihilum reducti. Post eum extitit Iudas Galilaus, tempore professionis, multumque ad sese hominum traduxit, sed & is perijt, & omnes, qui ei obtemperabant, profligati sunt. Nunc quoque vos summoneo, ut vobis ab his hominibus temperetis, eosque missos faciatis. Nam si hoc consiliū, & opus ab hominibus est, dissoluetur. Sin à deo est, id dissoluere non potestis, nisi fortè vultis videri deo repugnare. A. Non male consulit Gamaliel, ut mihi quidem videtur. Sed euocemus homines, eosque virgis cedamus, & vetemus ullam Iesu nominis mentionem facere.

Sententia. Nihil est ad veritati credendum durius primoribus huius mundi. Boni consiliarij maxima est utilitas. Qui dei operi repugnat, deo repugnat.

STEPHANVS AÆ. vj.

Argumen-

D I A L O. S A C R O R V M.

Argumentum. Accusatus impietatis Stephanus, causam dicit tanto spiritu, ut ei resistere non valentes Iudeorum primi eum lapident.

Testes, Pontifex, Stephanus, Senatores, Scribæ.

HIC homo non desinit impiè contra hunc religiosissimum locum, & contra legem loqui. Etenim audiimus eum dicere, Iesum Nazarenum euersurum esse hunc locum, & traditos nobis à Mose ritus mutaturum. P. Sunt ne ista vera? St. Attendite fratres, & patres. Deus gloriosus apparuit patri nostro Abrahamo, cum esset in Mesopotamia, antequàm Charra degeret, eiq; mandauit, ut ex solo natali digrederetur, veniretque in terram, quam ipse ei ostenderet. Tum ille ex terra Chaldaa profectus, Charra habitauit, unde eum, mortuo eius patre, deus in hanc terram transtulit, quam vos nunc incolitis, in qua nullam ei possessionem tradidit, ne vestigium quidem pedis, & tamen promisit sese ei eius possessionem daturum, & eius post eum soboli, cum liberos non haberet. Locutus est autem cum eo ad hunc modum. Eius posteros peregrinos fore in terra extraneorum, eorumq; seruitutem, & iniurias per quadringentos annos perpassuros. Sed illam ego gentem, cui seruiet (inquit) ulciscar, exhibuntque postea, & me hoc ipso in loco adorabunt, eamque rem inito cum eo circumcisionis fœdere firmanit. Is genuit Isaacum, eumque octauo die circumcidit. Isaacus Iacobum, Iacobus duodecim summos patres. Summi patres inuidia adducti, Iosephum in Aegyptum ducendum vendiderunt.

Sed

rem omnem, prout sese habet, enarrabo. Vos, ea audita, iudicabitis. C. Placet, enarra. Cum in oppido Ioppe orarem, visus sum mihi videre, cum essem extra me raptus, vas quoddam descendens, quasi linteum magnū, quod quatuor capitibus de cælo demissum, ad me usque pervenit. Id cum attentus contemplerer, vidi quadrupedia terrestria, et feras, & reptilia, & aëreas volucres, simulque vocem audiui dicentem mihi. Agè Petre, macta, & vescere. Tum Ego. Minime, domine. Nihil enim unquam immundum, aut impurum, per os intrauit. At illa vox iterum de cælo inquit. Quæ deus purgavit, tu ne pollue. Id quæ ter factum est, & tum demum omnia in cælum subducta sunt. Tum continuo præsto fuerunt tres homines in ea domo, in qua eram, ad me Cæsarea missi. Cum his ut, abiecta omni cunctatione, congregederer, diuino afflatu admonitus sum. Fuerunt una mecum sex fratres hi, ac nobis hominis domum ingressis renunciauit ille, ut genus domi sue vidisset, astantem, & sibi precipientem, ut mitteret Ioppen homines, qui accerferent Simonem, cognomine Petrum, ex quo ea audiret, quæ & ipsi essent, & ipsius totæ familia salutaria. Hic cum ego loqui cœpissem, illi diuino afflatu correpti sunt, quemadmodum & nos fuimus principio. Tum recordatus sum illud domini dictum, quo dixerat: Ioannem quidem abluisse aqua, sed nos spiritu sacro ablutum iri. Quod si eodem illos munere affecerat deus, quo nos, cum in Iesu Christi domini fidem venissemus, ego quis eram, ut possem obistere deo? Ch. Iam nihil addimus, sed gratias deo agimus,

Q

qui

DIALO. SACRORVM.

qui etiam exteris per vite castigationem aditum ad vitam patefecerit.

Sententia. Imitanda est Petri modestia, qui quod diuino iussu fecerat, eius tamen causam hominibus reddere non dedignatur. Quos deus admittit, eos repudiare nemo debet.

R H O D E *Æ. xij.*

Argumentum. Eductus diuinitus è carcere Petrus, Christianis narrat, quemadmodum fuerit eductus.

Petrus, Rhode, Christiani.

A Perite mihi has fores aliquis .R. Nescio quis pulsasset ostium. Prouiso quis sit .P. Ecquis mihi aperit tandem? R. Petrus est, Petrus est. O me felicem, ô populares, salui sumus, Petrus pro foribus vestibuli stat. C. Insanis. R. Minimè verò. Agnoui eius vocem. C. Genius eius est. P. Hens heus, an expectatis, dum ego hasce effringam fores? R. Non auditis eum pulsantem? C. Aperiamus. O mirum miraculum. Tunc ergo verus ades Petrus? P. Pax sit rebus. Audite, ut me dominus eduxerit è carcere. A quater quaternis militibus per vices custodiebar. Cùmq; hac nocte dormirem inter duos milites, vinctus duabus catenis, carceremque custodirens ante ianuam custodes, ecce adest genius domini, cuius in aduentu domus splendore illustrata est. Is me, pulsato latere, expergescitum iussit surgere confestim, continuoq; mihi è manibus exciderunt catenæ. Tum ille. Præcinge te, inquit, & indue sandalia. Atq; ita feci, iussusque amicare pallium, & eum sequi, parebam, cùm iam egressus nondum intelligerem rem veram agi, sed mihi visum cernere viderer. Et iam prætergressi primos, & secundos custodes, venimus

mus ad portam ferream, quā itur in urbem, quam ultro nobis patefactam egressi, processimus vicum unum, atque ibi me relinquit ille. Tum ego, ubi ad me redy, apertè intellexi, eū à domino missum esse ad me, ex Herodis manu, & tanta Iudai populi expectatione, eripiendum. Hac vos Iacobo, & fratribus nunciabitis. Mihi aliò concedendum est.

Sententia. Deum nulli carceres, nullæ catenæ prohibent, quo minus liberet suos. Quos liberare vult deus, tenere nemo potest.

PHILOSOPHI. *Act. xvij.*

Argumentum. Paulus Athenis de deo, & Christo, & resurrectione loquutus, à Philosophis deridetur, à Dionysio Arco-pagita admittitur.

Stoici, Epicuræi, Paulus, Dionysius.

Possumusne ex te scire, quæ sit ista tam noua doctrina, quam affers? Nam inaudita quadam nostris auribus affers. Iesum, nescio quem, nouum deum, & alteram vitam predicans. Hac qualia sint, velimus ex te discere. P. Video vos omnino, Athenienses, paulò superstitiosiores. Nam cum præteriens vestra spectarem sacra, aram quoque offendi, in qua inscriptum inerat, Ignoto deo. Eum vobis ego deum, quem ignorantes colitis, annuncio. Deus, qui fecit mundū, & omnia, quæ in eo constant, cum sit cæli, terræque dominus, nō habitat in templis manufactis, nec hominū manibus colitur, quasi vlla re egeat, qui ipse omnibus vitam, spiritum, omnia denique conferat, quiq; ductum ex unius sanguine omne hominum genus, in omni terra solo collocauerit, quibus statuta viuendi tempora, certosque inhabitandi terminos

DIALOG. SACRORVM.

præfinit, ut suum dominum quærerent, si fortè peruestigare, & inuenire eum possent, cum tamen non procul absit ab unoquoq, nostrum, cum per eum viuamus, moueamur, & simus, ut quidam etiam vestrorum poetarum dixerunt. Eius enim genus sumus. Quòd si genus sumus dei, non debemus existimare, auro, aut argento, aut lapide, arte, et industria humana calato, nunc esse simile. Ac nunc, omissis ignorantia temporibus, deus omnibus ubique hominibus denunciat, ut vitam corrigant. Statuit enim diem, in quo uniuersos homines cum summa aequitate iudicaturus est per virum quendam, per quem id facere decreuerat, quem dum à morte reuocauit, certam eiusdem conditionis adipiscenda spem facit omnibus. E. Festiuum nugatorem, qui hîc nos homines morti eripit. S. De hoc satis in presentia. Aliàs te de eadem re audiemus. D. At ego ita affectus sum tua oratione, peregrine, ut iam nihil dubitem, quin ita sit, statuiq, à te non discedere, si tibi molestum non est, nisi ista doctrina, quantum satis est, instructus. P. Mihi verò nihil incūdus fieri potest, quàm & tecum, & cum omnibus ita animatis ea communicare, quæ, diuinitus edoctus, passim diuulgare sum iussus.

Sententia. Mundana sapientia diuinam pro stultitia habet. Deus ex suis operibus, sicut opifex, cognoscitur.

LYSIA S. Act. xy.

Argumentum Comprehensus in templo Paulus à Iudæis, illis eripitur à Lysia tribuno, eiusque permisso apud Iudæos causam dicit. Sed illis tumultuantibus Lysias eum virgis cædi iubet. Verū ubi ciuem Romanum esse cognouit, soluit.

Iudæi,

Iudæi, Lyfias, Paulus, Centurio.

Succurrite, viri Iſraëlitæ. Hic eſt homo ille, qui contra populum, & legem, & locum hunc omnes ubique docet. Quinetiã Græcos introduxit in ſacrum, & ſanctum hunc locum profanauit. *Al.* Extrahamus eum è ſano, nterimamus eum. Quid expectamus? Iampridẽ debuit interfici. Quod ſi factum eſſet, has turbas euſaſſemus. *Al.* Vapula, homo ſeditoſe. Hic nos te iſtibus trucidabimus. Hem tibi. *Al.* Deſinamus hunc verberare, populares. Nam video huc venire tribunum cum militibus. *L.* Vnde tam ſubito tanta orta eſt ſeditio? Hiccine in cauſa eſt? Comprehendite hunc milites, & ei injicite catenas. Quisnam eſt, aut quid fecit? Taceſte, clamoſi homines. Poſſumne ex vobis ſcire quid nam cõmiſerit? Alius aliud, neſcio quid, clamat. Nihil intelligo, abducatur in caſtra. Qua (malum) hac tanta violentia eſt? Hic iam, credo, opprimemur in turba. *I.* Interime eum. *P.* Licetne mihi te alloqui? *Ly.* Sciſne Græcè? N'onne tu es Aegyptius ille, qui ſuperioribus diebus concitata ſeditione, eduxiſti in ſyluas quatuor millia hominum ſicariorum? *P.* Ego homo ſum Iudæus, Tarſenſis, huius non obſcure Cilicia ciuitatis. Sed oro te, permitte mihi ad populum loqui. *L.* Permitto. *P.* Audite meam hanc ad vos deſenſionem, fratres, & patres. Ego homo Iudæus ſum, Tharſi in Cilicia natus, et in hac vrbe educatus ad pedes Gamalielis, patrijs legibus accuratè inſtitutus, et dei cupidus, quemadmodum vos omnes eſtis hodie, qui hanc viuendi viam ſum capitaliter inſectatus, viros ſimul, et mulieres conſtringẽdo,

DIALO. SACRORVM.

& in carcerē condendo. Testis est mihi pontifex, totusq;
 senatus, à quibus etiam epistolas ad fratres acceperam,
 & Damascū proficiscebam, eos quoq;, qui ibi essent, vin-
 ctos Hierosolimam ad suppliciū adducturus. Sed in eo
 itinere, cum appropinquarem Damasco, circiter meri-
 diem, repentē de cœlo multa me lux circumfulsit, &
 collapsus ad terram, vocem audiui dicentem mihi:
 Saule, Saule, quid me insectaris? Tum ego: Quis es,
 domine? Atq; ille: Ego sum Iesus Nazareus, quē tu
 insectaris. Qui autem mecum aderāt, lucem viderunt
 illi quidem, & territi sunt, sed vocem non audierunt
 alloquentis me. Tum ego: Quid agam domine? Et do-
 minus surge, inquit, & proficiscere Damascum. Ibi
 tibi dicentur omnia, quæ te facere statutum est. Cumq;
 præ lucis illius splendore non viderem, manu ductus à
 meis comitibus, perueni Damascum. Ananias autem,
 quidam, vir pius, & legi conuenienter viuens testimo-
 nio omnium illic habitantium Iudaorum, venit ad me,
 & astans mihi: Saule frater, inquit, aspice. Cūmq; ego
 eodem temporis vestigio in eum, intuitus essem: deus
 patrum nostrorum, inquit ille, destinauit te ad cogno-
 scendam eius voluntatem, & ad iustum videndum,
 vocemq;, ex eius ore audiendam, quoniam testis ei fu-
 turus es apud omnes homines earum rerum, quas &
 videris, & audieris. Et nunc quid cunctaris? Agē-
 dum, abluere, & inuocato domini nomine peccata tua
 elue. Reuerso autem mihi Hierosolymam, & in tem-
 plo oranti, accidit ut extra meipsum raptus viderem
 eam dicentem mihi. Propera, Hierosolyma celeriter
 exi.

exi. Non accipient enim tuum de me testimonium. Cui ego: Domine, inquam, sciunt ipsi, ut ego solitus sim in custodiam dare, & per collegia virginis cadere eos, qui tibi considerent, utque cum tui testis Stephani sanguis effunderetur, ego adessem, et eius neci consentiens, vestimenta custodirem eorum, qui eum interficiebant. Tum ille: Vade, inquit. Nam ego te ad procul remotas gentes amandabo. I. Tolle istum ex orbe terrarum. Neque enim cōuenit eum vivere. L. Nihil unquam tale vidi. Neceffe est grauiorem aliquam esse causam, qua vniuersum populum in hunc commoueat. Neque enim ita clamarent, & vestes discinderent, pulueremque in aërem iacerent. Hæc non solent sine maxima causa fieri. Milites, intromittite eum in castra, & virginis cogite causam fateri, propter quam causam ita in eum clametur. C. Fiet. Dispolietur iam, & funibus deligetur. P. Licetne vobis hominem Romanum indemnatum verberare? C. Vide, quid agas, Lysia. Nam hic homo Romanus est. L. Itane? Adibo eum. Dic mihi, es ne Romanus? P. Etiam. L. Ego ipse magno precio in istam ciuitatem susceptus sum. P. At ego natus sum. L. Desistite milites, iam satis, superque factum est.

Sententia. Iniqui homines veritatem vi opprimere conantur. Peillitur è medio sapientia, ubi vi res geritur. Romana ciuitas plus habet authoritatis apud homines, quam Christiana. Sic fit hodie. Si cuius præpotentis ciuitatis, aut principis authoritate commenderis, locum ubique inuenies. Sin nihil, nisi iusticiam habeas, vilissimus eris.

ANANIAS. Act. xxiij.

Q 4

Argumentum

DIALOGO SACRORVM.

Argumentum. Paulus victus Ananiam pontificem acerrime reprehendit, ut ex legem. Deinde dicens se speratæ resurrectionis reum. Phariseos, & Sadduceos inter se committit, & ab illis aduersus hos defenditur.

Paulus, Ananias, Assistentes, Lyfias,
Sadducei, Pharisei.

F Ratres, ego ad hoc tempus, deo conscio, optimè mihi conscius fui. *AN. Percutiatür ei os. PAV. Percussurus est te deus, paries incrustate. Ergo tu sedes, ut de me ex lege iudices, & contra legem iubes me pulsari? AS. Pontifici dei conuiciaris? P. Nesciebam, fratres, eum esse pontificem. Scriptum est enim: Principi populi tui ne maledicito. Verum audite fratres, qui in hoc concilio adestis. Ego Phariseus sum, Pharisei filius. Sperata resurrectionis mortuorum reus sum. S. Lepidum nugatorem. Hoc se modo euadere posse sperat. Pha. Non malè loquitur, nihil in eo mali video. Quòd si spiritus cum eo locutus est, aut aliquis genius, ne deo repugnemus. S. Ideo eum defenditis vos, quia se vobiscum sentire clamat. Ph. Nos eum ideo defendimus, quia defensione dignus est. Quid enim commisit? Vultis opprimere infantes? Sa. Imò vos vultis tueri fontes? L. Videndum nobis est, ne hic ab istis discerpatur. Tu, iube huc descendere exercitum, ut eis eripiatür, & in castra abducatur.*

Sententia. Iniustus iudex incrustatus paries. Pijs profunt interdum aduersariorum inter se controuersia, quemadmodum rixantibus inter se canibus euadunt homines. Si quãdo tuetur simulator pium, id magis sui, quam equi amore facit.

NEPOS PAULI. *Act. xxij.*

Argumentum.

Argumentum. Lyſias à pauli nepote de Iudæoruſm in Paulum coniuratione certior factus, copias parandas curat, quæ Paulum ad Felicem prætorem tutò perducant.

Centurio, Lyſias, Nepos Pauli.

Paulus, is, qui eſt in vinculis, me euocatum rogauit, ut hunc ad te adoleſcentulũ adducerem. Habere enim eum ali quid ad te. L. Cedò mihi manum, adoleſcentule. Dic mihi hic in occulto, quid habeas, quod velis mihi enunciare. N. E. Iudæi conſtituerunt petere à te, ut cras in concilium educaſ Paulum, quaſi aliquid diligentius in eum quaſituri. Sed tu noli eis obtemperare. Nam inſidiantur ei homines ex eis ſupra quadraginta, qui ſeſe deuouerunt, ſi vel comederent, vel biberent, quin eum interfeciſſent. Et nunc parati, tuum mandatum expectant. L. Laudo te, quòd me ſcitè admonuiſti. Diſcedes hinc, & nemini hac indica- bis, quæ mihi demonſtrauiſti. Vos duo centuriones, paratos habete milites ducentos, qui Caſaream proficiſcantur, & equites ſeptuaginta, haſtatoſq; ducentos ad horam tertiam noctis, & iumenta adhibete, ut eò im- poſitum Paulum, ad Felicem prætorem perducant. Ego ad eum epiſtolam ſcribam.

Sententia. Fiſti homines pijs pertinaciſſimè inſidiantur. Sæpe minus eſt in gentibus iniquitatis, quàm in ijs, qui ſe dei populum gloriantur.

TERTVLLVS. AÆ. xxiiij.

Argumentum. Paulum accuſat Tertullus orator apud Felicem prætorem. Paulus crimina diluit. Felix cauſæ cognitionem differt in aduentum Lyſiæ tribuni, Paulumque iubet remiſſius cuſtodiri.

DIALOGO SACRORVM.

Felix præfes, Tertullus orator, Paulus,
concio Iudæorum.

A Dest hic reus ille Paulus, Anania pontifex, & vos seniores. Superest, ut vester orator accuset. **T.** Quòd maxima pace per te fruimur, quòdque tua prudentia hac provincia rectè administratur, nobis omnino gratissimum est, optime Felix, & agimus gratias, quam possumus, maximas. Sed ne tibi diutius sim molestus, queso ut nos pro tua equitate paucis audias. Inuenimus hominem hunc pestilentem, & seditiones omnibus ubique terrarum, Iudæis concitantem, ac sectæ Nazarenorum principem, eò usque, ut etiam sanum profanare conatus sit. Eum nos comprehensum volumus ex nostra lege iudicare. Sed intercessit Lysias tribunus, eumque magna vi è manibus nostris eripuit, ac iussit ut eius accusatores apud te adessent. Ex quo quidem, Lysia, poteris, si querere voles, certior fieri de omnibus criminibus, quibus nos hunc insinulamus. Atque hac ita se habere, testis est vniuersa Iudæorum, quos adesse vides, concio. **CO.** Ita est. **P.** Licetne mihi causam dicere? **F.** Licet. **P.** Equidem eò confidentius pro me dico, quod scio te multos iam annos huic genti ius dicere, ut possis intelligere, me non plures duodecim compluisse dies, ex quo Hierosolymam ad diuinum cultum concessi. Neque verò me in templo inuenerunt cum aliquo colloquentem, aut vulgi seditionem facientem, neq; in collegijs, neq; oppidatim, nec me eorum possunt convincere, de quibus accusant. Illud autem libenter apud te confitebor,

fitebor, me ex institutione, quam sectam dicunt, deum colere patriū, fidemq; adiungere omnibus, quæ in disciplina nostra, & vaticiniis scripta extant, tantumq; mihi de deo spondere, ut exploratum habeam mortuos tum bonos, tum improbos, aliquando reuicturos, id quod ne ipsi quidem non sperant. At equidem in id incumbo, ut rectam conscientiam deo semper, hominibusq; probare possim. Veneram autem post annos complures, ut muneribus egestatem nonnullorum meorum popularium, alleuarem, ac festa libarem, cum me expiatum offenderunt in fano, nulla cum turba, aut tumultu. Ii sunt, quidam ex Asia Iudei, quos oportebat apud te præsto esse, & accusare, si quid in me haberent, aut etiam hi si quod deprehenderunt in me crimen, dicant sanè, dum adsto in concilio, nisi fortè criminosa est una hæc vox, quam inter eos sic clamaui: Ego hodie à vobis reus agor defensione mortuorum resurrectionis. F. Iam finem facite. Cum Lysias tribunus venerit, cognoscam de vestra causa. Interea tu centurio Paulum custodi, ita ut remissius habeatur, nèue aliquis necessariorum eius, aditu, aut famulatu prohibeatur.

Sententia. Veritatis profelsionem, seditionem interpretatur calumnia. Calumniatores modò ementiendo, modò torquendo, nihil candidè dicunt. Calumniatoribus calumnia impunè est. Infontibus innocentia non item. O iudices, ubi nam dormit lex talionis?

FESTVS. Act. xxv.

Argumentum. Paulus ad Agrippam regem causam dicit, in qua de sua legatione, mortuorumq; resurrectione differit. Festus pceses & insanū appellat. Agrippa infontem iudicio.

Festus

DIALOG. SACRORVM.

Festus præses, Agrippa rex, Paulus.

V Idetis hunc hominem, Agrippa rex, & omnes viri, qui hic adestis, de quo omnis me Iudaorum multitudo, tum Hierosolymis, tum hic interpellauit, clamans indignum esse eum viuere amplius. Ego verò cum comperirem nihil eum capitale admisisse, & ipse ad Augustum prouocauisset, statui mittere, & tamen quid certum de eo scribam ad dominum, non habeo. Ea de causa produxi eum ad vos, & maximè ad te, rex Agrippa, ut, re disquisita, habeam, quod scribam. Absurdum enim mihi videtur, mittere vinctum, neque crimina, quæ ei imponantur, significare. *A.* Liberum est tibi pro teipso dicere. *P.* Quod omnia, de quibus à Iudeis postulor, hodie sum apud te, rex Agrippa, defensurus, hominem Iudaicarum consuetudinum, atque controuersiarum vel in primis peritum, equidem beatum me existimo. Quamobrem oro te, ut me aequo animo audias. At meam quidem actam ab in eunte etate vitam (principiò enim versatus sum Hierosolymis inter meos populares) norunt omnes iudei, iam diu scientes, modò velint fateri, me vixisse Pharisaum, quæ exactissima nostra religionis secta est. Et nunc hic stans sperata præstationis eorum, quæ maioribus nostris à deo promissa sunt, quò quidem se peruenturas duodecim tribus nostra, deum noctes, diesque assidue colendo, sperant. De hac spe, rex Agrippa, à Iudeis accusor. Itane verò incredibile apud vos indicatur à deo mortuos excitari? Equidem statueram, multa mihi contra Iesu Nazareni nomen esse facienda. Itaque feci

III

liberum
me
scire

feci Hierosolymis, multosque sanctos per potestatem, qua mihi à pontificibus permissa erat, in carceres conclusi, & capite mea sententia damnavi. Quin eos per omnia collegia tormentis saepe cogebar nefaria dicere, iamque immodicè in eos furens, persequabar etiam ad exterâs urbes. Cumq; aliquando proficiscerer Damascum, cum potestate mihi à pontificibus permissa, die medio, rex, in itinere vidi de cælo solis splendore maius lumen, quod me, meosq; comites circumfulsit. Cumq; omnes ad terram corruissemus, vocem audiui affantis me, & Hebræo sermone dicentis: Saule, Saule, quid me insectaris? Durum tibi fuerit contra stimulos calcitrare. Tum ego. Quis es, inquam, domine? Ego sum, inquit ille, Iesus, quem tu insectas. Verùm surge, & consiste in pedes. Nam eò tibi apparui, ut te, & ministrum, et testem constituam eorum, quaq; vidisti, quaq; tibi demonstrabo, vindicando te à populo & gentibus, ad quas nunc te mitto, ad eorum oculos aperiendos, ut è tenebris in lucem, & ex Satana potestate ad deum se conuertant, & ita peccatorum veniam consequantur, & ad eandem cum eis sortem perveniant. Quia in fidem meam venerunt, sancti facti sunt. Nec ego, rex Agrippa, cœlesti visioni non fui dicto audiens, quin primùm eis, qui Damasci erant, & Hierosolymis, perq; omnem Iudææ regionem, necnon ipsis gentilibus correctionem vitæ denunciarem, & exhortarer, ut ad eum sese converterent, & vitæ correctionem factis ostenderent. Hac me causâ Iudæi in fano comprehensum, conabantur interficere. Sed
diuini

DIALO. SACRORVM.

diuino praesidio ad hunc usq³ diem steti paruos iuxta,
ac magnos commonefaciens, neq³ quicquam dicens ex-
tra ea, quae tum ceteri vates, tum Moyses, futura antè
denuncianerunt, Christum videlicet esse mortem pas-
surum, primumq³ ex mortuis in vitam reuocatum, lu-
cem populo, & gentibus nunciaturum. *F. Insanis Pau-
le. Nimis te litera ad insaniam redigunt. P. Non in-
sanio, optime Feste. Sed veracis, & sobrii hominis ver-
ba proféro. Scit rex, ad quem confidenter loquor, ut
quem nihil horum latere putem. Neque enim in tene-
bris gestum est. Credisne rex Agrippa vatibus?
Credis, scio. A. Propemodum mihi persuades, ut Chri-
stianus fiam. P. Deus faciat, ut non propemodum, sed
planè, non solum tu, sed etiam omnes, qui me audiunt,
hodie fiant tales, qualis ego sum, exceptis his vinculis.
F. Surgamus, discedamus hinc. Hic homo mihi vide-
tur nihil morte dignum, aut carcere commississe. A. Po-
terat absolui, nisi promouanisset ad Caesarem.*

Sententia. Vera sapientia, stultorum iudicio insania est.
Licet interdum ex calumniatorum mente, magis quàm ver-
bis, crimina diluere. Neque enim nominatim accusabatur
Paulus de resurrectione mortuorum, sed cum esset in ipsius
doctrina, quae ei crimini dabatur, etiam resurrectio, seruauit
non iniuste causae suae.

IVDEX Matth. xxv.

Argumentum. Christus in ultimo aduentu suo de bonis,
malisque sententiam pronunciat.

Iesus, Iudex, Dextri, Sinistri,

Venite

Venite beati patris mei, possidete paratum vobis regnum ab orbe condito. Nam cum esurire, dedistis mihi comedere, cum sitirem, bibere. Hospitem me accepistis. Nudum vestiistis. Aegrum visitavistis. In custodiam datum inuistis. D. Domine, quando te vidimus esurientem, ut aluerimus? Aut sitientem, ut potum dederimus? Quando autem hospitem, ut acceperimus? Aut nudum, ut vestiuerimus? Quando aegrum, aut in vinculis, ut inuiderimus. I. E. Credite mihi, quatenus minimo horum fratrum meorum fecistis, mihi fecistis. Vos autem abite à me, execrabiles, in ignem æternum, Ve ioui, eiusq. genys paratum, qui me neque esurientem cibo, neque sitientem potione refecistis. Hospitem non suscepistis. Nudum non vestiistis. Infirmum, & in carcerem coniectum, non inuistis. S. Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, neque subuenimus? I. Credite mihi, quatenus horum minimo non fecistis, mihi non fecistis.

Sententia. Pro suis quemque factis remunerabitur Christus. Quod cuius Christianorum fit, id ipsi Christo fit.

FINIS,

DECEM DEI PRÆCEPTA ET ALIA

deinceps sequentia, quæ ad Reip. institutionem
pertinent, ex Exodi. cap. xx & reliquis.

DEus hac omnia Israelitis ad hunc modum af-
fatus est: Ego sum Ioua deus tuus, qui te edu-
xi ex domicilio seruitutis Aegyptiæ.

1. Deos alios nullos, præter me, habeto.

2. Simulachrum ullius rei, quæ extet, aut suprâ in
cælo, aut infrâ in terra, aut in aquis sub terra, ne fa-
cito, nèue illud venerator, nèue colito. Nam ego sum
Ioua deus tuus, deus impatiens socij, qui parentum
culpam etiam in liberos prosequor, vel ad tertiam vs-
que, quartamq₃ stirpem osorum mei, clementiaq₃ vtor
ad mille simam vsque stirpem erga mei amantes, mea-
q₃ præcepta conseruantes.

3. Iouæ dei tui nomen inaniter ne adhibeto. Neque
enim sinet impunitum Ioua, qui eius nomen inaniter
adhibuerit.

4. Diem sabbati sanctè agere memento. Sex diebus
agito, tuaq₃ opera omnia patrato. Septimo autem die,
quod Ioua dei tui sabbatum est, nullum opus facito,
neu tu, neu tuus filius, aut filia, neu tuus seruus, aut
ancilla, neu tuum iumentum, neu apud te degens pe-
regrinus. Nam cum sex diebus fecisset Ioua cælum,
terram, mare, quæque in eis sunt omnia, feriatum est
die septimo. Qua de causa Ioua diem sabbati fau-
stum, sacrumq₃ fecit.

5. Parentem utrunq₃ honorato, ut diu atatem pro-
ducas in terra, quam tibi Ioua deus tuus donat.

6. Ne

6. Ne occidito.

8. Ne adulterato.

7. Ne furator.

9. Falsum testimonium contra alium ne dicito.

10. Alterius domum ne concupiscito, alterius uxorem ne concupiscito, neue seruum, aut ancillam, neue bouem, aut asinum, nihil denique quod sit alterius.

Hic uniuersus populus, visis fragoribus, fulgetris, tuba sonitu, & montis fumo, perterriti abcedere, et procul stantes, à Mose petere, ut ipse eis audientibus loqueretur, non deus, ne emorerentur. Quibus Moses: Ne metuite, inquit. Nam ad vos tentandos venit deus, ut quod vos eius timor ob oculos propositus à peccando deterreat. Igitur procul stante populo, accessit ad illam caliginem, ubi deus erat. Et Iona Mosi sic fatus est. Commemorato Israëlitis, ut me secum de caelo viderint loquentem, ne prater me deos sibi argenteos, aut aureos fabricentur. Sed mihi cespitium altare fiat, in quo solita sacrificia & pro salute balantibus, bubusue faciat, quocumque in loco mei nominis monumentum posueris, ibi vos aditurus, vobisque prosperaturus. Quod si mihi altare lapideum fiet, ne ex quadrato lapide excitatote. Nam id farramenta ad mouendo profanaretis. Neue per gradus ad meum altare ascenditote, ne in eo obscœna vestra appareant. Hæc autem eis iura

Cap. xxi.

propones. Si emeris seruum Hebræum, sex annos ser-

suito, septimo autem anno manumittitor gratuito. Si tutis. cœlebs venit, manumittitor. Sin maritus, uxor cum eo manumittitor. Si dominus ei uxorem dederit, ex qua

R

filios

filios, aut filias procreauerit, fœmina, & nati domini
sunt, ipse solus manumittitor. Quod si seruus captus
amore sui domini, & uxoris, & filiorum, noluerit ma-
numitti, cum dominus ad recuperatores adducito, ei^q
ad valuam, aut ad postem applicato, aurem subula
perforato, & ille ei perpetuum seruito.

Si quis filiam suam vendiderit in famulatum, ea ne
seruorum in incrementum manumittitor. Si ea domino dis-
plicebit, nec is eam desponderit, redhibeto. In extraneâ
gentem emancipandi potestas ne esto, quia eam affectit
ignominia. At si eam filio suo destinauerit, eodem iure
cum ea, quo cum liberis agito. Si * aliam duxerit, hanc

Scilicet, præ uictu, vestitu, * congressu ne fraudato. Si tria hac ei
terram b, non confecerit, manumittitor gratis, sine precio.

Scilicet,
maritali.

Qui hominem pulsauerit, si is mortuus fuerit, capi-
tale esto. At qui non captauerit, sed in eum fortè for-
tuna incurrerit, statuam vobis locum, quò confugiat.
At si quis alterius necem per dolum de industria ma-
chinatus fuerit, is vel ab ara mea ad necem abstrahitor.

Qui patrem, aut matrem pulsauerit, capitale esto.

Qui hominem clepserit, eumq, vendiderit, aut is apud eum inuentus fuerit, capitale esto.

Qui patri, aut matri maledixerit, capitis pœna
esto. Si quis alterum, orta contentione, percusserit lapi-
de, aut pugno, si ille non fuerit mortuus, sed in lectum
decubuerit, si surrexerit, & foras baculo innixus ine-
rit, percussor sine fraude esto, tantum illius cubatum,
& medicationem praestato. Si quis seruum suum, aut
ancillam baculo percusserit, si praesens mors secuta fue-
rit,

rit, teneor. Verum si unum, aut alterum diem super-
 stes fuerit, ne teneor, quoniam* pecunia eius est. Si qui *i. Eius it.
 dimicando mulierem gravidam vulnerauerint, & ab- ris est ut
 ortum intulerint, si perniciēs non fuerit, ad estimatio- pote emp-
 nem mariti mulieris mulctata esto. & ad eam rem arbi- tus.
 tri sunt. Sin autem perniciēs fuerit, vitam pro vita
 pendito, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum
 pro manu, pedem pro pede, sugillationem pro sugilla-
 tione, vulnus pro vulnere, vibicem pro vibice. Si quis
 serui sui, aut ancilla oculū percusserit, eūq; corrupe-
 rit, eum manumittito pro oculo. Et si serui sui, aut an-
 cilla dentem decusserit, eum manumittito pro dente.

Lex talica
 nis.

Si quem bos virum, aut foeminam cornu petiuerit, Si bos pul-
 & is mortuus fuerit, bos lapidator, eius caro ne come- lauenit.
 stor, dominus bonis impunitus esto. At si bos antea fue-
 rit petulcus, & eius dominus admonitus fuerit, neq; ta-
 men custodierit, si virum, aut foeminam occiderit,
 & bos lapidator, & eius dominus morte plectitur. Sin
 ei multa imponetur, tantum vite sue praeium dato,
 quantumcunque ei fuerit impositum. Sive puerum pe-
 tiuerit, sive puellam, idem iuris esto. Si seruum pe-
 tiuerit bos, aut ancillam, argenti trīginta sicli domino
 soluuntur, bos dilapidator. Si quis fossam vel aperue-
 rit, vel dimiserit, ne obduxerit, & eò deciderit bos, aut
 a sinu, aut or fossa praestato, argentum domino illius sol-
 uito, ipse mortuum habeto. Si cuius bos alterius bouem
 vulnerauit, & ille mortuus fuerit, bouem uiuum ven-
 dunto, & eius praeium diuidunto, & mortuum etiam
 diuidunto. Aut si notum fuerit, bouem antea esse pe-
 tulcum

*Vinum
boue pro
illo red-
dito.
Furti
pœna.
Cap. 22.

Lex depo-
siti.

*Scilicet
furti ab ab-
actoribus,
aut hosti-
bus,

tulcum, neque cum dominus eius custodiuerit, bouem*
boue pensato, ipse mortuum habeto. Si quis bouem, pe-
cûsue clepserit, mactaueritque, aut vendiderit, quinq;
boues pro vno reddito, & quatuor balantes pro vna.
Si fur in surripiendo deprehensus, ietius fuerit, & inde
mortuus, homicidij pœna ne esto (nisi orto sole) tum
homicidij pœna ne esto. Si habet unde reddat, reddito.
Sin non habet, venditor pro suo furto. Si deprehensum
fuerit furtum penes eum, bos, asinus, ouis, capra viuens,
duplum reddito. Si quis, emissio pecore, compauerit fun-
dum, aut vineam alterius, damnum sarcito de optima
parte fundi sui, aut vineæ. Si in spinas immissus ignis,
metam, aut segetem, aut messem corruerit, autor ignis
detrimentum prastato. Si quis apud alterum argentum,
supellectiliumque deposuerit, idq; de illius domo surrep-
tum fuerit, si fur deprehensus fuerit, duplum reddito.
Sin autem fur non deprehensus fuerit, tum dominus
domus ad recuperatores vocator, ni rem alterius in-
terruerit. Quacunque in re crimen statuetur, in bo-
ne, in asino, in oxe, in capra, in veste, quacunque res erit
amissa, qua cuius dicatur, causa amborum ad recupe-
ratores defertor, utrum condemnauerint recupera-
tores, alteri duplum reddito. Si quis alterius fidei asi-
num, bouem, ouem, capram, aut quoduis pecus commi-
serit, si id nullo vidente fuerit mortuum, aut fractum,
aut* abactum, insurandum Ioua interponitor, illum
rem alterius ad se non auertisse, eamq; satisfactionem
dominus rei accipito, neque fiduciarius rem reddito.
Quod si ei * furto ablatum fuerit, damnum prastato
domino

domino rei. Sin raptum à feris fuerit, testem exhibeto, Scilicet
neque raptum præstato. Si quis quid ab altero utendū domo.
acceperit, & id fractum, aut mortuum fuerit, domino
rei absente, damnum præstato. At præsentē, ne præsta-
to, si conductitium, & precio additū erat. Si quis vir- Raptus.

ginem non sponsam pellegerit, & cum ea concubuerit,
eam sibi in matrimonio dotato. Si puella pater eam,
locare illi nolet, argentum pendito, ut fert dos virgi-
num. Sagas vinere ne finitote. Quicumque rem habue-
rit cum bestia, capitale esto. Qui dys sacrificauerit,

sacratus intereat nisi vni Ioue. Peregrinum ne pres-
mito, néue angito. Nam peregrini fuistis in Aegypto.

Officia er-
ga inopes.

Viduā nullam, aut pupillum premito. Si presseris, cum
ad me conquerentur, eorum ego querelas exaudia, ira-
tusq; ferro vos trucidabo, eruntq; vestra coniuges vi-
duæ, & liberi pupilli. Si cui meorum pauperi tecum
versanti pecuniam mutaueris, ne te ei fœneratorem
præbeto, ne ei usuram imponito. Si alterius vestem in-
pignus acceperis, ante solis occasum reddito. Nam
id unum habet operimentum, eum cuticula amictum,
in quo recubet, qui si apud me questus fuerit, exau-
diam, ut sum misericors. Magistratui ne maledicito.

Officia er-
ga maio-
res.

Ne eum execrator, qui est in tua natione princeps.

Erga deū.

Fruges, & liquorem tuum ne auertito.
Primogenitum filiorum tuorum mihi dato. Idem in
bubus, & balantibus facito. Septem dies cum matre
sua esto, octauo die id mihi dato.

Præstatote vos mihi puros homines, & carnem ruri
raptam ne gustatote, sed ad canes projicitote. Cap. xxiii.

Officia er-
ga homi-
nes.

Auditionem falsam ne accipito.

Societatem cum impij ne coito, ut sis testis iniurijs. Multitudinem in visio ne sequitor. N eue in lite de recto in sententiam multitudinis deflectito. Inopi in lite ne indulgeto. Si aduersary tui bouem, a sinumue offenderis errantem, ei reducito. Si inimici tui a sinum videris oneri succubuisse, ne ei auxilium denegato, sed opitulator.

Inimici tui ius in lite ne deprauato.

Are falsa abesto. In fontem, & iniustum ne interficito. Nam ego iniquum non absoluiam. N eue aonum accipito. Nam donum cecat etiam perspicaces, bonorumq; virorum orationem peruertit.

Peregrinum vexato. Scitis enim vos, qua sit mens peregrinorum, ut qui peregrini fueritis Aegypto.

Sabbatum

Sex annos aruum tuum conserto, eiusq; prouentum percipito. At septimo intermittito, remittitoq; ad cibatum egenorum popularium tuorum, & si quid illis superfuerit, bestiarum terrestrium. Idem in vinea, & oliueto facito. Sex diebus opus tuum patrato. At septimo feriatur, ut requiescat bos tuus, a sinusque, utq; respiceret natus ancilla tua, peregrinusq;.

Omnia, quaecunque dixi vobis, seruatote.

Nominis alienorum deorum memoriam ne usurpato, neue in ore habeto.

Tribus temporibus in anno mihi festa agito. Azymalia seruato, per qua septem dies azimis vesceris, ut praecepti tibi statuto tempore mensis verni, quia in eo emigrasti ex Aegypto. Ergo coram me vacui ne apparenta

Am

*parento. Item messalia primitiarum frugum operis
tui, quas in agro serueris. Item condititalia in exitu an-
ni, ubi tuas fruges ex aris condideris.*

*Ter quotannis omnes tui mores in conspectum do-
mini Ioua sistuntor.*

*Cum mea victima sanguinem, eam mactando, ef-
fundes, fermentum ne habeto. Mei festi adeps in po-
sterum diem ne pernoctato. Principium primitiarum
frugum tui fundi in adem Ioua tui inferto.*

Hædum in sanguine matris sue ne coquito.

FINIS.

DI A L O G O R V M

SACRORUM. LIBRI. I.

CATOLOGVS.

A Damus, fo. 2	Laban	ibid.	Conquerentes	21
Cainus 3	Iacobus redux	13	Calebus	22
Lotus ibid.	Iosep. venditus, ib.		Balaamus	24
Abrahamus 6	Iosep. captiuus	14	Transiordani	ibid.
Ephron 7	Iosep. coniector.	15	Rachaba	25
Rebecca ibid.	Iosep. agnitus	16	Gabaonit	26
Idumeus 9	Moses expositus.	18	Iosua	ibid.
venator ibid.	Dumus	19	Iael	28
Iacob. profugus 1	vitulus	20	Gedeo trituranus ib.	
Gedeon 29	Iehus	ibid.	Panis	ibid.
Iepthia 30	Ioas	61	Preposter	102
Rutha 31	Ionas	63	Chananza	103
Boozus ibi.	Rabfices	64	Fermentum	ibi.
Discalceatus 23	Ezechias	65	Ciuiger	104
Samson 33	Ieremias	67	Lunaticus	ibid.
LIBRI. II.	Ananias	68	Lapidantes	105
Elis ibid.	Sedecias	69	Cæcus natus	107
Saulus 34	LIBRI. III.		Renoualia	109
Samuel 35	Tobias	70	Thomas	110

Sortile-

Sortilegiunz	36	Asinodæus	72	Lazarus	ibid.
Obedientia	ibid.	Raguel	73	Repudium	122
Goliathus	37	Tobæus	74	Diues	ibid.
Ionathan	39	Raphaël	75	Dives immiseri.	123
Novitunium	40	Achior	ibid.	Filii Zebedei	ibid.
Achimelech	41	Iuditha	77	Vinitores	ibid.
Doëgus	ibid.	Olofernes	79	Denarius	125
David latitans	42	virago	81	Sadducæi	ibid.
Abigail	43	Susanna	83	Petrus	126
Abifæus	44	Chaldæi	84	Pilatus	128
Phorbas	45	Daniel	85	Barrabas	129
Achis	46	Fornax	86	Simoe	ibid.
Amalechita	47	Balfasar	88	Lingua	120
Nathan	ibid.	Haman	96	Claudus	131
Thecuana	48	Artaxerxes	91	Primates	133
Semeis	49	Nehemias	ibid.	Gamaliel	ibid.
Achitophel	50	veritas	92	Stephanus	134
Abfalomus	51	LIBRI. IIII.		Cornelius	137
Berzelus	52	Maia	94	Circuncisi	138
Bethsaba	ibid.	Baptista	95	Rhode	139
Solomo	53	Nathaniel	ibid.	Philosophi	ibid.
Roboamus	54	Nicodemus	ibid.	Lysias	140
Sarephthana	ibid.	Samaritana	97	Ananias	141
Elias	55	Centurio	98	Nepos Pauli	ibid.
Micheas	57	Piscatores	ibid.	Tertullus	143
Sunamitis	59	Simon	99	Festus	144
Naaman	ibid.	Iairus	ibid.	Iudex	146
Hazael	61	Philippus	100		

FINIS.

